

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

4

SIRA SAYISI: 239

**Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya
Milletvekili Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin
Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631
Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik
Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/3320) ile Plan ve
Bütçe Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/3320 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4
- Katılma Yazıları.....5
- Genel Gerekçesi6
- Madde Gerekçeleri7

• Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu.....14

• Muhalefet Şerhleri.....29

• Teklif Metni.....262

• Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....263

• Teklif Metnine Ekli Kroki ve Liste.....276

• Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metne Ekli Kroki ve Liste.....277

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Hüseyin Altınsoy</i>	<i>Ertuğrul Kocacık</i>	<i>Seydi Gülsoy</i>
Aksaray	Sakarya	Osmaniye
<i>Adem Çalkın</i>	<i>Orhan Ateş</i>	<i>Fatma Öncü</i>
Kars	Bayburt	Erzurum
<i>Mehmet Sait Yaz</i>	<i>Ahmet Salih Dal</i>	<i>Abdullah Doğru</i>
Diyarbakır	Kilis	Adana
<i>Mehmet Emin Öz</i>	<i>Hakan Aksu</i>	<i>Cüneyt Aldemir</i>
Erzurum	Sivas	Tokat
<i>Ersan Aksu</i>	<i>Faruk Aytek</i>	<i>Saffet Bozkurt</i>
Samsun	Adana	Zonguldak
<i>Mustafa Yavuz</i>	<i>Yahya Çelik</i>	<i>Ümmügülşen Öztürk</i>
Bursa	İstanbul	İstanbul
<i>Ahmet Fethan Baykoç</i>	<i>Mustafa Oğuz</i>	<i>Kaan Koç</i>
Ankara	Burdur	Ardahan
<i>İbrahim Yurdunuseven</i>	<i>Osman Zabun</i>	<i>Tahir Akyürek</i>
Afyonkarahisar	Isparta	Konya
<i>Halit Yerebakan</i>	<i>Mustafa Arslan</i>	<i>Yusuf Ziya Aldatmaz</i>
İstanbul	Tokat	Bartın
<i>Mehmet Baykan</i>	<i>Suat Pamukçu</i>	<i>Ahmet Kılıç</i>
Konya	İstanbul	Bursa
<i>Ali Taylan Öztaylan</i>	<i>Ömer Oruç Bilal Debgici</i>	<i>Tuba Köksal</i>
Balıkesir	Kahramanmaraş	Kahramanmaraş
<i>Erol Keleş</i>	<i>Ercan Öztürk</i>	<i>Cevahir Uzkurt</i>
Elâzığ	Düzce	Niğde
<i>Osman Sağlam</i>	<i>Abdürrahim Dusak</i>	<i>Fehmi Alpay Özalan</i>
Karaman	Şanlıurfa	İzmir
<i>Yaşar Kırkpınar</i>	<i>Mehmet Eyup Özkeçeci</i>	<i>Ayhan Salman</i>
İzmir	Gaziantep	Bursa
<i>Süleyman Şahan</i>	<i>Mustafa Hakan Özer</i>	<i>Mehmet Demir</i>
Yozgat	Konya	Kütahya
<i>İsmail Erdem</i>	<i>Adem Yeşildal</i>	<i>Kemal Karahan</i>
İstanbul	Hatay	Hatay
<i>Çiğdem Koncağül</i>	<i>Harun Mertoğlu</i>	<i>Murat Alparslan</i>
Tekirdağ	Rize	Ankara
<i>Ali Kıratlı</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Yakup Otgöz</i>
Mersin	İstanbul	Muğla

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

13.06.2025 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulan 2/3320 Esas Numaralı “Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne” imzama koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

21.10.2025

Adem Korkmaz

Burdur

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine katılıyorum.

Gereğini arz ederim.

17/10/2025

Muhammet Müfit Aydın

Bursa

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ne (2/3320) katılıyorum, imzama koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

20/10/2025

Hulusi Akar

Kayseri

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/3320)	
ESAS	Plan ve Bütçe Komisyonu
TALİ	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Hazırlanan Kanun Teklifinde;

- ✓ Vergi dışında kalan alanların kapsama alınması,
- ✓ Bazı istisnaların kaldırılması,
- ✓ Kayıt dışılıkla mücadele edilmesi,
- ✓ Vergi adaletinin güçlendirilmesi hedeflerine hizmet etmek üzere vergi mevzuatı ile ilgili bazı kanunlarda düzenleme yapılmaktadır.

Teklifle, portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan bazı serbest fon yatırımcıları tarafından bir yıldan fazla süreyle elde tutulan fon katılma paylarından elde edilen gelirlere ilişkin gelir vergisi istisnasının vergi planlama aracı olarak kullanılmasını önleyecek ve vergi dışında kalan alanın kapsama alınmasına hizmet edecek şekilde düzenleme yapılmaktadır.

Diğer taraftan mesken kira gelirlerine ilişkin istisna kaldırılmakta, ancak kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların, Türkiye sınırları içinde bulunan meskenlerinden elde ettikleri kira gelirlerinde mevcut gelir vergisi istisnası korunmaktadır.

Ayrıca gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden tapu harcı hesaplanmakta, beyan edilen alım satım bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde, aradaki farka ilişkin tapu harcı %25 nispetinde vergi ziyayı cezasıyla alınmakta olup, yapılan düzenlemeyle kayıt dışılıkla mücadele kapsamında, gerçek alım satım bedelinin beyan edilmesini sağlamak amacıyla bu cezanın bir kat olarak uygulanması sağlanmaktadır.

Teklifte ruhsata ve işletme belgesine tabi bazı faaliyetlerin, benzer faaliyetlerde olduğu gibi faaliyet harcına tabi olması, diğer taraftan araçların ilk ve sonraki satışlarında belli bir harç alınması hususunda düzenlemeler yapılmaktadır.

Diğer taraftan büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi bazı vergilerden istisna edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Ayrıca Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği ve yurt dışından gelecek takımlara bu müsabakalara katılımları dolayısıyla katma değer vergisinden, gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmalarına ilişkin geçici düzenleme yapılmaktadır.

Söz konusu düzenlemeler, vergilemede adaletin ve öngörülebilirliğin sağlanmasına, vergi konusuna girmeyen alanların kapsama alınmasına ve kayıt dışılıkla mücadeleye katkı sağlayacaktır.

Teklifle ayrıca;

✓ Kahramanmaraş depreminin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ilave finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla Bütçe Kanunu ile belirlenen net borç kullanım tutarının artırılmasına,

✓ Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sisteminde tasarrufların artırılması, sistemin etkinliğinin artırılarak hedeflenen fon büyüklüklerine ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi ve büyüyen fonların finansman ve yatırımlara dönüşmesinde dengeli büyüme sağlanmasını teminen devlet katkısı oranının mali hedefler doğrultusunda belirlenmesine yönelik imkan oluşturulması amacıyla yetki hükümlerine,

✓ Genel aydınlatma kapsamında belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranlarına,

✓ Çek Kanununda yapılan düzenlemelerle üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ibrazının geçersiz olduğuna ilişkin geçici madde düzenlemesinin süresinin uzatılmasına,

✓ Vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretlerin, cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenmesine,

yönelik düzenlemeler yapılmaktadır.

Teklifte ayrıca sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesine katkıda bulunmak üzere gelir etkisi de olan düzenlemeler yer almaktadır.

Bu kapsamda;

✓ İşveren prim teşviğinin imalat hariç 4 puandan 2 puana indirilmesi,

✓ Prime esas kazanç tavanının asgari ücretin 7,5 katından 9 katına çıkarılması,

✓ Emeklilik prim oranının işveren hissesinin 1 puan artırılması,

✓ Gelir ve aylık bağlanmış olanlarda prim borçlarının gelir ve aylıklarından kesilmesinin sağlanması,

✓ Doğum hariç borçlanma prim oranının %32'den %45'e çıkarılması,

✓ BAĞKUR primlerinin ödenmemesi nedeniyle durdurulan sigortalılık sürelerinin ihya prim oranının %45 olarak belirlenmesi,

✓ Genç girişimcilere bir yıl süreyle sağlanan prim desteğinin sonlandırılması,

✓ Kamu üniversitesi hastaneleri ile imzalanan götürü bedel sözleşmeleri kapsamında ödenen ancak sözleşme tutarından aşağıda kalan tahakkuk tutarlarının terkin edilmesi

yönünde düzenlemeler yapılmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, sahip oldukları binaları mesken olarak kiraya verenlerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri mesken kira gelirlerine ilişkin istisna, kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanlara yönelik olarak yeniden düzenlenmektedir.

Madde 2- Kişiler, tasarrufları veya diğer mal varlıklarıyla gayrimenkul satın alabildikleri gibi kredi çekmek suretiyle de gayrimenkul satın alabilmektedirler. Kredi kullanarak satın aldıkları gayrimenkulleri kiraya verenler, bu krediler için ödedikleri faizleri kira gelirlerini beyan ederken gider olarak indirme imkanına sahip oldukları için, kiraya verilen gayrimenkulu kredili veya kredisiz alan kişiler arasında vergi yükü açısından farklılık ortaya çıkmaktadır.

Maddeyle, gerek bu farklılığın ortadan kaldırılması gerekse tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve servet edinimi için katılan borç giderlerinin vergiye tabi gelirin tespitinde gider olarak dikkate alınmak suretiyle vergi matrahında neden olduğu erozyonun önlenmesi sağlanmaktadır.

Madde 3- Mevcut durumda, gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabının cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için belirlenen dönem kazançları üzerinden geçici vergi ödemeleri gerekmektedir.

Aynı şekilde kurumlar vergisi mükelleflerince, cari vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre ve cari dönemin kurumlar vergisi oranında geçici vergi ödenmektedir.

Cari vergilendirme döneminin ilk dokuz ayı, üçer aylık dönemler itibarıyla geçici vergi dönemleri olarak belirlenmiştir. Ancak dördüncü geçici vergilendirme döneminin kaldırılması uygulaması, kurumlar ve gelir vergisi beyannamesi verme süresinin değişmemesi ile birlikte uygulamada bilgi belge akışına ilişkin sürelerin değişmesine, finansal raporların ve beyannamelerin sağlıklı bir şekilde süresinde hazırlanamamasına sebebiyet vermektedir. Söz konusu düzenlemeyle, geçici vergi mükellefiyeti bulunan mükelleflerin kazançlarının 3, 6, 9 ve 12 aylık dönemlerle tespit edilebilmesi, böylelikle dördüncü geçici vergi döneminin sisteme dahil edilerek bu dönem faaliyet sonuçlarını içeren geçici vergi beyannamesi alınması sağlanmaktadır.

Madde 4- Sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma paylarının elden çıkarılmasında tevkifat uygulanmamakta ve bu katılma paylarından elde edilen gelirler için beyanname de verilmemektedir.

Elde tutma süresine bağlı söz konusu istisna, bazı serbest fon yatırımcıları nezdinde mevcut istisna düzenlemesinin Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerine uzun vadeli yatırımı teşvik etme amacını aşacak şekilde vergi planlaması yoluna gidilmesine neden olan sonuçlar doğurmaktadır.

Yapılan düzenleme ile söz konusu istisnanın vergi planlama aracı olarak kullanılmamasını teminen, sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonlardan; katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen, Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu (TEFAS)'nda işlem görmeyen ve fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayanlar için bir yıllık elde tutma süresine bağlı tevkifat istisnasının uygulanmaması sağlanmaktadır. Bu özelliklere sahip olanlar dışında kalan, sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonların katılma payı sahipleri ise öteden beri olduğu üzere söz konusu istisnadan yararlanmaya devam edecektir.

Ayrıca, yapılan ibare değişiklikleri ile kanun maddesinde yer alan ibarelerin güncelliği sağlanmaktadır.

Madde 5- Yapılan düzenleme ile büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi adlarına kayıt ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna tutulması sağlanmaktadır.

Madde 6- Yapılan düzenleme ile yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi taşınmaz edinimlerinde ve satışlarında tapu harçlarından istisna tutulması sağlanmaktadır.

Madde 7- Gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında; emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden tapu harcı hesaplanmakta, beyan edilen alım satım bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde, aradaki farka ilişkin tapu harcı %25 nispetinde vergi ziyai cezasıyla alınmakta olup, yapılan düzenlemeyle gerçek alım satım bedelinin beyan edilmesini sağlamak amacıyla bu cezanın bir kat olarak alınması sağlanmaktadır.

Madde 8- Yapılan düzenlemeyle, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında noterde yapılan sıfır araçların ilk tescilli işlemlerinden ve tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devrine ilişkin işlemlerden, satış ve devir bedeli üzerinden, belirlenen asgari maktu harçtan az olmamak üzere nispi noter harcı alınması sağlanmaktadır.

Madde 9- Tapuda gerçekleştirilen gayrimenkul devir ve iktisaplarına ilişkin olarak Harçlar Kanununun 63 üncü maddesinde ve harca tabi işlemi tanımlayan Kanuna bağlı (4) sayılı tarifenin I/20-a bendinde düzenleme bulunmakta, her iki hüküm aynı sonucu doğurmakla birlikte maddelerin tedvin tarzı farklılık arz etmektedir. Bu farklılık işlemin taraflarında yanlış bir algıya sebebiyet verebilmekte ve sonucunda taraflar cezalı işleme muhatap olmaktadır.

Bu kapsamda madde ile söz konusu tarife hükmünde de Harçlar Kanununun 63 üncü maddesine paralel olarak ifade değişikliği yapılarak tedvin tarzındaki farklılık giderilmekte, hâlihazırda da uygulana geldiği üzere gayrimenkul devir ve iktisaplarında tapu harcının, emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden alınacağı hususu pekiştirilmektedir.

Madde 10- Yapılan düzenlemeyle, mevcut durumda harca tabi olmayan ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşları ile ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait belgeler, veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatlar ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgeleri, kuyum, ikinci el motorlu kara taşıtı ve taşınmaz ticareti yetki belgeleri ile ticari havayolu ve genel havacılık işletme ruhsatlarından yıllık harç alınması sağlanmaktadır.

Ayrıca mevcut durumda sadece ruhsat alımında harca tabi hususi hastaneleri ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müessesesi işletme belgelerine ilişkin harç yıllık hale getirilmektedir.

Madde 11- Vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretleri belirleme yetkisi müteveli heyete aittir. Zamanla aday ve ara sınıf öğrencileri için ilan edilen ücretlerin kapsamı ve bağlayıcılığı konusunda sorunlara yol açan uygulamalar ortaya çıkmış ve öğrenci şikayetleri artmıştır. Bilindiği gibi Anayasa (m. 130/2) gereği vakıflar, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile üniversite kurabilir. Madde ile bu kapsamda fiyat güncellemesine ilişkin kuralların belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 12- Madde ile noterler tarafından gerçekleştirilen tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devir işlemlerine ilişkin harç istisnası kaldırılmaktadır.

Madde 13- Maddeyle yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin KDV'den istisna tutulması amaçlanmaktadır.

Madde 14- Maddeyle; UEFA ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiliklere, ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile ülkemizde gerçekleştirilecek 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin yapılacak teslim ve hizmetler ile bunların bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapacağı teslim ve hizmetlerin katma değer vergisinden istisna tutulması, istisna kapsamındaki işlemler nedeniyle yüklenilen katma değer vergisinin indirim ve iadesine imkan sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 15- Ülkemizdeki serbest bölge modeli temel olarak ihracata dayalı yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek amaçlarıyla 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kapsamında, ülkemizdeki gümrük ve vergi uygulamaları ile eşgüdüm halinde yürütülmektedir. Serbest bölgeler kuruldukları günden bu yana milli gelirimize ve ülkemiz ekonomisine; ihracat, yabancı yatırım çekilmesi, istihdam yaratılması gibi birçok alanda ciddi katkılar sağlamışlardır. Bu hedef ve amaçlar doğrultusunda madde ile, 3621 sayılı Kanuna ek madde eklenerek sınırları ekli kroki ve listede yer alan Orta Karadeniz Serbest Bölgesi alanıyla sınırlı olmak üzere 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilmesine imkan sağlanması öngörülmektedir.

Madde 16- Maddeyle, bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sisteminde tasarrufların artırılması sistemin etkinliğinin artarak hedeflenen fon büyüklüklerine ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi ve büyüyen fonların finansman ve yatırımlara dönüşmesinde dengeli büyüme sağlanmasını teminen devlet katkısı oranının mali hedefler doğrultusunda belirlenmesine yönelik imkan oluşturulması amaçlanmaktadır.

Madde 17- 2023 yılında ülkemizde yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ilave finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla sene başında yılı Bütçe Kanunu ile belirlenen net borç kullanım tutarının artırılması hedeflenmektedir.

Madde 18- Sosyal güvenlik sistemimizde borçlanmalar fiili çalışma olmadan belirli objektif durumlarda kanunla belirtilen sigortalılara belirli bir tutar karşılığında kazandırılan hizmet çeşididir. Ayrıca borçlanmalar aktif-pasif oranının düşmesine yol açmakta ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine olumsuz etkileri olmaktadır. Borçlanma tutarlarının artırılması ile sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi kendi nam ve hesabına faaliyette bulunan sigortalılardan, sigorta prim tutarlarını süresinde ödememeleri nedeniyle sigortalılıkları çeşitli zamanlarda durdurulanlar bu primlerini daha sonra toplu olarak prim ödemek suretiyle canlandırabilmektedirler. Durdurulan sigortalılık süreleri her zaman ödenebilir ve istenilen zamanda hizmet kazanılabilir bir durum ortaya çıkardığından sigortalılar açısından da ödeme alışkanlıklarını bozmaktadır. Primini zamanında ödeyen sigortalıları da bu açıdan dezavantajlı duruma düşürmektedir. Durdurulan sigortalılık süresinin ihya maliyetinin, yasal süresinde ödenen prim maliyetinden yüksek tutularak sigortalıların primlerini yasal süresinde ödeme alışkanlığının artırılması ve prim tutarlarını zamanında ödeyen sigortalılarımızın dezavantajlı duruma düşmemeleri amaçlanmaktadır.

Öte yandan 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan sigortalılar için de borçlanma prim oranları %45 olarak alınarak sigortalılar arasında eşitlik sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 19- Yapılacak düzenleme ile malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranında artış sağlanması amaçlanmaktadır. Söz konusu artış ile Kurumun aktüeryal dengesinin korunması ve uzun vadede sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Madde 20- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen uzun vadeli sigorta kolları prim oranında artış sağlanarak, Kurumun aktüeryal dengesinin korunması ve uzun vadede sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Ayrıca, kamu kaynağının daha etkin kullanılabilmesi amacıyla imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere yönelik sağlanan 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan dört puanlık prim indirimi uygulamasında değişiklik yapılması amaçlanmaktadır.

Genç girişimcilerin bir yıl süreyle prim tutarlarının Hazine tarafından karşılanmasına ilişkin teşvik uygulamasının izlenmesi ve etki değerlendirme çalışmaları neticesinde söz konusu desteğin olumlu etkisi tespit edilemediğinden, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması prensibi doğrultusunda 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yer alan düzenlemenin kaldırılması yönünde değişiklik yapılmaktadır.

Madde 21- Mevcut mevzuata göre prime esas kazanç üst sınırı, asgari ücretin 7,5 katı olarak uygulanmaktadır. Ancak ücret seviyelerindeki artışlar sebebiyle bu üst sınırın artırılması ihtiyacı doğmuştur. Prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin 9 katına çıkarılması, hem sigortalılar yönünden emekli aylıklarının ve diğer sosyal güvenlik haklarının iyileştirilmesine hem de Kurumun aktüeryal dengesinin korunmasına ve uzun vadede sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Madde 22- Düzenleme ile Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir veya aylık alanların, genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığı ve/veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle prim ve prime ilişkin gecikme cezası ve zammı borcu bulunanların bu borçlarının, kendilerine/hak sahiplerine bağlanan gelir veya aylıklardan %25 oranını geçmemek üzere kesinti yapılarak tahsil edilmesi sağlanmaktadır.

Madde 23- 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan sigortalılar içinde borçlanma prim oranlarının %45 şeklinde alınarak sigortalılar arasında eşitlik sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 24- 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yapılan değişikliğe istinaden teknik düzenleme yapılmaktadır.

Madde 25- Sosyal Güvenlik Kurumu ile Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmetleri Alım Sözleşmesi ve Usul Esasları kapsamında; üniversite sağlık hizmeti sunucuları ile 2025 yılı global ödeme tutarları belirlenmek suretiyle sözleşmeler imzalandığından, üniversite sağlık hizmeti sunucularınca hizmetin ifasında mali güçlük yaşanmaması ve hizmetlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla ek sözleşmeler ile üniversite sağlık hizmeti sunucularına ek bütçe desteği sağlanabilmektedir. Götürü bedel sözleşme hükümleri gereğince, 2025 yılı götürü bedel sözleşme tutarından aşağıda kalan tahakkuk tutarları arasındaki fark üniversite hastanelerinin 2026 yılındaki alacaklarından mahsup edilecektir. Söz konusu durum kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularınca 2026 yılında sağlık hizmetlerinin sürdürülmesinde aksaklıklara neden olabilecektir. Düzenleme ile kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının finansal sürdürülebilirliğinin desteklenmesi hedeflendiğinden, terkin edilen bu tutarların, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesine bu amaçla tahsis edilecek ödenekten karşılanması amaçlanmaktadır.

Madde 26- Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 nci maddesinde yer alan dernek veya vakıflarca elde edilen kesinti suretiyle vergilendirilmiş kira gelirleri ile menkul kıymet ve faiz gelirleri; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin gelirleri nedeniyle iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağına yönelik düzenlemenin uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılması amaçlanmaktadır.

Madde 27- Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiliklerin, bu müsabakalara ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaları sağlanmaktadır. Ayrıca, söz konusu muafiyetin bu kapsamda elde edilecek kazanç ve iratlar üzerinden tevkif yoluyla alınması gereken vergileri de kapsadığı düzenlenmektedir. Öte yandan, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) Türkiye Ofisi’nin bu müsabakalar ve Şampiyona kapsamında elde ettiği gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağı hususunda düzenleme yapılmaktadır.

Madde 28- 5941 sayılı Çek Kanununun geçici 3 üncü maddesinin beşinci fıkrası uyarınca 31/12/2025 tarihine kadar üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olduğu düzenlenmektedir. Bu düzenleme uyarınca, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çek bankaya ibraz edilememekte, borçlu ödemelerini bu uygulama doğrultusunda planlayabilmektedir. Maddede öngörülen sürenin uzatılmaması halinde 1/1/2026 tarihinden itibaren çek üzerindeki düzenleme tarihinden önce çekin bankaya ibrazı mümkün hale gelecek ve bankada karşılığının bulunması halinde ödenmesi zaruri hale gelecektir.

Çek Kanununda belirtilen sürenin uzatılmaması durumunda çek hesabı sahiplerinin likidite sorunu ile karşılaşmaları ve ödemelerini gerçekleştirememeye ihtimali doğacak ve bu durum piyasa akışını sekteye uğratabilecektir. Çekin ciro yoluyla el değiştirmesinin yaygın bir uygulama olduğu da dikkate alındığında tek bir çekin ödenmemesi birden fazla mağdurun ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Ticaretin sürdürülebilirliğinin sağlanması ile çek hesabı sahiplerinin nakit akışlarını planlayabilmelerine imkân tanınması bakımından, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce çeklerin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olmasına ilişkin düzenlemede yer verilen 31/12/2025 tarihinin 31/12/2028 tarihine kadar uzatılması amaçlanmaktadır.

Madde 29- Maddeyle, 6111 sayılı Kanunun geçici 16 ncı maddesinde yer alan istisnanın uygulama süresi 31/12/2035 tarihine kadar uzatılmaktadır. Böylelikle, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi kapsamında İstanbul Valiliğine bağlı olarak faaliyet gösteren İstanbul Proje Koordinasyon Birimine yapılacak teslim ve hizmetler için, finansmanı yabancı devletler, uluslararası kurum ve kuruluşlarca karşılanmak şartıyla, sağlanan istisnanın 2035 yılının sonuna kadar devam etmesi amaçlanmaktadır.

Madde 30- Ülkemizin büyük bir bölümü deprem kuşağında yer almaktadır. Bu çerçevede 6306 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 10 yılı aşkın süredir dönüşüm uygulamaları yürütülmekte ve yaklaşık 6,5 milyon hanenin dönüştürülmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Zemin durumu veya üzerindeki yapılaşmalar nedeniyle 1.500.000 adet bağımsız birimin acilen dönüştürülmesi gerekmekte olup bunlardan her yıl 300.000 adet bağımsız birimin dönüşümünün Başkanlık tarafından sağlanması hedeflenmektedir. Bu sebeple ülkemizdeki afet riski karşısında dönüşüm uygulamalarının hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir.

Doğal afetlerin yanı sıra kendiliğinden çöken binaların da sebep olduğu sorunlar yaşanabilmektedir. Bu durumlarda harekete geçilerek hızlı bir şekilde müdahale edilebilmesi gerekmektedir. Bu nedenle durumun detayı ve maliyeti gözetilerek Dönüşüm Projeleri Özel Hesabından kaynak aktarımı yapılabilmektedir. Ayrıca afet ve acil durumlardan etkilenen bölgelere malzeme ve ekipman ihtiyaçlarının karşılanması da dönüşüm projeleri özel hesabından hızlıca sağlanmaktadır.

Bu kapsamda Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının ülkemiz genelini ilgilendiren önemli ve ivedi iş ve işlemlerde kullanılması sebebiyle, 6306 sayılı Kanun kapsamındaki dönüşüm uygulamalarının sekteye uğramaması için bu Kanun kapsamında oluşturulmuş olan dönüşüm projeleri özel hesabının 2027 yılının sonuna kadar devam etmesi ve 2028 yılından itibaren de bu hesabın kapatılması öngörülmektedir.

Madde 31- Ülkemizin deprem başta olmak üzere afet riski altında olması sebebiyle kentsel dönüşüm hizmetlerinin daha etkin, verimli, kaliteli ve zamanında yerine getirilebilmesinin önemi aşikârdır. Bu sebeple, 6306 sayılı Kanun kapsamında yürütülen uygulamalar sonucunda Başkanlıkça yapılan ödemeler ile 6306 sayılı Kanun kapsamında sağlanan gelirlerin uzun vadeli olarak tahsil edilmesi nedeniyle Başkanlıkça sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yoluna gidilmesi gerekliliği hasıl olmuştur.

Kamu tüzel kişiliğini haiz Kentsel Dönüşüm Başkanlığının kurulması ile Başkanlığın malvarlığını veya taşınmazlarını teminat göstermek suretiyle sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilmesiyle, ülkemizin büyük bir tehditle karşı karşıya kaldığı deprem gerçeği nazara alındığında, birden çok riskli yapıda/riskli alanda henüz başlanılamayan dönüşüm uygulamalarına başlanılabilecek ve neticede dönüşümün yapıldığı alanlardaki vatandaşların herhangi bir afet karşısında can ve mal güvenlikleri daha süratli biçimde teminat altına alınacaktır. Önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan başta deprem olmak üzere afet riski gerçeği karşısında ülkemizdeki yapı stok durumu da göz önüne alındığında afete dirençli yerleşim yerlerinin inşa edilmesi ile afet riskine karşı can ve mal güvenliğini koruyacak önlemlerin alınması sosyal devlet anlayışının bir gerekliliğidir.

Madde 32- Madde ile genel aydınlatma giderlerine genel bütçenin de katkısını sağlayan maddenin uygulama süresi 2030 yılı sonuna uzatılmak suretiyle genel aydınlatma giderlerinin tamamının mahalli idareler tarafından ödenmesinin önüne geçilmektedir. Ayrıca genel aydınlatma giderleri kapsamında belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranlarına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde 2014 yılından bu yana %20 olarak uygulanan % 10'luk kanuni oran %30, diğer belediyeler ve mücavir alanlarında 2014 yılından bu yana % 10 olarak uygulanan %5'lik kanuni oran %15 ve bu sınırlar dışında ilgili il özel idarelerinde 2014 yılından bu yana % 20 olarak uygulanan %10'luk kanuni oran %30 olarak belirlenmektedir.

Öngörülen düzenlemeyle; genel aydınlatma toplam maliyetinin merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki paylaşımı daha dengeli hale getirilerek uygulamada otokontrolün sağlanmasına daha fazla katkı sunulması ve bu kapsamda genel aydınlatmanın kamuya olan toplam maliyetinin daha kontrol edilebilir düzeylerde dengelenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 33- 5510 sayılı Kanununun 41 inci maddesinde borçlanma oranının %45 olarak belirlenmesi sonucunda Askeralma Kanununda da askerlik borçlanma oranında değişiklik yapılması öngörülmektedir.

Madde 34- 7521 sayılı Kanunun 29 uncu maddesi ile 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesi 1/1/2025 tarihinden itibaren yürürlüğe girecek şekilde değiştirilmiştir. Buna göre, yapılan düzenleme ile belediye başkanları, belediye meclisi üyeleri ve il genel meclisi üyeleri ile il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin bağlı kuruluşları, kurdukları veya üye oldukları birlikler ile doğrudan veya dolaylı olarak tek başına veya birlikte ya da ayrı ayrı sermayesinin yarısından fazlasına sahip oldukları şirketlerde istihdam edilen her statüdeki personel kanun kapsamında sayılan görevleri bakımından yalnızca bir görevi için ödeme alabilecektir. Bununla birlikte kanunun geniş şekilde düzenlenen kapsamı, ilgili kanunları gereği mahalli idare organlarının zorunlu olarak yürüttükleri görevleri de içerdiğinden birçok yer ve görev bakımından yüklenilen görevlerin sürdürülebilirliği ile ilgili muhtelif sakıncalar ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak, mahalli idareler bünyesindeki organlarda ve bu organlara bağlı olarak yürütülen komisyonlarda kanun gereği yürütülmesi zorunlu olan hizmetler bakımından 631 sayılı KHK'nın 12 nci maddesi kapsamından muaf olunması amaçlanmaktadır. Ayrıca; bu kişilere şirketlerde görev almaları durumunda ödenek ve huzur haklarından yalnızca bir tanesinin ödenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 35- Yürürlük maddesidir.

Madde 36- Yürütme maddesidir.

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

31/10/2025

Esas No: 2/3320

Karar No: 2

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/3320 esas numaralı “*Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*”¹ Komisyonumuzun 22/10/2025 tarihinde yaptığı 3’üncü birleşiminde görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

¹ Komisyon görüşmelerinde; 635 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik öngören yeni çerçeve maddenin Teklife eklenmesi nedeniyle alınan redaksiyon yetkisi kapsamında Kanun Teklifinin adı; ‘Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’ olarak değiştirilmiştir.

1. GİRİŞ

Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK ile 52 Milletvekili tarafından 17/10/2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/3320 esas numaralı; “*Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*”, Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu ve Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna havale edilmiştir.

Komisyonumuzun 22/10/2025 tarihinde gerçekleştirdiği 3’üncü birleşiminde 2/3320 esas numaralı Kanun Teklifi; Teklifin ilk imza sahibi Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu, Sermaye Piyasası Kurulu, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Gelir İdaresi Başkanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED), Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), Türkiye Belediyeler Birliği, Türkiye Noterler Birliği, Türk Dış Hekimleri Birliği ve Türkiye Sigorta Birliği temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

Komisyonumuzun 3’üncü birleşiminde tamamlanan 2/3320 esas numaralı Kanun Teklifinin görüşmeleri; toplam 15 saat 18 dakika sürmüş ve görüşmelerde 144 sayfa tam tutanak tutulmuştur.²

2. 2/3320 ESAS NUMARALI KANUN TEKLİFİNDE ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELER

2/3320 esas numaralı Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde; Teklifte;

- Kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanlar hariç mesken kira gelirlerine ilişkin uygulanan 47.000 TL’lik gelir vergisi istisnasının kaldırılmasına, öte yandan kiraya verilen konutlar için katlanılan borç giderlerinin vergiye tabi gelirin tespitinde gider olarak yazılması uygulamasının sona erdirilmesine, ayrıca gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde alınacak vergi ziyai cezasında artışa gidilerek cezanın bir kat olarak uygulanmasına,

- Gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ve serbest meslek erbabları ile kurumlar vergisi mükellefleri tarafından ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için üçer aylık dönemler itibarıyla belirlenen geçici vergi uygulamasının 3, 6, 9 ve 12 aylık dönemlerle tespit edilerek sisteme dördüncü geçici vergi döneminin dahil edilmesine,

² Plan ve Bütçe Komisyonunun 22/10/2025 tarihli 3’üncü birleşiminin tutanaklarına aşağıdaki bağlantıdan erişilebilir:

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/5267>

- Sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonlardan; katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen, Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformunda (TEFAS) işlem görmeyen ve fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayanlar için bir yıllık elde tutma süresine bağlı tevkifat istisnasının kaldırılmasına,

- Büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının taşınmaz edinimlerinde ve satışlarında tapu harçlarından, mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin katma değer vergisinden ve ayrıca adlarına kayıtlı ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna tutulmasına,

- 13/10/1983 tarih ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında noterde yapılan sıfır araçların ilk tescili işlemlerinden ve tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devrine ilişkin işlemlerden, satış ve devir bedeli üzerinden belirlenen asgari maktu harçtan az olmamak üzere nispi noter harcı alınmasına,

- Harca tabi olmayan ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşları ile ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait belgeler, veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatlar ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgeleri, kuyum, ikinci el motorlu kara taşıtı ve taşınmaz ticareti yetki belgeleri ile ticari havayolu ve genel havacılık işletme ruhsatlarından yıllık harç alınmasına, ayrıca mevcut durumda sadece ruhsat alımında harca tabi hususi hastaneleri ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müesseseleri işletme belgelerine ilişkin alınan harcın yıllık hale getirilmesine,

- Vakıf yükseköğretim kurumlarında uygulanan hazırlık sınıfına ve/veya birinci sınıfa yerleştirme yılı dışındaki öğrenim ücretlerinin cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenmesine,

- Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiliklerin bu müsabakalara ilişkin olarak Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmalarına, ayrıca söz konusu organizasyonlar için katılımcı takımlara ve diğer tüzel kişiliklere yapılacak teslim ve hizmetler ile bunların yapacağı teslim ve hizmetlerin katma değer vergisinden istisna tutulmasına,

- Teklife ekli kroki ve listede yer alan Orta Karadeniz Serbest Bölgesi alanıyla sınırlı olmak üzere 6/6/1985 tarih ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilmesine imkân sağlanmasına,

- Bireysel emeklilik sisteminde uygulanmakta olan yüzde otuz Devlet katkısı oranının yüzde ellisine kadar artırılması veya sıfıra kadar indirilmesine yönelik Cumhurbaşkanına yetki verilmesine,

- Ülkemizde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depreminin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ilave finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla Bütçe Kanunu ile belirlenen net borç kullanım tutarına 595 milyar TL ilave edilmesine,

- Sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesinin korunması ve uzun vadede sistemin sürdürülebilirliğine katkı sağlanması amacıyla; doğum hariç emeklilik borçlanma oranının %45'e çıkarılmasına, tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışan, 5510 sayılı Kanunun

ek 6'ncı maddesi kapsamında kısmi süreli çalışan, ev hizmetlerinde çalışan ve konut kapıcılığında çalışan isteğe bağlı sigortalıların prim oranlarında 1 puan artış yapılmasına, öte yandan Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir ve aylık alanlar içinde genel sağlık sigortası dahil prim ve prime ilişkin gecikme cezası ve zammı borcu bulunanların gelir ve aylıklarından %25 oranını geçmemek üzere kesinti yapılmasına,

- Uzun vadeli sigorta kolları içindeki malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları prim oranlarında ilave 1 puan artış yapılmasına ve bu artışın işveren hissesine yansıtılmasına, imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere yönelik sağlanan 4 puanlık prim indiriminin 2 puana düşürülmesine, genç girişimcilerin primlerinin 1 yıl süreyle Hazine'den ödenmesine yönelik teşvik uygulamasının sona erdirilmesine, öte yandan asgari ücretin 7,5 katı olarak uygulanmakta olan prime esas kazanç üst sınırının asgari ücretin 9 katına çıkarılmasına,

- 2025 yılında götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi yapılmış üniversite sağlık hizmeti sunucularının götürü bedel sözleşme tutarından aşağıda kalan tahakkuk tutarları arasındaki farkın üniversite hastanelerinin 2026 yılındaki alacaklarından mahsup edilmesinin üniversitelerin ilgili yıldaki sağlık hizmetlerini sürdürmesinde aksaklıklara sebep olabileceği değerlendirildiğinden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesine bu amaçla tahsis edilecek ödenekten tahakkuk tutarları arasındaki bu farkın karşılanması,

- 13/6/2006 tarih ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 nci maddesinde yer alan dernek veya vakıflarca elde edilen kesinti suretiyle vergilendirilmiş kira gelirleri ile menkul kıymet ve faiz gelirlerinin; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin gelirleri nedeniyle iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağına yönelik düzenlemenin uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılmasına,

- Üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çeklerin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz olmasına ilişkin uygulamanın süresinin 31/12/2028 tarihine kadar uzatılmasına,

- İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) kapsamında İstanbul Valiliğine bağlı olarak faaliyet gösteren İstanbul Proje Koordinasyon Birimine yapılacak teslim ve hizmetler için, finansmanı yabancı devletler, uluslararası kurum ve kuruluşlarca karşılanmak şartıyla sağlanan KDV istisnasının uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılmasına,

- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında açılan Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının uygulama süresinin 31/12/2027'ye kadar uzatılmasına, öte yandan Kentsel Dönüşüm Başkanlığının 31/12/2029 tarihine kadar 6306 sayılı Kanun kapsamında yürütülen uygulamalar için kaynak temin etmek amacıyla sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilmesine,

- Genel aydınlatma giderlerine genel bütçenin de katkısı sağlayan düzenlenmenin uygulama süresinin 31/12/2030 tarihine kadar uzatılmasına, ayrıca genel aydınlatma kapsamında büyükşehir belediyeleri ve mücavir alanlardaki belediyelerin vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranının %30'a, diğer belediyelerin vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranının %15'e, bu sınırlar dışında ilgili il özel idarelerinde yapılacak mezkûr kesinti oranının ise %30'a yükseltilmesine,

- Seçimle göreve gelmiş bulunan belediye başkanı ve vekili, belediye meclisi ve il genel meclis başkanı, başkan vekili ve üyeleri, belediye encümeni ve il encümeni başkanı, başkan vekili ve üyelerinin elde ettikleri ödenek ve haklarının sadece biri için ücret ödenebileceğine ilişkin hükümün; il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, belediye ve mahalli idare birliği bünyesinde yürüttükleri görevler nedeniyle aldıkları ödenekler ve huzur hakları bakımından uygulanmayacağına,

yönelik hükümlerin yer aldığı görülmektedir.

3. KOMİSYONDA KANUN TEKLİFİ ÜZERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Kanun Teklifi üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Kamu maliyesinin disipline edilmesinin önem arz ettiği ancak kamu harcamaları kısılmadan ve faiz giderleri azaltılmadan bütçe açıklarını finanse etmek için vergi yükünü artırmanın doğru bulunmadığı, öte yandan vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin payının yüksek olduğu, vergilemede adaletin güçlendirilebilmesi adına dolaylı vergilerinin azaltılması, servet üzerinden alınan vergilerin artırılması ve kayıt dışı kazançlar tespit edilerek bu kazançların vergilendirilmesinin elzem olduğu, ayrıca vergi harcamaları yapılırken stratejik yatırımların teşvik edilmesinin yanı sıra bu harcamaların sosyo-ekonomik adaletsizlikleri giderme amacına yönelik kullanılmasına özen gösterilmesi gerektiği, diğer taraftan ücretlilerin gelir vergisi dilimlerinin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu,

- Vergilemede adaletin sağlanabilmesi için benzer gelir seviyesine sahip kesimlerin aynı vergi yükünü taşıması gerektiği, ancak Teklifte öngörüldüğü üzere mesken kira geliri istisnasından sadece kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların yararlandığı, işsizler, asgari ücretliler gibi düşük gelir seviyesine sahip kesimlerin istisna dışında tutulduğu, bu durumun vergilemede adalet ilkesi açısından doğru olmayacağı, öte yandan düzenlemenin kiralarda artışa da neden olabileceği göz önünde bulundurularak yeniden değerlendirilmesinin gerekli olduğu, diğer taraftan kredi kullanarak konut edinenlerin kredi faizlerini vergiye tabi gelirin tespitinde gider olarak göstermelerine izin verilmezken kredi ile iş yeri edinenlerin kredi faizlerini gider gösterebilmelerinin vergilemede adaleti zedeleyeceği,

- Teklif ile yeniden sisteme dahil edilmesi öngörülen dördüncü geçici vergi döneminin vergi sistemimizden yakın bir zaman diliminde kaldırıldığı, bu kapsamda söz konusu düzenlemenin ek bir gelir getirmeyeceği gibi iş yükünü artıracağının değerlendirildiği,

- Bütçenin etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi için bütçe harcamalarının ve bütçe üzerindeki faiz yükünün azaltılmasına özen gösterilmesi gerektiği, ancak Teklif ile net borçlanma limitinin artırılmasına izin verildiği, bu durumun faiz giderlerini artıracığı için bütçe açıklarını daha da derinleştireceği, bu itibarla borçlanma ile bütçe açıklarını kapatmak yerine kamu harcamalarında Tasarruf Genelgesine uygun davranılması ve vergi harcamalarının devlete geri dönecek alanlara yapılmasının elzem olduğu,

- İşletmelerin son dönemde yaşanan ekonomik gelişmeler neticesinde faaliyetlerine devam etmekte zorlandığı ve küçülmeye başladığı, bu itibarla Teklif ile getirilen ve sosyal güvenlik primlerinin tahsilatında önemli bir iyileştirme sağlayan imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere yönelik prim desteğinin dört puandan iki puana düşürülmesi ile uzun vadeli sigorta kolları içindeki malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları prim oranlarında ilave bir puanlık artış yapılmasının ve yapılan artışın tamamının işverene yansıtılmasının işletmelere ek maliyet yükleyeceği, bu durumun da emek yoğun işletmelerin faaliyetlerine ara vermesine neden olabileceğinden uzun vadede işsizlik oranında artış yaşanacağının değerlendirildiği, bu itibarla ülkemizde iş gücü üzerindeki vergi ve prim yükünün zaten yüksek seviyede olduğu düşünüldüğünde düzenlemenin tekrar gözden geçirilmesinin yerinde olacağı,

- Teklif ile, tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışan, 5510 sayılı Kanunun ek 6'ncı maddesi kapsamında kısmi süreli çalışan, ev hizmetlerinde çalışan ve konut kapıcılığında çalışan isteğe bağlı sigortalıların malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranlarında bir puan artış yapıldığı, bu alanlarda çalışanların çoğunlukla düşük gelir seviyesine sahip olan ve toplumun sosyo-ekonomik olarak desteğe ihtiyaç duyan kesimini oluşturduğu, bu itibarla söz konusu kesime yönelik prim artışına gidilmesinin doğru olmadığı değerlendirildiği, öte yandan doğum borçlanması

hariç borçlanma oranının %32'den %45'e ihya oranının %34,75'den %45'e yükseltilmesinde yapılan artışın fazla olduğunun düşünüldüğü ve bu yüksek oranlarla borçlanmak isteyenlerin sayısında azalma yaşanacağından Sosyal Güvenlik Kurumunun gelirinin azalacağı,

- Gayrimenkul alım satımında mükelleflerce gayrimenkulun gerçek değerinin bildirilmemesinin de kayıtdışılıkla mücadele edilmesi gereken bir başka alan olduğu, bu doğrultuda Teklifte tapu harcının eksik tarh edilmesine neden olanlara yönelik uygulanacak vergi ziyai cezasının artırılmasının yerinde bir uygulama olarak değerlendirildiği, ancak alım satım nedeniyle alınan tapu harcı oranının yüksek seviyede olmasının vatandaşları yanlış beyana sevkettiği, bu oranın makul seviyeye düşürülmesinin kayıtdışılıkla mücadelede önemli rol oynayacağı,

- Büyükşehir olan illerde il özel idarelerinin yerine kurulan ve bunların görevlerini yerine getiren Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına (YİKOB) kuruluşlarından bu yana on yılı aşkın süredir tanınmayan motorlu taşıtlar vergisi, tapu harcı ve katma değer vergisi istisnalarının şimdi tanınması ihtiyacını doğuran sebeplerin tam olarak anlaşılamadığı, diğer taraftan YİKOB'lara tanınan motorlu taşıtlar vergisi istisnasının 197 sayılı Kanunun geniş yorumlanması sonucunu doğurup keyfi uygulamalara neden olabileceği endişesinin taşındığı,

- Bireysel Emeklilik Sistemi'ne (BES) devlet katkısı oranına ilişkin yetki düzenlemesinin katkı oranını hem artırma hem de azaltma niteliği taşımasının doğru olmadığı düşünülüyor, öte yandan katkı oranının yüzde sıfıra indirilmesinin sistemdeki yatırımcıların çıkışını hızlandırabileceği, bu durumun da BES'e bağlı olan fonların Borsa İstanbul'a (BİST) dolaylı olarak kattığı derinliğin azalmasına sebep olacağı, diğer taraftan BES'in niteliği itibarıyla uzun vadeli tasarruf sistemi olduğundan ve sistemin parametrelerinde yapılması düşünülen yüksek oranlı değişiklikler sistemin yapısına zarar verebileceğinden herhangi bir değişiklik kararı alınırken özenli davranılması gerektiği,

- Vatandaşların taşıt edinebilmek için katma değer vergisi, özel tüketim vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi gibi vergilere katlanırken Teklifte öngörülen düzenleme ile bu maliyetlere ek olarak harç maliyetinin de getirilmesinin dar gelirli vatandaşları zora sokabileceği, söz konusu ilave maliyetin araç fiyatlarında artışa neden olabileceği ve bu durumun faaliyetlerinde azalma gözlemlenen özellikle ikinci el araç alım satımı yapan galericilerin satış hasılatlarını daha da azaltacağı düşünülüyor, ayrıca uygulamanın araç alım satımında kayıtdışı faaliyetin artmasına neden olabileceği, öte yandan noterlere yapılan ödemelerin çoğunlukla kredi kartı ile yapılması nedeniyle söz konusu tahsilatların noterlerin hesabına uzun vadelerde yansıdığı ve bu tahsilatların noterlerin hesabına yansımada Hazine ve Maliye Bakanlığı hesabına aktarılmak zorunda kalınacağı, bu durumda noterlerin nakit akışında bozulmalara yol açarak finansman sıkıntısı yaşanmasına neden olacağı,

- Teklif ile mevcut durumda harca tabi olmayan bazı işkollarından harç alınması ya da harca tabi olan bazı işkollarının bu harçlarının yıllık hale getirilmesine yönelik düzenleme yapıldığı, ancak farklı meslek gruplarının yer aldığı bu düzenlemede işkolları belirlenirken hangi kriterlerin esas alındığının anlaşılamadığı, diğer taraftan özellikle büyükşehir olup gelir bakımından düşük olan bölgelerde bu faaliyetleri yerine getirenler ile aynı sektörde faaliyette bulunan ve gelir düzeyi yüksek olan işletmelerin aynı harca tabi olmasının vergilemede adaleti zedeleyeceğinin düşünüldüğü, ayrıca söz konusu düzenlemenin uygulanmasında harç ödeme yükümlülüğü getirilenler tarafından katlanılan ek maliyetin nihai tüketicilerin aldığı hizmetlerin kalitesinde azalmaya veya aldıkları hizmet karşılığında ödeyecekleri bedelde artışa neden olacağı değerlendirildiği, bu durumun da ekonomide daralmaya ve kayıtdışılığın artmasına neden olacağı ve enflasyonist bir etki oluşturacağının düşünüldüğü,

- Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Avrupa Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), iş yeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcılar, takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişilere gelir ve kurumlar vergisi muafiyeti ile katma değer vergisi istisnasının getirilmesinin ülke ekonomisine yüksek fayda sağlayacağını düşünüldüğü, bununla birlikte geçmiş dönemlerde bazı dar mükelleflere getirilen vergi istisnalarından arzu edilen sonucun alınmadığı göz önünde bulundurulduğunda düzenlemenin vergi gelirlerinde meydana getireceği azalmanın olumsuz etkilerinin göz önünde bulundurulması gerektiği,

- Samsun’daki Orta Karadeniz Serbest Bölgesinin ülkemizin dış ticaret hacminin ve dolayısıyla dış ticarete uluslararası rekabet gücümüzün artmasına katkı sunduğu, ancak mevcutta kapasitesinin tamamına ulaşıldığı için yeni bir serbest bölgenin kurulmasına ihtiyaç duyulduğu, bu yönüyle düzenlemenin son derece olumlu karşılandığı, diğer taraftan liman yapılmadan kıyıda bir serbest bölge yapılmasının ülkemizdeki tüm kıyıların sanayi için açılması gibi olumsuz bir örnek oluşturmamasından endişe duyulduğu, bu doğrultuda Teklifin söz konusu bölgede liman oluşturulmasını da sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu,

- Vakıf yükseköğretim kurumlarındaki öğretim ücretlerinin cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenmesinin yerinde bir uygulama olduğu, ancak benzer düzenlemenin ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki okullar için de uygulanmasının gerekli olduğu,

- Çeklere ilişkin yapılan mevzuat değişikliği ile üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çeklerin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz kılındığı, diğer taraftan bu uygulamanın sürekli olarak süresinin uzatılarak vade tarihinin beklenmesinin zorunlu kılındığı, bu durumun da enflasyon yönüyle oluşturacağı etkinin göz ardı edilmemesi gerektiği,

- Genel aydınlatma kapsamında gerçekleşen aydınlatma giderlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesine konulacak ödeneklerden, ilgili belediyeler ile il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirleri payından karşılanmasına ilişkin uygulamanın süresinin uzatılmasıyla birlikte belediyelerce sağlanan katkı oranlarının artırılmasının belediyelerin bütçesinde ciddi sıkıntılara yol açabileceği ve maddi kaynak yetersizliği nedeniyle belediyelerin hizmetlerinin aksayabileceğinin düşünüldüğü, bu itibarla Teklif metninde yer alan süre uzatımına ilişkin düzenlemenin belediyelerin katkı oranlarında artışa gidilmeden uzatılmasının yerinde olacağını değerlendirildiği,

- Türkiye’nin deprem ülkesi olması nedeniyle riskli alanlarda kentsel dönüşümün sağlanmasının yadsınamaz bir zorunluluk olduğu, bu doğrultuda deprem nedeniyle yıkılan binaların imar ve inşası ile riskli yapıların kontrol altına alınarak depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi projelerine olumlu yaklaşıldığı, ancak söz konusu amaçlar için merkezi yönetim bütçesi içinde yer alan ve özel bütçeli bir kuruluş olan Kentsel Dönüşüm Başkanlığına borçlanma yetkisi verilmesinin bütçe birliğine ve kamu mali yönetim sisteminin işleyişine zarar vereceğinin düşünüldüğü, söz konusu düzenlemenin ilerleyen dönemlerde başka kurumlara da örnek teşkil edebileceği, bu itibarla ihtiyaç halinde Devlet adına borçlanma işlemlerini Hazine’nin yürüttüğü ve Başkanlığın ilave ödenek ihtiyacı varsa bunu kendisinin borçlanma yoluna giderek değil merkezi yönetim bütçesinden verilen ödeneğin artırılmasıyla karşılanmasının daha doğru olacağı,

- İmalat sanayi sektörlerinde istihdamı koruma ve artırma amacıyla bu sektörlerde faaliyet yürüten işletmelere yönelik destek programları yürütülmesinin doğru bir uygulama olduğu, ancak destek kapsamına alınan sektörlerin titizlikle seçilmesi ve kaynak ayrılırken katma değeri yüksek sektörlerin tercih edilmesi gerektiği, öte yandan yürütülmesi planlanan destek programları için ihtiyaç duyulan kaynağın belli bir oranının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmasının doğru olmadığına düşünüldüğü, söz konusu Fonun kuruluş amacına uygun olarak çalışanlar lehine kullandırılmasına yönelik düzenlemelerin ekonomiye daha çok fayda sağlayacağı, işletmelere destek verilmesi isteniyorsa bu desteğin İşsizlik Sigortası Fonu yerine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinden karşılanmasının yerinde olacağı,

şeklinde görüş, eleştiri ve öneriler dile getirilmiştir.

Teklifin ilk imza sahipleri Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK ile ilgili kamu idarelerinin temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Vergilerin devletin varlığını sürdürebilmesi, eğitim, sağlık, güvenlik ve adalet gibi kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi ve toplumsal refahın artırılabilmesi için önemli bir kamu kaynak olduğu, bu doğrultuda verginin yalnızca bir mali yükümlülük olarak değil vatandaş ile devlet arasındaki karşılıklı sorumluluk ve güven ilişkisini temsil eden bir dayanışma aracı olarak görülmesi gerektiği, ekonomik ve sosyal gelişmelere uyum sağlanması, vergi adaletinin güçlendirilmesi ve kamu maliyesinin sürdürülebilmesi amacıyla vergi politikalarının belirlendiği, bu kapsamda Teklif ile vergi dışında kalan alanların verginin kapsamına alınması, bazı istisnaların kaldırılması, kayıt dışılıkla mücadele edilmesi ve vergi adaletinin güçlendirilmesi hedefleri doğrultusunda vergi mevzuatı ve ilgili bazı kanunlarda düzenleme yapılmasının öngörüldüğü,

- Türkiye sınırları içinde sahip oldukları binaları mesken olarak kiraya verenlerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri mesken kira gelirlerine ilişkin istisnadan, sadece kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların yararlanabileceği, diğer taraftan vergi mevzuatımızda istisnadan yararlanabilmeye 2025 yılı için yıllık bir milyon iki yüz bin Türk lirası gelirin aşılması şartının da olduğu, bu nedenle gelir seviyesi yüksek olan emeklilerin bu şartı taşımamaları nedeniyle istisnadan yararlanamayacağı ve farklı gelir seviyesinde olan emeklilere karşı düzenlemenin aynı sonuçları doğurmayacağı,

- Kredi kullanarak satın aldıkları gayrimenkulleri kiraya verenlerin bu krediler için ödedikleri faizleri kira geliri beyannamesinde gider olarak indirme imkanına sahip olduğu, ancak tasarrufları neticesinde satın aldıkları gayrimenkulu kiraya verenlerin bu imkandan yararlanamadığı, bu durumun iki kesim arasında katlanılan vergi yükü bakımından farklılık oluşturduğu, Teklif ile bu farklılık giderilerek tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilebileceği, ayrıca düzenlemenin servet edinimi için katlanılan borç giderlerinin vergiye tabi gelirin tespitinde gider olarak dikkate alınmak suretiyle vergi matrahında neden olduğu erozyonun da önlenmesine katkı sağlayacağı,

- Gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden tapu harcının hesaplandığı, bahsi geçen bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde ise aradaki farka ilişkin tapu harcının %25'i oranında vergi ziyai cezası uygulandığı, ancak yine de söz konusu cezanın mükelleflerce beyan edilen gayrimenkul alım satım bedelinin tam ve doğru bildirilmesinde etkili olmadığı ve hatalı beyandan ötürü tapu harcının eksik tarh edildiği, bu nedenle tahsil edilmesi gereken tapu harcı kadar vergi ziyai cezası uygulanmasının gayrimenkullerin alım satımındaki eksik bildirimlere karşı caydırıcılığı ve vergilemede adaleti artıracağına düşünüldüğü,

- Vergi sistemimizde işletmelerin yıl sonunda toplu bir şekilde ödemesi gereken vergi ödevlerini dönemlere ayırarak bu yükün azaltılmasını amaçlayan geçici vergi uygulamasının bulunduğu, bu kapsamda gerçek usulde vergilendirilen ticari kazanç sahiplerinin, serbest meslek erbabının ve kurumlar vergisi mükelleflerinin geçici vergi mükellefi olduğu, söz konusu mükelleflerin cari vergilendirme döneminin gelir ve kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için belirlenen dönem kazançları üzerinden geçici vergi ödediği, ancak dördüncü geçici vergilendirme döneminin uygulamadan kaldırılmasıyla vergi sistemimizde bilgi ve belge akışına ilişkin sürelerin değişmesi, finansal raporların ve beyannamelerin sağlıklı bir şekilde süresinde hazırlanamaması sorunlarının ortaya çıktığı, bu nedenle vergi sistemimizdeki bu aksaklığın giderilebilmesi için dördüncü geçici vergilendirme döneminin vergi sistemine yeniden dahil edilmesi gerektiği,

- Teklif ile ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Avrupa Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), iş yeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcılar, takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişilerin bu müsabakalara ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir ile kurumlar vergisinden istisna ve katma değer vergisinden muaf tutulmasının öngörüldüğü, tanınan bu vergisel avantajlarla ülkemizde düzenlenecek bu organizasyonların uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesinin, UEFA’nın ev sahibi ülkelere yönelik sözleşmesel koşullarının yerine getirilmesinin ve Türkiye’nin organizasyon kabiliyetinin güçlendirilmesinin amaçlandığı, düzenlemenin ülkemizin uluslararası alanda tanıtılması nedeniyle turizm sektörünün faaliyetlerini artırarak ülkeye döviz girdisi sağlamasına, kısa süreli istihdamı artırmasına ve Türkiye’nin uluslararası spor diplomasisinde daha güçlü bir marka haline gelmesine katkı sunacağı,

- 12/11/2012 tarih 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile büyükşehir statüsündeki illerde il özel idarelerinin kaldırıldığı ve bunların görevlerinin YİKOB’lara devredildiği, YİKOB’ların il özel idareleri ile benzer faaliyet yürütmesi ve kamu yönetimi sistemi içindeki hukuki statüsünün il özel idareleriyle aynı olmasına rağmen vergisel açıdan farklılıkların bulunduğu, Teklif ile söz konusu idareleri vergisel açıdan eşitlemenin ve uygulamadaki karmaşıklığın giderilmesinin amaçlandığı,

- Sıfır araçların ilk tescil işlemleri ile ikinci el araçların satış ve devirlerinde noterler tarafından satış ve devir bedeli üzerinden asgari 1.000 TL’den az olmamak üzere binde 2 oranında nispi noter harcı alınmasına dair uygulamanın geçmiş dönemde de benzerinin yürütüldüğü, bu kapsamda bütçe ihtiyaçları çerçevesinde uygulamanın yeniden değerlendirildiği ve vatandaşlara fazla yük getirmeyecek şekilde Teklifte yer aldığı, ayrıca uygulamadaki nakit ve vadeli ödemelerden kaynaklı noterlerin nakit akışındaki bozulmalara neden olan finansman sıkıntısı göz önünde bulundurularak ilgili kurumlarla koordineli bir çalışmanın yürütüleceği,

- Mevzuatımızda bazı iş kollarında mükelleflerin bir ruhsata veya belgeye tabi olarak faaliyetini sürdürmesinin öngörüldüğü, Harçlar Kanunu kapsamında da bu belgelerin harca tabi tutulduğu, bu kapsamda mevcut durumda harca tabi olmayan ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşları ile ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait belgelerin, veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatların ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgelerinin, kuyum, ikinci el motorlu kara taşıtı ve taşınmaz ticareti yetki belgelerinin ve ticari hava yolu ve genel havacılık işletme ruhsatlarından yıllık olarak harç alınmasına ilişkin düzenleme yapıldığı, ayrıca harca tabi hususi hastaneler ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müessesesi işletme belgelerine ilişkin sadece ruhsat alımında tahsil edilen harcın yıllık olarak alınmasına yönelik düzenleme yapıldığı,

- Ülkemizde 78 vakıf yükseköğretim kurumunun faaliyet gösterdiği ve toplam yüksek öğretim öğrencilerinin yaklaşık %11,4'üne karşılık gelen 867 bin 805 öğrencinin bu kurumlarda eğitim hizmeti aldığı, 4/11/1981 tarih ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 9'uncu maddesine göre vakıf yükseköğretim kurumlarının öğrenim ücretlerini kendi iç dinamiklerine, maliyet yapısına veya piyasa koşullarına göre bağımsız olarak tespit ettiği, ancak uygulamada bu durumun ücret artış oranlarının geç açıklanması, TÜFE ortalamasının çok üzerinde zam yapılması, artış oranlarının kurumdan kuruma farklılık göstermesi ve öğrencilerin eğitim süreci içinde öngöremedikleri mali yüklerle karşılaşması gibi belirsizliklere yol açması dolayısıyla mağduriyete neden olduğu, bu kapsamda yükseköğretimde fırsat eşitliğini zedeleyen ve vakıf üniversitelerinin itibarını da olumsuz etkileyen söz konusu sorunun çözümüne yönelik düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu, bu nedenle Teklif ile öğrenim ücreti artış oranının cari yılın haziran ayı itibarıyla yıllık ÜFE artışı ile TÜFE artış oranı ortalaması dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen esaslara göre tespit edilmesinin öngörüldüğü,

- Serbest bölgelerin kuruldukları günden bu yana milli gelirimize ve ülkemiz ekonomisine ihracatın artırılması, yabancı yatırımların ülkemiz ekonomisine kazandırılması, ek istihdam yaratılması gibi birçok alanda ciddi katkılar sağladığı, bu kapsamda Teklif ile 3621 sayılı Kıyı Kanununa ek madde eklenerek sınırları ekli kroki ve listede yer alan Orta Karadeniz Serbest Bölgesi alanıyla sınırlı olmak üzere 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilmesine imkan sağlanmasının öngörüldüğü, bölgedeki ihtiyaca binaen Samsun'da yaklaşık 644 bin 125 metrekarelik alan Orta Karadeniz Serbest Bölgesi olarak belirlendiği, mevcutta 3621 sayılı Kanun çerçevesinde halihazırda ilan edilen serbest bölgede liman, tersane, gemi söküm merkezi, su ürünleri üretimi gibi faaliyetlerin gerçekleştirilebildiği, söz konusu düzenlemeyle bunlara ilave çeşitli faaliyetlerin de gerçekleştirilmesine imkân sağlanmasının öngörüldüğü, düzenleme neticesinde ilk aşamada 1 milyon 500 bin dolarlık ihracatın gerçekleşmesinin ve 2 bin kişiye istihdam sağlanmasının beklenildiği, ayrıca bu bölgenin kiralanması ile bütçeye yaklaşık 10 milyon dolarlık gelir sağlanabileceğinin öngörüldüğü,

- BES'in teşvik edilebilmesi amacıyla 2013 yılı itibarıyla sistemdeki katılımcılara devlet katkısı ödemelerinin gerçekleştirilmeye başlandığı, yaklaşık 25 milyar Türk lirası olan fon büyüklüğünün teşvikler dolayısıyla yatırımcıların ilgisini artırarak güncel 1 trilyon 500 milyar Türk lirası değerine ulaştığı, bu itibarla tasarrufların artırılması, sistemin etkinliğinin artırılarak hedeflenen fon büyüklüğüne ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi ve büyüyen fonların finansman ve yatırımlara dönüşmesinde dengeli büyüme sağlanabilmesi için devlet katkısı oranının mali hedefler doğrultusunda belirlenmesine yönelik yetki hükümlerinde Teklif ile düzenleme yapıldığı, bu kapsamda bilimsel metotlar ışığında yapılan analizler ve konjonktürel gelişmeler çerçevesinde devlet katkı oranının belirlenmesinin sistemi daha etkin kılacağı düşünüldüğünden söz konusu oranın yüzde ellisine kadar artırılması veya sıfıra kadar indirilmesi şeklinde Teklif ile sınırlar belirlenerek Cumhurbaşkanına katkı oranını belirleme yetkisi verilmesinin öngörüldüğü,

- 2026-2028 Orta Vadeli Programda 2025 yılı için gerçekleşmesi tahmin edilen bütçe açığının 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda öngörülenin üzerinde olduğu, bu durumun sebebinin beklentilerle uyumlu kamu geliri elde edilememesi olarak değerlendirildiği, diğer taraftan bütçe nakit dengesine ilişkin olarak deprem harcamalarının aslında son birkaç yıldır devam eden harcamalar olduğu ve özellikle 2025 yılında deprem bölgesindeki inşaatlarda hızlanmadan kaynaklı harcamaların ilave borçlanmayı gerektirdiği, öte yandan Hazinesin nakit kasa seviyesinin stratejik borçlanma, hedefler, ölçütler kapsamındaki yapılan borçlanmalar neticesinde gelecek dönem beklentileri de dikkate alarak belli bir seviyede tutulmasının yapısı gereği bir zorunluluk olmasından bahisle Teklif ile öngörülen borçlanma tutarından elde edilecek gelirin bir kısmının Hazineye bekletilmesi gerektiği,

- Sosyal güvenlik sisteminin toplumun refahını güvence altına alan kritik kamu hizmeti olarak görüldüğü, bu doğrultuda sistemin aktüeryal dengesinin sağlanmasına ve finansal sürdürülebilirliğinin güçlendirilmesine yönelik politikalara önem verildiği, bu kapsamda Teklif ile işveren prim teşvikinin indirilmesi, prime esas kazanç tavanının yükseltilmesi, malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları prim oranlarında ilave artış yapılmasına, genç girişimcilere verilen teşviğin sona erdirilmesine ve doğum hariç borçlanma oranlarının yükseltilmesine yönelik düzenlemelerin öngörüldüğü, diğer taraftan Kurumdan gelir veya aylık alanların genel sağlık sigortası primi dahil kendi sigortalılığı ve/veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle prim ve prime ilişkin gecikme cezası ve zammı borcu bulunanların bu borçlarının gelir veya aylıklarından %25 oranını geçmemek üzere kesinti yapılmasının SGK'nın alacaklarını tahsil edebilmesini güvence altına alacağı, bu kapsamda söz konu düzenlemelerin uluslararası standartlara sahip alanında uzman ekipler ile bilimsel metotlar ışığında ortalama yaşam süresinin artmasına ve doğum oranlarının azalmasına bağlı olarak aktüeryal dengeyi de gözeten analizlerle belirlendiği,

- Dünya genelinde yaşanan pandemi sürecinin ardından ülkemizde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli deprem felaketi ile bölgesel gerilimlerin ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanmaların ticari faaliyetlere olumsuz etkisinin olduğu, bu kapsamda ticari faaliyetlerini sürdürmekte zorlanan tacirlerin vade tarihinden önce vermiş oldukları çeklerin bankaya ibraz edilemeyeceği yönünde bir güvenceye sahip olmaları ve bu güvence ile ticari hayatlarını planlamalarının son derece önemli olduğu, öte yandan çekin ibraz süresine ilişkin tarih uzatılmadığı takdirde karşılıksız çekte artışların gözlemlenebileceği ve bu durumdan ticari hayatın olumsuz etkileneceği, dolayısıyla üç yıl daha söz konusu süresinin uzatılmasının uygun görüldüğü,

- Genel aydınlatma kapsamında gerçekleşen aydınlatma giderlerinin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bütçesine konulacak ödenekler ile ilgili belediyeler ve il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirleri payından karşılandığı, Teklif ile öngörülen uygulamanın süresinin uzatılmasındaki amacın uygulama süresi sona erdiğinde genel aydınlatmanın tüm giderlerine sadece yerel yönetimlerin, belediyelerin ve il özel idarelerinin katlanmak zorunda kalmalarının önüne geçilerek hali hazırda olduğu gibi giderlerin belli oranının Bakanlık bütçesinden de karşılanabilmesinin sağlanması olduğu, öte yandan mahalli idarelerin daha tasarruflu olmaları, israftan kaçınmaları ve genel aydınlatma giderleri konusunda daha fazla sorumluluk almaları beklendiğinden il özel idareleri ve belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılan kesintilerin artırılmasının öngörüldüğü,

- Kentsel Dönüşüm Başkanlığının yürüttüğü faaliyetler kapsamında ülke genelinde birçok projelerinin olduğu ve bu projeleri genel bütçeden aktarılan ödenekten, bünyesindeki taşınmaz varlıkların satışından ve hak sahiplerinden borçlanmalarından kaynaklanan alacaklarla gerçekleştirdiği, ancak bazen öngörülemeyen ödemeler ortaya çıktığında ya da taşınmazların satışı yapılmadığında hakedişlerin ödenmesinde Başkanlığın zorlandığı, bu nedenle Başkanlığın sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilme ihtiyacının hasıl olduğu, öte yandan Başkanlığın “Yerinde Dönüşüm Projesi” ve “Yarısı Bizden Projesi”nde Dönüşüm Projeleri Özel Hesabını kullandığı, söz konusu hesabın kullanım süresi dolduğunda kapatılacağı ve özel hesaba kaydedilen gelirlerin bu tarihten sonra Başkanlık bütçesine gelir kaydedileceği, ancak Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının daha hızlı muhasebeleştirilip daha hızlı kullanılabilmesinden dolayı 6306 sayılı Kanun kapsamındaki dönüşüm uygulamalarının sekteye uğramaması için bahsi geçen özel hesabın kullanım süresinin iki yıl daha uzatılmasının öngörüldüğü, ayrıca hesabın Sayıştay tarafından denetiminin yapıldığı ve günlük kullanılmayan kısmın Tek Hazine Kurumlar Hesabına aktarıldığı, bu nedenle Başkanlığın herhangi bir faiz ve benzeri gelir elde etmediği,

- Teklife eklenen madde ile; imalat sanayi sektörlerinde istihdamı koruma ve artırma amacıyla bu sektörlerde faaliyet yürüten işletmelere yönelik 1/1/2026 ile 31/12/2026 tarihleri arasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından 5510 sayılı Kanun kapsamında 4/a'lı olarak çalışan sigortalılar için uygulanacak destek programlarında ihtiyaç duyulacak kaynağın İşsizlik Sigortası Fonunun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde on beşini aşmamak kaydıyla Fon tarafından karşılanmasının öngörüldüğü, bu kapsamda elde edilen kaynağın imalat sanayisinde belirlenen tekstil, konfeksiyon, deri ve mobilya sektörlerine istihdamı koruma taahhüdü karşılığında, korunan istihdam için personel başına 2 bin 500 Türk lirası olarak sağlanan destek için kullanılacağı, bunun yanı sıra elde edilecek kaynağa göre de sektör genişlemesine gidilerek farklı sektörlerde istihdamın korunmasına destek olunabileceği,

ifade edilmiştir.

4. KOMİSYONUN MADDELER HAKKINDA KARARI

Teklifin maddelerinin görüşmelerine geçilmesinin oylanmasından önce; Teklifin 17'nci maddesinin Anayasa'nın 2'nci, 87'nci ve 161'inci maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle İttüzüğün 38'inci maddesi uyarınca önerge verilmiş, işleme alınan önerge oylamaya sunulmuş ve kabul edilmemiştir.

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10

Teklifin çerçeve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10'uncu maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Yeni Madde

Arsa ve arazilerin metrekaresi birim değerlerini belirleyen takdir komisyonlarına ilişkin 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunundaki geçici 23'üncü maddenin uygulama imkânı kalmadığından yürürlükten kaldırılmasına dair düzenleme; yeni çerçeve 11'inci madde olarak Teklif metnine eklenmiştir.

Madde 11, 12, 13 ve 14

Teklifin çerçeve 11, 12, 13 ve 14'üncü maddeleri; çerçeve 12, 13, 14 ve 15'inci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Yeni Madde

1/1/2026 tarihi itibarıyla damga süresi geçmiş su sayaçları için bir defaya mahsus olmak üzere 31/12/2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması veya geçerli muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi şartıyla söz konusu sayaçların kullanıcıları için idari yaptırım uygulanmamasına yönelik hükmün 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanununa geçici 4'üncü madde olarak eklenmesine ilişkin düzenleme; yeni çerçeve 16'ncı madde olarak Teklif metnine eklenmiştir.

Madde 15

Teklifin çerçeve 15'inci maddesi; çerçeve 17'nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Yeni Madde

İmalat sanayi sektörlerinde istihdamı koruma ve artırma amacıyla bu sektörlerde faaliyet yürüten işletmelere yönelik Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından 5510 sayılı Kanunun 4/a bendi kapsamında çalışan sigortalılar için uygulanacak destek programlarında ihtiyaç duyulan kaynağın İşsizlik Sigortası Fonunun 2025 yılı prim gelirlerinin %15'ini aşmamak kaydıyla Fon tarafından karşılanmasına ve söz

konusu Fon kaynakları kullanılarak uygulanan destek programının uygulama esaslarının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından müştereken belirlenmesine yönelik hükmün 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa geçici 35’inci madde olarak eklenmesine ilişkin düzenleme; yeni çerçeve 18’inci madde olarak Teklif metnine eklenmiştir.

Madde 16, 17, 18, 19, 20 ve 21

Teklifin çerçeve 16, 17, 18, 19, 20 ve 21’inci maddeleri; çerçeve 19, 20, 21, 22, 23 ve 24’üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 22

Teklifin çerçeve 22’nci maddesi; madde ile 5510 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen ek 24’üncü maddede yer alan “uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar,” ibaresinin kanun yazım tekniğine uygunluğun sağlanması amacıyla “uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar” şeklinde değiştirilerek redaksiyona tabi tutulması suretiyle; çerçeve 25’inci madde olarak kabul edilmiştir.

Madde 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30

Teklifin çerçeve 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30’uncu maddeleri; çerçeve 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ve 33’üncü maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Madde 31

Teklifin çerçeve 31’inci maddesi; madde ile 6306 sayılı Kanuna eklenmesi öngörülen geçici 5’inci maddede düzenlenen Kentsel Dönüşüm Başkanlığının iç borçlanma yetkisine ilişkin “31/12/2029” olarak öngörülen uygulama süresinin kabul edilen önerge doğrultusunda “31/12/2027” şeklinde değiştirilmesi suretiyle; çerçeve 34’üncü madde olarak kabul edilmiştir.

Madde 32, 33 ve 34

Teklifin çerçeve 32, 33 ve 34’üncü maddeleri; çerçeve 35, 36 ve 37’nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Yeni Madde

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına imalat sanayi işletmeleri başta olmak üzere, işletmelerin kapasitelerini geliştirme, verimliliklerini artırma, istihdamı koruma ve piyasa koşulları içinde rekabet gücünü artırarak sürdürülebilirliği sağlama amaçlarıyla işletmelere destek verme görevi verilmesine yönelik hükmün 635 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1’inci maddesinin birinci fıkrasına (ğ) bendi olarak eklenmesine ilişkin düzenleme; yeni çerçeve 38’inci madde olarak Teklif metnine eklenmiştir.

Madde 35

Teklifin yürürlüğe ilişkin 35’inci maddesi;

Yeni çerçeve madde ile 3516 sayılı Kanuna eklenen geçici 4’üncü maddenin 1/1/2026 tarihinde yürürlüğe girmesini teminen kabul edilen önerge doğrultusunda maddenin birinci fıkrasının (a) bendine “16’ncı” ibaresinin eklenmesi,

492 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı Tarifenin mülga (5) numaralı fıkrasını yeniden düzenleyen Teklifteki çerçeve 8’inci madde ile 2918 sayılı Kanunun 20’nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yapılan değişikliği düzenleyen yeni çerçeve 13’üncü maddesinin kabul edilen önerge doğrultusunda 1/1/2026 tarihinde yürürlüğe girmesini teminen maddenin birinci fıkrasının (a) bendine taşınması,

Teklif e edilen yeni maddelere baēlı olarak Komisyondan alınan redaksiyon yetkisi kapsamında kabul edilen önergeler doērultusunda madde numaralarının kanun yazım tekniēine uygunluēun saēlanması amacıyla teselsül ettirilmesi ve yürürlük maddesinin yeniden düzenlenmesini teminen deēiştirilmek suretiyle; Teklifin 39’uncu maddesi olarak,

kabul edilmiştir.

Madde 36

Teklifin yürütmeye ilişkin 36’ncı maddesi; 40’inci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin; maddelerinin kabul edilmesinin ardından tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Teklifin adı

Kanun Teklifine; 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılanması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenmesine yönelik düzenlemenin yeni çerçeve madde olarak eklemesi nedeniyle Teklifin adı, Komisyondan alınan redaksiyon yetkisi kapsamında; “*Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Deēişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*” olarak deēiştirilmiştir.

Ayrıca, Komisyondan alınan yetki çerçevesinde Teklif metninin tümü; kanun dili ve tekniēi, anlatıma açıklık kazandırılması ile kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar doērultusunda gözden geçirilmiş, bu çerçevede metinde redaksiyon mahiyetinde deēişiklikler yapılmıştır.

5. GENEL KURULDA TEMSİL

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere;

- Adıyaman Milletvekili Resul KURT,
 - Aksaray Milletvekili Hüseyin ALTINSOY,
 - Ankara Milletvekili Orhan YEGİN,
 - Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ,
 - Denizli Milletvekili Nilgün ÖK,
 - Elâzığ Milletvekili Ejder AÇIKKAPI,
 - İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR,
 - Kırşehir Milletvekili Necmettin ERKAN,
 - Konya Milletvekili Orhan ERDEM,
 - Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI,
 - Sakarya Milletvekili Ertuğrul KOCACIK,
 - Samsun Milletvekili Ersan AKSU,
 - Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ,
 - Yozgat Milletvekili Süleyman ŞAHAN,
- özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan <i>Mehmet Muş</i> Samsun	Başkanvekili <i>İsmail Faruk Aksu</i> İstanbul	Sözcü <i>Orhan Erdem</i> Konya (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Kâtip <i>Nilgün Ök</i> Denizli (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Ayyüce Türkeş Taş</i> Adana (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Sadullah Kısacık</i> Adana (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Resul Kurt</i> Adıyaman (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Hüseyin Altınsoy</i> Aksaray (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Orhan Yegin</i> Ankara (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Hakkı Saruhan Oluç</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Mustafa Erdem</i> Antalya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ahmet Kılıç</i> Bursa (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Adalet Kaya</i> Diyarbakır (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ejder Açıkkapı</i> Elâzığ (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Ümit Özlale</i> İzmir (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Yaşar Kırkpınar</i> İzmir (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Cevdet Akay</i> Karabük (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Necmettin Erkan</i> Kırşehir (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Mustafa Kalaycı</i> Konya (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Veli Ağbaba</i> Malatya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ahmet Vehbi Bakırlioğlu</i> Manisa (Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Kamuran Tanhan</i> Mardin (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Tahsin Ocaklı</i> Rize (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ertuğrul Kocacık</i> Sakarya (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Erhan Usta</i> Samsun (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Ersan Aksu</i> Samsun (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>İsmail Güneş</i> Uşak (Bu raporun özel sözcüsüdür)
	Üye <i>Süleyman Şahan</i> Yozgat (Bu raporun özel sözcüsüdür)	

MUHALEFET ŞERHİ

2/3320 esas numaralı **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”**ne¹ Cumhuriyet Halk Partisi Plan ve Bütçe Komisyonu Üyeleri olarak karşı olmamızın nedenleri aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

I. USUL AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen 2/3320 esas numaralı **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde hazırlanan 19 ayrı Kanun ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 40 maddeden oluşan bir torba kanun teklifidir.

Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** ismini taşımakta ve 16 farklı Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı.

Söz konusu teklife komisyon görüşmelerinde son dakikada verilen önergelerle **kanun teklifi metninde yer alan konularla ilgili olmayan** biri birinden farklı konularda düzenleme öngören 4 madde ilavesi yapılmış böylece madde sayısı 40 ulaşmış bulunmaktadır.

Komisyon verilen redaksiyon yetkisiyle söz konusu teklifin ismi de **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** şeklinde değiştirilmiştir.

Yürürlük ve yürütme dahil 40 maddeden oluşan 19 Kanun ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmakta olan söz konusu kanun teklif metninin hem

¹ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** ismini taşımakta ve 16 Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı.

hazırlanma ve tedvininin hem de TBMM’de yasalaştırılma sürecinin usul yönünden önemli zaafırları bulunmaktadır.

Cumhuriyet Türkiye’sine Osmanlı’dan aktarılan en önemli kurumların başında Meclis gelmektedir. Millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında parlamento hukukumuzun kurucu metinleri olan 1877 tarihli Heyeti Ayan Nizamname-i Dahilisi, 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi ve halen meri olan 1973 tarihli TBMM İçtüzüğü bulunmaktadır. Ayrıca, yazılı hukuk kaynakları dışında Meclis teamülleri parlamentonun çalışmalarında başvurduğu diğer çok önemli bir kaynağı oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, 2002’den günümüze Meclisin çoğunluğunu oluşturan AKP iktidarı parlamento hukukunun en temel kurum ve kurallarını ihlal ederek ve aşındırarak bu alandaki tarihsel birikimi ortadan kaldırmaktadır.

Konu bu çerçevede ele alındığında;

1.1 Söz Konusu Kanun Teklifi Torba Kanun Formatında Getirilmiştir.

4 maddesi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda, 1 maddesi 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda, 1 maddesi 2873 sayılı Milli Parklar Kanununda, 5 maddesi 492 sayılı Harçlar Kanununda, 1 maddesi 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda, 1 maddesi 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununda, 1 maddesi 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununda, 2 maddesi 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda, 1 maddesi 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununda, 1 maddesi 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda, 1 maddesi 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda, 8 maddesi 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, 2 maddesi 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda, 1 maddesi 5941 sayılı Çek Kanununda, 1 maddesi 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda, 2 maddesi 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunda, 1 maddesi 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununda, 1 maddesi 7179 sayılı Askeralma Kanununda, 1 maddesi 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında

Kanun Hükmünde Kararnamede, 1 maddesi 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşıllanması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik ve ilaveler yapmakta olan 40 maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin, 16 maddesi bazı vergi kanunlarında ve 492 sayılı Harçlar kanunlarında, 11 maddesi ise sosyal güvenlik alanındaki bazı kanunlarda yapılan düzenlemelerle ilgilidir.

AKP iktidarı döneminde kanun yapma usul ve yöntemlerinin etkin ve verimli olmayan bir çerçevede oluşturulduğu ve uygulandığı görülmektedir. Nitekim kamuoyunda 'torba kanun' olarak adlandırılan ve istisnai hallerde kullanılmasının uygun olduğu düşünülen bazı kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun tekliflerinin son dönemlerde adeta hâkim norm haline geldiği gözlenmektedir. Bu kapsamda, birbiriyle hiç ilgisi ve ilişkisi olmayan konular söz konusu 'torba kanun' yöntemi kullanılarak yasalaştırılmaya çalışılmaktadır.

Bununla birlikte, bu tür kanun hazırlama ve yapma teknikleri, hem torba kanunda ele alınan konuların ilgili ana mevzuatıyla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de uygulama aşamasında öngörülemeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda, bazen aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmakta ve bu kapsamda düzenlemelerden doğudan veya dolaylı olarak etkilenen vatandaşlar mağdur olmaktadır.

Öte yandan, torba kanun tekliflerinin **TBMM Genel Kurulunda 'Temel Kanun' olarak görüşülmesi de ciddi sakıncalar içermektedir.** TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi "düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması" hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

Görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde de birbiri ile ilintisiz konulardaki kanunlarda ve kanun hükmünde kararnamelerde yapılan düzenlemeleri görmekteyiz. Bu çerçevede, konu bütünlüğü ve iç tutarlılığı olmayan torba kanun düzenlemesi ile Meclis çalışmalarında komisyon düzleminde ihtisaslaşma anlamsızlaşmakta gerek milletvekillerinin gerekse komisyonların kapasitesinin çok gerisinde bir kanun yapım

süreci ortaya çıkmakta ve bu durum parlamento çalışmalarının niteliğini zayıflatmaktadır.

1.2 Kanun Teklifi Tali Komisyonlarda Görüşülmemiştir

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifi 17.10.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarına sevk edilmiştir.

40 maddelik kanun teklifi² Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 22.10.2025 Salı günü saat 10.00'da başlayan ve yaklaşık olarak 15 saat süren birleşiminde kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Parlamentolarda ihtisaslaşma yasama kalitesi açısından çok önemlidir. Bu konuda İltüzükte ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir İltüzükte tali komisyonların çalışmadığı bir durum söz konusu değildir. Bu konu İltüzüğün 23, 34 ve 37. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Nitekim TBMM İltüzüğünün 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar görüşlerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denilirken, İltüzüğün 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda görüşüldükten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. İltüzüğün 34'üncü maddesinin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif

² Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ismini taşımakta ve 16 Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı.

yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir.

Komisyonlara üye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık alanları göz önüne alınmaktadır. Bu çerçevede, özel uzmanlık alanı ve değerlendirme ve tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve Bütçe Komisyonu'nun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve Bütçe Komisyonu'nda karara bağlanması hem İktüzüğe uygun olacak hem de yasama faaliyetinin daha sağlıklı yürütülmesini sağlayacaktır. Böylelikle de yasama kalitesi güçlenecektir.

Ancak bu kanun teklifi ile bu perspektiften yoksun olduğu görülmektedir. Bu durum parlamento hukukunu zayıflatmakta ve etkin iş bölümünü ortadan kaldırmaktadır. Bu yaklaşım doğru bir yaklaşım olmayıp, parlamento hukukunda ana komisyon-tali komisyon ilişkisini tartışmalı hale getirmektedir.

Kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, **TBMM'nde ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle ve sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı** ilave problemlere neden olmakta, kod yasalardaki bazı hükümlerin sık sık değişimine sebebiyet vermektedir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenecek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Uygulamada yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul'da ise müzakere süreci

işletilememekte; iktidar partisi milletvekillerinin oyu yasama çalışmaları sırasında belirleyici olmaktadır.

Konuya bu çerçevede bakıldığında ihtisaslaşmadan yararlanmak suretiyle komisyonların görece teknik çalışmaları yürütebilmesine imkân sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda, görüşmekte olduğumuz kanun teklifinde tali Komisyonların kendi görev alanındaki sorumluluğu yerine getirmekten kaçınması ciddi sakıncalar içermektedir.

1.3 Alt komisyon kurulması yönündeki talebimiz kabul edilmemiştir.

2026 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ile 2024 yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanun Teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi ile ilgili sıkışık takvim hususu, ayrıca söz konusu kanun teklifinin tali komisyonlarda görüşülmemesi de dikkate alınarak, teknik konularda daha ayrıntılı çalışmalarda bulunmak üzere bu kanun teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu bünyesinde kurulacak bir alt komisyonda görüşülerek ayrıntılı bir değerlendirme ve görüşme sürecinden sonra yasalaştırılması yönündeki önergemiz de kabul edilmemiştir.

1.4 Söz konusu kanun teklifinin görüşülmesi sırasında “Eylemli İhtüzük İhlali” yapılmıştır.

Komisyonla sunulduğunda yürürlük ve yürütme dahil 36 maddeden oluşan ve söz konusu teklif 16 ayrı Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamenin birçok maddesinde değişiklik veya ekleme yapmakta idi.

Komisyon çalışmaları sırasında son dakika önergeleri ile söz konusu teklif metnine kendisi ile ilgili olmayan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile ilgili 1 madde, 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılansması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili 2 madde, 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu ile ilgili 1 madde olmak üzere 4 madde ilavesi yapılmış, madde sayısı 40’a ulaşmıştır.

TBMM İhtüzüğünün “Komisyonların yetkisi, toplantı yeri ve zamanı” başlıklı 35. maddesinde;

“Komisyonlar, kendilerine havale edilen kanun tekliflerini aynen veya değiştirerek kabul veya reddedebilirler; birbirleriyle ilgili gördüklerini birleştirerek görüşebilirler ve

Türkiye Büyük Millet Meclisi binasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kendilerine ayrılan salonlarda toplanırlar.

Ancak, komisyonlar, kanun teklif edemezler, kendilerine havale edilenler dışında kalan işlerle uğraşamazlar,....”

hükmü yer almaktadır.

İçtüzüğün tekliflerin genel kuruldaki görüşme süreci ile ilgili “Değişiklik önereleri” başlıklı 87. maddesinde de;

“Kanunlarda veya İçtüzükte aksine hüküm yoksa, Kanun teklifinde bir maddenin reddi, tümünün veya bir maddenin komisyona iadesi, bir maddenin değiştirilmesi, metne ek veya geçici madde eklenmesi hakkında, milletvekilleri, esas komisyon değişiklik önereleri verebilir....

Görüşülmekte olan teklifin konusu olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önereleri işleme konulmaz.

Görüşülmekte olan teklife konu kanunun, komisyon metninde bulunmayan, ancak teklif ile çok yakın ilgisi bulunan bir maddesinin değiştirilmesini isteyen ve komisyonun salt çoğunlukla katıldığı önereler üzerinde yeni bir madde olarak görüşme açılır.

Değişiklik önerelerinde, değiştirilmesi kaldırılması veya eklenmesi istenen hükümler açıkça belirtilir. Açık olmayan ve şarta bağlı önereler işleme konulmaz....”

hükmüne yer verilmiştir.

Kanun teklifi metnine son dakika önereleri ile eklenen 11, 16, 18 ve 38. maddelerin eklenmesi için verilen önerelerin; görüşülmekte olan teklifin konusu ile alakalı olmayan sair kanunlarda ek ve değişiklik getiren yeni bir kanun teklifi niteliğindeki değişiklik önereleri niteliğinde olduğundan Başkanlık Divanınca işleme alınmaması gerekmekte idi.

1.5 Etki Analizi Raporu Ciddi Eksiklikler İçermektedir

Kanun teklifinin komisyonda görüşülmesi sırasında teklifin bütünü ile ilgili olarak sunulan Etki Analiz Raporunun özenle hazırlanmadığı, yetersiz olduğu ve bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Örneğin; kanun teklifinde yer alan 6, 7, 9, 14, 15, 29, 30, 33. maddelerle ilgili olarak düzenlemenin gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklifin 10. Maddesinde yer alan bazı ruhsat ve belgelere ilişkin olarak yıllık harç düzenlemesi ile ilgili olarak ortaya konulan tutarın özenle hazırlanmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca teklif metninde yer alan Sosyal Güvenlik Kurumunun aktüerya dengesini ilgilendiren düzenlemelerle ilgili olarak daha detaylı hesaplamaların ve uzun süreli projeksiyonların etki analizinde bulunması icap etmektedir.

19 adet Kanun ve 2 Kanun Hükmünde Kararname hükümlerinde ayrıntılı değişiklik ve eklemeler yapan söz konusu yasa teklifinin gelir ve gider etkisinin daha detaylı analizlerle ortaya konulması gerekmektedir. 5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanması, yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNİN MEVCUT UYGULAMASI TBMM'Yİ NİTELİKLİ YASA YAPMA HAK VE YÜKÜMLÜLÜĞÜNDEN ALIKOYMAKTADIR.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişiklikler ve “atanmış bakan” müessesesi kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilemekte, bu durum ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.’ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM’yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra yürürlüğe giren Anayasa’nın “Kanunların teklif edilmesi ve görüşülmesi” başlıklı 88. maddesine göre, kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkili kılınmıştır. Ancak T.B.M.M.’nin yasama faaliyetlerinin nasıl

gerçekleştirileceği konusunda altı buçuk yıldan beri yaşanan problemler güncelliğini korumaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilen Temmuz 2018 ortalarından bu yana 189³ adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kamu yönetim organizasyonunda yapılan kalıcı değişikliklerinin, “atanmış bakan” müessesesinin kamu yönetiminin çalışma tarzını olumsuz yönde etkilediği, ayrıca kanun tekliflerinin hazırlanma ve T.B.M.M.’ne, komisyonlara sunum aşamalarında düşük profilli ve belirsiz bir yapının ortaya çıkmasına neden olduğu gözlemlenmektedir.

“İstismarcı anayasa değişikliğinin istismarcı uygulanması”, Türkiye devletini, Anayasal devlet özelliğinden uzaklaştırmış bulunmaktadır.

2018 seçimlerinden sonra geçen seksen yedi aylık süreç sonunda yasama sürecinde, kanun tekliflerinin, erkler ayrılığı ilkesine aykırı olarak yürütme tarafından TBMM’de en fazla üyeye sahip bulunan parti grubu üyeleri aracılığıyla “torba yasa” biçimiyle muvazaalı bir biçimde parlamentoya sunulduğu, kanun tekliflerinin komisyonlarda ve genel kurulda görüşülmesi aşamasında tam bir belirsizlik ve kargaşa yaşandığı, kanun teklifini hazırlayıp (!) komisyona sunan milletvekili veya milletvekillerinin teklif metnine hakim olamadıkları, teklif metninde yer alan hükümlerin komisyonlara anlatım ve sunumunda çoğu kez güç duruma düştükleri, konuya ilişkin olarak bürokrasiden ve yürütmenin diğer kademelerinden kendilerine sağlıklı bir bilgi akımının sağlanamadığı müşahade edilmektedir.

24 Haziran 2018 seçiminden sonra Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülen tekliflerin nerdeyse tümü torba yasa teklifi niteliğinde bulunmaktadır.

Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak anılan sistem yasama-yürütme ilişkisi tarzına da uygun düşmemektedir. Yasama sürecinde tekliflerin yürütme tarafından çoğunluk partisi milletvekilleri aracılığıyla veriliyor olmasına rağmen, bu tekliflerde yer alan bazı düzenlemelerin kendi içerisinde ve daha yeni sayılacak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile de çeliştiği açıktır.

³ 120,121,122,124,125,126,127,128,129,130,131,132,133,134,135,136, 137,18,139,140,141,142,143,145,146 sayılı Kararnameler Deprem gerekçe gösterilerek çıkarılan OHAL Kararnameleridir

9 Temmuz 2018’de yürürlüğe giren 6771 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliğinin seksen yedi aylık uygulaması, “tek adam yönetiminin” sürdürülemez özelliğini teyit etmiş bulunmaktadır.

Söz konusu Anayasa değişikliği ile hükümet ve bakanlar kurulu kaldırılmış, “Cumhurbaşkanı’nın yürütme ile özdeşleşmiş olması”, nedeniyle yürütme “tek kişi” yönetimine indirgenmiştir.

Yasama bakımından da; parti başkanı olması nedeniyle TBMM’de Cumhurbaşkanı’nın ön onay vermediği yasa önerisi kabul görmemektedir. Bu tutum yasa tekliflerinin yasalaşma sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir.

6771 sayılı Kanun ile Anayasa’da yapılan değişiklikle bütçe kanunu dışında bütün yasa önerilerini hazırlama yetkisi, TBMM’ üyelerine aittir. Ne var ki, şu ana kadar ki uygulama, değinilen anayasal düzenlemeye rağmen, TBMM’nin yasama yetkisini özerk bir biçimde kullanamadığını teyit etmiş bulunmaktadır. Öncelikle, genellikle TBMM’de birinci parti konumunda olan AK Partili vekillerin imzasını taşıyan yasa önerileri, aslında Saray ve/veya bakanlık bürokratları tarafından hazırlanmakta; bu durum, yasama sürecini inisiyatif aşamasında muvazaalı kılmaktadır. Yasama çalışmalarının mutfağı niteliğindeki komisyonlar, bir tür yasak savma süreci olarak görülmekte; Genel Kurul’da ise, müzakere süreci işletilememekte; genellikle AKP-MHP (Cumhur ittifakı) üyesi vekillerin oyu belirleyici olmaktadır.

Çoğunluk dayatması nedeniyle müzakere sürecinin işletilemediği TBMM’de oylanan kanunların çoğunluğu, Anayasa’ya aykırı bir biçimde hazırlanan “torba yasa” tarzına göre çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda da yasanın ulaşılabilirlik, anlaşılabilirlik ve öngörülebilirlik özellikleri zedelenmekte veya ortadan kalkmaktadır.

Özet olarak, yasa önerisi aşamasında başlayan yasama zaafı, TBMM’yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoymaktadır.

Burada bahsedilmesi gereken önemli bir husus; bütün demokratik ülkelerde temel kuralın, parlamentoların yasama yetkisi konusunda ortaksız olduğu, yasama yetkisinin sadece parlamentolar tarafından kullanıldığıdır.

Yeni sistemde bir nevi Meclisin yasama yetkisi elinden alınmıştır. Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri⁴ vasıtasıyla Meclisin yasama yetkisinin bir kısmını kullanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyecek hususlarda dahi yetki aşımına gidilerek Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Bunların çoğunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından başvurularımız üzerine bilahare iptal edilmektedir.

Mevcut AKP iktidarı kendisinin yasalaşmasına ön ayak olduğu 2017 referandumu ile kabul edilen Anayasa'nın hükümlerine dahi uymamaktadır.

2018 yılı Temmuz ayından itibaren seksen yedi ayı aşan bir süre geçmesine karşın TBMM'nin yasa yapma işlevinde gözlemlenen aksaklıkların çözümü konusunda henüz bir mesafe alınamamıştır.

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekili tarafından hazırlanan kanun teklifinin T.B.M.M.'ne sunulması ve Plan ve Bütçe komisyonunda görüşmesi sırasında gözlemlenen tablo da maalesef yukarıdaki tespitlerimizi bir kez daha doğrular niteliktedir.

Bu tespitler Ak Parti iktidarının 28. Yasama Döneminde de bu tutumunu ısrarla sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

Kanun Teklifinin genel değerlendirilmesi

Kanun teklifinin gerekçesinde;

“Kanun Teklifinde; vergi dışında kalan alanların kapsama alınması, bazı istisnaların kaldırılması, kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, vergi adaletinin güçlendirilmesi hedeflerine hizmet etmek üzere vergi mevzuatı ile ilgili bazı kanunlarda düzenleme yapılmaktadır....Söz konusu düzenlemeler, vergilemede adaletin ve öngörülebilirliğin sağlanmasına, vergi konusuna girmeyen alanların kapsama alınmasına ve kayıt dışılıkla mücadeleye katkı sağlayacaktır....Teklifte ayrıca sosyal

⁴ Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü 21.10..2025 tarihine kadar Cumhurbaşkanı tarafından 25'i OHAL Kararnamesi olmak üzere toplam 189 adet Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmıştır.

güvenlik sisteminin aktüeryal dengesine katkıda bulunmak üzere gelir etkisi de olan düzenlemeler yer almaktadır.”

açıklamalarına yer verilmiştir.

40 maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin, 16 maddesi bazı vergi kanunlarında ve harçlar kanunlarında, 11 maddesi ise sosyal güvenlik alanındaki bazı kanunlarda yapılan düzenlemelerle ilgilidir.

Söz konusu teklif; 2026 yılına ait Merkezi Yönetim Bütçe Komisyonunda görüşülmesine başlanılmadan Cumhurbaşkanına 595.000.000 TL ek borçlanma yetkisi veren, kira gelirlerinden motorlu taşıtlarda, gayrimenkul alım satımından, bazı mükellef gruplarına ilave yıllık harç yükümlülüğü getiren, sosyal güvenlik uygulamasında bazı meslek ve çalışanlar için ilave prim artışı getiren ve mevcut teşvikleri azaltan bir torba kanun teklifidir.

2025 yılı Ocak-Eylül döneminde merkezi yönetim bütçe giderleri 10 trilyon 222,2 milyar TL, bütçe gelirleri 9 trilyon 4,9 milyar TL ve bütçe açığı 1 trilyon 217,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

2025 yılı Eylül ayı bütçe gelir gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır

	2024			2025			2025/2024
(Milyon TL)	Bütçe	Eylül	Yüzde	Bütçe	Eylül	Yüzde	Değişim (%)
Bütçe Gelirleri	8.437.100	831.603	9,9	12.800.325	1.021.358	8,0	22,8
Genel Bütçe Gelirleri	8.332.808	815.860	9,8	12.629.610	994.236	7,9	21,9
Vergi Gelirleri	7.407.707	732.244	9,9	11.138.753	881.810	7,9	20,4
Gelir Vergisi	1.188.853	140.781	11,8	2.129.655	255.084	12,0	81,2
Kurumlar Vergisi	1.275.718	171.456	13,4	1.636.766	16.262	1,0	-90,5
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	826.594	90.776	11,0	1.496.367	139.091	9,3	53,2
Özel Tüketim Vergisi	1.403.912	127.118	9,1	2.121.349	180.386	8,5	41,9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	214.121	28.831	13,5	544.383	42.183	7,7	46,3
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	1.671.154	110.478	6,6	2.102.983	152.504	7,3	38,0
Damga Vergisi	143.553	13.134	9,1	216.179	18.352	8,5	39,7
Harçlar	250.432	16.618	6,6	278.725	28.301	10,2	70,3
Diğer	433.370	33.052	7,6	612.346	49.646	8,1	50,2
Vergi Dışı Gelirler	925.101	83.616	9,0	1.490.858	112.426	7,5	34,5
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	66.913	12.930	19,3	103.905	22.806	21,9	76,4
Düzen. ve Denet. Kurumların Gelirleri	37.380	2.813	7,5	66.810	4.316	6,5	53,4

2025 yılının bitimine yaklaşık 2 aylık bir süre kalmasına karşın bir vergi ve harç paketinin getirilmesi AKP hükümeti tarafından izlenen dezenflasyon programının iflas ettiğinin bir göstergesidir. AKP hükümeti enflasyon oranı gibi 2025 yılı başında Merkezi Yönetim Bütçesi için öngördüğü gelir hedeflerine ulaşamamıştır.

AKP hükümetinin izlediği dezenflasyon politikası imalat sanayiinde fabrikaların kapanmasına veya başka ülkelere taşınmasına, işsizliğe, iflas ve konkordato ilanlarına sebep olmuştur.

Enflasyonun % 30'ların altına indirmeyi hedefleyen AKP hükümeti % 40'larla borçlanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası toplum açısından çok yüksek bedellerle yanlış rezerv biriktirme politikası uygulamaktadır.

Ekonomi literatüründe "ikiz açık hipotezi" bütçe açıklarının -daha geniş anlamda "kamu açıkları" da diyebiliriz- dış açıklarla birlikte görüldüğü bir duruma işaret eder. Eğer ekonomide bütçe açığı varsa bu cari işlemler açığı da doğurur yani dış tasarrufu ortaya çıkartır. Bu hipotez Türkiye açısından geçerli olup, yüksek kamu açıkları ve cari işlemler açıkları Türkiye ekonomisinin kalkınma sürecini olumsuz etkilemekte ve ekonominin potansiyel büyüme hızını aşağı çekmektedir. AKP'nin yirmi üç yıllık iktidar döneminde bu sorunu çözmeye yönelik ortaya konulmuş ve uygulanmış bir politikayı ve tedbirleri görmüyoruz.

Kamu kesimi dengelerinin sürdürülemediği olması, Türkiye'yi hızlı, devamlı, sürekli bir biçimde bütçe açıkları ve kamu açıklarıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Buna mukabil hem ciddi bir vergi reformunun yapılmaması neticesinde gelirlerin artırılamaması hem de kamuda tasarruf yapılarak kamu harcamalarının azaltılamaması neticesinde borçlanmaya dayalı ekonomik modelin sürdürüldüğünü görmekteyiz. Bu durum bir taraftan faiz oranlarını yukarıya çekerken, diğer taraftan da iç ve dış borçları çok yüksek seviyelere yükseltmektedir.

Vergilemenin sosyal ve ekonomik etkilerinin de dikkate alınarak, büyümeye ve istihdamı artırmaya odaklanması, vergide adaleti sağlayacak daha rasyonel bir vergi sisteminin oluşturulabilmesi zorunludur.

Vergiler aynı zamanda iktidarların yukarıda belirtilen konularda politik tercihlerini de yansıtır.

Türkiye'nin vergi sisteminde ciddi sorunlar vardır. Özetlersek;

- 1- Vergi sisteminde bir bütünsellik ve uyum bulunmamaktadır. Birbiriyle çelişen amaçlar ve araçlar vergi sistemini aşındırmaktadır. Özellikle torba kanunlarla belli alanlarda getirilen vergi düzenlemeleri, istisnalar ve muafiyetler vergi kanunlarında sistematik bir bütünlükten yoksun bir yapı ortaya çıkarmıştır.
- 2- Son derece karmaşık bir vergi sistemi vardır. Mükelleflerin de büyük ölçüde anlayamadığı, genelge ve muktezalar yoluyla vergi uygulamasının yönlendirildiği bir yapıyla sağlıklı bir vergi sistemini kurmak mümkün gözükmemektedir. Diğer taraftan genelgeler ve muktezalar yoluyla yapılan vergi uygulamalarının önemli bir kısmı yetki aşımı nedeniyle yargıya intikal etmektedir. Nitekim İdare Mahkemelerinde, Danıştay'da ve Anayasa Mahkemesi'nde bu konuda açılmış davalar ve verilmiş kararlar vardır. Bu çerçevede vergi sistemin bir an önce çok daha basit, anlaşılabilir bir yapıya kavuşturulması gerekir.
- 3- Vergi tabana yayılmadığı, çok yüksek bir kayıt dışılık oranının varlığını sürdürdüğü bir ekonomik yapı hüküm sürmektedir.
- 4- Vergi yükünün dağılımının adil olmaması en önemli problemlerden biridir. Anayasamızın 73'üncü maddesinde ödeme gücü ilkesi tanımlanmıştır. Buna göre, "Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı maliye politikasının sosyal amacıdır." Bununla birlikte vergi sistemimiz ödeme gücü ilkesinden uzaktır.
- 5- Türkiye'deki vergi yapısı dolaylı vergilere dayalı dayalıdır. Harcamalar üzerinden alınan KDV, ÖTV gibi vergilerin payı yüzde 65 iken gelir ve servet unsurları üzerinden alınan dolaysız vergilerin payı yüzde 35'dir. Bazı yıllar dolaylı vergilerin toplam vergiler içindeki payının yüzde 68-70'lere kadar yükseldiğini görmekteyiz. Gelir ve servet unsurları üzerinden alınan dolaysız vergilerin de yüzde 87'si stopaj yoluyla toplanan vergilerden oluşmakta, vergilerin sadece yüzde 13'ü beyanname usulüyle toplanmaktadır. Dolaylı vergiler içinde en büyük pay ÖTV ve KDV'de olup ÖTV ve KDV'nin toplam içindeki payı yüzde 53 seviyesindedir.

- 6- Vergi harcamaları diğer bir ifadeyle istisna, muafiyet ve indirimler yoluyla vazgeçilen vergilerin tutarı bütçe açığını aşmaktadır.
- 7- AKP iktidarları döneminde vergi algısına ve vergi ödeme bilincine zarar veren vergi afları konusu son derece yaygınlaşmıştır. 2003-2023 arasında 14 adet vergi affı kapsamında matrah artırımı ve varlık barışı çıkarılmıştır. Böyle bir ortamda sağlıklı işleyecek bir vergi sistemi kurmak ve mükelleflerin vergilerini düzenli olarak ödemesini sağlamak mümkün gözükmemektedir. Önemli olan, vergi sistemini daha saydam, daha iyi işleyen hâle getirmek, karmaşıklıkları gidermek ve ödeme gücü ilkesini geçerli kılmaktır.
- 8- Gelir Vergisi Kanununda tüm gelir unsurlarını kavrayan gelir ve harcama düzeyi arasında otomatik kontrollere de izin veren bir sistem yoktur. Gelir vergisi dilimleri artan oranlılık özelliğini kaybetmiştir. Vergi dilimleri yeniden değerlendirme oranı kadar artırılması gerekirken -ki yeniden değerlendirme oranı yurt içi üretici fiyatları endeksinin yıllık ortalaması oranıdır- Cumhurbaşkanı kararıyla daha düşük belirlendiği için çalışanlar yılın üçüncü ayında bir üst vergi dilimine, izleyen aylarda da yine bir üst vergi dilimine girmektedirler.
- 9- Vergi sisteminin ekonomik büyüme ve istihdam ile ilişkisi zayıftır.
- 10-Kamu İhale Kanunundaki istisnalar sistemde büyük bir gedik oluşturmaktadır.
- 11-Kentsel rantlar konusu vergi sisteminde ve vergi uygulamalarında yer almamaktadır

Vergiler, kamu harcamalarının finansmanında kullanılan en büyük kamusal gelir kaynağıdır. Günümüzde, doğal kaynak zengini dışındaki ülkelerde toplam kamu gelirleri içinde vergilerin ağırlığı %80-90 civarındadır. Dolayısıyla vergiler, çoğu zaman kamu harcamalarının finansmanı için vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak vergiler sadece kamu harcamalarının finansmanı amacıyla kullanılmamaktadır.

Türk Vergi sisteminin yukarıda bir ölçüde özetlenen sorunları bulunmasına karşın, radikal bir biçimde vergi reformuna gitmek yerine AKP hükümeti yaklaşık 200 Milyarlık bir gelir beklentisi ile torba yasa teklifine yerleştirdiği bazı vergi ve harç düzenlemeleri ile günü kurtarmaya çalışmaktadır.

Mevcut vergi sistemini dar gelirli, çalışanlar, emekliler, esnaflar, çiftçiler, KOBİ'ler lehine düzenlemekten kaçınmaktadır.

Yıllık harç uygulaması adı altında dolaylı bir şekilde toplumun dar gelirli kesimlerine yansıtılabilecek vergiler getirmektedir.

Harç ve vergi kavramları farklı kavramlardır. Harç bireylerin, kurumların kamu otoritelerinin sunduğu belirli bir hizmetten özel yarar sağlaması üzerine ödemek zorunda olduğu, zorunlu, karşılıklı ve parasal nitelikte bir ödemedir

Kanun teklifinde yer alan normal vergileme mantığına uygun olmayan düzenlemeler bulunmaktadır.

Bu düzenlemelerle kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmek vergi tabanını genişletmek mümkün değildir.

Bu işletmelerin gerçek gelirlerini kavrayarak olması gereken vergi beyanlarına ulaşılması yerine kamu hizmeti karşılığında alınması gereken harç uygulanması suretiyle farklı bir vergileme yönteminin tercih edilmesinin kayıt dışı mücadeleye katkı sağlamayacağı düşünülmektedir.

Kanun teklifinde yer alan ikinci grup düzenleme sosyal güvenlik uygulamasında bazı meslek ve çalışanlar için ilave prim artışı getiren ve mevcut teşvikleri azaltan düzenlemelerdir.

Sosyal Güvenlik Kurumunun asıl sorunu ücretlerden az kesinti yapması değil aktif sigortalı sayısı azalırken pasif dosya sayısının artmasıdır.

2022'den beri işyeri sayısı yerinde saymaktadır, tek artış mikro ölçekli girişimlerde dir.

4/a zorunlu sigortalı sayısı da hala 2022 düzeyinin gerisindedir.

Söz konusu düzenlemelerin istihdam piyasasında arz ve talep dengesi açısından farklı sonuçlar doğuracağı, işsizliği artıracacağı, kayıt dışılığı teşvik edeceği., finansman sıkıntısı yaratacağı aşıkardır.

Ülkenin sınırlı kaynakları Kur Korumalı Mevduat, dövize endeksli KÖİ projeleri nedeniyle bir avuç mutlu azınlığa aktarılırken Sosyal Güvenlik Kurumunun açıklarını ve aktüeryal dengesizliğinin sadece prim oranlarında artışlarla çözümlenmesi yönündeki düzenlemeler tarafımızca toplumun sosyal ve ekonomik yaşamında yaratacağı tahribat açısından sakıncalı bulunmaktadır.

AKP iktidarlarının Türkiye'yi yönettiği süre içinde bölüşüm ilişkileri gittikçe bozulmuştur; fakirin daha fakir olduğu, zenginin daha zengin olduğu bir sistem yaratılmıştır.

Bugün sabit gelirli kesimin, ücretle, maaşla geçinen kesimin enflasyona karşı bir savunma mekanizması, uyum yeteneği yoktur. Ücret ve gelir artışlarının hedef enflasyona göre belirlenmesi, böyle yüksek bir enflasyon ortamında asgari ücretin yılda birden fazla kez gözden geçirilmeyeceğinin açıklanması AKP iktidarının bu konudaki yaklaşımını ortaya koymaktadır.

Sosyal devletin görevi, yoksullara, esnafa, küçük çiftçiye, memurlara, işçilere ve emeklilere yönelik politikaları yine onların sesine kulak vererek yaşama geçirmektir.

Bu torba yasa teklifi, yoksulluk sınırının 92.547 TL'ye, açlık sınırının 28.412 TL'ye çıktığı, sansürlü TÜİK verilerine göre enflasyonun %33.29 civarında gerçekleştiği, küçük esnaf, çiftçi, memur-emekli ve tüm dar gelirliilerin durumlarının gittikçe kötüleştiği bir ortamda emeklilerin aylıklarından geçmiş dönemdeki borçları için kesintiye gidilmesi yönündeki bir düzenlemeyi içermektedir.

Anayasa'nın 2'nci maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir ve Anayasanın 60'ncı maddesine göre herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevi, sosyal devlet ilkesi doğrultusunda yıllarca primini düzenli bir biçimde ödeyen emeklilerimize, Anayasal hakları olan sosyal güvenlik hakkı çerçevesinde insanca yaşayabilmelerine olanak sağlayan bir emekli aylığına hak kazanabilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Asgari ücrete, memur ve emekli maaşlarına yapılan zamlar daha cebe girmeden eriyip gitmektedir. Çalışanların ve emeklilerin tasarruf ya da fedakârlık yapabilecek durumu yoktur.

Ülkenin karşı karşıya bulunduğu en önemli başlıca sorunlar işsizlik ve yüksek enflasyondur.

Diğer taraftan, SGK'nın bozulan aktüeryal dengeleri de dikkate alınarak, tüm emeklilerle ilgili aylık bağlama oranlarının gözden geçirilerek artırılması, emeklilere

büyümeden kaynaklı refah payı verilmesi, intibak düzenlemesi yapılarak 1999 öncesi, 1999-2008 arası ve 2008 sonrası olmak üzere ortaya çıkan farklılıkların giderilmesi gibi konularda emeklilik sisteminde köklü değişikliklere ihtiyaç bulunmaktadır.

Özetle, kanun teklifinde vergi ile ilişkili olarak yer alan düzenlemeler; vergi dışında kalan alanların kapsama alınması, bazı istisnaların kaldırılması, kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, vergi adaletinin güçlendirilmesi hedeflerine hizmet etmemektedir. Sosyal güvenlik sisteminin ile ilgili düzenlemelerin SGK'nın aktüeryal dengesine katkıda bulunması şüphelidir, kayıt dışı istihdamı, işsizliği artırıcı sonuçları doğurması muhtemeldir.

III. KANUN TEKLİFİNİN ANAYASAYA UYGUNLUK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. Anayasa'ya Aykırılık Savlarımız Değerlendirilmemiştir

1.1. Kanun Teklifinin Bütün Olarak Anayasa'ya Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi Yapılmamıştır

Kanun Teklifinin tümünün Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde İçtüzük madde 38 uyarınca Anayasa'ya uygunluk incelemesi yapılmamıştır. Komisyon, muhalefet şerhinin devamında açıklanacağı üzere, birden çok Anayasaya aykırı madde barındıran teklifin görüşmelerinde İçtüzük kapsamında üzerine düşen yükümlülüğü tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

TBMM İçtüzüğünün 38'nci maddesi "*Komisyonlar, kendilerine havale edilen tekliflerin ilk önce Anayasanın metin ve ruhuna aykırı olup olmadığını tetkik etmekle yükümlüdürler. Bir komisyon, bir teklifin Anayasaya aykırı olduğunu gördüğü takdirde gerekçesini belirterek maddelerin müzakeresine geçmeden reddeder.*" hükmünü taşımaktadır.

İçtüzüğün 38. maddesinin ilk fıkrasının komisyon için öngördüğü inceleme yükümlülüğü, teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden ele alınması gereken bir önkoşul olarak düzenlenmiştir. İçtüzüğe göre, bu ön sorun çözülmeden komisyon görüşmelere başlayamaz. Bu yükümlülük, komisyona ait münhasır bir yetki olup,

komisyon dışından kişi ve uzmanlar bu yetkiyi kullanamazlar. Komisyon, teklif metnini, Anayasa'nın sözüne ve özüne uygunluk açısından inceledikten sonra devam veya ret kararını verir. Bu ise, teklif maddelerini görüşmeden önce bir ön karar şeklinde verilmelidir. Önkoşul ve ön karar, komisyon için çifte yükümlülük ve gerekliliktir.

Komisyonun bir diğer yükümlülüğü ise, inceleme alanına ilişkindir: Anayasa'ya uygunluk hem sözü hem de özü açısından yapılmalıdır. Özellikle öze uygunluk, anayasal yorum yöntemlerini beraberinde getirir. Gerekçe, sadece ret hali için değil, uygunluk durumu için de yazılması ölçüsünde, anılan yükümlülük ve gereklilik anlam ifade eder. Komisyondaki mevcut uygulama ise, tam tersi yöndedir: Komisyonlar, İçtüzük md.38'de öngörülen ve dört aşamadan oluşan yükümlülüğü yerine getirmek bir yana, Anayasa'ya uygunluk, gündem maddesi yapılmadan teklif metni bütünü ve madde görüşmelerine geçmiş bulunmaktadır.

Plan ve Bütçe Komisyonu, bu gerekliliği yerine getirmeden yasayı, değerlendirmeye başlamış ve tartışmalar, esas itibarıyla maddelere ilişkin olarak yapılmıştır. Hatırlatmak gerekir ki, Anayasa'nın üstünlüğünü düzenleyen Anayasa'nın madde 11/2'deki "Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz" kuralı, İçtüzük madde 38 gereklerine saygı gösterilmesi ölçüsünde anlam ifade etmektedir. Bu nedenle, Anayasa'ya uygunluk incelemesi bakımından İçtüzük madde 38'in gerekleri yerine getirilmeden Komisyon tarafından kabul edilen teklif metni, yasa yapım usulüne aykırıdır.

1.2. Torba Kanun uygulamasının Anayasaya uygunluğunun sorgulanması gerekmektedir

Söz konusu 40 maddeden⁵ oluşan torba kanun teklifi ile 19 ayrı Kanunda ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılmaktadır.

2017 Anayasa değişikliği ile kurulan ve siyasal-anayasal tarihimize yabancı olan tek kişi yönetimi, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri (CBK) yoluyla bir tür "paralel yasama"ya dönüşmüştür. Bu bağlamda, yürürlükte bulunan çok sayıdaki Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerine ilişkin Anayasa Mahkemesinin denetimindeki

⁵ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ismini taşımakta ve 16 Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı.

belirgin yavaşlık, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesini askıya almak anlamına gelmektedir.

Aslen, sistematik şekilde Anayasa'ya aykırı hükümler içeren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ve Cumhur İttifakı dayatması ile kabul edilen antidemokratik yasalar üzerindeki Anayasa Mahkemesi'nin denetimi, hukuk devletin olmazsa olmaz koşuludur.

OHAL düzenlemelerini denetlemekten kaçınan Anayasa Mahkemesinin artan iş yükünün de etkisiyle çok gecikmeli olarak verdiği kararlar içinde, özgürlükler lehine olanların sayısı sınırlı kalmaktadır. Anayasa Mahkemesi buna rağmen, son yıllarda, özellikle yürütme çevrelerinin hedefi haline gelmiştir.

Torba yasa uygulaması, yasama yetkisinin asli ve genel olma özelliğine aykırı olduğu gibi, yasaların ulaşılabilir, öngörülebilir ve anlaşılabilir olma özelliklerini de zedelemektedir.

2017 Anayasa değişikliği ile yasama inisiyatifi TBMM tekelinde bir yetki olarak öngörüldüğünden, milletvekilleri bu yetkiyi bizzat kullanmak durumunda bulunmaktadır.

Kuşkusuz, bakanlıklar ve kamu kuruluşlarının, öneri metninin ham malzemesini oluşturacak olan ihtiyaçları milletvekillerine ve TBMM'ye iletmeleri yerinde ve yararlıdır. Ancak, tekliflerin TBMM dışında yazılması veya yürütmenin yönlendirmesi doğrultusunda kaleme alınması, yasama inisiyatifinin münhasır yetki olma özelliği ile bağdaşmamaktadır.

Öte yandan, 2017 Anayasa değişikliği ile öngörülen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri de bizatihi Anayasaya aykırılıklar ötesinde torba yasa uygulamasını yerindesiz kılmaktadır.

Dahası, torba yasa esasen Anayasa Mahkemesi'nin de denetimini çok zorlaştırdığı için, bu yönüyle de Anayasa'ya aykırılık sorunu öne çıkmaktadır.

Anayasa'nın 7. maddesine göre; *“Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez”*

Anayasa'nın 11. maddesine göre ise “Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

“Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.”

Bu saptama, bu Kanun Teklifi için de geçerlidir.

Ne var ki, normatif düzenleme yapma faaliyeti, genellikle özensiz olduğu gibi, çoğu Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri vasıtasıyla tamamen TBMM dışında cereyan etmektedir. Ayrıca kod yasalarda gerçekleştirilmeyen, sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilen torba yasalarla getirilen hükümlerle bütüncül olmayan yasa yapma alışkanlığı ilave problemlere neden olmaktadır.

19 ayrı Kanunda ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmakta olan 40 maddeden oluşan torba kanun teklifinin bu haliyle Anayasaya aykırı olduğu yönündeki değerlendirmemiz kabul görmemiştir.

Ayrıca teklif maddelerinin görüşülmesine geçilmeden önce ve maddelerin görüşülmesi sırasında; **kanun teklifinin 20. maddesinin** Anayasa'ya aykırı olduğu görüşü ileri sürülmüş, ancak bu itirazımız Komisyon Başkanlık Divanınca dikkate alınmamıştır.

Ayrıca kanun teklifi metninde yer alan vergi ve harçlarla ilgili bazı hükümlerinin Anayasa'nın “Vergi Ödevi “ başlıklı 73. maddesinde yer alan;

“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.”

hükmü dikkate alınarak Anayasaya uygunluk açısından değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir.

1.3. Kanun Teklifinin 20. maddesinin Anayasa'ya Aykırılığı

Kanun Teklifi'nde **20. maddede yer alan hükümle**; Hazine'nin 2025 yılı bütçesinin finansmanı için yapabileceği net borçlanmanın üst limiti 2 trilyon 728,7 milyar liraya kadar çıkarılmaktadır

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Finansmanı Hakkında Kanuna eklenen Geçici maddeyle, 2025 yılı borçlanma limitinin, 1 Ocak 2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Hazine ve Maliye Bakanı ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar lira eklenerek uygulanması öngörülmektedir.

Borçlanma limiti, Bütçe Kanununun 3'üncü maddesinde "1 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen ödenekler toplamı ile 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan tahmini gelirler toplamı arasındaki fark" olarak tanımlanmaktadır.

Borçlanma limiti Hazinenin yıl içerisinde gittiği iç ve dış borçlanma tutarından, yıl içerisinde ödediği borç anapara tutarlarının düşülmesiyle hesaplanmaktadır.

Genel bütçe ödenek ve gelir tahminlerine göre hesaplanan borçlanma limiti:

14 trilyon 605,8 milyar - 12 trilyon 670,4 = 1 trilyon 935,4 trilyon lira.

Hazine ve Maliye Bakanı ile Cumhurbaşkanının bu limiti arka arkaya yüzde 5'er oranında artırma yetkisi bulunmaktadır.

Bu limit:

Hazine ve Maliye Bakanının %5 artırmasıyla:

1 trilyon 935,4 milyar X 1,05 = 2 trilyon 32,2 milyar liraya

Cumhurbaşkanının %5 artırma yetkisiyle;

2 trilyon 32,2 milyar x1,05= 2 trilyon 133,9 milyar liraya ulaşmaktadır.

Teklifle bu tutarın 595 milyar lira artırılması öngörülmektedir. Dolayısıyla teklif kabul edildiğinde borçlanma limiti:

2 trilyon 133,9 milyar + 595 milyar= 2 trilyon 728 milyar liraya ulaşacaktır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 07.10.2025 tarihli Nakit Gerçekleşmeleri Raporuna göre 30.09.2025 tarihi itibarıyla net borçlanma tutarı 2 trilyon 267 Milyar 995 Türk Lirasına ulaşmıştır. Limit üzerinde borçlanma gerçekleşmiş bulunmaktadır.

2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçesinin başlangıçta 1 trilyon 930,7 milyar lira açık vereceği öngörülmüştü. Ancak son tahminlere göre (OVP 2026-2028 tahmini) 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe açığı 2 trilyon 208,1 milyar liraya ulaşacaktır.

İstenen 2 trilyon 728 milyar liralık net borçlanma limiti bütçe tahmininin yaklaşık 520 milyar lira üzerine çıkmaktadır

Teklifin gerekçesinde, artırımın, borçlanma limitinin artırılması, 2023 yılında yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir.

Bu düzenleme ile borçlanma limiti konusunda yıllık bütçe kanunu ve ilgili 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkındaki Kanunla yürütme organına verilen yetki; bütçenin gider ve gelir rakam ve tahminleri ile ilişkilendirilmekten çıkarılmaktadır.

Teklif metninin 20. maddesinde yer alan düzenleme; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda yer alan düzenlemelere ve Anayasa'nın 2, 87, 161, maddelerine de aykırı bulunmaktadır.

Kanun Teklifi metninin, 20. maddesinin, Anayasa'nın 2, 87, 161. maddeleri hükümlerine aykırılığı açıkça ortadayken Plan ve Bütçe Komisyonu'nda Grubumuzca vermiş olduğumuz Anayasa'ya aykırılık önergemizin kabul edilmemiş olmasının sebebi anlaşılamamıştır.

IV. KANUN TEKLİFİNİN YASAMA TEKNİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2018 yılından bu yana uygulanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırıdır.

T.B.M.M.'nin geçmiş yasama dönemlerinde kanun tasarıları ve tekliflerinin acele ile gündeme getirilerek kamuoyunda ve ilgili komisyonlarda yeterince tartışılmadan aceleyle yasalaştırılması yöntemi bir alışkanlık haline getirilmiş bulunmaktadır.

Bu alışkanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28. Dönemin 3.Yasama döneminde de ısrarla sürdürüleceği anlaşılmaktadır. Söz konusu kanun teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu'nun faaliyette bulunduğu sürelerde görüşüğü 17. torba kanun teklifidir.

Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekili tarafından hazırlanan söz konusu kanun teklifi genel kabul görmüş yasama ilkelerine ve kanun yapma teamüllerine aykırı bir biçimde birbiri ile ilişkisiz 19 ayrı kanun ile 2 Kanun Hükmünde Kararnamenin bazı maddelerinde değişiklik veya ekleme yapan (yürütme ve yürürlük dahil) 40 maddeden⁶ oluşan torba kanun teklifidir.

Söz konusu kanun teklifinin ilgili kamu kuruluşlarının, meslek odalarının, sektör temsilcilerinin geniş ölçüde görüşüne başvurulmadan acele ile hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu durum teklifin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan öğrenilmiştir.

Kanun teklifi 17.10.2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonu'na, tali komisyon olarak da Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarına sevk edilmiştir.

⁶ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında “**Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**” ismini taşımakta ve 16 Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı

Söz konusu kanun teklifinin 21.10.2025 günü saat 10.00'da Plan ve Bütçe Komisyonu'nun yapacağı toplantının gündemine alındığı Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığı'nın yine 17.10.2025 tarih ve Z-13922241-130.02-1719572 sayılı yazıları ile Komisyon üyelerine bildirilmiştir. Bilahare söz konusu görüşmenin 22.10.2025 tarihine ertelendiği komisyon üyelerine bildirilmiştir.

40 maddelik kanun teklifi⁷ Plan ve Bütçe Komisyonu'nun 22.10.2025 Salı günü saat 10.00'da başlayan ve yaklaşık olarak 15 saat süren birleşiminde kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, söz konusu kanun teklifinin tali komisyon olarak görevlendirilen Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm; Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler; Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonlarında görüşülmediği öğrenilmiştir.

Geçmiş dönemlerde de kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem torba kanun teklif ve tasarılarında ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmış, hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır. Hatta bu düzenlemelerden bazıları bilahare Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırı bulunularak iptal edilmektedir.

Devlet yönetimini ve toplumun geniş kesimlerini yakından ilgilendiren, bazı sektörlerde iş ve işleyiş kurallarını, piyasa oluşumunu, ekonomideki kaynak dağılımını ve ekonomik tercihleri etkileyen bu nitelikteki düzenlemelerin, acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda yeterince tartışılmadan torba kanun yöntemiyle yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen

⁷ Söz konusu teklif komisyon gündemine alındığında **“Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”** ismini taşımakta ve 16 Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapan 36 maddeden oluşmaktaydı.

düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılmasına ve tartışılmasına sebebiyet verilmektedir.

Bu durumda aynı zamanda kanun teklifleri, düzenleyici etki analizleri yapılmadan TBMM'ye sunulmuş olmakta, dolayısıyla söz konusu kanun değişikliklerinin yasal bir gereklilik olan bütçeye ve ekonomiye getireceği mali yükü tam olarak hesaplanamamaktadır. Bu çerçevede bütçe dengesinin bozulması ve dolayısıyla da ülke ekonomisinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olunmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik “Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri” başlıklı 14’üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Söz konusu teklifin görüşülmesi sırasında özenli bir şekilde hazırlanması gereken mali yük tablosunun, bazı bilgi ve mali yük hesaplamalarını içermediği anlaşılmıştır.

Örneğin; kanun teklifinde yer alan 6, 7, 9, 14, 15, 29, 30, 33. maddelerle ilgili olarak düzenlemenin gelir artışı veya azalışına etkileri konusunda herhangi bir projeksiyon yapılmamıştır.

Teklifin 10. maddesinde yer alan bazı ruhsat ve belgelere ilişkin olarak yıllık harç düzenlemesi ile ilgili olarak ortaya konulan tutarın özenle hazırlanmadığı anlaşılmıştır.

Ayrıca teklif metninde yer alan Sosyal Güvenlik Kurumunun aktüerya dengesini ilgilendiren düzenlemelerle ilgili olarak daha detaylı hesaplamaların ve uzun süreli projeksiyonların etki analizinde bulunması icap etmektedir.

5018 sayılı Kanunun 14. maddesinde açıklanan hesaplamalar kanun tekliflerinin ve komisyonlarda görüşülmesine başlanılması yasa yapma sürecinin etkin çalışması ve daha sağlıklı ve uzun ömürlü yasal düzenlemelerin yapılması açısından önemlidir.

Erkler ayrılığı ilkesini zedeleyen TBMM'nin denge ve denetleme mekanizmasını tamamen ortadan kaldıran Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan yeni durumda; kanun tekliflerinin bizzat milletvekilleri tarafından hazırlanmış olduğu varsayımıyla kanun teklifleri ve etki analizleri ile ilgili mekanizmanın nasıl kurulacağı, etki analizi için gereken sayısal verilerin yürütme organından ne tür bir yöntemle edinilip komisyon üyelerine sunulacağı konusunda belirsizlikler mevcut bulunmaktadır. Bu sorunun ivedilikle ele alınarak çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Diğer taraftan, farklı komisyonların görev alanlarına giren düzenlemeleri içeren torba kanun tekliflerinin ilgili komisyonlarda görüşülmesi yerine esas komisyon sıfatıyla sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmesi ve esastan ilgili oldukları halde tali komisyon olarak belirlenen diğer komisyonlarda görüşülmemesi ve görüş bildirilmemesi, yasama faaliyetlerinin etkisizleştirilmesine yol açmaktadır.

Teklifte yer alan madde metinlerinden her biri ayrı ihtisas komisyonunun çalışma alanına giren, detaylarıyla uzun uzun görüşülüp tartışılması gereken düzenleme konularıdır.

40 maddeden oluşan söz konusu torba kanun teklifinin;

-12. maddesinin Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda,

-13, 17, 33 ve 34. maddelerinin Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda,

- 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 ve 28. maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda,

-31, 35 ve 38. maddelerinin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda

-36. maddesinin Milli Savunma Komisyonunda,

-37. Maddesinin İçişleri Komisyonunda,

ayrıca esas veya tali komisyon sıfatıyla görüşülmesi gerekmekte idi.

TBMM İ t z    n n 23'üncü maddesinde "Tali komisyonların hangi yönden veya hangi maddeler hakkında görüş bildirecekleri havale sırasında belirtilmemiş ise, bu komisyonlar g r   lerini kendileriyle ilgili gördükleri hususlar üzerinde bildirirler" denirken, yine İ t z    n 34'üncü maddesinde "Bir komisyon, kendisine havale edilen teklifi, başka bir komisyonun ihtisası dahilinde görürse, gerekçeli olarak teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir. Bir komisyon, kendisine havale edilen teklif yahut herhangi bir mesele için, bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, teklifin o komisyonda g r   ld kten sonra iadesini isteyebilir" denilmektedir. Yine, aynı maddenin bir başka paragrafında "Bir komisyon, başka bir komisyona havale edilmiş bir teklif yahut herhangi bir mesele için düşüncesini belirtmekte yarar görürse, o teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir" hükmüne yer verilmiştir

Komisyonlara  ye seçilirken milletvekillerinin uzmanlık ve ilgili alanları göz önüne alınmaktadır. Plan ve B t   Komisyonu  yelerinin her konuda yetkin birer uzman olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu nedenle özel uzmanlık alanı ve değerlendirme, tartışma gerektiren konuların öncelikle ilgili komisyonlarda görüşülmesi gerekmektedir. Plan ve B t   Komisyonunun asıl komisyon olduğu durumlarda da tekliflerin ilgili tali komisyonlarca düzenlenecek komisyon raporları dikkate alınarak Plan ve B t   Komisyonunda karara ba lanması hem doğru hem de İ t z  le uygun olacaktır. Söz konusu 40 maddeden oluşan torba kanun teklifi toplam 19 ayrı Kanunda 2 Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmaktadır. Bu durumu belirtir tablo aşağıda yer almaktadır.

**VERGİ KANUNLARI İLE BAZI KANUNLARDA VE 631 SAYILI KANUN
HÜKMÜNDE KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN
TEKLİFİ İLE
19 ADET KANUNDA VE 2 ADET KHK'DA DEĞİŞİKLİK YAPILMAKTADIR**

Teklif Maddesi	Kanun Sıra No.	Düzenleme Yaptığı Kanun
1	1	31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu nun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
2		193 sayılı Kanunun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde ibare değiştirilmesi
3		193 sayılı Kanunun mükerrer 120 nci maddesinin birinci fıkrasından ibare çıkarılması
4		193 sayılı Kanunun geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafı ile (8) ve (17) numaralı fıkralarında ibare değiştirilmesi, (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafında ibare değiştirilmesi ve aynı paragrafta parantez içi hüküm eklenmesi
5	2	18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu nun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine ibare eklenmesi
6	3	2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu nun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine ibare eklenmesi
7		492 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında ibare değiştirilmesi
8		492 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı tarifenin "I-Değer veya ağırlık üzerinden alınan nispi harçlar:" başlıklı bölümünün mülga (5) numaralı fıkrasının yeniden düzenlenmesi
9		492 sayılı Kanuna bağlı (4) sayılı tarifenin "I-Tapu işlemleri:" başlıklı bölümünün (20) numaralı fıkrasının (a) bendinde ibare değiştirilmesi
10		492 sayılı Kanuna bağlı (8) sayılı tarifede değişiklik yapılması
11	4	29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu nun geçici 23 üncü maddesi yürürlükten kaldırılması
12	5	4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu nun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasına cümle eklenmesi
13	6	13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu nun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin altıncı paragrafında ibare değiştirilmesi
14	7	25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu nun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde ibare değiştirilmesi
15		3065 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi
16	8	11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu na geçici madde eklenmesi
17	9	4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu na ek madde ve ekli (9) numaralı kroki ile liste eklenmesi

18	10	25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu na geçici madde eklenmesi
19	11	28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu nun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin değiştirilmesi
20	12	28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun a geçici madde eklenmesi
21	13	31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu nda değişiklik yapılması
22		5510 sayılı Kanunun; a) 52 nci maddesinin birinci fıkrasında, b) Ek 5 inci maddesinin altıncı fıkrasında, c) Ek 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında, d) Ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
23		5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının a, b ve c bentlerinde ibare değiştirilmesi, k bendinin yürürlükten kaldırılması
24		5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
25		5510 sayılı Kanuna ek madde eklenmesi
26		5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine fıkra eklenmesi
27		5510 sayılı Kanunun geçici 108 inci maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
28		5510 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi
29		13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu nun geçici 2 nci maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
30	14	5520 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi
31	15	14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu nun geçici 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
32	16	13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun un geçici 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi
33	17	16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun un ek 4 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında ibare değiştirilmesi
34		6306 sayılı Kanuna geçici madde eklenmesi
35	18	14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu nun geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında ibare değiştirilmesi, fıkranın üçüncü cümlesinde ibareler değiştirilmesi ve dördüncü cümlesinde ibare değiştirilmesi
36	19	25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu nun 40 inci maddesinin üçüncü fıkrasında ibare değiştirilmesi

37	1	4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname nin 12 nci maddesinin birinci fıkrasına cümleler eklenmesi
38	2	3/6/2011 tarihli ve 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılanması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ’nin ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına bent eklenmesi
39	Yürürlük maddesi	
40	Yürütme maddesi	

40 maddeden (yürürlük ve yürütme dahil) oluşan söz konusu torba kanun teklifinin, 1 maddesi Yüksek Öğretim Kurumu ve Vakıf Üniversitelerini, 4 maddesi Sanayi Teknoloji Bakanlığını (1 maddesi İşsizlik Fonunu ve KOSGEB’i) , 9 maddesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını (Sosyal Güvenlik Kurumunu), 1 maddesi Tüm Bireysel Emeklilik Katılımcılarını, 1 maddesi tüm bankalarını ve çek mağdurlarını, 2 maddesi Kentsel Dönüşüm Başkanlığını, 1 maddesi tüm belediyeleri ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını, 1 maddesi tüm belediyelerde ikinci görev kapsamında ücret alan görevlileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından turizm işletmesi belgesi verilen konaklama tesislerini ve buralarda çalışan işçileri, çalışan işçileri, 2 maddesi Türkiye İş Kurumunu, 3 maddesi Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarını, 17 maddesi Hazine ve Maliye Bakanlığını (Gelir İdaresi Başkanlığını ve büyük bir mükellef grubunu)

ilgilendiren önemli düzenlemeler içermektedir.

40 maddelik Kanun Teklifinde;

-Sahip oldukları binaları *mesken* olarak kiraya verenlerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri *mesken* kira gelirlerine ilişkin istisna, sadece kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların yararlanabileceği şekilde değiştirilmesi,

-Kiraya verilen konutlar için yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizlerinin tük gider olarak indirilememesi,

- Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri için dördüncü geçici vergilendirme dönemi uygulamasının yeniden getirilmesi,

-Sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma paylarının elden çıkarılmasında uygulanan tevkifat istisnasının kapsamının daraltılması

-Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının, adlarına kayıt ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna edilmesi,

-Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının taşınmaz edinimlerinde ve satışlarında tapu harçlarından istisna edilmesi,

-Gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında tapu harcının eksik ödenmesi durumunda uygulanacak vergi ziyaı cezası oranının %25'ten %100'e çıkarılması,

-Noterde yapılan sıfır araçların ilk tescili işlemlerinden ve tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devrine ilişkin işlemlerden, satış ve devir bedeli üzerinden, belirlenen asgari maktu harçtan (1.000 TL) az olmamak üzere binde 2 oranında nispi noter harcı alınması,

-Harçlar Kanununun 63. maddesinde yer alan düzenleme ile kanuna bağlı (4) sayılı tarifiede yer alan düzenleme arasındaki yazım farklılığının düzeltilmesi,

-Bazı ruhsat ve belgelere yıllık harç uygulamasının getirilmesi,

-Emlak vergi değerlerinin ilgili komisyonlarca çok yüksek belirlendiği iddiaları nedeniyle bu değerlerin sınırlandırılmasına yönelik düzenleme yapılması yapılmasına yönelik iz madde düzenlemesi,

-Vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretlere sınırlama getirilmesi,

-İkinci el araçların noter satışındaki harç istisnası kaldırılması,

- Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin de KDV'den istisna tutulması,

-Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile ülkemizde gerçekleştirilecek 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin yapılacak teslim ve hizmetler için KDV istisnası getirilmesi,

-Muayenesi yaptırılmadığı için damga süresi geçirilmiş ve 1/1/2026 tarihi itibarı ile cezai duruma düşmüş olan su sayaçlarının 31/12/2028 tarihine kadar muayenelerinin yaptırılması veya muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi durumunda idari yaptırım uygulanmaması,

-Samsun'da kıyı bölgesine 2023 yılında kurulmuş serbest bölgedeki faaliyetlerle sınırlı yapı ve tesis inşası izni verilmesi,

-İmalat sektörlerine yönelik destek programları için gerekli kaynağın İşsizlik Sigortası Fonundan sağlanması,

-Cumhurbaşkanına yüzde 30 olan, devletin ödediği bireysel emeklilik katkı payı oranını yüzde 45'e çıkarma ve sıfıra indirme yetkisi verilmesi,

-Hazinenin 2025 yılı net borçlanma limitinin 2,7 trilyon liraya çıkarılması,

-Kadınların doğum borçlanması haricindeki diğer borçlanma türlerinde sigortalıların belirleyeceği prime esas kazancın %32'si oranında olan borçlanma oranının %45'e çıkarılması,

-İsteğe bağlı sigortalılık, tarımda süresiz çalışanlar, taksi ve dolmuşlarda kısmi süreli olarak 10 günden az çalışanlar ile ev hizmetlerinde süresiz olarak 10 günden az çalışanların sigorta prim oranlarının birer puan artırılması

-Uzun vadeli sigorta kolları için ödenecek prim oranının %21'e çıkarılması,

-İmalat sanayi haricindeki sektörlerde %4 oranındaki sigorta prim desteği %2'ye indirilmesi, bununla ilgili geçici madde düzenlemesi yapılması,

-Genç girişimciler için bir yıl süreyle prim tutarlarının hazine tarafından karşılanmasına yönelik teşvik uygulamasının sona erdirilmesi,

-Prime esas kazancın üst sınırının brüt asgari ücretin 7,5 katından 9 katına çıkarılması,

-Emekliler ile dul ve yetimlerin prim ve prime ilişkin borçlarının, aldıkları gelir veya aylıklardan % 25'i geçmemek üzere tahsil edilebilmesi olanağının getirilmesi,

-2008 öncesi kamu görevlileri ile askeri personelin hizmet sürelerine ilişkin borçlanmalarında prim oranlarının %45'e çıkarılması,

-Kamu üniversite hastaneleri için 2025 yılı için götürü bedel ödemeleri için fazla ödemeye ilişkin terkin düzenlemesi yapılması,

-Bazı gelirler nedeniyle Kurumlar Vergisi uygulamasında iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağına yönelik düzenlemenin uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine uzatılması,

-Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile ülkemizde gerçekleştirilecek 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin olarak Kurumlar Vergisi istisnası getirilmesi,

-Üzerinde yazılı tarihten önce ibraz edilen çeklerin ibrazının geçersiz sayılmasına ilişkin uygulamanın süresinin uzatılması,

-İstanbul Sismik Riskin Azaltılması Ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) kapsamında yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından sağlanan kaynaklarla yapılan satınalmalar için sağlanan KDV istisnasının süresinin 2035 yılı sonuna kadar uzatılması,

-31/12/2025'te kapatılması öngörülen Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının kapatılma tarihinin 31/12/2027 olarak değiştirilmesi,

-Kentsel Dönüşüm Başkanlığının dönüşüm projelerinde kullanmak üzere kamu bankalarından doğrudan borçlanabilmesine olanak sağlanması,

-2025 sonunda bitecek olan genel aydınlatma giderlerine genel bütçenin katkı ödemesinin süresinin 2030 sonuna dek uzatılması,

-Genel aydınlatma giderlerinin karşılanması için; belediye ve il özel idarelerin vergi geliri paylarından yapılacak kesinti oranlarının 3 katına çıkarılması,

-Er veya erbaşların ikinci altı aylık askerlik sürelerinde Milli Savunma Bakanlığı tarafından ödenecek askerlik borçlanma oranının %32'den %45'e çıkarılması,

-Mahalli idarelerin organlarında görev alanların sadece bir ödenek veya huzur hakkı alabileceklerine ilişkin düzenleme yapılması,

-Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görevleri arasına, işletmelere; maddede belirtilen amaçlara yönelik destek verme hususunun eklenmesi,

gibi birbirinden farklı yaklaşık 40 farklı konuda, 19 ayrı kanunda ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede ayrıntılı değişikliklerin de yer aldığı düzenlemeler bulunmaktadır.

Komisyon sunulduğunda yürürlük ve yürütme dahil 36 maddeden oluşan ve söz konusu teklif 16 ayrı Kanun ve 1 Kanun Hükmünde Kararnamenin birçok maddesinde değişiklik veya ekleme yapmakta idi.

Komisyon çalışmaları sırasında son dakika önergeleri ile söz konusu teklif metnine kendisi ile ilgili olmayan 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu ile ilgili 1 madde, 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılansısı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili 2 madde, 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu ile ilgili 1 madde olmak üzere 4 madde ilavesi yapılmış, madde sayısı 40'a ulaşmıştır.

Plan ve Bütçe Komisyonunun kendi ihtisas alanı ile ilgili olmayan konularda da bazı kanunlarda değişiklik veya ekleme yaparak mevcut sistemi değiştiren söz konusu diğer maddelerin tali ihtisas komisyonlarında değerlendirme yapılmadan hatta en azından Plan Bütçe Komisyonu bünyesinde oluşturulan bir alt komisyonda ayrıntılı bir şekilde görüşmeye tabi tutulmadan acele ile yasalaştırılma gayretini uygun bulmuyoruz.

Hukuk literatüründe gerçek bir yasa türüne karşılık gelmeyen son dönemde Türk siyaset ve hukuk dünyasında tartışılan ve "yasama kurnazlığı" suçlamalarıyla tepki toplayan bu yasa türü hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmaktadır.

Çok sayıda Kanunda aynı anda torba yasa mantığıyla ilgili komisyonlarda detaylı olarak tartışma ve inceleme yapılmaksızın değişiklik yapılması veya yeni hükümler ihdası hem mevzuatta hem de uygulamada ciddi sorunlara neden olmaktadır.

Hızlandırılmış, vizyoner olmayan tepki temeline dayalı yasa yapma mantığı, hukuk literatürümüz ve hukuk kalitesi açısından ciddi sıkıntılar doğurmakta, yetersiz, yeni sorun doğurucu kanunların çıkmasına neden olmakta, bir sonraki "yasa"daki bazı hükümler bir önceki "yasa" ile getirilen bazı hükümlerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi veya bazı hükümlerin uygulanmasının ertelenmesini öngören hükümlerle ilintili olmaktadır.

Torba yasalar içeriklerinin ilk bakışta ve kolayca anlaşılamaması, meclis komisyonlarında ve genel kurulda yapılan içtüzüğe aykırı eklemelerle metinlerinin her aşamada kalabalıklaşması ve bu eklemelerin yarattığı karmaşanın da Anayasa Mahkemesinin şekil denetimi kapsamı dışında kalması gibi nedenlerle hukuk tekniği açısından eleştirilmekte, TBMM'nin yasama etkinliğinde önemli bir sınırlama ve anayasal denetimsizlik hali yarattıkları savunulmaktadır.

Bu torba kanun teklifi de birbirinden farklı Komisyonların görev alanına giren hükümleri içermektedir. Öte yandan, bu kanun teklifinin komisyona apar topar getirilmesi, hazırlanışı ve birbiriyle ilgisiz yapıların bir araya getirilmiş olması gayriciddi bir yaklaşıma işaret etmektedir.

İktidarın torba yasa teklifi hususundaki ısrarı ve aceleciliğinin nedeni tarafımızca anlaşılamamaktadır. Konu ve kapsam itibarıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan bazı kanunların mevcut hükümlerde ve sistemde büyük boyutlu değişiklikler yapan söz konusu maddelerin adına "torba yasa" adı verilen bir yöntemle acele ile yasalaştırılmasını doğru bulmuyoruz.

Meri mevzuatta yapılacak değişikliklerin bir torba yasa mantığıyla değil, sorunların ve yapılan düzenlemelerin tüm ayrıntısıyla değerlendirildiği, konu ile

ilgili tüm ihtisas komisyonlarının devrede olduğu bir yasama çalışmasının gerekliliğine inanıyoruz.

Ayrıca bu yasama döneminde de daha önceki yasama dönemlerinde diğer torba yasa görüşmelerinde gerçekleştiği üzere, torba yasaların Meclis İçtüzüğü'nün 91'nci maddesine aykırı bir biçimde "temel yasa" olarak genel kurul gündemine getirilerek görüşülmesinin yukarıda özetlenen sakıncaları daha da artıracakı kanaatindeyiz.

19 kod kanunu ve 2 Kanun Hükmünde Kararnameyi ilgilendiren 40 maddelik torba kanun teklifinin ayrıca temel kanun hüviyetinde görüşülmesini de millî mücadeleyi yöneten bu meclisin hafızasında oluşan parlamento hukukumuza da uygun görmemekteyiz.

TBMM İçtüzüğü'nün temel kanunları düzenleyen 91. maddesi “düzenlediği alan yönünden bütünlüğünün ve maddeler arasındaki bağlantıların korunması zorunluluğunun bulunması” hükmünü taşımaktadır. Bu çerçevede, konu yönünden birbiriyle hiç ilişkisi olmayan konuların Meclis Genel Kurulunda maddeler üzerinde gerekli tartışmalar yapılmadan hızlı bir biçimde temel kanun olarak görüşülmesi TBMM İçtüzüğü'ne aykırıdır.

-Yeni bir sisteme geçilmesine rağmen Plan ve Bütçe Komisyonunun çalışma usul ve esasları ile ilgili İçtüzük değişikliklerinin yapılmaması dolayısıyla, kanun teklifinin komisyona sunulması ve komisyonda görüşülmesi sırasında, kanun tekliflerinin içeriğinin komisyonda teklif sahipleri tarafından sunulması ve savunulması, yürütmenin ve bürokratik görevlilerin söz konusu komisyon görüşmelerine katılım ve katkı düzeyinin belirsizliği nedeniyle, söz konusu kanun teklifi maddelerinin komisyonda iyice irdelenip değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

-Teklif Plan ve Bütçe Komisyonunun ihtisas konusu ile ilgisi bulunmayan bazı kanunlarda yapılan değişiklikleri ihtiva ettiği halde ilgili tali komisyonların görüşleri alınmamıştır.

-Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin

tamamına dağıtılmamıştır. Görüşlerini belirten sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine itibar edilmemiştir.

-Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler görüşmelerden önce Komisyon üyelerinin tamamına dağıtılmamıştır.

-Yapılan etki analizi çalışması tarafımızca yetersiz ve özensiz bulunmuştur.

Yukarıda açıklanan nedenlerle Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı olduğu kanaatiyle "Kanun Teklifinin" bütününe karşıyız.

V. KANUN TEKLİFİNİN MADDELERİ ÜZERİNDEKİ GÖRÜŞLERİMİZ

19 ayrı Kanunda ve 2 Kanun Hükmünde Kararnamede ayrıntılı değişiklik ve ilaveler yapan 40 maddelik torba yasa teklifinin bazı maddeleri üzerindeki görüş ve eleştirilerimize aşağıda yer verilmiştir.

1. Teklifin 1 .maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak, sahip oldukları binaları mesken olarak kiraya verenlerin bir takvim yılı içinde elde ettikleri mesken kira gelirlerine ilişkin istisna, sadece kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların yararlanabileceği şekilde değiştirilmektedir.

2025 yılı için binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın 47.000 lirası Gelir Vergisinden müstesnadır. Yani mesken kira geliri elden bir kişi öncelikle elde ettiği kira gelirinden bu istisna tutarını düşmektedir. Daha sonra ise kalan tutar üzerinden giderlerini (gerçek veya götürü) düşmekte ve kalan tutar üzerinden vergi hesaplanmaktadır.

Yapılan değişiklikle artık bu istisna hakkında sadece “kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanlar” yararlanabilecektir. Kira geliri elde eden diğer kişiler ise artık bu istisnadan yararlanamayacaktır.

Bununla birlikte halen bu istisnadan yararlanamayanlar da mevcuttur. Gelir Vergisi Kanununun 21 inci maddesine göre;

-Ticari, zirai veya mesleki kazancının yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar,

-İstisna haddinin üzerinde hasılat elde edenlerden, beyanı gerekip gerekmediğine bakılmaksızın ayrı ayrı veya birlikte elde ettiği ücret, menkul sermaye iradı, gayrimenkul sermaye iradı ile diğer kazanç ve iratlarının gayri safi tutarları toplamı 103 üncü maddede yazılı tarifenin üçüncü diliminde ücret gelirleri için yer alan tutarı (1.200.000 TL) aşanlar ile

- İstisna haddi üzerinde hasılat elde edip bu gelirlerini beyan etmeyenler veya eksik beyan edenler,

bu istisnadan faydalanmazlar.

Maddenin yürürlüğü 1/1/2026 olarak öngörüldüğü için bu uygulama 2026 yılında elde edilip 2027 beyan edilecek olan kira gelirleri için geçerli olacaktır.

2025 yılı için geçerli olan 47 bin liralık istisnanın 2026 yılında yeniden değerleme oranı kadar artarak yaklaşık 60 bin lira dolaylarında olması beklenmektedir.

Mevcut durumda 2026 yılında yıllık yaklaşık 60 bin liradan az kira geliri olanlar hiç vergi ödemeyecekken Kanunun 86 ncı maddesindeki beyan sınırı nedeniyle artık 2026 yılında yaklaşık 22 bin lira kira geliri elde edenler bile beyanname verip vergisini ödeyeceklerdir.

Burada kira gelirinin hangi dönem içinde elde edildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Konutun yılın son günlerinde kiraya verilip beyan sınırının üstünde (2026 yılı için yaklaşık 22 bin lira) kira geliri elde edilmesi durumunda beyanname verilmesi gerekecek ve bu beyanname için de damga vergisi ödenecektir. 2025 yılı için geçerli olan beyanname damga vergisi tutarı 1.000 lira olup 2026 yılına ilişkin kira gelirlerinin beyan edileceğı 2027 yılına kadar bu tutar iki kez yeniden değerleme oranında artırılabacaktır.

Etki analizine göre; 2024 yılında 1.985.950 mükellef bu istisnadan yararlanmış olup düzenlemeyle birlikte bu sayının 500.000'in altına düşmesi beklenmektedir. Düzenlemenin 2026 yılında elde edilen gelirlere uygulanması öngörüldüğünden 2027 yılı için bugünkü verilere göre yaklaşık 22 milyar TL gelir etkisi beklenmektedir.

Halen 3,2 milyon dolayında gayrimenkul sermaye iradı (kira geliri) mükellefi bulunmaktadır.

Vergi gelirlerinde artış amacıyla söz konusu istisnadan yararlanma şartlarının daraltılması toplumun diğer kesimleri için vergi adaletinin sağlanması açısından problem oluşturacaktır. Söz konusu istisnanın mevcut haliyle muhafazasında bazı vergi toplama maliyeti de dikkate alınarak muhafazasında yarar görülmektedir.

Ayrıca söz konusu düzenleme konut kiralarda artışa neden olacağından Türkiye'de barınma probleminin daha da artışına neden olacaktır.

Anayasa'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73. Maddesi;

"Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır..."

hükmünü taşımaktadır.

Bu istisnasının kaldırılmasının, tek bir konutu olup kiraya vererek geçimini sağlayan düşük ve orta gelirli yurttaşların vergi yükünü artıracığı, söz konusu düzenlemenin yansıma özelliği nedeniyle konut kiralalarını daha da yükselteceği yönündeki eleştirilere komisyon çalışmaları sırasında tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 73. maddesinde tanımını bulan ödeme gücü ve vergi adaleti ve 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesi hükümleri açısından da problemli bulunmaktadır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekilleriince reddedilmiştir.

2. Teklifin 2. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde değişiklik yapılarak kiraya verilen konutlar için yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri artık gider olarak indirilmemesi sağlanmaktadır.

Mevcut düzenlemeye göre, konut kredisi ile alınan konutların “mesken” olarak kiraya verilmesi durumunda bu kredilere ilişkin ödenen faizler gider olarak dikkate alınabilmektedir.

Yapılan değişiklikle, kiraya verilen konutlar için yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri artık gider olarak indirilemeyecektir.

Bu madde 2025 yılı gelir ve kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir. Yani 2025 yılında elde edilen kira gelirleri 2026 yılında beyan edilirken bu madde nedeniyle kredi faizleri indirilemeyecektir.

Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında, kanunların geriye yürümezliği ilkesi ile ilgili olarak gerçek geriye yürüme ve gerçek olmayan geriye yürüme ayrımı yapılmaktadır. Gerçek geriye yürüme, yeni getirilen kuralın eski kural döneminde tamamlanmış ve hukuki sonuçlarını doğurmuş hukuksal durum, ilişki ve olaylara uygulanmasıdır. Gerçek olmayan geriye yürüme ise yeni getirilen kuralın eski kural yürürlükte iken başlamakla beraber henüz sonuçlanmamış hukuksal durum, ilişki ve olaylara uygulanması anlamına gelmektedir. Buna göre yeni kuralın eski kural yürürlükte iken başlamakla beraber henüz sonuçlanmamış hukuksal durum, ilişki ve olaylara uygulanması kanunların geriye yürümesi olarak nitelendirilemez.

Anayasa Mahkemesi vergiyle ilgili kanunların geriye yürüdüğü iddiasıyla yapılan başvurularda öncelikle vergiyi doğuran olayın tespitini yapmakta ardından vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesinden sonra yapılan düzenlemelerin ilgili döneme etki edecek şekilde uygulanıp uygulanmadığını incelemektedir.

Kira gelirleri bakımından da vergiyi doğuran olay takvim yılının kapanmasıdır. Bu nedenle henüz bitmemiş bir yıla ilişkin olarak yapılan değişiklikler AYM tarafından gerçek olmayan geriye yürüme olarak değerlendirilmektedir.

Etki analizine göre; 2026 yılı için gelir etkisi 1,6 milyar TL olarak hesaplanmaktadır.

Vergi gelirlerinde artış amacıyla söz konusu istisnadan yararlanma şartlarının daraltılması toplumun diğer kesimleri için vergi adaletinin sağlanması açısından problem oluşturacaktır.

Ayrıca söz konusu düzenleme dar ve sabit gelirli kesim için konut edinimini zorlaştıracığından Türkiye’de barınma probleminin daha da artmasına neden olacaktır.

Söz konusu düzenlemenin kiraya vermek için satın alınan konut ve işyerlerinden elde edilen gayrimenkul sermaye iradı açısından da farklılık yarattığı yönündeki eleştirilere maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında tatminkar yanıt verilmemiştir.

Söz konusu düzenleme Anayasa’nın 73. maddesinde tanımını bulan ödeme gücü ve vergi adaleti ve 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesi hükümleri açısından da problemlili bulunmaktadır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekilleriince reddedilmiştir.

3. Teklifin 3. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 120 nci maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılarak geçici vergi mükellefiyeti bulunan mükelleflerin kazançlarının 3, 6, 9 aylık dönemlere ek olarak 12 aylık dönemlerle de tespit edilebilmesi ve böylelikle dördüncü geçici vergi döneminin sisteme dahil edilerek bu dönem faaliyet sonuçlarını içeren geçici vergi beyannamesi alınması öngörülmektedir.

Mevcut durumda, gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabının cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için belirlenen üçer aylık dönem kazançları üzerinden geçici vergi ödemeleri gerekmektedir.

Aynı şekilde kurumlar vergisi mükelleflerince, cari vergilendirme döneminin kurumlar vergisine mahsup edilmek üzere Gelir Vergisi Kanununda belirtilen esaslara göre ve cari dönemin kurumlar vergisi oranında geçici vergi ödenmektedir.

Dördüncü geçici vergilendirme dönemi uygulaması, yoğun talepler üzerine 14/10/2021 tarih ve 7338 sayılı Kanunla kaldırılmıştı.

Dördüncü geçici vergilendirme dönemine ilişkin beyanname izleyen yılın 14 Şubat gününde verilecek olup gelir vergisi mükellefleri için Mart ayında, kurumlar vergisi mükellefleri için Nisan ayında yıllık beyanname verilmesi nedeniyle dördüncü geçici vergi beyannamesinin ek yük oluşturduğu iddia edilmişti.

Madde ile 2022 yılı vergilendirme dönemine ilişkin verilen beyannamelerden itibaren geçerli olan uygulama sona erdirilmekte ve eski uygulamaya dönülmektedir.

Bu madde 2025 yılı gelir ve kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir. Yani 2025 yılının son üç aylık dönemini de kapsayacak şekilde dördüncü dönem geçici vergi beyannamelerinin de verilmesi gerekmektedir.

Etki analizine göre; Geçici vergi beyannamelerinden alınan damga vergisi nedeniyle 2026 yılı için yaklaşık 2 milyar TL damga vergisi etkisi hesaplanmaktadır. Ayrıca verginin daha erken tahsil edilmesi suretiyle paranın zaman maliyeti mükelleflere yansıtılmış olacaktır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında TÜRMOB temsilcisi, “14/10/2021 tarih ve 7338 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesiyle 2022 yılı vergilendirme dönemine ilişkin verilecek beyannamelerden başlamak üzere 4’üncü beyan dönemi kaldırılmıştı. Meslek camiamızın ısrarlı talebi üzerine kaldırılan 4’üncü dönem geçici vergi uygulamasının yeniden getirilmesinin meslek mensuplarının iş yükünün artırılması ve ilave damga vergisi getirisi dışında herhangi bir katkısı olmayacağını düşünmekteyiz. İlave olarak, kı önce kaldırılmış bir müessesenin yeniden getirilmeye çalışılmasının vergide öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik ilkelerine de aykırılık teşkil edeceğini belirtmek istiyoruz.” şeklinde görüş beyan etmiştir.

14/10/2021 tarih ve 7338 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesiyle 2022 yılı vergilendirme dönemine ilişkin verilecek beyannamelerden başlamak üzere 4’üncü beyan dönemi kaldırılmış olmasına karşın aradan 3 yıl geçtikten sonra söz konusu düzenlemeden vazgeçilmesinin nedenleri konusunda maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında yöneltilen soru ve eleştirilere tatminkar cevaplar verilmemiştir.

Söz konusu düzenlemenin zamansal olarak gelir artırıcı etkisiyle yapıldığı anlaşılmaktadır.

Kısa zaman önce kaldırılmış bir müessesenin yeniden getirilmeye çalışmasının, vergide öngörülebilirlik ve hukuki güvenlik ilkelerine de aykırılık teşkil edeceğini düşünüyoruz.

4. Teklifin 4. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesiyle, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67. maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Mevcut uygulamada; sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma paylarının elden çıkarılmasında tevkifat uygulanmamakta ve bu katılma paylarından elde edilen gelirler için beyanname de verilmemektedir.

Elde tutma süresine bağlı söz konusu istisna, bazı serbest fon yatırımcıları nezdinde mevcut istisna düzenlemesinin Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerine uzun vadeli yatırımı teşvik etme amacını aşacak şekilde vergi planlaması yoluna gidilmesine neden olan sonuçlar doğurmaktadır.

Yapılan düzenleme ile söz konusu istisnanın vergi planlama aracı olarak kullanılmamasını teminen, sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonlardan;

- Katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen,
- Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu (TEFAS)'nda işlem görmeyen ve
- Fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayanlar için

bir yıllık elde tutma süresine bağlı tevkifat istisnasının uygulanmaması sağlanmaktadır.

Bu özelliklere sahip olanlar dışında kalan, sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonların katılma payı sahipleri ise öteden beri olduğu üzere söz konusu istisnadan yararlanmaya devam edecektir.

Ayrıca, yapılan ibare değişiklikleri ile kanun maddesinde yer alan ibarelerin güncelliği sağlanmaktadır.

Bu madde yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir.

Etki analizine göre; halen yaklaşık 71 milyar TL fon büyüklüğüne sahip 84 adet fonun bu düzenleme kapsamında olduğu değerlendirilmektedir.

Kapsamdaki fonlara ilişkin olarak, ne kadarlık katılma payının ne zaman fona iade edileceği konusundaki yatırımcı davranışı ile katılma paylarının alım ve fona iade bedelleri bilinemeyeceğinden, katılma payının fona iadesine bağlı tevkifat tutarına ilişkin gelir etkisi hesaplanamamaktadır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında, diğer tüm fonların, örneğin karma, tahvil, bono, döviz veya alternatif yatırım fonları artık tevkifat istisnasından yararlanamamasının, yatırımcılar arasında vergi açısından eşitsizlik yaratabileceği, aynı yatırım süresiyle farklı fonlara yönelen yatırımcılar farklı vergilendirmelere tabi tutulacağı, bu durumun bazı yatırımcı gruplarını caydırabileceği bu fonlarda artık tevkifat istisnası kalkacağı için küçük yatırımcı nın daha fazla vergi verebileceği vb gibi eleştirilere herhangi bir yanıt verilmemiştir.

5. Teklifin 5, 6 ve 14. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 5. maddesiyle; 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yapılan değişiklikle büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi adlarına kayıt ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna tutulması sağlanmaktadır.

Etki analizine göre; yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları adına kayıtlı 715 taşıt bulunmakta olup bu taşıtların MTV'den istisna tutulması halinde 2025 yılı rakamlarına göre yaklaşık 4 milyon TL vergiden vazgeçileceği öngörülmektedir.

Teklifin 6. maddesiyle; 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yapılan değişiklikle il özel idarelerinde olduğu gibi, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının taşınmaz edinimlerinde ve satışlarında tapu harçlarından istisna tutulması sağlanmaktadır.

Etki analizine göre; düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmakla birlikte etkisi ölçülememektedir.

Teklifin 14. maddesiyle; 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde yapılan değişiklikle il özel idarelerinde olduğu gibi, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin de KDV'den istisna tutulması amaçlanmaktadır.

Bu madde yayımını izleyen ayın başında yürürlüğe girecektir. Etki analizine göre; düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmakla birlikte etkisi ölçülememektedir.

6. Teklifin 7 ve 9. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 7. Maddesiyle, 492 sayılı Harçlar Kanunun 63 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “% 25 nispetinde” ibaresi “bir kat” şeklinde değiştirilmektedir.

Mevcut uygulamada gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında; emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden tapu harcı hesaplanmakta, beyan edilen alım satım bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde, aradaki farka ilişkin tapu harcı %25 nispetinde vergi ziyayı cezasıyla alınmaktadır.

Yapılan düzenlemeyle gerçek alım satım bedelinin beyan edilmesini sağlamak amacıyla bu cezanın bir kat olarak alınması sağlanmaktadır. Dolayısıyla uygulanacak vergi ziyayı cezası %25'ten %100'e çıkarılmış olmaktadır.

Bu madde yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir.

Teklifin 9. maddesiyle 492 sayılı Kanuna bağlı (4) sayılı Tarifenin “I-Tapu işlemleri.” başlıklı bölümünün (20) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan “beyan edilen devir ve iktisap bedelinden az olmamak üzere emlak vergisi değeri” ibaresi “emlak vergisi değerinden az olmamak üzere beyan edilen devir ve iktisap bedeli” şeklinde değiştirilmektedir.

Tapuda gerçekleştirilen gayrimenkul devir ve iktisaplarına ilişkin olarak Harçlar Kanununun 63 üncü maddesinde ve harca tabi işlemi tanımlayan Kanuna bağlı (4) sayılı tarifenin I/20-a bendinde düzenleme bulunmakta, her iki hüküm aynı sonucu doğurmakla birlikte maddelerin tedvin (yazım) tarzı farklılık arz etmektedir. Bu farklılık işlemin taraflarında yanlış bir algıya sebebiyet verebilmekte ve sonucunda taraflar cezalı işleme muhatap olmaktadır.

Madde ile söz konusu tarife hükmünde de Harçlar Kanununun 63 üncü maddesine paralel olarak ifade değişikliği yapılarak tedvin (yazım) tarzındaki farklılık giderilmekte, hâlihazırda da uygulanageldiği üzere gayrimenkul devir ve iktisaplarında tapu harcının, emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden alınacağı hususu pekiştirilmektedir.

Maddelerin komisyonda görüşülmesi sırasında gayrimenkullerin alım satımında beyan olunan emlak vergi değerleri ile gayrimenkullerin gerçek alım satım beyanları arasındaki farklılığın Harçlar Kanununda yer alan tarifiedeki % 4'lük oranın (alıcıdan % 2, satıcıdan % 2 olmak üzere) yüksekliğinden kaynaklandığı, bu durumun kayıt dışı işlemlere neden olduğu, söz konusu oranların düşürülmesi ile ilgili olarak bir çalışmanın yapılması gerektiği yönündeki eleştirilere tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

7. Teklifin 8 ve 13. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 8. maddesiyle, 492 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı Tarifenin “I-Değer veya ağırlık üzerinden alınan nispi harçlar.” başlıklı bölümünde değişiklik yapılarak, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında noterde yapılan sıfır araçların ilk tescili işlemlerinden ve tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devrine ilişkin işlemlerden, satış ve devir bedeli üzerinden, belirlenen asgari maktu harçtan (1.000 TL) az olmamak üzere binde 2 oranında nispi noter harcı alınması öngörülmektedir.

Araçların Satış, Devir ve Tescil Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından tescil edilecek araçlar, askeri araçlar, iş makineleri ve raylı sistemle çalışanlar dışındaki bütün motorlu araçlar ile tescile tabi motorlu araçlara takılarak kullanılacak yapıda olan römork ve yarı römorkların tescilleri noterler tarafından yapılmaktadır.

Buna göre vatandaşların satın alacağı hem sıfır araçların hem de ikinci el araçların tescilinde binde 2 oranında nispi noter harcı alınacaktır. Örneğin 2 milyon liralık bir araç için ödenecek harç tutarı 4 bin lira olacaktır.

Madde ile taşıt alımlarında getirilen noter harcı, 2002 yılında Özel Tüketim Vergisinin uygulanmaya başlanması ile yürürlükten kaldırılan Taşıt Alım Vergisinin bir benzeridir. Söz konusu Taşıt alım vergisi yerine 2009 yılına kadar harç uygulaması devam etmiş 2009 yılında bu uygulamaya da son verilmiştir.

Madde ile 2002 yılında kaldırılan Taşıt Alım Vergisi, bir nevi noter harcı olarak yeniden getirilmektedir.

Bu madde yayımını izleyen ayın başında tarihinde yürürlüğe girecektir.

Etki analizine göre; 2024 yılında 9,2 milyon ikinci el araç, 1,3 milyon sıfır araç satışı yapılmıştır. Bu satışlara göre, 2026 yılı için yaklaşık 13,1 milyar TL gelir hesaplanmaktadır.

Söz konusu düzenleme; araç satışlarının yeniden kayıt dışına çıkarılmasına, sadece satış vaadi sözleşmesi ile yetinilmesi sonucunu doğurabilir.

Teklifin 8. maddesiyle yapılan değişikliğe paralel olarak, teklifin 13. maddesi ile, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 20 nci maddesinde yer alan, ikinci el araçların noter satışındaki harç istisnası kaldırılmaktadır.

Araç alım ve satışında vatandaşların zaten diğer vergilerden kaynaklanan (ÖTV ve KDV gibi) aşırı bir vergi yükü bulunmaktadır.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 73. maddesinde tanımını bulan ödeme gücü ve vergi adaleti ve 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesi hükümleri açısından da tartışmalı bulunmaktadır.

Söz konusu maddelerin teklif metninden çıkartılması yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekillerince reddedilmiştir.

8. Teklifin 10. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle, 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı (8) sayılı tarifiede değişiklik yapılarak bazı ruhsat ve belgelere yıllık harç uygulaması getirilmektedir.

Mevcut durumda;

Kuyum, ikinci el motorlu kara taşıtı ve taşınmaz ticareti yetki belgeleri ile ticari havayolu ve genel havacılık işletme ruhsatları harca tabi belgeler arasında yer almadığından harç alınmamaktadır.

Hususi hastaneler ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müessesesi işletme belgelerinden sadece açılışta harç alınırken yıllık harç alınmamaktadır.

Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşları ile ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına (özel muayenahaneler dahil) ait ruhsat ve belgeler, veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatlar ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgelerinden harç alınmamaktadır.

Yapılması öngörülen düzenlemeyle, mevcut durumda harca tabi olmayan;

- Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşundan (10.900 adet) yıllık 20 ila 50 bin Türk Lirası arası,

- Ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşuna ait belgelerden (17.046 adet) 20 ila 40 bin Türk Lirası arası,

- Veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatlardan (9.344 adet) 10 bin ila 40 bin Türk Lirası arası,

- Kuyum işletmelerinden (13.536 adet) yıllık 30 bin Türk Lirası,

- İkinci el motorlu kara taşıtı alım satımı yapan işletme (78.760 adet) ile taşınmaz ticareti yapanların yetki belgelerinden (86.488 adet) yıllık 20 bin Türk Lirası,

yıllık harç alınması ve büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde bu harçların bir kat artırımlı uygulanması amaçlanmaktadır.

Yine madde ile, 159 adet ticari havayolu ve genel havacılık işletme ruhsatlarından ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgelerinden yıllık harç alınması sağlanmaktadır.

Ayrıca, mevcut durumda sadece ruhsat alımında harca tabi hususi hastaneleri ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müessesesi işletme belgelerine ilişkin harcın yıllık hale getirilmesi öngörülmektedir.

Bu madde 1/1/2026 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Etki analizine göre; yıllık yaklaşık 4,5 milyar Türk Lirası gelir etkisi sağlanacağı değerlendirilmektedir.

Maddeye göre uygulanacak harçlar aşağıdaki gibidir.

492 sayılı Kanuna bağlı (8) sayılı tarifenin;

- Satış ruhsatnameleri:

1. Ticaret yetki belgeleri

a) Kuyum ticareti ile iştirak edilebilmesi için şubeler dahil kuyum işletmeleri adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 30.000 TL

b) İkinci el motorlu kara taşıtı ticaretiyle iştirak edilebilmesi için şubeler dahil işletme adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL

c) Taşınmaz ticaretiyle iştirak edilebilmesi için şubeler dahil işletme ve sözleşmeli işletmeler adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL

VI- Meslek erbabına verilecek tezkere, vesika ve ruhsatnamelerden alınacak harçlar:

9. Hususi hastaneler açma ruhsatnameleri: (Her yıl için)

a) Para ile hasta bakan hususi hastanelere verilecek açma ruhsatnameleri:

20 yataklıya kadar olanlar 26.406,10 TL.

20-50 yataklıya kadar olanlar 39.644,30 TL.

50-100 yataklıya kadar olanlar 66.103,80 TL.

100 yatak veya daha yukarı olanlar 105.773,70 TL

(Son nüfus sayımına göre nüfusu 200.000'den aşağı bulunan mahallerde açılacak hastanelerden bu harçların dörtte biri alınır.)

b) Radyoloji, radyo ve elektrikle teşhis ve tedavi ve diğer fizyoterapi müesseseleri açmak için verilecek ruhsatnameler 26.414,30 TL.

10. Laboratuvarlara ait ruhsatnameler: (Her yıl için)

Seriri taharriyat ve tahliller yapılan ve misli teamüller aranılan umuma mahsus bakteriyoloji ve kimya laboratuvarları açmak için verilecek ruhsatnameler ile özel gıda kontrol laboratuvarlarına verilen kuruluş izin belgeleri 13.189,10 TL.

12. Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Muayenehane uygunluk belgesi 20.000 TL
- b) Özel poliklinik ruhsatnamesi 30.000 TL
- c) Özel tıp merkezi ruhsatnamesi 50.000 TL

17. Ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Ağız ve diş sağlığı muayenehanelerinden 20.000 TL
- b) Ağız ve diş sağlığı polikliniklerinden 30.000 TL
- c) Ağız ve diş sağlığı merkezlerinden 40.000 TL
- ç) Ağız ve diş sağlığı hastanelerinden 40.000 TL

19. Turizm müessesesi belgeleri:

f) Dördüncü sınıf turizm müessesesi işletme belgesinden (Her yıl için) 3.925,90TL.

g) Üçüncü sınıf turizm müessesesi işletme belgesinden (Her yıl için) 6.576,80TL.

- h) İkinci sınıf turizm müessesesi işletme belgesinden (Her yıl için) 7.895,40 TL.
- i) Birinci sınıf turizm müessesesi işletme belgesinden (Her yıl için) 10.545,70 TL.
- j) Lüks sınıf turizm müessesesi işletme belgesinden (Her yıl için) 15.837,70 TL.

Turistik müessesesi harcı alınır.

21. Hayvanların muayene edildiği, hastalıklarının teşhis ve tedavilerinin yapıldığı muayenehane ve poliklinikler ile hastanelere verilen ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Veteriner hekim muayenehane ruhsatı 10.000 TL
- b) Veteriner hekim poliklinik ruhsatı 20.000 TL

c) Hayvan hastanesi ruhsatı 40.000 TL

XI-Finansal faaliyet harçları

2. Kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgeleri

a) Kıymetli maden rafinerileri kuruluş izin belgeleri 7.500.000 TL

b) Kıymetli maden rafinerileri faaliyet izin belgeleri (Her yıl için) 7.500.000 TL

c) Kıymetli madenler aracı kurumları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)
5.000.000 TL

ç) Kıymetli madenler aracı kuruluşları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)
5.000.000 TL

XVI- Havayolu ve genel havacılık işletme ruhsat harçları (Her yıl için):

1) Ticari hava taşıma işletmeleri ruhsatları

a) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar 2.000.000 TL

b) Sadece tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar 1.500.000 TL

c) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle sadece yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar 1.000.000 TL

ç) Hava taksi işletmesi ruhsat harcı 500.000 TL

2) Genel havacılık işletme ruhsatı 100.000 TL

Söz konusu maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında madde metninde yer alan meslek ve iş kollarının ne tür bir kriter uygulanarak seçildiği, uygulanması düşünülen harç tutarının hangi parametrelere dayanılarak seçildiği, bu seçimin vergi adaletine ve eşitliğe aykırı olup olmadığı, bu tutarlar arasında mantıksal tutarlılığı olan bir kademe yapılıp yapılmadığı, büyükşehir sınırları içerisinde kalan bazı gelişmemiş ilçelerde söz konusu tutarların nasıl uygulanacağı, bu durumun yansıtma özelliği nedeniyle kullanıcılara yansıtılıp yansıtılmayacağının düşünülüp dikkate alınıp alınmadığı, bu durumun dezenflasyon programına aykırı bir tutum olup olmadığı, bu uygulamanın enflasyonu artırıp artırmayacağı, bu uygulamanın kayıt dışılığa neden olup olmayacağı, azı işyerlerinin kapanmasıyla işsizliğin artması olasılığının bulunup bulunmadığı vb konularda yöneltilen eleştiri ve sorulara tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Maddenin görüşülmesi sırasında görüşlerine başvurulmuş Türk Diş Hekimleri Birliği Genel Başkanı, söz konusu düzenlemeye karşı olduklarını belirtmiştir.

Harç ve vergi kavramları farklı kavramlardır. Harç bireylerin, kurumların kamu otoritelerinin sunduğu belirli bir hizmetten özel yarar sağlaması üzerine ödemek zorunda olduğu, zorunlu, karşılıklı ve parasal nitelikte bir ödemedir. Harç devletin sunduğu belirli bir hizmet karşılığında yapılan ödeme niteliği taşır. Harç bu yönüyle vergiden ayrılır.

Söz konusu hüküm normal vergileme mantığına uygun düzenlemeler içermemektedir. Ayrıca harç uygulanan kurum, mükellef ve kuruluşlar ödemiş oldukları harçları yansıtma özelliği nedeniyle fiyat mekanizmasını kullanarak vatandaşın üzerine yükleyebilecektir.

Bu düzenlemelerle kayıt ekonomi ile mücadele etmek vergi tabanını genişletmek mümkün değildir.

Bu işletmelerin gerçek gelirlerini kavrayarak olması gereken vergi beyanlarına ulaşılması yerine kamu hizmeti karşılığında alınması gereken harç uygulanması suretiyle farklı bir vergileme yönteminin tercih edilmesinin kayıt dışı mücadeleye katkı sağlamayacağı düşünülmektedir.

Bu düzenlemeler bütçe uygulaması nedeniyle ilave vergi gelirlerine ihtiyaç duyan, dolaylı vergilere dayanan adil ve vergi ödeme gücüne uygun olmayan vergi politikası iflas etmiş bulunan AKP iktidarının oldukça zor durumda bulunduğunu, ancak vergi ve harçları milyonlarca işsiz, emekçi, dar gelirli çalışanlardan alma ısrarında olduğunu göstermektedir.

Söz konusu düzenleme Anayasa'nın 73. maddesinde tanımını bulan ödeme gücü ve vergi adaleti ve 10. maddesinde yer alan kanun önünde eşitlik ilkesi hükümleri açısından da sorunlu bulunmaktadır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekilleriince reddedilmiştir.

9. Teklifin 11. Maddesinin Değerlendirilmesi;

11. madde son dakika önergeleriyle teklif metnine eklenen bir iz maddesidir.

2026 yılında uygulanacak emlak vergi değerlerinin ilgili komisyonlarca çok yüksek belirlendiği iddiaları nedeniyle AKP tarafından belirlenen bu değerlerin sınırlandırılmasına yönelik düzenleme yapılması beklenmektedir. Ancak çalışma henüz tamamlanmadığından teklif edilecek madde komisyona yetiştirilememiş ve genel kurulda düzenleme yapılabilmesi için de Emlak Vergisi Kanununda değişiklik yapan bir iz maddenin teklife eklenmesi gerekli görülmüştür.

Dolayısıyla bu madde ile yapılmak istenen değişikliğin bir önemi yoktur. Bununla birlikte genel kurulda getirilmesi beklenen madde de bu madde ile kaldırılması öngörülen maddenin bir benzerinin olması beklenmektedir.

10. Teklifin 12. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasını değiştirmekte, vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretlere sınırlama getirilmektedir.

Vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretleri belirleme yetkisi mütevellî heyete aittir. Zamanla aday ve ara sınıf öğrencileri için ilan edilen ücretlerin kapsamı ve bağlayıcılığı konusunda sorunlara yol açan uygulamalar ortaya çıkmış ve öğrenci şikayetleri artmıştır.

Bilindiği gibi Anayasa (m. 130/2) gereği vakıflar, kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile üniversite kurabilir.

Madde ile bu kapsamda fiyat güncellemesine ilişkin kuralların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Buna göre; hazırlık sınıfına ve/veya birinci sınıfa yerleştirme yılı dışındaki öğrenim ücretleri, cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması dikkate alınarak belirlenebilecektir.

Etki analizine göre; aktif 78 vakıf yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Yükseköğretimde kayıtlı toplam öğrencilerin yaklaşık %11,4'ü vakıf yükseköğretim

kurumlarında öğrenim görmekte olup Vakıf yükseköğretim kurumlarında önlisans, lisans ve lisansüstü programlarda toplam 867.805 öğrenci bulunmaktadır.

11. Teklifin 15 ve 30. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 15 maddesi ile; UEFA ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiliklere, ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile ülkemizde gerçekleştirilecek 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin yapılacak teslim ve hizmetler ile bunların bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapacağı teslim ve hizmetlerin katma değer vergisinden istisna tutulması, istisna kapsamındaki işlemler nedeniyle yüklenilen katma değer vergisinin indirim ve iadesine imkan sağlanması amaçlanmaktadır.

Etki analizine göre; düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmakla birlikte etkisi ölçülememektedir.

Teklifin 30 maddesi ile; ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiliklerin, bu müsabakalara ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmaları sağlanmaktadır.

Ayrıca, söz konusu muafiyetin bu kapsamda elde edilecek kazanç ve iratlar üzerinden tevkif yoluyla alınması gereken vergileri de kapsadığı düzenlenmektedir.

Öte yandan, Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) Türkiye Ofisi’nin bu müsabakalar ve Şampiyona kapsamında elde ettiği gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağı hususunda düzenleme yapılmaktadır.

Etki analizine göre; düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmakla birlikte etkisi ölçülememektedir.

12. Teklifin 16. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin komisyonda görüşülmesi sırasında verilen son dakika önergesi ile teklif metnine eklenen bu madde ile 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanununa geçici madde eklenmektedir.

3516 Sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu, ölçü ve ölçü aletlerinin doğru ayarlı olarak kullanılmasını temin etmek amacıyla Kanun kapsamına giren ölçü ve ölçü aletlerinin belli sürelerde periyodik muayeneye tabi tutulmasını zorunlu kılmıştır.

Su sayaçları için bu süre en başından beri ilgili alt düzenlemelerle 10 yıl olarak uygulanmaktadır. 10 yıllık kullanım süresini dolduran sayaçların 11 inci yıl içerisinde doğru ayarlı çalıştığını teyit etmek amacıyla muayenesinin yaptırılması gerekmektedir.

Belirtilen süre sonunda muayenesi yaptırılmayan ve kullanılmaya devam edilen su sayaçları için Kanunun 15/c maddesi gereği her bir sayaç başına 4.631 TL'den 92.621 TL'ye kadar idari para cezası uygulanmakta ve sayaç kullanımdan men edilmektedir.

Su sayaçlarının muayeneleri kullanıcıların (belediyeler, belediye su idareleri vb.) başvurusu üzerine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İl Müdürlükleri tarafından yapılmakta ve doğru ayarlı çalışanlar damgalanmaktadır.

Ancak kullanıcısı (belediyeler, belediye su idareleri vb.) tarafından zamanında muayenesi yaptırılmadığı için damga süresi geçirilmiş ve 1/1/2026 tarihi itibari ile cezai duruma düşmüş olan su sayaçlarının (son muayenesi 2015 ve daha önceki yıllarda yapılmış olan su sayaçlarının) önerilen madde teklifi ile; doğru ayarlı çalışmasını sağlamak, muayenelerini yaptırarak sayaçların hurdaya ayrılmasını önlemek ve ekonomiye kazandırmak, kullanıcıların (belediyeler, su idareleri vb.) damga süresi geçmiş sayaçlar nedeniyle ciddi idari para cezalarıyla karşı karşıya kalmalarını önlemek, su kaynaklarının verimli kullanımına katkı sağlamak adına, cezai durumdaki su sayaçları için bir defaya mahsus verilecek süre ile 31/12/2028 tarihine kadar muayenelerinin yaptırılması veya muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi durumunda idari yaptırım uygulanmaması, bu sürece ilişkin son tarihi gerekli görmesi halinde Bakanlığın bir yıl daha uzatabilmesi şeklinde düzenleme yapılmaktadır.

13. Teklifin 17. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Kıyı Kanununa eklenmesi öngörülen teklifin bu maddesi ve koordinatla, 30 Nisan 2023 tarih ve 7201 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile aynı koordinatlarda ve aynı arazide kurulmuş olan Samsun-Tekkeköy kıyı şeridindeki Orta Karadeniz Serbest Bölgesinde sinai, ticari, hizmet faaliyetlerinde bulunmak amacıyla yapı ve tesis inşası yetkisi alınmaktadır.

Yapı ve tesis inşası sadece Serbest Bölgeler Kanunundaki faaliyetleri yürütme amaçlı olacaktır.

Teklifte göre; Orta Karadeniz Serbest Bölgesinde kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında sinai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi için yapı ve tesislerin inşa edilebilmesine yönelik Kıyı Kanununda istisna tanımlanması yapılmaktadır

Söz konusu düzenlemenin amacı; Kıyı Kanununun ve Anayasanın sınırladığı çerçeveyi bu ek madde ile esnetmektir.

Teklif, bu serbest bölgede yeni bir genişleme içermemektedir. 30 Nisan 2023 tarih 7201 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile kıyasladığımızda aynı koordinatlardadır ve aynı m2 büyüklük içermektedir. 2023 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararında da açıkça belirtilen ancak yeni teklifte yazılmamış arazi büyüklüklerine göre; Samsun-Tekkeköy, Asarağaç mahallesindeki Orta Karadeniz Serbest Bölgesinin birinci kısmı 223.911 m2, ona bitişik olan ikinci kısmı ise 420.213 m2 olup toplamda kıyı alanına denk düşen kısımlarıyla beraber 644.124 m2'dir.

1 Mayıs 2023'te Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararıyla zaten kurulmuş olan serbest bölge için şimdi bir kanuna ihtiyaç duyulmasının sebebi, kıyı alanında yer alan bu serbest bölgedeki faaliyetlerle sınırlı olarak yapı, tesis kurma izni almaktır.

Etki analizinde; bu serbest bölgenin tam doluluğu halinde 500 milyon Dolar ihracat ve 2 bin kişilik istihdam hedeflenmektedir. Orta Karadeniz Serbest Bölgesi Hazine arazisindedir, alanın yatırımcıya kiralanarak bütçeye 10 milyon Dolar civarı kaynak getirmesi de hedeflenmektedir.

Serbest bölgelerin kurulmasının ana mantığı; ihracata dayalı yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmektir.

Kıyı Kanununun genel hükümlerinden ve Anayasanın 2, 43 ve 56 ncı maddesinden hareketle, kıyılardaki yapılaşma yasağının ve kıyıların herkese açık olması kuralının istisnasını yaratmak, bu alanda yapı ve tesis inşasına izin vermek için söz konusu düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Anayasa Mahkemesi 26/6/2019 tarihli ve E:2019/32 K:2019/53 sayılı kararında, ve benzeri düzenleme için verdiği kararda aşağıdaki temel gerekçelerden hareket etmiştir.

Anayasa'nın 43. maddesinde "Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır./ Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkân ve şartları kanunla düzenlenir" denilmektedir.

Kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, buraların özel mülkiyete konu olamayacağı ve doğasına uygun olarak, genellik, eşitlik ve serbestlik ilkeleri gereği herkesin ortak kullanımına açık bulunmaları gerektiği anlamına gelmektedir.

Denizle kıyıların oluşturduğu doğal ve ayrılmaz ilişki ve bütünlük gözetildiğinde denizden yararlanmak ancak kıyının kullanımının herkese açık olması ile sağlanabilecektir. Anayasa'nın 168. maddesinde tabii servetlerin ve kaynakların, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunduğu hükme bağlanmıştır. Anayasa kıyının hukuksal konumunu, genel nitelikte tabii servet ve kaynaklarla ilgili maddeler dışında bağımsız ve ayrı bir maddede açıklamıştır. Dolayısıyla kıyılar Anayasa'da tabii servetler ve kaynaklardan biri olarak kabul edilmekle birlikte ülkemiz açısından giderek artan ekonomik ve sosyal değerler gözönünde bulundurularak Anayasa'nın 43. maddesinde kıyılardan yararlanmaya ilişkin özel bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenleme doğal niteliği itibarıyla herkesin serbestçe yararlanmasına açık ve bu nedenle bir kamu malı olan kıyıların kendisine tabii servet ve kaynak niteliği kazandıran özelliklerini yitirmemesi ve bu özellikleri nedeniyle korunması gereğinin bir sonucudur.

Anayasa'nın 56. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir./ Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" hükümlerine yer verilmiştir. Buna göre çevrenin geliştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik tedbirleri almak devletin temel ödevlerindendir. Bu amaçla devlet, çevrenin korunmasını sağlamak için etkili bir hukuk düzeni oluşturmakla yükümlüdür.

Anayasa'nın 43. maddesi ile 56. maddesi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Nitekim denizlerin devamı olan kıyıların, kıyıları tamamlayan sahil şeritlerinin, deniz, göl ve akarsularda ekolojik özellikler dikkate alınarak doldurma ve kurutma yoluyla elde edilen arazilerin dengeli bir çevre ile yakın ilişkisinin bulunduğu tartışmasızdır. Yine kamuya açık kıyıların ve denizlerin kirlenmesinde sahil şeridinin kullanış biçimi en büyük etkindir. . Sahil şeritleri, kıyılar, doldurma ve kurutma yoluyla elde edilen araziler kişilerin yararlanacağı doğal çevreyi oluşturur. Herkes, bu çevrede sağlıklı ve dengeli yaşama hakkına sahiptir. Kıyılar, sahil şeritleri ile doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan araziler üzerindeki yapı ve yapılaşmalar yönünden herhangi bir kısıtlamanın olmadığı, bu alanlarda çevre koşullarına ve kamu yararı esasına göre belirlenmemiş uygulamalar kişileri bu anayasal haktan yoksun bırakacaktır. Anayasa'nın yukarıda belirtilen 43. ve 56. maddelerinde ifadesini bulan ödevlerin somut tedbirlerle nasıl yerine getirileceği şüphesiz kanun koyucunun takdirindedir. Bununla birlikte söz konusu ödevlerin ne şekilde yerine getirileceğine ilişkin bir kanuni düzenleme yapılmaksızın idarenin anayasal güvenceleri yaşama geçirmek amacıyla daha önce kabul edilen kanunlardaki kısıtlamaların dışında tutulması, Anayasa'nın sözü edilen maddelerinde öngörülen koruma ödeviyle bağdaşmaz.

3621 sayılı Kanun kapsamında kıyılar, sahil şeritleri, doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan arazilere ilişkin olarak getirilen yapı ve yapılaşmaya dair sınırlayıcı hükümler bu alanların doğal ve kültürel özellikleri gözetilerek tabii servet ve kaynak olarak değerlerinin korunması amacına ve bu alanlardan yararlanmada öncelikle kamu yararının gözetilmesi esasının gerçekleşebilmesine hizmet etmektedir. Ancak anılan hususlarda ne şekilde düzenleme yapılacağı kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında bulunduğundan iptali talep edilen kurallar kapsamında kalan ve ekli kroki ile listelerde sınır ve koordinatları gösterilen alanlardaki yapı ve yapılaşmalar yönünden mevcut yasal düzenlemelerden farklı düzenlemeler getirilebilmesi mümkün olmakla

birlikte söz konusu düzenlemelerin de Anayasa'nın 43. ve 56. maddelerinde belirtilen esaslara aykırı olmaması gerekir.

Bu kapsamda faaliyetlerinin özelliği gereği kıyıda yapılması zorunlu olan kamuya yararlı yapı ve tesislerin yapılabilmesi mümkün olmakla birlikte söz konusu yapı ve tesislere ilişkin yasal düzenlemelerde, Anayasa'nın kıyıların ve çevrenin korunmasına ilişkin hükümlerine uyulması zorunludur. Anayasa Mahkemesinin 5/1/2006 tarihli ve E.2005/98, K.2006/3 sayılı kararında da belirtildiği üzere kamu yararı amacıyla faaliyetlerinin gereği olarak kıyıda yapılması zorunlu olan yapı ve tesislerin kullanımının bu zorunlulukla sınırlı olduğu, dolayısıyla bu yapı ve tesislerin olağan ihtiyaçlarıyla ilgisi olmayan yapılaşmalara izin verilemeyeceği açıktır.”

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında, söz konusu alanda daha önceden herhangi bir yapılaşma olup olmadığı, söz konusu serbest bölgenin gerektirdiği ilave bir liman ihtiyacı, organize sanayi bölgesinin kentin yapılaşması ile ilişkisinin kurulup kurulmadığı, sanayi ve artan ulaşım yükünün Samsun ölçeğinde olumsuz etkilerinin ne şekilde giderileceği, ilave demir ve karayollarından oluşan ulaşım projelerinin hazır olup olmadığı vb konularda yöneltilen eleştiri ve sorulara tatminkar yanıtlar alınmamıştır.

Söz konusu projenin benzeri kıyı projeleri için daha önceden verilmiş bulunan Anayasa Mahkemesi kararlarında yer alan uyumsuzluk ve kaygılar dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

14. Teklifin 18 ve 38. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü sırada teklif metnine eklenen **18. madde ile;** 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmesi suretiyle, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından imalat sektöründe istihdam koruma ve artırmayı amaçlayan destek programı uygulanması planlanmaktadır.

Söz konusu düzenleme ile imalat sanayi sektörlerinde istihdamı koruma, arttırmaya yönelik düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından imalat sektöründe istihdamın korunması ve artırılması amacı

doğrultusunda uygulanacak destek programı için İşsizlik Sigortası Fonunun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde 15'ini aşmamak üzere Fondan kaynak desteği sağlanmasına yönelik madde ihdası yapılmaktadır.

Madde ile ilgili program için ihtiyaç duyulan kaynağın İşsizlik Sigortası Fonundan sağlanmasını amaçlamaktadır.

Kanun teklifinin komisyonda görüşüldüğü sırada teklif metnine eklenen **18. madde ile ilintili olarak teklif metnine eklenen 38. madde ile 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılansısı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına bent ilavesiyle Sanayi ve Teknoloji Bakanılığına bu desteği verebilmesi için “İşletmelere; kapasite geliştirme, ölçek ekonomisi oluşturma, verimlilik artırma, istihdamı koruma, piyasa koşullarındaki değişimlere karşı dayanıklılık kazandırma, rekabet gücünü koruma ve işletme sürdürülebilirliğini sağlama amaçlarıyla destek vermek ve bu desteklere ilişkin usul ve esasları belirlemek.”** yetkisi verilmektedir.

Bu düzenlemeler AKP tarafından yaklaşık 2.5 yıldır uygulanan dezenflasyon politikasının çöktüğünü göstermektedir. Bütün imalat sanayiinde problem bulunmakta, fabrikalar kapanmakta veya yurt dışına taşınmaktadır. Yaklaşık 4 milyon istihdam yaratan imalat sanayiinde ciddi bir istihdam kaybı söz konusudur.

Ancak bu istihdamı koruma programlarının geçici tedbirler olduğunu düşünmekteyiz. İmalat sanayiinde teşvik edilen bir dönüşüm programının uygulanmasını zorunlu bulmaktayız. Kamu kaynaklarını çalışanların niteliğini, iş gücünün kalifikasyonu arttırmaya ve problemli sektörünün dönüşümüne harcamamız gerekmektedir. Bu aynı zamanda çalışanların ücretini insan onuruna yaraşır hale getirilmesine de olanak sağlayacaktır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan; söz konusu düzenlemenin yıl içerisinde Bakanlıkça belirlenen tekstil, konfeksiyon, deri ve mobilya sektörlerine KOSGEB aracılığıyla istihdamı koruma taahhüdüyle verilen personel başına 2.500 TL.lik desteğin sürdürülmesi amacıyla yapıldığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu düzenleme ile imalat Sanayiinde istihdamı teşvik amacıyla gereken kaynağın İşsizlik Sigortası Fonundan aktarılması öngörülmüyor. Fonun pirim gelirlerinin yüzde 15'ine kadarının bu amaçla kullanılmasının yolu açılmaktadır.

Genç girişimci prim desteğinin kaldırıldığı, işveren prim oranlarının arttırıldığı diğer düzenlemeler dururken bu yönde bir düzenlemeyle gitmek büyük bir tezat oluşturmaktadır.

Maddenin görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan İşsizlik Fonundan yaklaşık 45 Milyar TL. civarında bir kaynağın kullanılabileceği anlaşılmaktadır.

Türkiye, işsizlikle mücadelede işsizleri korumak için, 1.6.2000 tarihinde 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu çıkarmıştır. Bu Kanun çerçevesinde, işçi-işveren ve devletin ödeyeceği sigorta primlerinden oluşturulan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan, işsiz kalan sigortalılara işsizlik ödeneği verilmesi öngörülmüştür.

Devletin prim desteği sağladığı tek sigorta kolu olan işsizlik sigortası amacına uygun kullanılmamaktadır. İşsizlik sigortasının amacı, çalışanların işsiz kalma durumunda uğradığı gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemektir. Ancak, yasa gereği fondan yapılacak olan işsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları oldukça ağır olup, işsizlik ödeneği miktarı ve ödeme süresi insanca bir yaşam için yetersizdir.

Siyasi iktidar işsizlik sigortası fonunu amacı dışında kullanılmayı bir politik tercih olarak görmektedir. Özellikle fon ihtiyacı olan her alan için işsizlik sigortasının kullanılması sigortanın amacı olan işsizlik maaşının ikincil planda kalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte işsizliği önleme amaçlı yapılan istihdam politikalarının işveren teşvikleri üzerine kurulmaması gerekir. İşsizlik sigortasına başvuru fazla işsizlik sigortasından faydalanma oranları düşüktür. İşsizlik sigortasından faydalanmak için başvuran her 10 işsizden yalnızca 3'ü işsizlik sigortasından faydalanabilmektedir. Başvuru koşullarının sınırlılığı işsizlik sigortasının amacı dışında kullanılması bu oranı sınırlamaktadır.

Mart 2002 tarihinden 30.09.2025 tarihine kadar işsizlik ödeneğine 22.086.633 kişi başvurmuş, 11.873.412 kişi ödenek almaya hak kazanmıştır. Bu kapsamda hak eden kişilere toplam 154.789.327.139 TL ödeme yapılmıştır.

Eylül 2025 sonu itibarıyla Fonun varlığı 541.165.470.000 TL.'ye ulaşmış bulunmaktadır.

2025 Ocak-Eylül Döneminde, 58.180.441.000 TL. işsizlik ödeneğinden harcamasına karşılık aynı dönemde 63.647.531.00 TL. tutarında iş başı eğitim programları teşvik ve destek ödemesi yapılmıştır.

Bu maddedeki düzenlemenin yerinde olduğunu düşünmekle beraber kaynağın İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmasını uygun bulmamaktayız.

Bu uygulama devam ettirilecekse tutarın Merkezi Yönetim Bütçesine konulacak ödeneklerle karşılanmasının daha uygun olacağını düşünüyoruz.

15. Teklifin 19 Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesinde 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi değiştirilerek Cumhurbaşkanına, yüzde 30 olan devletin ödediği bireysel emeklilik katkı payı oranını yüzde 50 artırma (yüzde 45'e çıkarma) ve sıfıra kadar indirme yetkisi tanınmaktadır.

Kanunun mevcut halinde Cumhurbaşkanının sadece yabancı para cinsinden bireysel emeklilik ödemelerine yapılan katkı payı ödemelerini yüzde 10'a kadar indirme yetkisi bulunmaktadır.

Maddenin gerekçesinde "hedeflenen fon büyüklüklerine ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi" şeklinde ifadelere yer verilmektedir.

Gerekçedeki bu ifadeler, bireysel emeklilik ödemeleri için devletin halen yaptığı yüzde 30 oranındaki katkı payı ödemesinin azaltılmasının amaçlandığı izlenimini doğurmaktadır.

Bireysel emeklilik için devlet tarafından ödenen katkı paylarının tutarları şöyledir:

Ödenen Katkı Payı (Bin TL)

2021 5.599.504

2022 10.105.903

2023 23.249.900

2024 44.901.906

2025 55.036.304 (Ocak-Eylül)

Top: 138.893.517

2021-Eylül 2025 arasındaki yaklaşık beş yılda bütçeden bireysel katkı payı olarak 139 milyar lira ödenmiştir. 2025 yılı için ödenen tutarın yılsonunda 75 milyar liraya ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Etki analizine göre; devlet katkısı için 2026 yılı ödenek ihtiyacı orta senaryoda tahmini 132 milyar TL olarak hesaplanmaktadır. Bu durumda düzenlemenin ardından Cumhurbaşkanlığı Kararı ile katkı payı oranında yapılacak her %1'lik değişikliğin 2026 rakamlarıyla yaklaşık 4,5 milyar TL; her %10'luk değişimin ise yaklaşık 45 milyar TL ödenek ihtiyacını azaltacağı veya artıracığı tahmin edilmektedir.

Bireysel emeklilik sisteminde, 15 Ekim 2025 tarihi itibarıyla 10 milyon dolayında BES katılımcısı ile 7,5 milyon dolayında OKS katılımcısı (çalışanların otomatik olarak bir emeklilik planına dâhil edilmesi) bulunmaktadır.

Katılımcıların fon tutarı ise 1 trilyon 698,7 milyar lira düzeyinde bulunmaktadır.

Devlet katkısı fon tutarı ise 194,2 milyar liraya ulaşmış gözükmemektedir.

Ocak 2013 tarihinden sonraki dönemde bireysel emeklilik sisteminde;

3-6 yıl arasında kalanlar devlet katkısının yüzde 15'ini,

6-10 yıl kalanlar yüzde 35'ini,

10 yıl ve fazla kalanlar (56 yaşından önce) yüzde 60'ını,

Emekli olanlar (10 yıl ve daha fazla sistemde kalıp 56 yaşını dolduranlar), yaşam kaybı veya maluliyette yüzde 100'ünü almaya hak kazanmaktadırlar.

İktidarın, yıllardır har vurup harman savunduğu bütçeden benzeri sorumsuz harcamalarına kaynak yaratabilmek için, kamu harcamalarında tasarrufa gitmek yerine tasarrufları artırmaya yönelik önemli bir teşvik olan bireysel emeklilik katkı paylarına da göz diktiği gözlenmektedir. Aslında yıllardır süren kronik enflasyonun ağır etkisi altında bulunan dar gelirli kesimlerin bireysel emeklilik sistemine başvurup devlet katkısını da talep etmesi de mümkün görülmemektedir.

Söz konusu düzenlenme AKP iktidarının sürdürmeye çalıştığı dezenflasyon politikası açısından da menfi sonuçlar doğuracaktır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında görüşüne başvurulmuş Türkiye Sigorta Birliği temsilcisi; devlet katkısının artması halinde katılımcı sayısında yükseliş görüldüğünü, bu trendin 2022 yılında gözlemlendiğini, bugüne kadar 30 milyon kişinin sistemle tanıştığını 13 milyon kişinin sistemden ayrıldığını ifade etmiştir.

Teklif metninde yapılan düzenleme ile Cumhurbaşkanına bireysel emeklilik sistemine devlet katkısı ile ilgili olarak “0” ile “45” arasındaki bir aralıkta oran belirleme yetkisi verilmesi Anayasa’nın 2. maddesinde tanımını bulan hukuki belirlilik, 13. maddesi içeriğinde bulunan “ölçülülük” ilkesi gereği açısından tartışmalı bulunmaktadır.

Maddenin teklif metninden çıkartılması yönündeki önergemiz iktidar partisi milletvekillerince reddedilmiştir.

16. Teklifin 20. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Kanun Teklifi’nde **20. maddede yer alan hükümle;** Hazine’nin 2025 yılı bütçesinin finansmanı için yapabileceği net borçlanmanın üst limiti 2 trilyon 728,7 milyar liraya kadar çıkarılmaktadır

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Finansmanı Hakkında Kanuna eklenen Geçici maddeyle, 2025 yılı borçlanma limitinin, 1 Ocak 2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Hazine ve Maliye Bakanı ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar lira eklenerek uygulanması öngörülmektedir.

Anayasa’nın 161. maddesine aykırı bulunmasına karşın benzeri düzenlemeler, 16.10.2020 tarih ve 7254 sayılı Kanunun 9. maddesiyle⁸ 22.12.2022 tarih ve 7429 sayılı Kanunun 3. Maddesiyle⁹, 14.07.2023 tarih ve 7456 sayılı Kanununun 11.

⁸ Geçici Madde 34 –(Ek:RG-16/10/2020-7254/ 9 md.)

5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2020 yılı için, 1/1/2020 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarının iki katı olarak uygulanır.

⁹ Geçici Madde 36- (Ek:22/12/2022-7429/3 md.)

Maddesiyle¹⁰, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna Geçici 34, Geçici 36 ve 38. maddelerin ilavesiyle yapılmıştır.

Teklifin bu maddesinde yer alan hükümlerle 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna eklenen geçici madde ile, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 5. maddesi ile belirlenen net borçlanma limiti *1/1/2023 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar lira ilave edilerek uygulanır.*” şeklinde değiştirilerek artırılmaktadır.

7535 sayılı 2025 Yılı Merkezi Bütçe Kanununun “Gider” başlıklı 1. maddesi;

MADDE 1- (1) Bu Kanuna bağlı (A) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa ekli;

a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerine 14.605.800.967.000 Türk Lirası,

b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelere 1.360.241.455.000 Türk Lirası,

c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumlara 68.362.485.000 Türk Lirası,

ödenek verilmiştir.”

“Gelir ve Finansman” başlıklı 2. maddesi;

“MADDE 2- (1) Gelirler: Bu Kanuna bağlı (B) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli;

a) (I) sayılı cetvelde yer alan genel bütçenin gelirleri 12.670.431.309.000 Türk Lirası,

5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2022 yılı için, 1/1/2022 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan tarafından artırılan net borç kullanım tutarına iki yüz milyar Türk lirası ilave edilerek uygulanır

¹⁰ **Geçici Madde 38- (Ek: 14/7/2023-7456/11 md.)**

5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2023 yılı için, 1/1/2023 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarının üç katı olarak uygulanır.

b) (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin gelirleri 103.904.532.000 Türk lirası öz gelir, 1.261.017.478.000 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 1.364.922.010.000 Türk lirası,,

c) (III) sayılı cetvelde yer alan düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri 66.810.249.000 Türk lirası öz gelir, 1.552.236.000 Türk lirası Hazine yardımı olmak üzere toplam 68.362.485.000 Türk lirası,

(2) Finansman: Bu Kanuna bağlı (F) işaretli cetvellerde gösterildiği üzere, 5018 sayılı Kanuna ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idarelerin net finansmanı 197.100.000 Türk lirası olarak tahmin edilmiştir.

“Denge” başlıklı 3. maddesi;

MADDE 3- (1) 1 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen ödenekler toplamı ile 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan tahmini gelirler toplamı arasındaki fark, net borçlanma ile karşılanır.”

hükmünü içermektedir.

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 5. maddesinde ise;

“Borçlanma, ikraz ve garanti limiti

Madde 5- Malî yıl içinde 1 inci maddede belirtilen ilkeler ve malî sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.

Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanlığı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir. Vadesinde nakden ödenenler hariç, çeşitli kanunlara dayanılarak ikrazen ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz.

Malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti her yıl bütçe kanunlarıyla belirlenir. Mali yıl içinde sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikrazı limiti, yılı bütçe kanunuyla belirlenir.”

hükümü yer almaktadır.

Borçlanma limiti Hazinesin yıl içerisinde gittiği iç ve dış borçlanma tutarından, yıl içerisinde ödediği borç anapara tutarlarının düşülmesiyle hesaplanmaktadır.

Söz konusu hükümlerden de anlaşılacağı üzere, borçlanma limiti konusunda yıllık bütçe kanunu ve ilgili 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunla yürütme organına verilen yetki; bütçenin gider ve gelir rakam ve tahminleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun gerekçesinde de yer almaktadır.¹¹

Bu maddelere göre borçlanma limitinin 2025 yılı için hesaplanması:

Giderler.....14.605.800.967.000,00 TL.

Gelirler.....12.670.431.309.000,00 TL.

Fark..... 1.935.369.658.000,00 TL.

1. Artırımlı tutar= 1.935.369.658.000+ 96.768.482.900 = 2.032.138.140.900,00 TL.

2. Artırımlı Tutar= 2.032.138.140.900+ 101.606.907.045 = 2.133.745.047.945,00 TL.

4749 sayılı Kanunda belirtilen ilave limit artırımları (% 5+5) dikkate alındığında bu tutar üst limit olarak; 2.133.745.047.945,00 TL'ye ulaşmaktadır.

Teklifin bu maddesiyle kanun teklifinin lafzi ifadesinden; 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununa geçici bir madde eklenerek söz konusu limit 01.01.2025 tarihinden itibaren

2.133.745.047.945,00 + 595.000.000.000,00 =2.728.745.047.945,00 TL'ye çıkarılmaktadır.

Bu düzenleme ile borçlanma limiti konusunda yıllık bütçe kanunu ve ilgili 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununla

¹¹ 4749 sayılı kanunun 5.maddesinin gerekçesi: Madde 5. - Malî yıl içerisinde yapılacak net borçlanma tutarı bütçe kanunlarına göre belirlenir. Madde ile, bütçe kanunlarında belirtilen ödenekler toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark tutarı kadar net borçlanma limitinin yıl içerisinde en fazla % 5 oranında artırılabilmesi ve malî yıl içerisinde ortaya çıkabilecek ihtiyaçlar çerçevesinde ek ödenek alınması koşuluyla özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihracı hariç, bu limitin ek bütçe kanunlarıyla değiştirilemeyeceği hükmüne bağlanmıştır. Ancak, özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihracı için ek ödenek alınması ve doğal afetler ile ağır ekonomik kriz halinde borçlanma limiti ek bütçe kanunuyla artırılabilir. Öte yandan, malî yıl içerisinde, ikrazen özel tertip Devlet iç borçlanma senedi ihracı, ilgili yıl bütçe kanunlarında belirlenecek limitle sınırlandırılmış olup bu ihraçlar net borçlanma limitinin dışında tutulmuştur.

yürütme organına verilen yetki; bütçenin gider ve gelir rakam ve tahminleri ile ilişkilendirmekten çıkarılmaktadır.

Üstelik söz konusu düzenlemede yer alan 01.01.2025 tarihinden itibaren geçerli olarak uygulanabilir şeklindeki ibare bu konudaki limitlerin yıl içerisinde aşılmış olabileceği konusunda kuşku ile karşılanmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 07.10.2025 tarihli Nakit Gerçekleşmeleri Raporuna göre 30.09.2025 tarihi itibarıyla net borçlanma tutarı 2 trilyon 267 Milyar 995 Türk Lirasına ulaşmış, limit üzeri borçlanma yapılmış bulunmaktadır..

2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçesinin başlangıçta 1 trilyon 930,7 milyar lira açık vereceği öngörülmüştü. Ancak son tahminlere göre (OVP 2026-2028 tahmini) 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe açığı 2 trilyon 208,1 milyar liraya ulaşacaktır.

İstenen 2 trilyon 728 milyar liralık net borçlanma limiti bütçe tahmininin yaklaşık 520 milyar lira üzerine çıkmaktadır.

Teklifin gerekçesinde, artırımın, borçlanma limitinin artırılması, 2023 yılında yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir.

Hükûmetin bütçe uygulaması sırasında ek ödeneğe ihtiyaç duyması, bütçede ön görmediği harcamaları karşılamak üzere yeniden finansman sağlamak üzere borçlanmayla bu finansmanını sağlayacağını belirtmesi, böylece de borçlanma yetkisi alması çok doğal bir olaydır.

2025 yılı bütçesinde bu Meclisten hükûmete verilen borçlanma yetkisi 4749 sayılı Kanunda yazılı limit artırımları ile birlikte 2.133.745.047.945,00,00 TL.dir. Bu sınırın aşılması gerekir.

Bu düzenlemenin ortaya çıkarttığı en önemli sonuç mali disiplini tamamen ortadan kaldırıyor olmasıdır. Mali disiplinin tarifi sadece rakamsal olarak bir bütçe açığı tutturmak değildir. Mali disiplinin tarifi, kurallarını ortaya koyduğunuz şekilde işler kılmasıdır. Bu madde ile yapılan hukuksuzluk, kuralsızlığı, kuralsızlık da mali disiplinsizliği getirmektedir.

Aynı zamanda bu tür borçlanmanın crowding out etkisi olduğu da düşünülmelidir. İç borçlanmayla finanse edilen kamu harcamalarının faiz oranlarında yükselmeye yol açarak özel harcamaları, özellikle de yatırımları azaltma olgusuna ekonomi literatüründe “Crowding – Out Etkisi” adı verilmektedir

Mali disiplin; hem 595.000.000.000,00 TL.lik ek borçlanma ile hem de bu borçlanma yetkisini ek bütçe getirmeden borçlanmanın hukuksuz bir biçimde yapılması sebebiyle ortadan kalkmaktadır.

Bu hukuksuzluk ve bu ortaya çıkan güvensizlik mali disiplinin de ortadan kalkmasıyla yüksek faiz olarak ekonomimize geri dönmektedir, bir kez daha gelir dağılımını bozucu bir adım atılmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun “ Merkezi Yönetim Bütçesinin Görüşülmesi” başlıklı 19. maddesi;

“Merkezî yönetim bütçe kanun teklifinin görüşülmesi

Madde 19-*Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezî yönetim bütçe kanun teklifinin metnini maddeler, gider ve gelir cetvellerini kamu idareleri itibarıyla görüşür ve oylar. Merkezî yönetim bütçe kanunu malî yıl başından önce Resmî Gazetede yayımlanır.*

Kamu yatırım programı, merkezî yönetim bütçe kanununa uygun olarak anılan Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on beş gün içinde Cumhurbaşkanı kararıyla Resmî Gazetede yayımlanır.

Merkezî yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak uygulanır. Cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle geçici bütçe veya yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak belirlenen bütçe uygulaması sona erer ve o tarihe kadar yapılan harcamalar ve girişilen yüklenmeler ile tahsil olunan gelirler cari yıl bütçesine dahil edilir.

Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.

hükmünü içermektedir.

Bu nedenle söz konusu düzenlemenin aslında TBMM'ye "Ek Bütçe" tasarısı ekinde sunulması gerekmektedir. Ayrıca bu konunun "Ek bütçe" tasarısı ile düzenlenmesi aynı zamanda anayasal bir zorunluluktur. Konunun ek bütçe yasası ile çözümlenmemesi T.B.M.M.'nin elinden bütçe hakkının alınması anlamına gelmektedir.

Anayasa, siyasal iktidarın yapısını, işleyişini, siyasal kurumların statülerini, görev ve yetkilerini belirleyen, vatandaşların hak ve özgürlüklerini tespit eden ve bunların hukuki güvencelerini içeren bir *"Toplum Sözleşmesidir"*. Kişilerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınabilmesi için yasama ve yürütme organlarının yetkilerinin sınırlandırılması ihtiyacı sadece temel hak ve özgürlükler alanında değil, kamu harcamalarına ilişkin düzenlemeler alanında da gerekli olup, bu bağlamda çeşitli kurallar anayasalarda yer alır. Demokrasilerde kamu harcamalarının büyüklüğü ve kapsamı ile bu harcamaların yapılabilmesi için vatandaşlara getirilecek yükümlülükler halk karar verir ki buna **"Bütçe Hakkı"** denilmektedir. Halk sahip olduğu ve sahip olmak üzere yüzyıllarca mücadele ettiği "Bütçe Hakkı"nı seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanır.

Kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanım meşruiyeti, parlamentoların varlık sebebiyle özdeş tutulan ulusal egemenliğin bütçe hakkına dayanır. Bütçe hakkı, dünya tarihinde demokrasi için vazgeçilmez bir kurum olarak çetin mücadelelerin ürünüdür. Öncelikle vergi toplanması temsil yeteneği sınırlı çevrelerin iznine tabi tutulmuştur. Daha sonra harcamaların yapılması temsil yeteneği kısmen güçlenen zeminlerce izne tabi kılınmış ve nihayet gelir ve harcamaların birlikte bütçe olarak her yıl için izin ve onaya tabi tutulması ve gerçekleştirmelerin denetimi suretiyle bütçe hakkı bugünkü çehresine kavuşmuştur. 19-20. yüzyılın ilk yarısında bütçe hakkı hem birçok bütçe ilkesinin (önceden izin ilkesi, yıllık olma ilkesi, bütçe birliği ilkesi, genellik ilkesi, gelir ve giderlerin gayrisafiliği ilkesi) oluşması ve yerleşmesiyle güçlenmiş, hem de tedrici olarak diğer devletlerce de bütçe hakkı benimsenen evrensel bir değer haline gelmiştir. Her ülke, kendi tarihsel koşulları içinde bütçe hakkının kurumsallaşma sürecine farklı bir uyarlanma deneyimi yaşamıştır.

Çağdaş demokrasilerde hükümetler politika önceliklerini amaç ve hedefler seti, kaynak-harcama yapısı, uygulama adımları ve benzeri açılardan ortaya koyarak Parlamenteoya sunarlar ve Parlamenteodan izin/onay isterler. İlgili dönemin sonunda Milletın Meclisince döneme ilişkin gerçekleştirmeler ve yürütölen faaliyetler, bütçenin amaç ve hedeflerine ulaşma derecesi açısından değerlendirilir. Böylece, hükümetin

performansı; bütçenin amaç ve hedefleri ile gerçekleştirmeler arasındaki açıklık ve meydana gelen sapmalar üzerinden müzakere edilir ve hesap verme sorumluluğu çerçevesinde hükümetten hesap sorulur.

Ülkemizde 1982 Anayasası'nın 87, 161.. maddelerinde “Bütçe hakkı” çeşitli yönleri ile hüküm altına alınmıştır. Bu anayasal normlar, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve 6085 sayılı Sayıştay Kanunu gibi kod düzenlemelerle somut ve uygulanabilir kılınmıştır.

5018 sayılı Kanun, benzer dünya örneklerinde olduğu gibi bütçe hakkının kullanılmasında TBMM'nin konumunu güçlendirmiş, getirdiği yeni mali yönetim sistemi düzenlemeleri ile Bütçe Hakkının daha etkin kullanımının alt yapısını oluşturmuştur.

5018 sayılı Kanunun amacı, katılımcılığı esas alan; hukuka uygun, verimli, etkili ve tutumlu çalışan; mali saydamlık ile yönetsel ve siyasal hesap verebilirliğe dayanan; saydamlık ve hesap verebilirliğin sağlanması için yetkileri kamu idarelerine devreden ve TBMM'nin “bütçe hakkı”na güvence oluşturan bir kamu mali yönetimi kurmaktır.

Anayasa'nın 2. maddesinde “hukuk devleti” ilkesine yer verilmiştir. Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 87. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin görev ve yetkileri arasında “*kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak*” yanında “*bütçe kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek*” görev ve yetkisine de ayrıca yer verilmiştir.

Yasama organının, halk adına kamu gelirlerini toplama ve yine halk adına bu gelirleri harcama konusunda yürütme organına sınırları belirleyerek yetki vermesi ve sonuçlarını denetlemesine bütçe hakkı denilmektedir. “*Bütçe hakkı*”, vergi ve benzeri gelirlerle kamu harcamalarının çeşit ve miktarını belirleme ve onaylama hakkıdır. Bu hak, halk tarafından seçilen temsilcilerden oluşan yasama organına aittir. Bütçe, hükümetin Meclis'e karşı temel sorumluluk mekanizmasıdır. Meclis, bütçe ile hükümete gelir toplama ve gider yapma yetkisi vermekte, bu yetkinin uygun kullanılmasını da bütçe sürecinin bir parçası olan kesin hesap kanunu ile denetlemektedir.

Anayasanın “Bütçe ve kesinhesap” başlıklı 161. maddesi;

“Madde 161 – Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları yıllık bütçelerle yapılır.

Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller kanunla düzenlenir. Bütçe kanununa, bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamaz.

Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az yetmişbeş gün önce, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun ellibeş gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır.

Bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde, geçici bütçe kanunu çıkarılır. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar bir önceki yılın bütçesi yeniden değerlendirme oranına göre artırılarak uygulanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Genel Kurulda kamu idare bütçeleri hakkında düşüncelerini her bütçenin görüşülmesi sırasında açıklarlar, gider artırıcı veya gelirleri azaltıcı önerilerde bulunamazlar.

Genel Kurulda kamu idare bütçeleri ile değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oylanır.

Merkezî yönetim bütçesiyle verilen ödenek, harcanabilecek tutarın sınırını gösterir. Harcanabilecek tutarın Cumhurbaşkanlığı karamamesiyle aşılabileceğine dair bütçe kanununa hüküm konulamaz

Carî yıl bütçesindeki ödenek artışını öngören değişiklik teklifleri ile carî ve izleyen yılların bütçelerine malî yük getiren tekliflerde, öngörülen giderleri karşılayabilecek malî kaynak gösterilmesi zorunludur.

Merkezî yönetim kesinhesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç altı ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesinhesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç yetmişbeş gün içinde Meclise sunar.

Kesinhesap kanunu teklifi ve genel uygunluk bildiriminin Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiş olması, ilgili yıla ait Sayıştayca sonuçlandırılmamış denetim ve hesap yargılamasını önlemez ve bunların karara bağlandığı anlamına gelmez.

Kesinhesap kanunu teklifi, yeni yıl bütçe kanunu teklifiyle birlikte görüşülür ve karara bağlanır.”

hükmünü taşımaktadır.

Anayasanın 161. maddesinde sözü edilen malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile ilgili kanun 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunudur.

Teklif metninin bu maddesinde yer alan düzenleme; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda yer alan düzenlemelere ve Anayasanın 2, 87, 161, maddelerine de aykırı bulunmaktadır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında, neden öngörülen bütçe açığının ötesinde borçlanıldığı, faizlerin düşmesinin beklendiği bu dönemde borçlanmaya neden gidildiği, fazladan rezerv biriktirilmesinin nedenleri, bu durumun emanetlerdeki artışların giderilmesi amacıyla mı yapıldığı, önümüzdeki dönemde bekleyişlere yönelik aşırı bir risk algısı bulunup bulunmadığı vb sorulara tatminkar cevaplar verilmemiştir.

Komisyon görüşmeleri sırasında yapılan açıklamalardan, bu durumun bütçe ve nakit yönetimi arasındaki uyumsuzluktan kaynaklandığı, mevcut net borçlanma limitinin aşıldığı, aslında ihtiyaca istinaden borçlanıldığı anlaşılmaktadır.

Bu maddenin teklif metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge red edilmiştir.

17. Teklifin 21, 26 ve 36 Maddelerinin Değerlendirilmesi:

Teklifte yer alan bu maddeler bir biriyle ilişkili düzenlemelerdir.

Teklifin 21. maddesiyle; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile düzenlenen borçlanma hakkıyla ilgili olarak ödenecek prim oranları bütün sigortalılık statüleri açısından arttırılmaktadır.

Kanun teklifinin birinci fıkrasının (a) bendi ile getirilen düzenleme ile kadınların doğum borçlanması haricindeki diğer borçlanma türlerinde sigortalıların belirleyeceği

prime esas kazancın %45'i oranında borçlanma yapılacaktır. Bir deyişle borçlanma prim oranı %32'den %45'e çıkarılmaktadır.

Yapılan düzenlemenin ikinci bölümünde de borçlanılan süreler açısından bu dönemlerde GSS primi ödenmişse borçlanılacak prim oranı olan ve uzun vadeli sigorta kolları için ödenecek prim oranı % 20'den % 39'a çıkarılmaktadır.

Bu çerçevede;

(A) 1) Er veya erbaş olarak silâh altında veya yedek subay, yedek astsubay okulunda geçen süreleri,

2) Memurların aylıksız izin süreleri,

3) Sigortalı olmaksızın doktora öğrenimi veya tıpta uzmanlık için yurt içinde veya yurt dışında geçirdikleri normal doktora veya uzmanlık öğrenim süreleri,

4) Sigortalı olmaksızın avukatlık stajını yapanların normal staj süreleri,

5) Sigortalı iken herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınanlardan bu suçtan dolayı beraat edenlerin tutuklulukta veya gözaltında geçen süreleri,

6) İşçilerin grev ve lokavtta geçen süreleri

7) Hekimlerin fahrî asistanlıkta geçen süreleri,

8) Seçim kanunları gereğince görevlerinden istifa edenlerin, istifa ettikleri tarih ile seçimin yapıldığı tarihi takip eden aybaşına kadar açıkta geçirdikleri süreleri,

9) 4857 sayılı Kanuna göre kısmi süreli iş sözleşmesi ile çalışan sigortalıların, kısmi süreli çalıştıkları aylara ait eksik süreleri,

10) Sigortalı olmaksızın, 8/4/1929 tarihli ve 1416 sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanuna göre yurt dışına gönderilen ve öğrenimini başarıyla tamamlayarak yurda dönenlerden yükümlü bulunduğu mecburi hizmet süresini tamamlamış olanların, yurt dışında resmî öğrenci olarak geçirmiş oldukları öğrenim sürelerinin 18 yaşının tamamlanmasından sonraki döneme ait olan kısmı, için yapılacak borçlanma başvurularında sigortalılar belirleyecekleri prime esas kazançlarının 45'i oranında prim ödeyerek borçlanabileceklerdir.

(B) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (b) bendi ile getirilen düzenleme ile fakülte veya yüksekokullarda kendi hesabına okuduktan sonra subay veya astsubaylığa nasbedilen veya yedek subaylık hizmetini takiben subaylığa geçirilenler

veya yedek astsubaylık hizmetini takiben astsubaylığa geçirilenler ile fakülte ve yüksekokullarda kendi hesabına okuduktan sonra, komiser yardımcısı veya polis memuru olarak atananlar ile fakülte veya yüksekokullarda kendi hesabına okumakta iken Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı veya Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrencilerin, daha önce kendi hesabına okudukları normal okul sürelerine ilişkin borçlanmada borçlanma prim oranı %20'den %45'e çıkarılmaktadır.

(Burada yapılan düzenleme madde teklifinin kendi içinde de bir çelişki doğurmaktadır. Normal sigortalılar açısından borçlanılan süre içinde GSS primlerinin ödenmiş olduğu süreler bulunması hallerinde borçlanma prim oranı %39'a çıkarılırken bu madde kapsamında öğrencilik dönemlerinde zaten devlet tarafından sağlık koruması altında olan veya bakmakla yükümlü kişi olan öğrencilik dönemlerinde bu GSS primi muafiyetinin tanınmamış olması kendi içinde çelişkili bir durumdur.)

(C) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (c) bendi ile getirilen düzenleme ile Kanunun Geçici 31. Maddesi kapsamında olan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ek ders ücreti karşılığında ilgili mevzuatı çerçevesinde uzman ve usta öğretici olarak çalıştırılanlar, önceki bu çalışmalarından dolayı ay içinde 30 günden eksik kalan sürelerinin borçlanması halinde borçlanma prim oranı %32'den %45'e yükseltilmektedir.

(D) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (d) bendi ile getirilen düzenleme ile 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu uyarınca kurulan sıkıyönetim mahkemelerinin görev alanına giren suçlar nedeniyle yakalanan veya tutuklananlardan, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyduğu 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren haklarında kovuşturmayla yer olmadığına veya beraatlerine karar verilenlerin, gözetiminde veya tutuklulukta geçen süreleri için kendilerinin ya da hak sahiplerinin bu durumlarını belgeleyerek gözetiminde veya tutuklulukta geçen süreleri, talep tarihinde 82 nci maddeye göre belirlenen prime esas günlük kazanç alt sınırının üzerinden hesaplanacak primlerindeki %32 oranı %45'e çıkarılmaktadır. Bu durumda olan ve Emekli Sandığına tabi olanlar açısından da kesenek ve karşılık oranları %45'e çıkarılmaktadır.

(E) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (e) bendi ile getirilen düzenleme ile 1416 sayılı Kanuna göre yurt dışına gönderilen ve öğrenimini başarıyla tamamlayarak yurda dönenlerden yükümlü bulunduğu mecburi hizmet süresini tamamlamış

olanlardan, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmaya başlamış olup geçici 4 üncü madde kapsamında çalışmaya devam edenler; yurt dışında resmî öğrenci olarak geçirmiş oldukları öğrenim sürelerine ilişkin borçlanılacak yükümlülük tutarı %45'e çıkarılmıştır.

(F) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (f) bendi ile getirilen düzenleme ile 23/4/1999 ile 14/2/2005 tarihleri arasında tabi oldukları personel mevzuatına göre almış oldukları disiplin cezası sonucu memuriyetleri sona erip, 22/6/2006 tarihli ve 5525 sayılı Kanun uyarınca haklarında verilmiş disiplin cezaları bütün sonuçları ile ortadan kaldırılanların kurumları tarafından bu sürelerle ilişkin ödenecek emekli keseneğine ilişkin aylık tutarları için belirlenen oran %45'e yükseltilmiştir.

(Bu maddedeki oran yükseltilmesinin anlamlı bir yanı bulunmamaktadır. Söz konusu geçici madde Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içerisinde başvuru şartı getirmekte olup ilgili kurumlar bu başvuru şartını yerine getireler açısından söz konusu ödemeyi yapmış bulunmaktadır. Getirilen bu düzenleme ile yasa hükmü tahsil edilmiş alacak oranının yükseltilerek bir daha tahsil edilmesine neden olacak bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla "Yasaların geriye yürümezlik ilkesi"ni zedelemektedir.)

(G) Getirilen kanun teklifinin birinci fıkrasının (g) bendi ile getirilen düzenleme ile Kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlarla tarımda kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan, Kuruma kayıt ve tescilleri yapıldığı hâlde, 30/4/2021 tarihi itibarıyla prim borcu bulunanların, bu tarihten önceki sürelerle ilişkin sigortalılığın durdurulduğu döneme ilişkin borçlanma hakkı kapsamında ödenecek prim oranları prime esas kazanç tutarının %45'ine yükseltilmektedir.

Maddenin gerekçesinde;

"Sosyal güvenlik sistemimizde borçlanmalar fiili çalışma olmadan belirli objektif durumlarda kanunla belirtilen sigortalılara belirli bir tutar karşılığında kazandırılan hizmet çeşididir. Ayrıca borçlanmalar aktif-pasif oranının düşmesine yol açmakta ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğine olumsuz etkileri olmaktadır. Borçlanma tutarlarının artırılması ile sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine tabi kendi nam ve hesabına faaliyette bulunan sigortalılardan, sigorta prim tutarlarını süresinde ödememeleri nedeniyle sigortalılıkları çeşitli zamanlarda durdurulanlar bu primlerini daha sonra toplu olarak prim ödemek suretiyle canlandırabilmektedirler. Durdurulan sigortalılık süreleri her zaman ödenebilir ve istenilen zamanda hizmet kazanılabilir bir durum ortaya çıkardığından sigortalılar açısından da ödeme alışkanlıklarını bozmaktadır. Primini zamanında ödeyen sigortalıları da bu açıdan dezavantajlı duruma düşürmektedir. Durdurulan sigortalılık süresinin ihya maliyetinin, yasal süresinde ödenen prim maliyetinden yüksek tutularak sigortalıların primlerini yasal süresinde ödeme alışkanlığının artırılması ve prim tutarlarını zamanında ödeyen sigortalılarımızın dezavantajlı duruma düşmemeleri amaçlanmaktadır.

Öte yandan 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan sigortalılar için de borçlanma prim oranları %45 olarak alınarak sigortalılar arasında eşitlik sağlanması amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Öncelikle Kanun teklifinin ilgili maddesinin gerekçesine bakıldığında bu yönde bir düzenleme getirilmesinin iki gerekçeye dayandırıldığı görülmektedir. Birincisi Aktif pasif dengesinin bozulması, ikincisi ise borçlanma hakkından yararlanan esnaf ve BAĞ-KUR sigortalılarının bu borçlanma hakkını kötüye kullanması ve ödeme yapmayarak suretiyle ödeme alışkanlıklarını bozmaya yönelik tutum ve davranışlarıdır.

Her iki gerekçede gerçektir. Aktif pasif dengesinin bozulmasının sigortalılık sürelerinin borçlanma prim oranlarıyla bir ilişkisi yoktur. Aktif pasif dengesi hâlihazırda sigortalı olan kişilerle emekli olan kişiler arasındaki oranı tanımlama ve sağlıklı bir sigorta sistemi için kullanılan ancak bilimsel bir hesaplama oranı olmayan bir gösterge olarak kullanılmaktadır. Aktüeryal denge hesaplamaları açısından bir anlam ifade edemez. Kaldı ki, 5510 sayılı Kanun ile getirilen ve uzun vadeli sigorta kolları açısından yaşlılık aylığı hesaplama sistemi bu oransal karşılaştırmayı teorik olarak yok sayan ve her bir sigortalı açısından prim ödeme gün sayısı üzerinden güncellenen prim miktarları üzerinden aylık hesaplamayı düzenleyen bir sistemdir. Dolayısıyla borçlanılan sürelerin primleri de otomatikman borçlanma tarihi itibarıyla güncellenmiş

prim miktarları üzerinden yapıldığı için Kurum açısından reel anlamda bir kayıptan bahsedilemez.

SGK'nin asıl sorunu ücretlerden az kesinti yapması değil aktif sigortalı sayısı azalırken pasif dosya sayısının artmasıdır.

2022'den beri işyeri sayısı artmamaktadır, tek artış mikro ölçekli girişimlerde dir.

4/a zorunlu sigortalı sayısı da hala 2022 düzeyinin gerisindedir.

Diğer yandan söz konusu gerekçe salt esnaf ve BAĞ-KUR açısından ödememe alışkanlığı gibi gerekçeye dayanırken borçlanma hakkı ile ilgili düzenlemede sigortalıların askerlikte geçen süreleri, öğrencilerin öğrenim dönemleri, işçilerin grev ve lokavtta geçen süreleri gibi kendi arzuları hâlinde kamusal hizmet yükümlülüğü gibi konularla öğrenim gibi zorunluluk durumlarını da kapsadığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tür hallerin de borçlandırılmasının prim oranlarının yükseltilmesi salt aktüeryal kaygıyla açıklanamayacak bir konudur. Kurum açıkça sigortalılık hizmet sürelerinin borçlanma hakkını prim oranlarını yükseltme yoluyla ortadan kaldırmayı, sigortalıların daha düşük emekli aylığı almasına ilişkin bir gelir artırıcı gider azaltıcı bir politika benimsemeyi öngörmektedir.

Ancak bu düzenleme sadece gelir artırıcı veya gider azaltıcı olarak Kurum ile sigortalılar açısından ele alınamaz. Aynı zamanda işçi sigortalılar ile memurlar açısından borçlanma miktarlarının artırılması nedeniyle bu sürelerin borçlanılamaması emekli aylıklarının ölüm aylıklarının otomatikman düşmesine neden olacaktır.

Aynı şekilde kıdem tazminatı ve emekli ikramiyesine esas süreleri de doğrudan etkilemektedir. Mevcut durumda işçi ve memurlar açısından borçlanılan süreler hizmet süresinden sayıldığından kamuda geçen süreler için hak kazanılan kıdem tazminatı ve emekli ikramiyesi ödenecek sürelerle de bu süreler eklenmektedir. Dolayısıyla bu sürelerin borçlanılamaması halinde kıdem tazminatı veya emekli ikramiyesi miktarları da otomatikman düşecektir. Hâlihazırda %32 veya %20 oranlarında bu borçlanma yapıldığında o süreler için alınacak kıdem tazminatı veya emekli ikramiyesi miktarı borçlanılan miktardan daha fazladır. Ancak yapılan bu düzenleme ile borçlanma için ödenen miktar alınacak tazminat veya ikramiye miktarının üstüne çıkmaktadır.

Son olarak Sosyal sigorta sisteminin emekli aylığına hak kazanma sistemi geçmişte ödenen primlerin güncellenmesi ve emekliliğe esas kazancın bulunması yöntemiyle belirlenmesi nedeniyle aslında geçmiş dönemlere ilişkin primler de ödeme tarihi itibarıyla güncellenmiş olarak ödendiğinden aslında kurumun gelir kaybı da yoktur.

Bu nedenle söz konusu teklifin gerekçeleri aslında geçersiz ve yanlış gerekçelerdir. Bu teklif ile borçlanmanın zorlaştırarak emekli aylıklarına hak kazanma koşulları ile emekli aylıklarının düşürülmesi hedeflenmektedir.

Teklifin 26. maddesiyle; 5510 sayılı Kanunun kamu görevlilerinin sosyal güvenlik haklarına ilişkin 5434 sayılı kanun kapsamındaki iştirakçilere ilişkin geçiş hükümleri yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede bu iştirakçilerden harp okulu öğrencilerinin öğrencilik dönemlerine ilişkin kesenek veya yükümlülük tutarları hariç olmak üzere kamu görevlilerinin ve askeri personelin borçlanma oranı %45 olarak düzenlenmektedir. Kanun teklifinin 21. maddesindeki düzenlemeye paralel olarak memur ve sözleşmeli personeline borçlanma prim oranları aynı düzeyde yükseltilmiştir.

Maddenin gerekçesinde;

“Maddeyle, 5510 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak hakkında 5434 sayılı Kanun hükümleri uygulanan sigortalılar içinde borçlanma prim oranlarının %45 şeklinde alınarak sigortalılar arasında eşitlik sağlanması amaçlanmaktadır.”

açıklaması yer almaktadır.

Teklifin 36. maddesiyle 7179 sayılı Askeralma Kanununun 40. Maddesinin üçüncü fıkrası ile düzenlenen ve temel askerlik hizmetini yaptıktan sonra sıralı amirlerinin görüşü ile altı aylık süre ile er ve erbaş olarak ikinci altı aylık süre ile askerlik hizmetini yerine getirenlerin bu ikinci altı aylık sürelerin borçlanmaları ve bu borçlanma bedellerinin MSB tarafından ödenmesine ilişkin düzenlemede borçlanmada MSB tarafından ödenecek prime esas günlük kazanç alt sınırının %32’si olarak bedelin oranı 5510 sayılı Kanunun 41. Maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak %45’e çıkarılması önerilmektedir.

Maddenin gerekçesinde;

“Maddeyle, 5510 sayılı Kanununun 41 inci maddesinde borçlanma oranının %45 olarak belirlenmesi sonucunda Askeralma Kanununda da askerlik borçlanma oranında değişiklik yapılması öngörülmektedir.

açıklaması yer almaktadır.

Etki analizine göre 21, 26 ve 36 ncı maddelerin;

Borçlanma oranlarının %45'e yükseltilmesi ile yıllık 2,2 Milyar TL, (yaklaşık 45 bin kişi için 360 gün borçlanma süresi); ihya oranlarının %45' e yükseltilmesi ile yıllık 2,98 Milyar TL, (yaklaşık 21 bin kişi için 1333 gün ihya süresi)

ilave gelir sağlanacağı öngörülmektedir.

Teklifin bu maddelerinin komisyonda görüşülmesi sırasında, son zamanlarda emeklilik işlemlerinde meydana gelen artışlar, emekli vatandaşların yaşam sürelerinde meydana gelen artışın ve uygulanan istihdamı artırma amaçlı teşviklerde istenilen sonucun elde edilmemesinin neden olduğu Sosyal Güvenlik Kurumunun bozulan aktüerya dengesini sağlamak amacıyla yapıldığı yönünde açıklamalarda bulunulmuştur.

Söz konusu düzenlemelerin istihdam piyasasında arz ve talep dengesi açısından farklı sonuçlar doğuracağı, işsizliği artıracığı, kayıt dışılığı teşvik edeceği yönündeki eleştirilere tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Ülkenin sınırlı kaynakları Kur Korumalı Mevduat, dövize endeksli KÖİ projeleri nedeniyle bir avuç mutlu azınlığa aktarılırken Sosyal Güvenlik Kurumunun açıklarını ve aktüeryal dengesizliğinin sadece prim oranlarında artışlarla çözümlenmesi yönündeki düzenlemeler tarafımızca toplumun sosyal ve ekonomik yaşamında yaratacağı tahribat açısından sakıncalı bulunmaktadır.

Anayasa'nın 2'nci maddesine göre Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir ve Anayasanın 60'ncı maddesine göre herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevi, sosyal devlet ilkesi doğrultusunda yıllarca primini düzenli bir biçimde ödeyen emeklilerimize, Anayasal hakları olan sosyal

güvenlik hakkı çerçevesinde insanca yaşayabilmelerine olanak sağlayan bir emekli aylığına hak kazanabilmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmaktır.

Asgari ücrete, memur ve emekli maaşlarına yapılan zamlar daha cebe girmeden eriyip gitmektedir. Çalışanların ve emeklilerin tasarruf ya da fedakârlık yapabilecek durumu yoktur.

Bu maddelerin teklif metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge red edilmiştir.

18. Teklifin 22. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle 5510 sayılı Kanun kapsamında bazı prim ödeme oranları “%1” oranında arttırılmaktadır. Sırasıyla bu artışlar şu şekildedir:

a) Kanunun 52. Maddesinde düzenlenen isteğe bağlı sigortalılık da ödenecek prim oranı sigortalı tarafından belirlenen prime esas aylık kazancın %32’sinden %33’üne çıkarılmaktadır. Bu artış yaşlılık, ölüm ve malullük sigortası prim oranı olan %20’nin %21’e yükseltilmesiyle yapılmaktadır.

b) Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süreksiz olarak çalışanların ödeyeceği prim oranı sigortalı tarafından belirlenen prime esas aylık kazancın %34,5’inden %35,5’ine çıkarılmaktadır.

c) Ticari taksi, dolmuş ve benzeri nitelikteki şehir içi toplu taşıma aracı işyerleri ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenecek alanlarda kısmi süreli iş sözleşmesiyle bir veya birden fazla kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içerisinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olan kişilerin ödeyeceği prim oranı sigortalı tarafından belirlenen prime esas aylık kazancın %32,5’inden %33,5’ine çıkarılmaktadır.

d) Ev hizmetlerinde bir veya birden fazla gerçek kişi tarafından çalıştırılan ve çalıştıkları kişi yanında ay içinde çalışma saati süresine göre hesaplanan çalışma gün sayısı 10 günden az olanlar için ise, çalıştırıldıkları süreyle orantılı olarak çalıştıranlarca ödenecek prim oranı sigortalı tarafından belirlenen prime esas aylık kazancın %32,5’inden %33,5’ine çıkarılmaktadır.

Yapılan düzenleme ile en çok korunması ve destek yapılması gereken kayıtdışı çalışmaya en meyilli kesimlerin sosyal güvenlik sistemi içerisine katılmaları için

düzenlenen özel sigortalılık modellerinde prim oranlarının artırılması kayıtdışılıkla mücadele ve korunması gereken kişilerin sosyal güvencelerinin sağlanmasına yönelik ana politika ekseninden uzaklaşma anlamına gelmektedir.

Bu düzenleme hâlihazırda yüksek bir düzey olan %30'lar civarındaki kayıtdışılık oranını negatif yönde etkileyerek arttıracak bir düzenlemedir.

Özellikle uzun yıllardır aktif sigortalı sayısına hiçbir etkisi olmayan sigorta teşvikleri veya desteklerine ilişkin bir düzenleme yapmak yerine bu tür korunması gereken kesimleri sistem dışına itmeye yönelik bu yaklaşım AKP'nin sermaye yanlısı duruşunu bir kez daha göstermektedir.

Etki analizine göre; prim oranındaki 1 puanlık artışın 12 aylık mali etkisinin dört sigortalılık türü için toplam 676 milyon Türk lirası olacağı öngörülmektedir.

Bu maddenin teklif metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar partisi milletvekillerinin oylarıyla red edilmiştir.

19. Teklifin 23 ve 27. Maddelerinin Değerlendirilmesi;

Teklifin 23. maddesiyle; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 81 inci maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen uzun vadeli sigorta kolları prim oranında bir puanlık artış yapılarak %20 olan uzun vadeli sigorta kolları için ödenecek prim oranı toplamı %21'e çıkarılmaktadır.

Ayrıca, imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere yönelik sağlanan 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (ı) bendinde yer alan dört puanlık prim indirimi uygulamasında değişiklik yapılarak söz konusu sektörler için işverenlere uygulanan prim indirim oranı 2 puan daha azaltılmaktadır.

5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendinde yer alan genç girişimcilerin bir yıl süreyle prim tutarlarının Hazine tarafından karşılanmasına ilişkin teşvik uygulaması da sonra erdirilmektedir. Bu teşvikin kaldırılma gerekçesi olarak izleme ve etki değerlendirme çalışmaları neticesinde söz konusu desteğin olumlu etkisi tespit edilememesi gösterilmektedir.

Yapılan düzenlemeler ile sigorta prim oranları arttırılmış olmakta ve işgücü maliyetleri arttırılmaktadır.

Etki analizine göre;

Prim oranındaki 1 puanlık artışın mali etkisi toplam 110,96 milyar TL'dir.

İşveren prim teşvikinin 2 puana düşürülmesiyle kamu giderlerinde yıllık 97,6 milyar TL azalma öngörülmektedir.

Genç girişimci teşvikinin kaldırılmasının toplam mali etkisi 11,7 milyar TL'dir.

Teklifin 27. maddesiyle, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde yapılan sigorta primi işveren hissesinden indirim yapmaya yönelik teşvik düzenlemesinde imalat sanayisine yönelik istisna düzenlemesinde ve diğer sektörlerle yönelik dört puanlık indirimini iki puana indirilmesiyle ilgili değişikliğe ilişkin süre sınırı ile artırıp azaltma yetkisine ilişkin bağlantılı geçici düzenleme yapılmaktadır.

Bu madde, kanun teklifinin 23. maddesindeki düzenlemeyle bağlantılı geçici madde düzenlemesidir.

Maddelerin komisyondaki görüşmeleri sırasında özellikle prim oranlarını arttırmaya ve teşvik prim oranlarının azaltılmasına yönelik adımların sonuçlarının analiz edilip edilmediği konusunda sorulara tatminkar cevaplar verilmemiş, bu yaklaşımının aktüeryal denge konusunda nasıl bir etkisi olacağına ilişkin sorular da cevapsız kalmıştır.

Aktüerya dengesinin orta ve uzun vadede Kurumun tahsil edilemeyen alacaklarının tahsil edilebilmesi ile sağlanıp sağlanamayacağı konusundaki sorulara da tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında görüşlerine başvuru Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Odalar Borsalar Birliği temsilcileri söz konusu teşviklerin devam ettirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Komisyondaki görüşmeler sırasında ilgililer tarafından yapılan açıklamalardan İstihdamı teşvik amacıyla belirli analizlere dayanmadan verilen istihdam teşviklerinin etkin olarak işletilemediği, bu teşvik uygulamalarından arzu edilen sonuçların elde edilmediği anlaşılmaktadır.

Söz konusu düzenlemelerin istihdam piyasasında arz ve talep dengesi açısından farklı sonuçlar doğuracağı, işsizliği artıracağı, kayıt dışılığı teşvik edeceği, üretim aşamasında bazı finansman sorunlarına neden olacağı, ayrıca enflasyonla mücadele

konusunda izlenen politikalara tezat oluşturacağı yönündeki eleştiriler yanıtlanmamıştır.

20. Teklifin 24. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Madde ile 5510 sayılı kanunun 82. Maddesinde düzenlenen prime esas kazancın üst sınırı arttırılmaktadır. Brüt asgari ücretin 7,5 katı olan sınır asgari ücretin 9 katına çıkarılmaktadır. Bir diğer deyişle aylık kazanç üst sınırı 195.041,40 TL'den 234.049,50 TL'ye çıkarılmaktadır.

Bu düzenleme yüksek gelir gruplarından daha fazla prim geliri toplama anlamına gelmektedir. Kısa vadede prim gelirleri artırılması Kuruma daha fazla prim geliri sağlanması anlamına gelirken bu orta ve kısa vadede bu tür gelirleri yüksek olan sigortalıların daha yüksek emekli aylığı almalarına neden olur.

Çalışanlardan kesilen primler gelir vergisi matrahını azalttığından, primlerin artması brüt maaşla çalışanlardan kesilecek gelir vergisi tutarını azaltacaktır.

Etki analizine göre; prime esas kazanç üst sınırının, asgari ücret alt sınırının 9 katına çıkarılmasının 2026 yılı için ilave mali etkisi 63,7 milyar Türk lirasıdır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında görüşlerine başvurulanan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu temsilcisi söz konusu düzenlemenin ötelenmesini önermiş bulunmaktadır.

Söz konusu düzenlemenin hali hazırda 358.000 çalışanı ilgilendirdiği ifade edilmiştir.

Maddenin görüşülmesi sırasında söz konusu düzenlemenin, primlerdeki artış nedeniyle gelir vergisinde azaltıcı etkisi, uzun vadede de emeklilikte yüksek ücret ödemesine neden olabileceği konusunda yapılan tespit ve eleştiriler konusunda teklif sahipleri ve ilgililer tarafından tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

21. Teklifin 25. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle ile 5510 sayılı Kanuna eklenen ek bir madde eklenmekte ve Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir veya aylık alanların, genel sağlık sigortası primi dahil kendi

sigortalılığı ve/veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle prim ve prime ilişkin borcu bulunanların bu borçlarının, kendilerine/hak sahiplerine bağlanan gelir veya aylıklardan %25 oranını geçmemek üzere kesinti yapılarak tahsil edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır.

Etki analizine göre; 2,9 milyar Türk lirası genel sağlık sigortası prim borcunun tahsil edilmesi öngörülmektedir.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında 1999 öncesi sigortalılığı başlamış ve GSS borcu olan 304 .000 kişi. dahil 961.000 kişiyi ilgilendiren söz konusu düzenlemenin toplam 3.3. milyar civarında gelir etkisi olacağı ifade edilmiş, etki analizindeki 2.9 milyar TL. ile farklılığın nedeni açıklanmamıştır.

Uzun süredir yaşanan kronik enflasyon şartlarında gelirleri mütemadiyen eriyen ve açlık sınırının altına düşen emeklilerle ilgili bu düzenlemenin metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge iktidar temsilcilerinin oylarıyla red edilmiştir.

22. Teklifin 28. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Maddeyle 2025 yılı için Sosyal Güvenlik Kurumu ile Götürü Bedel Üzerinden Sağlık Hizmetleri Alım Sözleşmesi imzalanan üniversite sağlık hizmeti sunucuları imzalanan götürü bedel sözleşmeleri kapsamında fazla ödenen götürü bedel tutarlarının 2026 yılında mahsup edilmemesi için bir terkin düzenlemesi yapılmaktadır.

(Bu tutar etki analizine göre yaklaşık 50 milyar TL dolaylarındadır.)

Düzenleme ile ayrıca terkin edilen bu tutarların, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesine bu amaçla tahsis edilecek ödenekten karşılanması düzenlenmektedir.

2020 yılından 2025 yılına kadar 5 defa bu yönde düzenleme yapılmıştır. (geçici madde 106, geçici madde 99, geçici madde 89, geçici madde 86, geçici madde 82)

Kamu üniversite hastanelerinin mali açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla düzenlenen götürü bedelin ödenen fazla kısmının mahsuplaşılması yerine terkin edilerek aradaki farkın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesinden aktarılmasına ilişkin düzenleme yerine kalıcı bir düzenleme yapılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmelerde Sosyal Güvenlik Kurumunun muaccel hale gelmiş alacaklarının toplam tutarı, bu tutarların tahsili konusunda Kurumca izlenen politikalar, alacaklara karşılık haczedilen gayrimenkullerin satışındaki gecikmeler konusunda yöneltilen sorulara ilgililerce tatmin edici cevaplar verilmemiştir.

23. Teklifin 29. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 nci maddesinde yer alan ve; Dernek veya vakıflarca elde edilen kesinti suretiyle vergilendirilmiş kira gelirleri ile menkul kıymet ve faiz gelirleri ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin gelirleri nedeniyle iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağına yönelik düzenlemenin uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılması amaçlanmaktadır.

2008 yılında getirilen bu düzenleme önce 31/12/2020 tarihine sonra da 31/12/2025 tarihine uzatılmışken şimdi de 31/12/2035 tarihine uzatılmaktadır.

Etki analizine göre; düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmakla birlikte etkisi ölçülememektedir.

Söz konusu düzenlemeden hangi dernek ve vakıfların yararlandığına dair sorularımıza maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında yanıt verilmemiştir.

Çok uzun süredir uygulanan söz konusu geçici madde düzenlemesinin yerine kalıcı bir çözüm getirilmesi şeklindeki önerilere de tatminkar bir karşılık verilmemiştir.

24. Teklifin 31. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesiyle 5941 sayılı Çek Kanununun geçici 3'üncü maddesinde yapılması önerilen değişiklikle, "vadeli çek" uygulamasının süresi 2028 yılı sonuna kadar yeniden uzatılmaktadır

Aslında anında ödeme aracı olması gereken, ancak Türkiye'de üzerine sonraki tarihler yazılarak vadeli bir ödeme aracına, diğer bir ifadeyle kredilendirme aracına dönüşmüş bulunan çeklerin, üzerinde yazılı olan tarihe bakılmaksızın bankaya ibraz edildiğinde ödenmesi gerekmektedir

Ancak 2012 yılında Çek Kanununa eklenen geçici 3'üncü maddenin 5'inci fıkrasıyla, üzerinde yazılı vadeden önce bankalara ibraz edilen çeklerin 31 Aralık 2017 tarihine kadar "ibraz edilmemiş sayılması" öngörülmüştü.

Bu süre önce 28 Kasım 2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanunla 31 Aralık 2020'ye, 27 Aralık 2020 tarihli 7262 sayılı Kanunla 31 Aralık 2021'e , 4 Kasım 2021 tarihli ve 7341 sayılı Kanunla 31 Aralık 2023'e. 27 Aralık 2023 tarihli ve 7491 sayılı Kanunla da yeniden 31 Aralık 2025'e ertelenmiş bulunmaktadır.

Çeklerin üzerinde yazılı vadeye bakılmaksızın ibraz edildiği tarihte bankalar tarafından ödenmesi ya da karşılığı yoksa karşılıksız çek işlemi yapmasına ilişkin uygulama 2012 yılından bu yana yani 13 yıldır ertelenmektedir.

Sürenin bu defa 2028 yılı sonuna uzatılmak istendiği dikkate alınırsa uygulamanın ertelenme süresi 16 yılı bulacaktır.

İleri tarihler için düzenlenmiş çeklerle ilgili bu erteleme işlemi yapılmaz ise 1 Ocak 2026 tarihinden itibaren çekin üzerinde yazılan düzenleme tarihine bakılmaksızın bankalara ibraz edilen çeklerin karşılığı varsa bankalar tarafından ödemesinin yapılması gerekecektir.

Teklifin gerekçesinde ertelemenin yapılmaması halinde çek sahiplerinin likidite sorunuyla karşı karşıya kalacağı ifade edilmektedir Çeklerin ciro edildiğine de dikkat çekilerek, tek bir çekin ödenmemesinin zincirleme yoluyla diğer ödemeleri de olumsuz etkileyerek çok sayıda kişinin mağdur olmasına yol açılacağı ileri sürülmektedir.

Aslında çekle ödeme yapanların, bu sürenin en son 31 Aralık 2025 tarihinde sona ereceğini bildikleri için, bu tarihten sonraki tarihlere çek yazmaması gerektiği çok açıktır. Ancak 2012 yılından bu yana süre 5 defa uzatıldığı için, "nasıl olsa yeniden uzatılır" düşüncesiyle çek sahipleri vadeli çek düzenlemeye devam etmektedirler. Bu uzatmanın da son olmayacağı 2028 yılı sonuna gelindiğinde de bu sürenin yeniden uzatılacağı beklentisi nedeniyle vadeli çek düzenleme uygulamasının devam edeceği tahmin edilmektedir

Çeklerin bu şekilde üzerine ileri vadeler yazılarak, ciro edilmelerine olanak sağlanması Türkiye'deki enflasyonist süreci tetiklemektedir Zira vadeli çekle ticaret kesimine aslında para yaratma olanağı sağlanıyor. Bu durum Merkez Bankasının para politikasının etkinliğini azaltarak enflasyonist sürece hizmet etmektedir.

Türkiye’de 2009 yılından başlayarak 2022 yılına kadar azalan karşılıksız çek sorunu 2023 yılından itibaren yeniden büyümeye başlamıştır.

Türkiye’deki karşılıksız çek sayısı kriz yılı olan ve Türkiye ekonomisinin küçüldüğü 2009 yılında 1 milyon 759 bin 911’e kadar yükselmişti. Bu sayı 2011 yılında 581 bine kadar gerilemiştir. Karşılıksız çeker hapis cezasının kaldırıldığı 2012 yılında 943 bine kadar yeniden yükselen karşılıksız çek sayısı izleyen yıllarda azalarak 2022 yılında 123 bine kadar inmiştir. Karşılıksız çek sayısı 2023 yılında 147 bine, 2024 yılında 273 bine kadar yükselmiştir.

Ocak – Eylül 2025 döneminde ise toplam 219 bin çek bankalara ibraz edildiğinde karşılıksız çıkmış, bu dönemdeki karşılıksız çeklerin parasal tutarı ise 175 milyar lira olmuştur. Karşılıksız çek sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11, bunların parasal tutarı ise yüzde 45,9 oranında artmıştır.

Kurumsal kredi kartlarıyla yapılan ödemelerin yaygınlaşmasıyla son yıllarda kullanımı azalan çeklerde karşılıksız kalma sorununun 2024 ve 2025 yıllarındaki yeniden büyümeye başlaması Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu ekonomik krizle ilgili bulunmaktadır. Ticari kredilere uygulanan yüksek faizler karşılıksız çek sorununu büyötmektedir.

25. Teklifin 32. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Madde ile, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi kapsamında İstanbul Valiliğine bağlı olarak faaliyet gösteren İstanbul Proje Koordinasyon Birimi tarafından satın alınacak mal ve hizmetlerden, finansmanı yabancı devletler, uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından karşılananlara, sağlanan katma değer vergisi (KDV) istisnainin süresi 2035 yılı sonuna kadar uzatılmaktadır. (Süresi uzatılan istisna 2011 yılında getirilmiş ve istisnainin süresi 2020 yılında 2025 yılı sonuna ertelenmişti.)

Maddenin komisyonda görüşölmesi sırasında; “2011 yılında İstanbul Sismik Riskin Azaltılması, Acil Durum Hazırlık Projesi kapsamında İstanbul Proje Koordinasyonu oluşturulduğu, e o dönemde bu projenin özelliğı zaten yabancı kaynakla finanse edilmesi nedeniyle o proje kapsamında yapılacak teslim ve hizmetlere KDV istisnası uygulanması öngöröldüğü, bu istisnainin bu güne kadar uzatıldığı, hâlen devam eden işler ve proje kapsamında finansman kaynağı da olduğı

inçin finansman sonuna kadar edinilmesi ve yatırımların tamamlanması adına istisnanın on yıl daha süresinin uzatılmasına ilişkin bir düzenleme olduğu” yönünde açıklamalarda bulunulmuştur.

Istanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi tarafından hazırlanan bilgi notunda;

“ İstanbul’u muhtemel bir depreme hazırlayabilmek amacıyla oluşturulan “İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP)” nin finansmanı için, Türkiye Cumhuriyeti ile Uluslararası İmar Kalkınma Bankası arasında 18 Ekim 2005 tarihinde 310 milyon Avro tutarında ikraz Anlaşması imzalanmış olup söz konusu anlaşma 3 Şubat 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB), Hazine ve Maliye Bakanlığı ile uluslararası 8 ayrı kredi kuruluşları arasında imzalanan toplamda 23 kredi anlaşması ile 4,454 milyar Avro bütçeye ulaşmıştır. Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Alman Kalkınma Bankası, Asya Altyapı Yatırım Bankası, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ticaret ve Kalkınma Bankası ve Suudi Kalkınma Fonundan temin edilmiş ortalama 5 yıl ödemesiz 20 yıl vadeli kredileri kullanan İSMEP Projesi kredilerinin daha fazla yatırıma dönüştürülebilmesi amacıyla uluslararası kredi kuruluşlarının talepleri doğrultusunda 2011 yılında KDV den muaf tutulmuştur. Sürenin 31.12.2020 tarihinde sona ermesi üzerine ilgili kanun maddesi güncellenerek KDV istisnası 31.12.2025 tarihine uzatılmıştır.

Kamu binalarının deprem riskinin azaltılması kapsamında başta 5 büyük hastane ve 1261 okul olmak üzere toplam 1403 kamu alanında yeniden yapım ve güçlendirme çalışması yapılmış olup proje kapsamında yapılacak teslim ve imalatların KDV’den muaf olması sayesinde yürütmekte olduğumuz risk azaltma çalışmalarında başta sağlık ve eğitim yapıları olmak üzere %20 oranında daha fazla binaya ulaşılmıştır.”

şeklinde açıklamaya yer verilmektedir.

Yabancı ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, Türkiye’ye bu tür amaçlarla sağladıkları finansman karşılığında yapılan mal ve hizmetlerden Devletin yüzde 20’ye varan oranlarda KDV almasını doğru bulmamaktadır. Zira bu projede olduğu gibi deprem riskinin azaltılması amacıyla sağlanan finansmanın yüzde 20’ye yakınının Merkezi Yönetim Bütçesine aktararak devletin diğer harcamalarında kullanılması,

yabancı ülkelerin ve uluslararası kuruluşların Türkiye'ye bu amaçla finansman ayırmalarını engellemektedir.

Söz konusu istisna uygulamasının kredi sözleşmesi kapsamında uzatılmasının bu amaçla yapıldığı anlaşılmaktadır.

26. Teklifin 33. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklifin bu maddesiyle, 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulamalarına finansman sağlamak amacıyla oluşturulan “Dönüşüm Projeleri Özel” hesabının, (7/11/2023-7471/16 md ile) 31/12/2025 olarak belirlenmiş olan kapatılma tarihi 31/12/2027 olarak değiştirmektedir.

Bu ertelemenin temel gerekçesi Türkiye’de riskli yapıların dönüşümünün tamamlanamamış olması olarak ifade edilmektedir.

Maddenin gerekçesinde;

“Ülkemizin büyük bir bölümü deprem kuşağında yer almaktadır. Bu çerçevede 6306 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 10 yılı aşkın süredir dönüşüm uygulamaları yürütülmekte ve yaklaşık 6,5 milyon hanenin dönüştürülmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Zemin durumu veya üzerindeki yapılaşmalar nedeniyle 1.500.000 adet bağımsız birimin acilen dönüştürülmesi gerekmekte olup bunlardan her yıl 300.000 adet bağımsız birimin dönüşümünün Başkanlık tarafından sağlanması hedeflenmektedir. Bu sebeple ülkemizdeki afet riski karşısında dönüşüm uygulamalarının hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi önem arz etmektedir.

Doğal afetlerin yanı sıra kendiliğinden çöken binaların da sebep olduğu sorunlar yaşanabilmektedir. Bu durumlarda harekete geçilerek hızlı bir şekilde müdahale edilebilmesi gerekmektedir. Bu nedenle durumun detayı ve maliyeti gözetilerek Dönüşüm Projeleri Özel Hesabından kaynak aktarımı yapılabilmektedir. Ayrıca afet ve acil durumlardan etkilenen bölgelere malzeme ve ekipman ihtiyaçlarının karşılanması da dönüşüm projeleri özel hesabından hızlıca sağlanmaktadır.

Bu kapsamda Dönüşüm Projeleri Özel Hesabının ülkemiz genelini ilgilendiren önemli ve ivedi iş ve işlemlerde kullanılması sebebiyle, 6306 sayılı Kanun kapsamındaki dönüşüm uygulamalarının sekteye uğramaması için bu Kanun

kapsamında oluşturulmuş olan dönüşüm projeleri özel hesabının 2027 yılının sonuna kadar devam etmesi ve 2028 yılından itibaren de bu hesabın kapatılması öngörülmektedir.”

açıklaması yer almaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında ilgili kurum temsilcisi tarafından;

“Uzatma talebimizin temelinde iki tane sebep var: Bir tanesi, deprem bölgesinde "yerinde dönüşüm" adı altında vatandaşlarımıza 750 bin hibe, 750 bin kredi vererek başlattığımız kampanyada 104 bin bağımsız birim 18ilimizi kapsayan deprem bölgesinde yapılmakta. Bunların ödenmesi Başkanlığımızın özel hesabından yapılıyor. Yine, diğer kampanyamız da İstanbul'da devam eden Yarı Bizden Kampanyası. Bunda da güncel rakam 76.400 bağımsız birim yapılmakta. Yine, vatandaşlarımıza hibe ve kredi vererek afete karşı hazırlık anlamında yani toplamda yaklaşık 200 bin bağımsız birimin... Buradaki müteahhitler vatandaşlarımızın kendilerinin seçtiği müteahhitlerdir, büyük müteahhitler değil. Bağımsız birim sayısı 10 ile 50 arasında değişen proje alanlarıdır. Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı Sayıştay tarafından denetlenir. Tek Hazine Kurumlar Hesabına da günlük kullanılmayan kısım her akşam 17.00'den sonra aktarılır. Herhangi bir faiz ve benzeri gelir Başkanlığımız adına kaydedilmez, Hazine tarafından da takibi sağlanır.”

şeklinde açıklamada bulunulmuştur.

Yine söz konusu açıklamalarda kamu bankalarından bu amaçla yapılacak borçlanma yoluyla sağlanan kredinin de bu özel hesaba aktarılarak kullanılacağı anlaşılmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemiştir.

Kanun; Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamakta, Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tâbi

bulunmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar da bu kanunun bazı maddelerine tabidir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 5'inci maddesinde kamu mali yönetiminin uyumlu bir bütün olarak oluşturulacağı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütüleceği belirtilmiştir. Kanun'un "Bütçe türleri ve kapsamı" başlıklı 12'nci maddesi, "Bütçe ilkeleri" başlıklı 13'üncü maddesi ve "Muhasebe sistemi" başlıklı 49'uncu maddelerinde; kamu idarelerince kanunla belirlenen bütçe türleri dışında herhangi bir ad altında bütçe oluşturulamayacağı; bütçelerin ait olduğu yıl başlamadan önce Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamayacağı, kamu idarelerinin tüm gelir ve giderlerinin bütçelerinde gösterileceği; kamu hesaplarının, kamu idarelerinin gelir, gider ve varlıkları ile mali sonuç doğuran her türlü işlemlerini garanti ve yükümlülüklerini belirlenmiş bir düzen içerisinde hesaplara kaydedilmesi suretiyle oluşturulacağı ve muhasebe sisteminin karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkili çalışmasını sağlayacak ve mali raporların düzenlenmesi ile kesin hesabın çıkarılmasına temel olacak şekilde kurulacağı ve yürütüleceği belirtilmiştir.

Söz konusu maddelerin, 5018 sayılı Kanun'un "Üst yöneticiler" başlıklı 11'inci ve "Hesap verme sorumluluğu" başlıklı 8'inci maddeleri ile birlikte değerlendirilmesi sonucunda, üst yöneticinin sorumluluğunda bulunan tüm mali işlemlerin, tek bir muhasebe sistemi aracılığıyla yürütülmesi veya mali tabloların konsolide edilerek raporlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun da esas aldığı "Bütçe Birliği" ilkesi, Kamu idaresi ile ilgili mali tabloların, kamu idaresinin tüm birimlerinin tüm faaliyetlerini içermesi ve gerçek durumunu yansıtmaları esasına dayanır.

Kentsel Dönüşüm Başkanlığı bünyesinde söz konusu boyutu oldukça büyük işlemlerin takip ve kaydına ilişkin bir sistemin kurulup kurulmadığı konusunda tarafımıza tatmin edici açıklama yapılmamıştır.

Söz konusu hesap kapatma işlemlerinin 31.12.2027 sonu itibarıyla da mümkün olamayacağı düşünülmektedir.

27. Teklifin 34. Maddesinin Değerlendirilmesi;

Teklif edilen düzenleme ile Kentsel Dönüşüm Başkanlığının 31/12/2027¹²'ye kadar ve dönüşüm projelerinden kaynaklanan taksitli alacaklarının toplamının %25'i ile sınırlı olmak üzere, kamu bankalarından iç borçlanma yapabilmesi öngörülmektedir.

Halihazırda genel bütçeden aktarılan ödeneğin, dönüşüm gelirleri ve taşınmaz varlıkların satışı ile gerçekleştirilmeye çalışılan dönüşüm projeleri için yetersiz kaldığı ikrar edilmektedir. Dönüşüm projelerinin finansmanı için ek kaynak da yaratılamadığı gerekçesi ile kamu bankalarından iç borçlanma yoluna gidilmesi öngörülmektedir.

Maddenin gerekçesinde;

“Ülkemizin deprem başta olmak üzere afet riski altında olması sebebiyle kentsel dönüşüm hizmetlerinin daha etkin, verimli, kaliteli ve zamanında yerine getirilebilmesinin önemi aşîkârdır. Bu sebeple, 6306 sayılı Kanun kapsamında yürütülen uygulamalar sonucunda Başkanlıkça yapılan ödemeler ile 6306 sayılı Kanun kapsamında sağlanan gelirlerin uzun vadeli olarak tahsil edilmesi nedeniyle Başkanlıkça sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yoluna gidilmesi gerekliliği hasıl olmuştur.

Kamu tüzel kişiliğini haiz Kentsel Dönüşüm Başkanlığının kurulması ile Başkanlığın malvarlığını veya taşınmazlarını teminat göstermek suretiyle sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilmesiyle, ülkemizin büyük bir tehditle karşı karşıya kaldığı deprem gerçeği nazara alındığında, birden çok riskli yapıda/riskli alanda henüz başlanılamayan dönüşüm uygulamalarına başlanılabilecek ve neticede dönüşümün yapıldığı alanlardaki vatandaşların herhangi bir afet karşısında can ve mal güvenlikleri daha süratli biçimde teminat altına alınacaktır. Önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan başta deprem olmak üzere afet riski gerçeği karşısında ülkemizdeki yapı stok durumu da göz önüne alındığında afete dirençli yerleşim yerlerinin inşa edilmesi ile afet riskine karşı can ve mal güvenliğini koruyacak önlemlerin alınması sosyal devlet anlayışının bir gerekliliğidir.”

şeklinde açıklamaya yer verilmiştir.

¹² Teklifin ilk halinde tarih 31.12.2029 olmasına karşın maddenin komisyondaki eleştirileri dikkate alınarak, iktidar partisi milletvekilleriince verilen önerge söz konusu tarih 31.12.2027'ye çekilmiştir.

TBMM'ye sunulan Etki Analizi metninde şu bilgiler yer almaktadır:

Kentsel Dönüşüm Başkanlığına ait taşınmazların geliştirilerek uygun zamanda satılması ile yılda ortalama 8,8 milyar TL getiri elde edilmesi beklenmektedir.

Yapımına başlanması gereken işler göz önünde bulundurulduğunda artacak maliyetlerin de önüne geçilerek 23,7 milyar TL tasarruf edilmesi öngörülmektedir.

Düzenlemeyle; Başkanlığın mevcut finansal verilerine göre dönüşüm projelerinden kaynaklanan taksitli alacaklarının toplamının %25'ine isabet eden tutarın içinde bulunduğumuz takvim yılında yaklaşık olarak 20 milyar TL olacağı, bu durumda borçlanmanın yıllık maliyetinin 7,9 milyar TL olacağı ve ayrıca yıllık 24,6 milyar TL ilave gelir sağlanacağı öngörülmektedir.

Ülkenin kalkınma hedeflerini dikkate alarak, piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak ve makro ekonomik dengeleri gözeterek, Devletin iç ve dış borçlanmasına, hibe almasına, borç ve hibe vermesine, nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile koordineli bir şekilde yürütülmesine, verilecek garantilerin, bu borçlanma ve garantilerden doğan finansal alacaklar ile Devlet iç ve Devlet dış borcunun etkin bir şekilde yönetimine ve izlenmesine, Hazine Müsteşarlığı ile 2 nci Maddede yer alan kuruluşlar arasındaki malî ilişkilerin düzenlenmesine ve bu hususlar dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından üstlenilen her türlü malî yükümlülüğün geri ödenmesi, ilgili bütçe hesaplarına kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin usul ve esaslar 4749 sayılı Kamu Finansmanı Ve Borç Yönetiminin düzenlenmesi Hakkında Kanun'da düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kanun teklifinde yer alan söz konusu düzenlemede yer alan söz konusu borçlanma usulünün Kamu Yönetiminin genel olarak borçlanma usul ve esaslarını düzenleyen 4749 sayılı Kanunda yer alan borçlanma usullerinden hangisi ile yapılacağı, söz konusu borçlanmada vade, geri ödeme, garanti koşullarının nelerden oluşacağına dair herhangi bir düzenleme ve belirlemeye de yer verilmemiştir. Söz konusu kamu otoritesine bu konuda sınırları tanınmamış bir yetki verilmektedir.

Ayrıca söz konusu hüküm Bütçe Kanunu ile hazineye tanınan borçlanma limitini de artıracak bir düzenleme niteliğinde bulunmaktadır.

Söz konusu düzenleme Anayasanın bütçe hakkını düzenleyen 87 ve 161. maddeleri hükmüne de aykırılık taşımaktadır.

Bu madde düzenlemesi aynı zamanda Kentsel Dönüşüm Başkanlığına “banka benzeri” bir yapı hüviyeti de kazandıracaktır.

Bu düzenlemeyle Hazine Birliği, Bütçe Birliği gibi kamu maliyesinin en temel ilkeleri arasında yer alan kamu kesimi adına borçlanmanın tek yetkilisi olması gereken Hazine’nin yanında Türkiye Varlık Fonu’ndan sonra şimdi de Kentsel Dönüşüm Başkanlığı borçlanma yapma yetkisi almaktadır. Üstelik Kentsel Dönüşüm Başkanlığı bu iç borçlanmayı kamu bankalarından yapacak ve piyasa koşullarına göre daha avantajlı maliyetlerle yapmaya çalışacaktır. Bu durum kamu bankaları açısından yeni bir görev zararı kalemini oluşturacaktır.

Özel Bütçeli kuruluş olup 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanununa ekli II sayılı Cetvelde yer alan Kentsel Dönüşüm Başkanlığının söz konusu kredi alma ve geri ödeme işlemlerini hangi usul ve yöntemlerle muhasebeleştireceği belirsizdir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında söz konusu düzenlemenin; hazine birliğini bozduğu, bütçeleme prensiplerine aykırı olduğu, yürütme organına bütçe dışında borçlanma olanağı getirdiği, bu durumun aynı zamanda kamu bankaları açısından görev zararına neden olacağı, kredi alma işleminin hazine kefaleti içerip içermediği, teminat ve temlik işlemlerinin ne surette gerçekleşeceği, kredi işleminin özel bütçeli kuruluş bünyesinde nasıl muhasebeleştirileceği, yönündeki eleştiri ve sorulara tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Komisyonunda sorulara cevaplayan Hazine ve Maliye Bakanlığı temsilcisinin ifadelerinden anılan Bakanlığın söz konusu düzenlemeye karşı olduğu anlaşılmaktadır.

Teklifin ilk halinde borçlanma işlemlerinin sürdürülmesi ile ilgili olarak verilen yetkinin tarihi 31.12.2029 olmasına karşın maddenin komisyondaki eleştiriler dikkate alınarak, iktidar partisi milletvekillerince verilen önerge söz konusu tarih 31.12.2027’ye çekilmiştir.

Mali yönetim, denetim , bütçe birliği sistemi açısından oldukça sakıncalı bulunan söz konusu düzenlemeden vazgeçilmesinin zorunlu olduğunu düşünüyoruz.

Bu maddenin teklif metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge red edilmiştir.

28. Teklifin 35. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun “genel aydınlatma” başlıklı geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasındaki oran değişiklikleriyle; %5 olan pay %15'e, %10 olan pay %30'a çıkarılmaktadır.

Maddenin gerekçesinde;

“Madde ile genel aydınlatma giderlerine genel bütçenin de katkısını sağlayan maddenin uygulama süresi 2030 yılı sonuna uzatılmak suretiyle genel aydınlatma giderlerinin tamamının mahalli idareler tarafından ödenmesinin önüne geçilmektedir. Ayrıca genel aydınlatma giderleri kapsamında belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranlarına yönelik düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde 2014 yılından bu yana %20 olarak uygulanan % 10'luk kanuni oran %30, diğer belediyeler ve mücavir alanlarında 2014 yılından bu yana % 10 olarak uygulanan %5'lik kanuni oran %15 ve bu sınırlar dışında ilgili il özel idarelerinde 2014 yılından bu yana % 20 olarak uygulanan %10'luk kanuni oran %30 olarak belirlenmektedir.

Öngörülen düzenlemeyle; genel aydınlatma toplam maliyetinin merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki paylaşımı daha dengeli hale getirilerek uygulamada otokontrolün sağlanmasına daha fazla katkı sunulması ve bu kapsamda genel aydınlatmanın kamuya olan toplam maliyetinin daha kontrol edilebilir düzeylerde dengelenmesi amaçlanmaktadır.”

açıklamasına yer verilmiştir.

Söz konusu belediyelerin vergi gelirleri payında fiilen bir azalma olacaktır.

Maddeyle, genel aydınlatma kapsamında aydınlatılan yerlerdeki (sokak lambası vb.) aydınlatma masrafları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesindeki ödenekten (mal ve hizmet alım giderleri kalemi) ve belediyeler ile il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paydan 2030 yılı sonuna kadar karşılanmaya devam edilecektir.

Cumhurbaşkanı bu süreyi 5 yıl daha uzatabilecek yasal yetkiye sahipken, Kanunla hem belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylarını düşürecek şekilde oran artışına gidilmekte, hem de 5 yıllık süre Kanunla 2025 sonundan 2030 sonuna kadar uzatılmaktadır.

-Genel aydınlatma giderlerinden yerel yönetimlere düşen payın 3 katına çıkarılmasına dönük düzenleme yapılıyor.

-Bu yolla belediyelerin giderleri artırılmakta, buna karşılık Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının ödeneğinden genel aydınlatma giderlerine harcanan tutar düşürülmektedir.

Teklifle; Genel aydınlatma giderlerinden yerel yönetimlere düşecek kısımlar için, yerel yönetimlerin vergi geliri paylarından yapılacak kesintinin kanundaki oranı 3 katına çıkarılacak, “tasarruf” ve “artan elektrik fiyatlarının finansmanı” adı altında, belediyelerin vergi geliri paylarından daha fazla kesinti yapılacaktır.

Mevcut kanun gereği, “Genel aydınlatma” kapsamında (sokak lambaları vb.) yıl boyunca aydınlatılan yerlerdeki aydınlatma giderleri Bakanlık bütçesine konulacak ödenekten ve ilgili belediyeler ile il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirleri payından karşılanmaktadır.

Genel aydınlatma giderleri için belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılacak kesinti, büyükşehir belediyeleri ve mücavir alanlarındaki belediyelerde aydınlatma giderlerinin %10’u iken teklifle %30’una, diğer belediyelerde %5’i iken %15’ine çıkarılmaktadır. Bu sınırlar dışında ise aydınlatma giderlerinin ilgili il özel idaresi payından kesinti yapılarak karşılanacak oranı %10 iken teklifle %30’a çıkarılmaktadır. Cumhurbaşkanı, Kanundaki bu oranları “2 katına kadar artırma” yetkisini kullanarak daha önce bu oranları 2014 yılında %10’dan %20’ye; %5’ten %10’a çıkarmıştı.

Dolayısıyla kesintiler 10 yıldır “büyükşehir belediyeleri ve mücavir alanlarındaki belediyeler”de %10 yerine %20 olarak; “diğer belediyeler ve mücavir alanlar”da %5 yerine %10 olarak; bu sınırlar dışındaki il özel idarelerinde ise %10 yerine %20 olarak uygulanmaktadır. Teklifle bu kesintiler %30’a ve %15’e çıkarılıyor. Ayrıca Cumhurbaşkanı bu oranı bir kez daha 2 katına kadar artırma yetkisini koruyor. Bu durumda, belediyelerin uygulamada sanki “%50 artıyor gibi” görünen pay kesintileri, Cumhurbaşkanının Kanunda devam eden 2 katına artırma yetkisi nedeniyle, Cumhurbaşkanı istediği zaman %30’dan %60’a ve üstüne çıkarılabilecektir.

CHP’li belediyelerin özellikle büyükşehir ağırlıklı olduklarını ve sokak/genel aydınlatma giderlerinin bu şehirlerde yoğunlaştığı düşünülürse, kanuni oranlardaki 3 kat artışı (uygulamadaki oranlara göre ise %50 artış) ve Cumhurbaşkanının bu oranları

	KANUNDAKİ KESİNTİ ORANI	GÜNCEL ORAN	TEKLİFTEKİ YENİ ORAN	CUMHURBAŞKANININ YETKİSİ
B.ŞEHİR BLD. VE MÜCAVİR ALANINDAKİ BELEDİYELER	%10	%20	%30 (Kanuni oran üç katına çıkıyor)	2014'te yetkisini kullanarak %10'dan 20'ye çıkardı. 2 katına kadar artırma yetkisini yine koruyacak.
B.ŞEHİR BLD. SINIRI DIŞINDAKİ BELEDİYELER	%5	%10	%15 (Kanuni oran üç katına çıkıyor)	2014'te yetkisini kullanarak %5'ten 10'a çıkardı. 2 katına kadar artırma yetkisini yine koruyacak.
YUKARIDAKİ SINIRLARIN DIŞINDAKİ İL ÖZEL İDARELERİ	%10	%20	%30 (Kanuni oran üç katına çıkıyor)	2014'te yetkisini kullanarak %10'dan 20'ye çıkardı. 2 katına kadar artırma yetkisini yine koruyacak.

hala 2 kat daha artırma yetkisinin devam etmesi, elektrik fiyatlarına gelen zamlara açıklanamaz. Gerekçedeki “aydınlatma giderlerinin merkezi-yerel yönetim arasında daha dengeli paylaşılmasının amaçlandığı” açıklaması tatmin edici değildir.

Getirilen teklif, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da genel aydınlatma giderlerinde elektriğe gelen zamların da ötesinde, merkez ile yerel yönetimler arasında ölçüsüz, orantısız bir paylaşımına işaret etmekte, adeta CHP ağırlıklı belediyelerin gelirleri siyaseten tırpanlanmaktadır.

Durumu özetleyen tablolar aşağıda yer almaktadır.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞININ GENEL AYDINLATMA GİDERLERİ			
Yıl	Bakanlığın Toplam Mal- Hizmet Alım Giderleri	Genel Aydınlatma Gideri	Toplam Hizmet Alım Gideri / Genel Aydınlatma Gideri
2020	2 milyar 987 milyon TL	2 milyar 967 milyon TL	%99.1
2022	10 milyar 521 milyon TL	10 milyar 387 milyon TL	%98.7
2023	23 milyar 704 milyon TL	23 milyar 627 milyon TL	%99.6
2024	26 milyar 783 milyon TL	26 milyar 634 milyon TL	%99.4

2020 ve 2022 yıllarına ait Sayıştay denetim raporlarına göre; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının mal ve hizmet alım giderinin %98,7'si genel sokak aydınlatmalarına harcanmıştır. Sadece 2022'de aydınlatma giderleri için 10,3 milyar TL ödenmiş ama içeride alacağı kalmayan elektrik dağıtım şirketleri TEİAŞ'a olan borçlarını ödememiştir.

-Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 2020 yılı mal ve hizmet alım gideri 2.987.366.499 TL iken bunun 2.961.630.985 TL'si genel aydınlatma giderlerine ödenmişti (%99,1). 2022 denetim raporuna göre, Bakanlığın (merkez, MTA, MAPEG,

TENMAK, Bağlı ve ilgili kuruluşlara transferler dahil) ek bütçe dahil yılsonu harcaması 12 milyar 781 milyon TL olarak gerçekleşti, bu harcamanın 10 milyar 521 milyon TL'si mal ve hizmet alım giderlerine ayrıldı. Mal ve hizmet alım giderlerinin ise 10 milyar 387 milyon TL'sini yani neredeyse tamamını genel sokak aydınlatma giderleri oluşturdu. Bu 2 yılda sokak aydınlatma giderleri harcaması yaklaşık 3 katına çıkmış oldu.

-Sayıştaya göre elektrik dağıtım şirketleri TEDAŞ'tan olan alacaklarını Bakanlık yoluyla zamanında aldılar, ama Bakanlığın ilgili kuruluşu olan TEİAŞ'a olan borçlarını ise zamanında ödememişlerdir. Sayıştay raporunda bu borcun ne kadar olduğu dağıtım şirketi bazında açıklanmamıştır.. Elektrik dağıtım şirketleri, Sistem Kullanım Anlaşmaları kapsamındaki iletim bedeli ödeme yükümlülüklerini zamanında yerine getirmemiş, TEİAŞ'ın ticari borçlanma yoluyla finansman sağlamasına yol açmışlardır. Dolayısıyla, elektrik dağıtım şirketlerinin TEİAŞ'a ödemediği her borç için TEİAŞ kredi aramakta, bu da elektrik iletim hizmet maliyetinin artmasına yol açmaktadır.

Genel aydınlatma bedeli olarak dağıtım şirketlerine her yıl olduğu gibi 2022 yılında da Bakanlık tarafından ödeme yapılmıştır (10,3 milyar TL). Elektrik dağıtım şirketlerinin de TEİAŞ 'a borçlu oldukları dikkate alındığında TEİAŞ alacaklarının zamanında tahsili için yasal düzenleme yapılmalıdır.

Konunun yakın zamanlı verilerine göre; 2024 Eylül'de yayımlanan 2023 yılı Sayıştay Denetim Raporunda, Bakanlığın 30,5 milyar TL'lik toplam bütçesi içindeki 23 milyar 704 milyon TL'lik mal ve hizmet alım gideri kaleminin 23 milyar 627 milyon TL'si genel aydınlatma giderlerinden oluşmaktadır. Yani Bakanlığın halen yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen sokak aydınlatması ve genel aydınlatma masraflarına ağırlık vermemesi yüzünden Bakanlığın mal ve hizmet alım giderlerinin %99,5'inden fazlası genel aydınlatma harcamasına ayrılmaktadır.

Aydınlatma giderlerinin 2024 yılı gerçekleştirmelerine baktığımızda ise; Bakanlığın 26 milyar 783 milyon TL'lik toplam mal ve hizmet alım giderleri kaleminin 26 milyar 634 milyon TL'sinin aydınlatma giderlerine ayrıldığını görüyoruz. Bakanlığın 1 yıllık mal hizmet alım giderlerinin %99,4'ü aydınlatma giderlerine harcanmıştır.

2024 Temmuz ayında getirilip baskımız sonucunda geri çekilen ve bu teklifle yeniden sunulan torba yasa maddesine göre; genel aydınlatma giderlerinden yerel yönetimlere düşen pay, Cumhurbaşkanının takdir yetkisiyle %60'a kadar çıkarılabilecektir.

Bu madde kanunlaşır, yerel yönetimlerde başta CHP'li belediyeler olmak üzere, il özel idarelerinin de sırtına ağır bir enerji gider kalemi yüklenecek, belediyelerimizin zora düşmesi hedeflenecektir.

Bakanlığın etki analizine göre; yukarıdaki tablo ve hesaplamamız haricinde, yıllık toplam 36,2 milyar TL genel aydınlatma harcaması öngörülmektedir. Bu tutarın 29,6 milyar TL'si merkezi yönetim bütçesinden, 6,6 milyar TL'si ise belediyelerin ve il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirleri payından kesinti yapılmak suretiyle karşılanmaktadır. Cumhurbaşkanının 2 kat yetkisini kullanması halinde bu kesinti 12 milyar TL'ye kadar çıkacaktır.

Ayrıca genel aydınlatma tarifelerindeki son dönemdeki artış ta dikkat çekici bulunmaktadır. Sanayi enerji bedeli 2021-2022 yılında kw başına 0,64 TL iken 2025 yılında 2,67 TL.'ye mesken enerji bedeli kw başına 0,40 TL. iken 2025 yılında 0,49 TL.'ye, genel aydınlatma enerji bedeli kw başına 0,34 TL.'den 2025 yılında 3,89 TL.'ye 'a çıkmış; 10 katından daha fazla artmış durumdadır. Bu artış ayrıca düşünülmelidir, Genel aydınlatma bedeli şu anda özel elektrik üretim ve dağıtım şirketlerine kaynak aktarım mekanizmasına dönüştürülmüştür.

Bu maddenin teklif metninden çıkarılması yönünde verdiğimiz önerge red edilmiştir.

29. Teklifin 37. Maddesinin Değerlendirilmesi:

Teklifin bu maddesiyle 631 sayılı KHK'nın 12. maddesinde düzenlenen ve kamu kurum ve kuruluşları ile iştirak ve şirketlerde yönetim kurulu, denetim kurulu, komisyon üyelerinin birden fazla ücret alamamasına ilişkin düzenlemeye değişiklik yapılmaktadır.

Getirilen düzenleme ile mahalli idareler bünyesindeki organlarda ve bu organlara bağlı olarak yürütülen komisyonlarda kanun gereği yürütülmesi zorunlu olan hizmetler bakımından 631 sayılı KHK'nın 12 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi hükümlerinin bir istisnası düzenlenerek bu görevler için görevli kamu görevlilerinin aldıkları ödenekler ve huzur haklarının tek ücret alınması kapsamında değerlendirilmeyeceği öngörülmekte ve bu görevlerden sadece biri için ödenek veya huzur hakkı alabilecekleri hususu düzenlenmektedir

Teklifin; 12. maddesinin Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonunda, -13, 17, 33 ve 34. maddelerinin Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda, - 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 ve 28. maddelerinin Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonunda, -31, 35 ve 38. maddelerinin Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonunda, 36. maddesinin Milli Savunma Komisyonunda, 37. Maddesinin İçişleri Komisyonunda tüm boyutlarıyla ele alınıp görüşülmeden acele ile sadece Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülerek yasalaştırılması gayretini uygun görmemekteyiz.

Sonuç olarak; I'inci Bölümde açıklanan usul eksikliklerini içermiş olması nedeniyle, II'nci Bölümünde açıklandığı üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut uygulamasının TBMM'yi nitelikli yasa yapma hak ve yükümlülüğünden alıkoyması nedeniyle olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılmasını genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, III'üncü Bölümde belirtilen nedenlerle Kanun teklifinde yer alan 4, 6, 10, 11 ve 13. maddelerindeki düzenlemelerin Anayasa'nın bazı hükümlerine aykırılık taşıması nedeniyle, IV'üncü Bölümünde Anayasada öngörülen olağan yasa yapma sürecinin dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda tartışılmayan kanun teklifleriyle sadece Plan ve Bütçe Komisyonundan geçirilmek suretiyle acele yasa yapma alışkanlığının genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı bulduğumuzdan, V'inci Bölümde maddeler üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda ayrıntılı olarak açıklanan nedenlerle "2/3320 esas numaralı "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" nin bu şekilde kanunlaşmasına karşı olduğumuzu bildiririz.

Veli Ağbaba
Malatya

Ahmet Vehbi Bakırlioğlu
Manisa

Cevdet Akay
Karabük

Mustafa Erdem
Antalya

Tahsin Ocaklı
Rize

Ümit Özlale
İzmir

MUHALEFET ŞERHİ

GENEL DEĞERLENDİRME

İktidar Yasama Etiğini İhlal Ediyor

17 Ekim Cuma günü Meclis’e sunulan 2/3320 sayılı torba yasa teklifi, yürürlük ve yürütme maddeleri dahil, teklifin Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmelerinde eklenen 4 yeni maddeyle birlikte toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Teklif, 4 maddeyle Gelir Vergisi Kanunu’nda, 1 maddeyle Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu’nda, 4 maddeyle Harçlar Kanunu’nda, 1 maddeyle Katma Değer Vergisi Kanunu’nda, 8 maddeyle 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda, 2 maddeyle Kurumlar Vergisi Kanunu’nda ve diğer bazı kanunlarda değişiklikler içeriyor.

Bu torba yasa teklifinin içerisinde yurttaşların gündelik hayatını, emekçileri, emeklileri, kiracıları, küçük esnafı, yerel yönetimleri ilgilendiren önemli düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak iktidar adeta yangından mal kaçırmaya yurttaşların, kamuoyunun, sivil toplumun, ilgili kurumların, meslek gruplarının görüşlerini olgunlaştırıp sunmasına fırsat vermeden bir oldubittiyle bu torba yasa teklifini Plan ve Bütçe Komisyonu’ndan geçirmek için elinden geleni

yapmıştır. İç Tüzük bahanesiyle yasama sürecini birkaç güne sıkıştırarak, muhalefetin teklif üzerinde çalışmasına fırsat tanımamaya gayret göstermek, muhalefetin katkı, görüş, eleştirileri için yeterli süreyi tanımamak yasama etiğinin ihlal edilmesinden başka bir şey değildir.

Aynı şekilde teklifin Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmeleri esnasında iktidar tarafından 4 ek madde ihdas edilmiş olması da kabul edilebilir değildir. 36 maddelik bir torba yasa teklifine son anda alelacele 4 düzenlemenin daha eklenmiş olması yasama özensizliğinin ve hoyratlığının örneği olmuştur. Teklifin görüşmeleri sürerken nereden hangi amaçlarla geldiğini bilinmeyen 4 maddenin, üzerinde yeterince tartışılmadan apar topar torba yasa teklifine eklenmiş olması Türkiye’de yasama sürecinin geldiği durumu bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Öte yandan iktidar alışkanlık haline getirdiği üzere 40 maddeden oluşan büyük bir torba yasa teklifini yine merkezi yönetim bütçe kanunu teklifinin görüşmelerinin hemen öncesine denk getirmiştir. Bu bilinçli planlamanın da yasama kurnazlığının bir diğer göstergesi olduğu açıktır. Böylelikle muhalefetin 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi üzerinde yoğunlaşarak çalışmasının önü alınmak istenmektedir.

İktidarın yasama etiğini ihlal ettiği bir diğer husus da torba yasa usulünde ısrar etmesidir. DEM Parti olarak her seferinde tüm eleştiri ve ikazlarımıza rağmen Meclis gündemine torba yasa şeklinde hazırlanmış kanun teklifleri gelmeye devam etmektedir. Dahası iktidar tarafından artık neredeyse Meclis’e torba yasa dışında bir yasa teklifi sunulmamaktadır.

Tekrar ifade etmek isteriz ki, torba yasalar evrensel hukuk ilkelerine aykırıdır. Torba yasa usulü en temelde, Roma Hukuku’ndan gelerek yasama sürecinde evrensel bir ilke haline gelen “hiç kimsenin pek çok farklı alanda düzenlemeler içeren bir teklif hakkında tek bir görüş bildirmeye zorlanamayacağı” kaidesini ihlal etmektedir. Sakıncaları nedeniyle M.Ö. 98 yılında Roma’da yasaklanan torba yasa usulü M.S. 2025 yılında Türkiye’de

iktidar tarafından ısrarla kullanılmakta, hatta yasa yapma sürecinin değişmez formatı haline getirilmektedir. İktidarı daha önce de defalarca yaptığımız gibi yasamaya saygı temelinde torba yasa usulünden vazgeçmeye çağırıyoruz.

Verginin Kaynağını Yanlış Yerde Arayan Bir Yasa Teklifi

2/3320 Sayılı torba yasa teklifiyle, etki analizinden de anlaşılacağı üzere, her ne kadar bazı düzenlemelerin etkisi ölçülemese de minimum yaklaşık 300 milyar liralık, yani 7-8 milyar dolarlık bir kaynak elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bu hususta öncelikli sorun bu kaynağın nereye, ne için harcanacağıdır. Bu önemli sorunun yanıtı ne yazık ki, ne yasa teklifinin gerekçesinde ne de komisyon görüşmelerinde izah edilmemiştir.

Yine 17 Ekim 2025 tarihli TCMB verilerine göre, brüt rezervlerin 17 Ekim haftasında rekor kırarak 198,4 milyar dolara yükselmiş olmasında da görüldüğü üzere, biriktirilen bu kaynaklara neden ihtiyaç duyulduğu sorusu da önem kazanmaktadır. Öte yandan gerek bu torba yasa teklifiyle toplanacak olan 7-8 milyar dolarlık kaynağın, gerek Merkez Bankası rezervlerinde olduğu gibi biriktirilen yaklaşık 200 milyar dolarlık rezervin iktidarın ekonomi politik tercihleri nedeniyle yurttaşların, emeklilerin, emekçilerin, kadınların, işçilerin, çiftçilerin, engellilerin, işsizlerin, esnafın, gençlerin yararına kullanılmayacağı açıktır.

Yaklaşık 300 milyar liralık, yani 7-8 milyar dolarlık bir kaynak yaratacağı söylenen 2/3320 sayılı torba yasa teklifi, bu kaynağı olması gereken yerlerden sağlayan bir yaklaşıma sahip değildir.

Rant vergisi, kripto vergisi, servet vergisi gibi asıl vergilendirilmesi gereken alanlar, “az kazananan az, çok kazananan çok” vergi alınması ilkesinin işletileceği kalemler orta yerde dururken, sermayenin ödediği vergiler toplam vergi gelirleri içerisinde yüzde 20'lere bile ulaşmıyorken, iktidar ikinci el araç

satışlarından, dar gelirlinin kira gelirlerinden, hiçbir kriter koymadan ruhsatla çalışan meslek gruplarından, konut kredisiyle alınan evlerde faiz giderlerinin gider olarak gösterilmesini kaldırarak, dördüncü vergi dönemi uygulamasını damga vergisi alınabilmesi için tekrar getirerek adeta sinekten yağ çıkarma yöntemiyle kaynak yaratmaya çalışmaktadır.

Verginin kaynağını yanlış yerde arayan bir yaklaşıma sahip olan iktidar, sermayeden alması gereken ancak vazgeçtiği vergi harcamalarıyla, devasa faiz ödemeleriyle, şatafatla, büyük sermayeye geçtiği kıyaklarla, garanti ödemeleriyle uğraşıp çözüm bulacağına emeğiyle geçinmeye çalışan yurttaşlardan ne kadar daha vergi alabileceğinin hesabını yapmaktadır. Daha yakın zamanda Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz “vergileri arttırmadan gelirleri arttırmanın yollarını bulacağız” demiş olmasına rağmen, bu torba yasa teklifi tam aksini yapmaktadır. Kaldı ki, vergilerin dışında gelirleri arttırmanın yolları aranmadan önce Türkiye’deki vergi yapısı kesinlikle emekçiler lehine değiştirilmek zorundadır. Çünkü Türkiye’de vergi yükü çok büyük adaletsizlikler ve haksızlıklar içermektedir.

Türkiye’deki Devasa Vergi Adaletsizliği Daha da Büyüyor

2/3320 Sayılı torba yasa teklifinin genel gerekçesine göre bu kanun teklifiyle “kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, vergi adaletinin güçlendirilmesi” hedeflerine hizmet etmek üzere düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak bu kanun teklifiyle bu amaçlara hizmet edilmesi mümkün değildir. Türkiye’de vergi sistemi adaletsizdir. Vergi sisteminin çok büyük yapısal sorunları vardır. Asıl vergiyi alınının teriyle geçinmeye çalışan emekçilerden alan mevcut vergi yapısı iktidarın ekonomi politik tercihlerinden kaynaklanmaktadır.

Şayet gerçekten de sözü edilen “kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, vergi adaletinin güçlendirilmesi” gibi adımlar atılması isteniyorsa böyle ufak tefek yasal düzenlemelere değil vergi sisteminde büyük bir yapısal reforma ihtiyaç

vardır. Bunun için de sermayeden yana ekonomi politik tercihlerin değişmesi zorunludur. Aksi takdirde bu adaletsiz vergi sistemi asla ama asla adil bir hale getirilemez.

1982 Anayasası’nın ‘Vergi Ödevi’ başlıklı 73. Maddesi şu şekildedir: “Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır (...)”

Ancak iktidar Anayasa’nın bu ilkesini çiğnemekte, ‘mali güce göre vergilendirme’ ilkesini yok sayarak ekonomi politik tercihleri ve uyguladığı vergi politikaları ile müthiş bir vergi adaletsizliği yaratmaktadır. Gelir yerine tüketimden alınan vergilerin yüksekliği, dolaylı vergilerin doğrudan vergilerin çok üstünde olması, vergi yükünün emekçilerin sırtında olması Türkiye’deki devasa vergi adaletsizliği daha da büyötmektedir.

Türkiye’de vergi sistemi uzun süredir adalet ilkesinden sapmış, gelirden çok tüketime dayalı bir yapıya evrilmiştir. Bu dönüşüm, özellikle düşük ve orta gelirli kesimlerin ekonomik yükünü ağırlaştırırken, sermayenin ve yüksek gelir gruplarının vergi yükünü azaltan bir işleyiş yaratmıştır. Türkiye’de dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 65’in üzerindedir. Bu oran OECD ortalamasının çok üzerindedir. KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergiler, gelire bakılmaksızın harcamalar üzerinden alındığı için düşük gelirli yurttaşların gelirlerinin çok daha büyük bir kısmı vergiye gitmektedir. Zenginle yoksulun aynı oranda KDV, ÖTV vb. ödediğı bir sistemde adaletten bahsetmek söz konusu değildir. Örneğın bir dar gelirlinin otomobil ya da akaryakıt için ödediğı vergi ile bir sermayedarın ödediğı vergi oranı aynıdır. Oysa bu harcamaların kişisel bütçelere oranı noktasında devasa farklar vardır. Bu nedenle dolaylı vergiler, görünürde “eşit”, gerçekte ise “aşırı adaletsiz”dir.

Dolaylı Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Oranı Çok Yüksek

Katma Değer Vergisi (KDV), Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), Gümrük Vergisi ve Banka-Sigorta Muameleleri Vergisi gibi dolaylı vergiler, harcama ve işlemler üzerinden alınmakta, bu yönüyle gelir veya servet düzeyinden bağımsız olarak tüm bireyleri aynı oranda etkilemektedir. Vergi sisteminde dolaylı vergilerin bu denli yüksek bir paya sahip olması, vergi yükünün tabana yayıldığını göstermekte, ancak bu yayılma adaletli bir biçimde gerçekleşmemektedir. Aksine, düşük gelirli haneler, tüketim odaklı vergilendirme politikaları nedeniyle gelirlerine oranla daha yüksek vergi yükü taşımaktadır.

Dar gelirli vatandaşlar, hane bütçelerinin büyük kısmını gıda, barınma, enerji ve ulaşım gibi temel ihtiyaçlara ayırmak zorundadır. Bu zorunlu harcamalar üzerinden alınan yüksek oranlı dolaylı vergiler, onların reel gelirini azaltmakta ve yaşam maliyetlerini artırmaktadır. Bu nedenle, dolaylı vergilerin bütçe gelirleri içindeki ağırlığı, vergi adaletinin “denkleştirici” işlevinden uzaklaşıldığının açık bir göstergesidir. Gelir ve servet düzeyine göre farklılaşmayan bu vergiler, fiilen düşük gelirli bireyler için daha ağır bir ekonomik yük anlamına gelmektedir.

Dolaylı vergiler, gelir ve servete dayalı bir esasa dayanmadığı için yoksulu da zengini de vergi yükümlülüğü bakımından eşitlemekte, dolayısıyla var olan eşitsizliği büyötmektedir. İktidarın ekonomi politikalarıyla gittikçe yoksullaşan milyonlarca dar gelirli, aylık hane bütçesine oranla, temel tüketim harcamaları üzerinden yüksek oranda vergilendirmeye tabi bırakılmaktadır.

Örneğin bir dolaylı vergi olan Özel Tüketim Vergisi, başlangıçta lüks tüketimi vergilendirme amacıyla uygulamaya konulmuşken, bugün temel ihtiyaç ürünlerine kadar genişleyen bir alana yayılmış durumdadır. Akaryakıttan otomobile, alkolden elektronik eşyaya, temizlik ürünlerinden cep telefonuna kadar çok geniş bir tüketim kaleminde ÖTV uygulanmaktadır. Bu durum, devletin dolaysız vergileri (örneğin kurumlar vergisi, servet vergisi ya da yüksek gelir vergisi) artırmak yerine, yurttaşın cebine doğrudan yük bindiren kolay vergilere yöneldiğini göstermektedir. 2024 yılında yapılan akaryakıt zamlarının büyük

bölümü doğrudan ÖTV artışından kaynaklanmış, motorine ve benzine gelen her zammın önemli bir bölümü vergiden kaynaklanmıştır. Bu mekanizma, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, iktidarın kısa vadeli gelir elde etme stratejisi haline gelmiştir. Ancak bu stratejinin faturası yine en yoksul kesime çıkmaktadır.

Türkiye’de sosyal ve ekonomik adaleti esas alan, servete dayalı ve artan oranlı bir vergilendirme politikası uygulanmamaktadır. Vergilendirme politikaları ile yıllar içinde billurlaşan sosyal adaletsizlik, toplumsal açıdan vergi bilincini de köreltmektedir. Türkiye’nin vergi yükü, servet sahibi azınlığın değil, evinin mutfak ihtiyacını karşılayamaz, kirasını ödeyemez hale gelen ve açlık sınırı altında ücret ve aylıklarla, borçlanarak yaşamaya mecbur bırakılan milyonlarca dar gelirli yurttaşın sırtındadır.

Türkiye’deki dolaylı vergiler Avrupa ortalamasının da üzerindedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) karşılaştırmalı analizleri, Türkiye’nin mal ve hizmet üzerinden alınan vergilerde, 38 OECD ülkesinin ortalamasının üzerinde olduğunu ortaya koymaktadır. 2021 yılında Türkiye’de mal ve hizmetlerden alınan vergilerin oranı 42,1’dir. Bu oran OECD ortalamasında 32,2’dir. 2022’de ise Türkiye’de mal ve hizmetlerden alınan vergilerin oranı yüzde 43,9, OECD ortalamasında ise 31,4 olarak gerçekleşmiştir.

Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergilerin Toplam Vergiler İçindeki Payı

	1990	2000	2010	2020	2021	2022
Türkiye	%27,9	%42,0	%47,7	%42,9	%42,1	%43,9
OECD-Ortalama	%33,7	%33,9	%34,0	32,1	%31,9	%31,4

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi İstatistikleri

OECD araştırmalarında, dolaylı ve doğrudan vergilerin vergi gelirleri içindeki payına bakıldığında, 2021 yılında Türkiye’de dolaylı vergilerin vergi gelirleri içindeki payı yüzde 43,1 iken bu oran OECD ülkeleri ortalamasında 32,5’tir. Doğrudan vergilerde ise Türkiye 28,3 ile 41,2 olan OECD ortalamasının oldukça altında kalmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı verilerinden yararlanılarak Vergi Konseyi tarafından derlenen verilere göre, dolaylı vergiler 2022 yılında Türkiye vergi sistemi içinde yüzde 62, 2023 yılında yüzde 64 (2.714.047 TL), doğrudan vergiler ise 2022 yılında yüzde 38, 2023 yılında vergi gelirleri içinde yüzde 36 (1.495.298 TL) yer tutmaktadır. Merkezi yönetim bütçesinde vergi gelirleri Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilen 2018 yılında yüzde 17,9 (906.541.843 TL) iken, bu oran 2023 yılında 89,30’a (7.605.710.315 TL) yükselmiş durumdadır. OECD araştırmalarına bakıldığında, Türkiye’de OECD ülke ortalamasının çok üzerinde kalacak oranlarda dolaylı vergi alındığını göstermektedir. OECD, Türkiye’yi en adaletsiz vergi sistemi olan ülkeler arasında sıralamaktadır.

Türkiye’de Vergi Yüğü Emekçilerin Omuzlarında

AKP’nin uyguladığı vergi sistemi, dolaylı vergilerde olduğu gibi doğrudan vergilerde de düşük gelirli vatandaşlar açısından ciddi adaletsizlikler yaratmaktadır. Hem dolaylı hem doğrudan vergilerle dar gelirli milyonları zorlayan, sosyal adaleti göz ardı eden ve servet üzerinden vergi getirmeyen AKP iktidarı, vergiyi tabandan toplama uygulamasını sürdürmekte herhangi bir sakınca görmemektedir.

Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Emlak Vergisi ve Motorlu Taşıtlar Vergisi gibi doğrudan vergilerin mükellefi ve tahsil zamanı bellidir. Bu vergiler, kaçırılması zor olan türler olarak kabul edilse de mükellefin belirli olması, verginin adil şekilde ve gelir düzeyine göre artan oranlarla uygulanacağını garanti

etmemektedir. Örneğin Türkiye’de toplam gelir vergisinin yaklaşık yüzde 90’ı işçi ve memurlar tarafından stopaj yöntemiyle ödenmektedir.

Öte yandan iktidar, dar gelirli milyonlarca vatandaşın hem doğrudan hem dolaylı vergiler yoluyla bütçeye yük bindirmesine karşın adil bir vergi politikası benimsememektedir. Zenginlerden servet vergisi almayan iktidar, birden fazla konuta sahip olanlara yönelik yeterli artan oranlı emlak veya boş konut vergisi uygulamamakta, farklı gelir grupları arasında mali dengeyi sağlayacak teşvikler sunmamaktadır.

2025 yılının Eylül ayına ait Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri bu durumu daha net ortaya koymaktadır. 2025 yılı Eylül ayında merkezi yönetim bütçe giderleri 1 trilyon 331 milyar TL, bütçe gelirleri 1 trilyon 21,4 milyar TL ve bütçe açığı 309,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, faiz dışı bütçe giderleri 1 trilyon 94,4 milyar TL ve faiz dışı açık ise 73 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Yine 2025 yılının Mayıs ayı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri’ne baktığımızda dokuz aylık vergi geliri 11 trilyon 138 milyar TL olmuştur. 2024 yılının aynı dönemine göre vergi gelirlerinde yüzde 20,4 artış gerçekleşmiştir. Bu verilerde iktidarın vergiyi kimlerden topladığı yine çok net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. 2024 yılının Eylül ayına göre 2025 yılının eylül ayında çoğunlukla emekçilerin ödediği gelir vergisi gelirleri yüzde 81,2 artmıştır! Buna karşılık 2024 yılının Eylül ayına göre 2025 yılının Eylül ayında şirketlerin ödediği kurumlar vergisi gelirleri yüzde 90,5 oranında düşüş göstermiştir. Yine aynı dönemde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi de yüzde 46,3 artış göstermiştir.

2025 yılı Eylül ayı bütçe gelir gerçekleştirmeleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

	2024			2025			2025/2024
(Milyon TL)	Bütçe	Eylül	Yüzde	Bütçe	Eylül	Yüzde	Değişim (%)
Bütçe Gelirleri	8.437.100	831.603	9,9	12.800.325	1.021.358	8,0	22,8
Genel Bütçe Gelirleri	8.332.808	815.860	9,8	12.629.610	994.236	7,9	21,9
Vergi Gelirleri	7.407.707	732.244	9,9	11.138.753	881.810	7,9	20,4
Gelir Vergisi	1.188.853	140.781	11,8	2.129.655	255.084	12,0	81,2
Kurumlar Vergisi	1.275.718	171.456	13,4	1.636.766	16.262	1,0	-90,5
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	826.594	90.776	11,0	1.496.367	139.091	9,3	53,2
Özel Tüketim Vergisi	1.403.912	127.118	9,1	2.121.349	180.386	8,5	41,9
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	214.121	28.831	13,5	544.383	42.183	7,7	46,3
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	1.671.154	110.478	6,6	2.102.983	152.504	7,3	38,0
Damga Vergisi	143.553	13.134	9,1	216.179	18.352	8,5	39,7
Harçlar	250.432	16.618	6,6	278.725	28.301	10,2	70,3
Diğer	433.370	33.052	7,6	612.346	49.646	8,1	50,2
Vergi Dışı Gelirler	925.101	83.616	9,0	1.490.858	112.426	7,5	34,5
Özel Bütçeli İdarelerin Öz Gelirleri	66.913	12.930	19,3	103.905	22.806	21,9	76,4
Düzen. ve Denet. Kurumların Gelirleri	37.380	2.813	7,5	66.810	4.316	6,5	53,4

OECD her yıl “Ücretlerin Vergilendirilmesi” raporunu yayımlamakta olup, son olarak 30 Nisan’da 2025 Yılı Raporu yayınlanmıştır. Raporda, 38 OECD üyesi ülkede çalışanların 2024 ve önceki yıllara ilişkin vergi yükleri analiz edilmiş, vergi takozu gibi bazı göstergeler de sunulmuştur. OECD 2025 Raporu’na göre, OECD ortalamasında ücret üzerindeki vergi yükü yüzde 34,9 iken Türkiye yüzde 39 ile 19. sırada yer almaktadır.

Vergi takozu, çalışanın işverene maliyeti ile net eline geçen ücret arasındaki farkı ifade eder ve brüt gelir arttıkça vergi yükünün gelir artışını yavaşlatması durumunu gösterir. Türkiye’de 2024 yılında vergi yükü artmış, farklı hane tiplerinde vergi sonrası gelir oranları düşmüş ve vergi takozu OECD ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. OECD verilerine göre Türkiye’nin vergi takozu yıllar itibarıyla sürekli OECD ortalamasının üstünde olmuştur. Yüksek vergi takozu işsizlik ve kayıt dışı istihdamı artırmakta, çalışanların harcanabilir gelirini azaltmakta ve işverenler için işçilik maliyetlerini yükseltmektedir.

Rapora göre dünyada en yüksek vergi/GSYİH oranına sahip ilk 10 ülke Avrupa’da yer almakta olup, Belçika yüzde 52,6, Almanya yüzde 47,9 ve Fransa

yüzde 47,2 ile ilk üçte bulunmaktadır. Ancak bu ülkeler yüksek vergi karşılığında sağlık, eğitim ve sosyal hizmetler gibi kapsamlı hizmetler sunmaktadır. İskandinav ülkeleri ise yüksek vergi gelirlerini yüksek yaşam standartlarını sürdürmek için kullanmaktadır. Türkiye’de ise vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı yüzde 24,4’tür. Vergi yükü emekçilerin omuzlarındadır. Ancak iktidar emekçilerden bu kadar çok vergi toplamasına rağmen topladığı bu vergileri emeğiyle geçinen milyonların barınma, sağlık, eğitim, ulaşım, istihdam sorunlarının çözümü için kullanmamaktadır.

Gelir Vergisi Tarife Dilimlerinin Güncellenmesi Zorunludur

Türkiye’de vergi yükü emekçilerin omuzlarındayken ve toplanan vergi gelirleri emekçilerin refahı için harcanmıyorken, üstüne üstlük gelir vergisi tarife dilimleri de güncellenmemekte, her geçen yıl emekçiden daha fazla gelir vergisi alınmaktadır. Kayıtlı çalışanların emeklerinin karşılığı olan ücretler, yüksek enflasyon koşullarında günden güne değer kaybederken, gelir vergisi tarife dilimlerinin hükümet tarafından ısrarla güncellenmemesi, vergi yükünün gerçek kazanç-ödeme gücü göz önüne alınmadan uygulanması ile emeğe karşılık elde edilen ücretin ciddi oranda azalması ve ağır hak kaybına dönüşmesi ile sonuçlanmaktadır.

Öte yandan, gelir vergisi mükelleflerinin ihtiyari beyanname hakkının olmaması; eğitim, sağlık, sigorta ve güvenlik gibi zorunlu ihtiyaçlarına ait giderlerini kazançlarından indirememeleri mükelleflerden gerçek ödeme gücüne göre vergi alınmamasına sebep olmaktadır. Ücretli çalışan milyonlarca emekçi, daha kazançlarını ceplerine koymadan kesinti yoluyla maaşlarından alınan gelir vergisi bakımından AKP’nin politik tercihleri, tüm çalışanlar için bir tür vergi zulmüne dönüşmektedir.

AKP, gelir vergisi tarife dilimlerinin yeniden değerlendirilmesi konusunda gelen tüm haklı talep ve eleştirilere kulak tıkamaktadır. Mevcut gelir vergisi

tarifesi 5 dilimden oluşmakta ve yüzde 15, 20, 27, 35 ve 40 olmak üzere farklı tutarlar üzerinden kademelendirilmektedir. Güncel ekonomik koşullarda, söz konusu tarifler arasında gelire göre ciddi bir kayma gerçekleşmiştir ve ücretli çalışanların gelirlerinden yılın daha ilk aylarında büyük tutarlarda kesintiler yapılmaktadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı 'Vergi Konseyi', Nisan 2024 tarihli Türk Vergi Sisteminin Vergi Adaleti Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı raporunda, gelir vergisinin düzenleme ve uygulama bakımından vergi adaletsizliğine yol açan nitelikler barındırdığını belirtmiş ve gelir vergisinde adaletin tesis edilmesi için önerilerde bulunmuştur. Vergi Konseyi'nin Nisan 2024 tarihli Türk Vergi Sisteminin Vergi Adaleti Bakımından Değerlendirilmesi başlıklı raporundaki öneriler şöyledir:

- Vergi tarifesinin en az on dilimden oluşması ve bu yolla ilk üç gelir seviyesindeki gruplar için uygulanacak vergi tarifesindeki geçişlerin daha yumuşak olmasının sağlanması,
- Birinci gelir diliminin asgari ücretin yıllık brüt tutarından aşağı olmaması ve diğer dilimlerin de paralel biçimde yükseltilmesi,
- Ücretliler için tamamen müstakil bir tarife belirlenmesi, en yüksek oranın yüzde 35'e indirilmesi,
- Vergi dilimlerinin yıl içindeki TÜFE oranında otomatik olarak güncellenmesi,
- Gelir vergisi tarifesinde yer alan dilim tutarlarının yasal düzenleme gereği her sene yeniden değerlendirilme oranında artırılması gerekmektedir.

DEM Parti olarak gelir vergisi tarife dilimlerinin güncellenmesi için yıllardır mücadele veriyoruz. Ancak AKP-MHP iktidarı gelir vergisi tarife dilimlerinin güncellenmesi önerimizi her seferinde reddetmektedir. Bu torba yasa teklifinin Plan ve Bütçe Komisyonu görüşmeleri aşamasında yine bir önerge

vererek 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 103’üncü Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilerek gelir vergisi tarife dilimlerinin aşağıdaki şekilde güncellenmesini talep ettik:

Ücret Gelirleri için:	
Gelir Dilimleri Oranları	Vergi
588.000 TL’ye kadar	%5
1.176.000 TL’nin 588.000 TL’si için 29.400 TL, fazlası %15	
2.352.000 TL’nin 1.176.000 TL’si için 117.600 TL, fazlası %20	
4.900.000 TL’nin 2.352.000 TL’si için 627.200 TL, fazlası %27	
4.900.000 TL’den fazlasının 2.352.000 TL’si için 1.315.160 TL, fazlası %40	
Ücret Dışı Gelirleri için:	
Gelir Dilimleri Oranları	Vergi
588.000 TL’ye kadar	%5
1.176.000 TL’nin 588.000 TL’si için 29.400 TL, fazlası %15	
2.352.000 TL’nin 1.176.000 TL’si için 117.600 TL, fazlası %20	
4.900.000 TL’nin 2.352.000 TL’si için 627.200 TL, fazlası %27	
4.900.000 TL’den fazlasının 2.352.000 TL’si için 1.315.160 TL, fazlası %40	

Ancak emekçilerin her geçen ay ücretlerini haksız bir şekilde eriten bu uygulamanın güncellenmesi yönündeki önergemiz AKP-MHP oylarıyla yine reddedildi.

Sermayeye Vergide Kıyak Mekanizmaları:

İstisnalar, Muafiyetler, Aflar, Vergi Harcamaları

Türkiye’deki adaletsiz vergi sisteminde emekçiler üzerindeki vergi yükü bu denli büyükken buna karşılık sermayeye vergilendirmede başta istisnalar, muafiyetler, aflar ve bütçedeki vergi harcamaları kalemiyle büyük kıyaklar yapılmaktadır. AKP iktidarının vergi politikaları, dar gelirliyi vergiye boğarken, büyük sermayeyi vergi yükümlülüğünden özgür kılmak şeklinde somutlaşmıştır. Sosyal adaleti sağlayan ve gelir eşitliğini denkleştirici adalet aracılığıyla destekleyen bir vergi politikası, açlık sınırında yaşayan milyonlarca yurttaş dolaylı ya da dolaysız vergiye boğan AKP iktidarının politik tercihlerine oldukça uzaktır.

Bu hususlar yine Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı Vergi Konseyi Raporu aracılığıyla da gündeme getirilmektedir. Vergi Konseyi Raporu’na göre “sermaye şirketi formundaki kurumların kazançları üzerindeki vergi yükleri ve gerçek kişilerce elde edilen gelirin tamamı vergilendirilmediği” ve bunlara “vergi sistemindeki istisnalar, muafiyetler veya vergiden kaçınma gibi kavramlar da dahil edildiğinde, gerçek veya tüzel kişilerce elde edilen kazancın tamamının vergilendirilmediği” ortadadır. İktidar servet ve büyük sermaye sahiplerine başta denetimsizlik aracılığıyla olmak üzere, çeşitli istisna, muafiyet ve vergi afları aracılığıyla vergiden kaçınma alışkanlığı kazandırmıştır.

- I.** İktidarın seçim kazanma kaygısıyla çıkardığı **vergi afları** yüzünden af yasalarını alışkanlık haline getiren, vergi yükümlüleri arasında affı bekleyen bir kitle oluşturmaktadır. Böylece iyi niyetli ve vergiye uyumlu mükellefler yükümlüklerini zamanında tam ve eksiksiz yerine

getirdikleri için cezalandırılmış olmaktadır. TBMM’nin açılışından bu yana 42 tane vergi affı düzenlemesi yapılmıştır. 1924 ila 1960 yılları arasında 7 adet, 1961 ila 1980 yılları arasında 8 adet, 1981 ila 2000 yılları arasında 11 adet ve 2000 ila 2025 yılları arasında 15 adet af kanunu çıkarılmıştır. Yani yaklaşık iki buçuk yılda bir vergi affı düzenlemesi yapılırken bunun 15’i AKP döneminde yapılmıştır.

II. Türkiye vergi sisteminde sermayeye kaynak aktarım mekanizmalarından en önemlilerinden biri de merkezi yönetim bütçelerinde yer alan **“vergi harcamaları”**dır. Vergi harcamaları, devletin ekonomik ve sosyal hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla bazı vergilerden belirli sektör veya gruplara muafiyet, istisna veya indirim yoluyla vazgeçmesini ifade eder. Bu nedenle, bütçelerde vergi harcamalarının varlığı, büyüklüğü ve kimlere kullanıldığı, vergi adaletinin derecesi hakkında fikir verir. Türkiye’de merkezi yönetim bütçesinde vergi harcamaları kalemi her geçen yıl daha da büyümekte, devasa boyutlara ulaşmaktadır. Öyle ki 2026 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi’nde 2026 yılı için 3 trilyon 597 milyar liralık vergi harcamaları öngörülmüştür. Buna göre 2026 yılında vergi harcamalarının bütçe giderlerine oranı yüzde 19, bütçe gelirlerine oranı ise yüzde 22 olacaktır. Bu da demek oluyor ki, 2026 yılında vergi harcamaları bütçe giderlerinin 5’te 1’ini oluşturacaktır.

VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA TOPLAM VERGİ HARCAMASI TAHMİNLERİ (TL)			
KANUN ADI	2026	2027	2028
GELİR VERGİSİ KANUNU	1.728.957.115.474	1.882.839.142.580	2.059.762.527.979
KURUMLAR VERGİSİ KANUNU	768.068.934.548	780.158.084.236	800.668.477.979
KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU	728.590.829.514	815.515.203.585	899.093.185.619
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ KANUNU	91.717.768.724	103.333.009.888	114.608.905.193
DİĞER KANUNLAR	279.805.353.569	297.985.080.933	313.575.531.323
TOPLAM	3.597.140.001.829	3.879.830.521.222	4.187.708.628.093

Öte yandan Türkiye’de vergi harcamaları uygulamada da büyük sorunlar içermektedir. En temel sorunlarından biri şeffaflık eksikliğidir. Vergi harcamaları genellikle genel başlıklarla veya vergi grupları üzerinden gösterilir. Ancak hangi kişi veya firmanın ne kadar yararlandığına dair ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. 2026 Bütçesi örneğinde de hangi sektörlerin hangi ölçütlerle desteklendiği net şekilde açıklanmamıştır. Bu durum, halkın vergi teşviklerinin etkinliğini değerlendirmesini zorlaştırmakta, vergiler altında ezilen yurttaşların sorgulamasına yol açmaktadır. Özellikle yüksek kârlı sektör ve kişilere tanınan teşvikler, gelir dağılımını bozmakta ve kamu kaynaklarının adaletsiz dağılımına neden olmaktadır.

Vergi harcamalarının bir diğer sorunu, bu politikaların ekonomik ve sosyal hedeflere katkısının yeterince değerlendirilmemesidir. Teşvikler çoğu zaman süresiz uygulanmakta ve etkileri ölçülmemektedir. Bu da maliyetin yüksek, getirinin düşük olmasına yol açar. Oysa vergi harcamaları dezavantajlı kesimlerin vergi yükünü azaltmak, gelir dağılımındaki adaletsizlikleri gidermek, eğitim, sağlık, kültür ve sosyal refahı desteklemek, engelli ve bakıma muhtaç kişilere ayrıcalık tanımak gibi sosyal amaçlar doğrultusunda kullanılabilir.

Ancak Türkiye’de 2026 Bütçesi’nde de emekçi ve yoksullar yerine sermaye sınıfına yarar sağlayan teşvikler öne çıkmaktadır. Ayrıca vergi harcamaları,

ekonomik büyümeyi teşvik etme, yatırım ve tasarrufu artırma, sanayiye koruma ve ödemeler dengesini iyileştirme gibi ekonomik amaçlar için kullanılabilir. Fakat uygulamada bütçelerde bu hedefler yerine sermayeye doğrudan kaynak aktarımı öncelikli hale gelmektedir. Türkiye’de vergi harcamalarının şeffaf olmaması, gelir dağılımını bozması ve sosyal amaçlardan ziyade sermayeye kaynak aktarımı için kullanılması, vergi adaletinin sağlanamamasının temel göstergelerindendir. Etkin ve şeffaf bir vergi harcama politikası hem ekonomik hem de sosyal adaletin güçlendirilmesi açısından hayati öneme sahiptir.

Adaletsiz Vergi Sistemi Ekonomik Eşitsizliği Kadınlar Aleyhine Artırıyor

Toplumsal ve ekonomik cinsiyet eşitliği perspektifi olmadan uygulanan vergi politikaları, kadınlar açısından adaletsizliği artırmaktadır. Kadınlar, istihdamda toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklere, düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışmaya, esnek veya kayıt dışı çalışma koşullarına ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaktadır. Bu durum, ekonomik açıdan kırılgan bir konuma itilen kadınların vergi sisteminde de eşitsizlikle karşılaşmasına yol açmaktadır. Örneğin dolaylı vergiler, giderek ekonomik olarak daha güvencesiz hale gelen ve yoksullaşan kadınlar için eşitsizliği pekiştirirken, bu adaletsizliği sistematik hâle getirmektedir.

İstihdamda bulunmayan, ancak ev içi emekle geçimini sürdüren kadınlar ise vergi sisteminde desteklenmemektedir. Ev işlerine katkı sağlayan kadınlar için özel teşvik veya destek mekanizmaları mevcut değildir. Temel gelir veya sosyal yardımlar yoluyla güvence sağlanmayan kadınlar, ekonomik yoksunluğa zorlanmakta ve sistematik bir yoksullukla karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu bağlamda, temel tüketim harcamalarında ve kadınlara özel zorunlu tüketim ürünlerinde ödenen dolaylı vergiler, kadınların vergi yükünü daha da artırmaktadır.

Örneğin ped ve tampon gibi hijyen ürünlerindeki yüksek vergi oranları, cinsiyete dayalı vergi adaletsizliğini derinleştirmektedir. Ancak, DEM Parti olarak bu konuda yaptığımız tüm haklı taleplere rağmen, kadın hijyen ürünleri ve diğer zorunlu tüketim kalemlerindeki yüksek KDV oranları değişmemekte ve taleplerimiz dikkate alınmamaktadır.

Yine istihdamda olan kadınların çocuk bakımı ve ev içi bakım harcamaları, gider olarak vergiden düşülmemekte; bu durum, kadın emeğinin vergi yükünü daha da ağırlaştırmaktadır. Tarımda çalışan, mevsimlik işlerde ağır koşullara maruz kalan ve eşit işe eşit ücret ilkesinden yoksun bırakılan kadınlar ise vergi sisteminde teşvik ve destekten tamamen mahrum bırakılmaktadır. Mevcut adaletsiz vergi sistemi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini göz ardı etmekte, sosyal ve ekonomik hayatta kadınların karşılaştığı eşitsizlikler, vergi politikaları aracılığıyla daha da büyümektedir.

DEM Parti Olarak Emekçiler Lehine Kapsamlı ve Radikal Bir Vergi Reformu Öneriyoruz

“Vergi adaletinin güçlendirilmesi” genel gerekçesine dayandırılan bu paket, sermaye kazançları üzerinde vergilendirmeyi ve emekçiler üzerindeki vergi yükünün azaltılmasını gündemine almayan, “az kazanan az, çok kazanan çok” ilkesini unutan, asıl vergilendirilmesi gereken alanları vergilendirmeyen, ancak sinekten yağ çıkararak gelir elde etmeyi önüne koyan bir pakettir.

Daha önce de defalarca ifade ettiğimiz gibi gerçekten “vergi adaletinin sağlanması” isteniyorsa emekçiler, dar gelirli, emekliler, küçük esnaf, çiftçiler, kadınlar lehine kapsamlı ve radikal bir vergi reformu öneriyoruz. Aksi takdirde vergi adaletsizliğinin giderilmesi asla mümkün olamayacaktır.

Unutulmamalıdır ki, vergi adaletinin temel ilkesi, kazancı yüksek olanın daha fazla, düşük olanın ise daha az vergi ödemesidir. Bu ilke yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda politik bir meseledir. Ne var ki, Türkiye’de çok uluslu

şirketler, büyük holdingler ve yüksek gelir grupları çeşitli istisnalar ve muafiyetlerle vergiden kaçınırken asgari ücretle geçinen milyonlar, emekçiler maaşlarının büyük bölümünü stopaj veya dolaylı vergiler yoluyla tekrar devlete geri vermektedir.

Vergiler yalnızca devletin gelir araçları değiller, aynı zamanda bir toplumun adalet anlayışının da göstergesidirler. Türkiye’de ÖTV başta olmak üzere dolaylı vergi oranlarının yüksekliği ekonomik eşitsizliği derinleştiren, sınıfsal ayrımları daha da belirgin hale getiren bir sistem inşa etmektedir. Bu sistemde yoksul yalnızca geçinmek için değil, devletin ayakta kalabilmesi için de fedakârlık etmeye zorlanmaktadır. O sebeple vergi adaletini sağlamak yalnızca teknik değil, aynı zamanda politik bir tercihtir. Sınıfsal eşitlikten yana bir ekonomik düzenin ilk adımı, vergi yükünün hakkaniyetli bir şekilde paylaşılmasından geçmektedir.

Adaletsiz ve vicdansız vergi politikalarına, vergi yüküne ve vergi yapısına DEM Parti olarak temelden itiraz ediyoruz. Türkiye’de vergi yükünün dağılımında adaleti sağlamak, herkesin vergiye katılımını sağlamak için vergi tabanını genişletmek gerekmektedir. “Az kazanandan az çok kazanandan çok” temelindeki vergi politikalarının hayata geçirilmesi zorunludur. Vergi tabanının genişletilmesi için vergi oranlarının makul seviyelere çekilmesi, mali yükümlülüklerin katlanabilir, üretimi, istihdamı ve ihracatı artırıcı bir noktada olması gerekir. Tüm bu nedenlerle:

- Gelir vergisinin büyük bir kısmı ücretli kesim tarafından ödenmektedir. Ücretli çalışanlardan alınan yüksek vergi oranları düşürülmelidir.
- Gelir dağılımında adaleti sağlayacak iktisadi ve vergileme politikaları uygulanmalı, emekçi ve yoksul sınıf üzerindeki vergi yükü azaltılmalıdır.
- Vergi harcıyandan değil kazanandan alınmalıdır.
- Rant gelirleri vergilendirilmelidir.

- Alt gelir gruplarının temel ihtiyaçları vergi politikaları aracılığıyla sübvansede edilmelidir.
- ÖTV, KDV gibi dolaylı vergiler kaldırılmalı veya sembolik bir orana taşınmalı, bunların yerine servet vergisi getirilmeli ve Kurumlar Vergisi oranı yükseltilmelidir.
- Vergi sistemi tarafsız, adil, uygulanabilir ve kimseye ayrıcalık sağlamayan bir nitelik taşımalıdır. Vergi, sadece mali amacı değil ekonomik, sosyal ve siyasi amaçların da gerçekleştirilmesine uygun olmalıdır.
- Muafiyet ve istisnalar kaldırılmalıdır. Asgari ücretle çalışanlardan stopaj (kaynakta) usulü kesinti yapılırken, ticari ve diğer kazançları elde edenlere muafiyet ve istisnalar uygulanmakta, bu vergilemede adalet ilkesi zedelenmektedir.
- Vergi sisteminde dolaylı vergiler ağır basmaktadır. Dolaylı vergiler düşük gelirli sınıflar üzerinde yoğunlaşmıştır ve üst gelir grupları ile alt gelir grupları aynı oranda dolaylı vergi ödemektedirler. Bu olumsuz etkiyi gidermek için dolaysız vergilerin vergi hasılatı içindeki payı yükseltilmelidir.
- Uzlaşma Komisyonları yeniden yapılandırılmalı, büyük firmaların vergilerin silen yapılar olmaktan çıkarılmalıdır.
- Vergi Ombudsmanlığı kurumu oluşturulmalıdır.
- Türkiye’de vergi adaletini bozan temel olaylardan birisi de kayıt dışı ekonomidir. Ücretli çalışanlardan stopaj usulüyle kesinti yapılırken, ticari ve farklı kazanç kalemlerinden yüksek gelir elde edenler kayıt dışılığa kaçarak daha az vergi verme yoluna veya hiç vergi ödememe yoluna gidebilmektedirler.
- Genellik ilkesi, vergi adaletinin temel ve vazgeçilmez bir ilkesidir. Türkiye’de vergi vermesi gereken fakat vergi vermeyenleri de tıpkı

emeğiyle geçinen yurttaşlar gibi vergi mükellefi yapmak gereklidir. Bu şekilde verginin tabanının genişletilmesi mümkün olabilecektir.

- Kaynak teorisinden net artış teorisine geçilmelidir. Net artış teorisi hem ödeme gücünü dikkate almakta hem de gerçekleşen her türlü geliri, devamlılığı olsun olmasın, gelir kabul ettiği için vergi adaletini sağlama konusunda daha yetkin bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Vergilendirmede beyan esası uygulandığından vergi matrahı mükellefler tarafından belirlenmektedir. Vergi kaçakçılığının önlenmesi ve gerçek tutarların beyan edilmesi için vergi güvenlik önlemleri alınmalı, servet artışları ile matrah ilişkisi kurulmalıdır. Servet artışlarının kaynağı sorulmalıdır.
- En az geçim indirimi tutarları sembolik olmaktan çıkarılmalı, modern ve sosyal amaca hizmet eden bir nitelik kazandırılmalıdır. Ücret gelirleri üzerindeki vergi yükü azaltılmalı, servet ve sermaye gelirinden emek gelirin'e göre (Ayrırma Kuramı) daha çok vergi alınmalıdır.
- Vergi afları, yapılması zaruret taşıyan hallerde rasyonel temelde ve düzenli vergi ödeyen mükellefi cezalandırmayan bir şekilde yapılmalıdır. Cumhuriyet tarihi boyunca yapılan 36 adet vergi affının 10 tanesi son 19 yılda yapılmıştır. Vergi affı, vergiye gönüllü uyumu zedelemekle beraber düzenli vergi ödeyen mükellefin cezalandırılması anlamına gelmektedir. Vergi afları esasen büyük kazançlar elde eden sermaye sınıfının vergi (çoğu zaman anapara da dâhil) borçlarının silinmesini getirmekte, bu durum gelir dağılımında adaleti bozmaktadır.
- Vergi otoritesinin vergi gayretini toplumun üst gelir gruplarına yönelik olarak icra etmesi sağlanmalıdır.
- Yoksulluk sınırının, Dünya Sağlık Örgütü'nün günlük kalori ihtiyacı ve BM İnsani Gelişme Endeksi baz alınarak hesaplanıp, bunun altında kalan

vatandaşların gıda, sağlık, barınma, giyim, eğitim ve kültür giderleri vergiden muaf olmalıdır.

- Vergi kanunlarının adaleti sağlamaya yönelik, basit, sade ve anlaşılır bir metne dönüştürülmesi gerekir. Çağdaş hukuk normlarına uygun, mükellef haklarına saygılı, vergi tabanını genişleten ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele eden bir nitelik taşıması gerekir.

İktidar “Aktüeryal Denge” Bahanesinin Arkasına Saklanıyor

“Vergi adaletinin güçlendirilmesi” şeklindeki temel bir iddiaya dayanan bu torba yasa teklifinin bir diğer temel gerekçesi de 22, 23 ve 24. maddeleri ilgilendiren “aktüeryal denge” meselesidir. Bilindiği üzere aktüeryal denge en basit tanımıyla bir sosyal güvenlik sisteminde sistemden alınan ile sistemden verilenin uzun vadede eşit olduğu durumu ifade eder. Bir diğer deyişle sistemdeki çalışanların ödediği primlerin sistemde emekliliğe hak kazananların maaşlarını karşılama durumudur. Yasa teklifini hazırlayan akıl, sıklıkla sosyal güvenlik sistemindeki aktüeryal dengeyi bahane ederek yapılmak istenen düzenlemeleri gerekçelendirmeye çalışmıştır.

Özellikle son zamanlarda iktidar ve bürokrasisi Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (SGK) aktüeryal dengesinin emeklilere ödenen maaşlar sebebiyle bozulduğunu iddia etmektedir. Oysa iktidar ve SGK yönetiminin, “sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği” bağlamında öne çıkarmaya çalıştığı “emekli sayısı artıyor, aktif çalışan/prim ödeyen sayısına oranla yük büyüyor. Bu sebeple emeklilik yaşı yükseltilmeli, emeklilik süresi kısaltılmalı, aksi halde sistem mali açıdan sıkıntıya girer. Sistem eski ekonomi/çalışma modeliyle uyumlu değil, reform gerekiyor. Dolayısıyla aktüeryal dengeyi gözetmek zorundayız; aksi hâlde sistem çöker” söylemleri gerçeği yansıtmamaktadır.

İktidarın bu söylemi sadece yıllara yaygın olarak emekçilerin gasp ettiği haklarına kılıf uydurma çabasıdır. Sorunun gerçekliklerden uzak bir şekilde buralardan teşhis edilmesi aynı zamanda iktidarın sınıfsal tercihini de göstermektedir.

AKP’li yetkililer aktüeryal dengeyi belirleyici gösterge olarak sunarlarken diğer değişkenleri geri plana itmekte hatta görmemezlikten gelmektedir. Sistem mali yük kavramıyla dar bir finansal çerçevede ele alınırken, hak, emek, sosyal adalet gibi boyutlar hiç dikkate alınmamakta, dile getirilmemektedir. İktidarın sistemde tıkanıklık olarak gördüğü meseleleri giderme adına ortaya koyduğu reformlar ise yalnızca emeklilik şartlarını ağırlaştırma, yaş yükseltme ve prim süresini uzatma gibi önlemlerden oluşmaktadır. Bunlar önerilirken sistemin devamlılığı adına belirleyici olan istihdam, ücret ve kayıt dışılık gibi temel sorunlar dile dahi getirilmemektedir. Kaldı ki, bu benzeri söylemler sosyal adalet açısından sorunludur. Zira aktüeryal denge teknik bir kavram olmakla birlikte toplumsal ve ekonomik bağlamdan kopuk biçimde sunulduğunda emeklilerin haklarının gerilemesine de sebep olacaktır.

Türkiye’de emekli maaşlarını düşük olmasına sebep olarak gösterilen bir diğer sebep ise Türkiye’de emekli sayısının çok fazla olduğu aktif/pasif oranı çok düşük iddiasıdır. Veriler sosyal güvenlik sistemi gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında bu söylemin doğru olmadığını göstermektedir.

Türkiye’de Sosyal Güvenlik Destek Primi (SGDP) kapsamında çalışanlar aktif sigortalılara dahil edildiğinde, aktif/pasif oranı 2024 yıl sonu itibarıyla 1,75’tir. Avrupa ülkelerinde ise ortalama aktif/pasif oranı ortalama 1,5’tir. Günümüzde düşük emekli aylıkları sebebiyle milyonlarca emekli tekrar çalışmakta veya iş aramak zorunda kalmaktadır. 2002 yılında yüzde 36,6 olan çalışan veya iş arayan emeklilerin oranı Aralık 2024’te yüzde 65,7’ye kadar çıkmıştır.

Aktif/Pasif Dengesine Sıkıştırılan Sömürü

Türkiye’de genellikle emekli aylıklarının düşük olmasının nedeni olarak emekli sayısının çokluğu gösterilmektedir, oysa gerçek böyle değildir. Türkiye’de emekli-aktif sigortalı oranı AB ortalaması civarındadır. Asıl mesele, emeklilere yeterli kamu kaynağının ayrılmamasıdır. İktidarın bu söylemi yaymadaki temel amacı, emekçi ve emeklilere reva görülen ücretlere dair gerçekleri gizleme çabasıdır.

Emekli aylıklarının düşüklüğü iktidar tarafından sıklıkla “kaynak yok, emekli sayısı çok” bahanesiyle açıklanmaktadır. Emekli sayısının çokluğunun kanıtı olarak ise bir emekliye kaç çalışanın düştüğünü gösteren “aktif-pasif” dengesi gösterilmektedir. Bu konudaki genel kabul ise dört çalışana bir emekli olması gerektiği kabulüdür. Özellikle gelişmiş ülkelerde ve Avrupa ülkelerinde istatistiklerin böyle olduğu kabul edilmektedir.

Çalışma Bakanı Işıkhan da “Avrupa’da dört çalışan bir emekliye bakıyor, bizde bu oran 1,7 civarında” demiştir. Ancak veriler durumun böyle olmadığını göstermektedir. Sosyal güvenlik sisteminin gelişmiş olduğu kabul edilen Avrupa ülkelerinde aktif-pasif oranı, yani çalışan emekli oranı ortalaması 2’nin altındadır. Günümüz sosyal güvenlik sistemleri sadece aktüeryal denge ile prim katkısıyla ayakta kalmaz. O nedenle günümüzdeki sosyal güvenlik sistemlerine primler dışında ciddi bir kamu katkısı yapılması zorunludur.

SEÇİLMİŞ AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ VE TÜRKİYE'DE AKTİF PASİF ORANI

Ülke	Toplam Emekli Sayısı	Kayıtlı İstihdam (15-64) yaş	Aktif-Pasif Oranı
AB Toplam	121,3	200	1,5
Almanya	23,7	39,9	1,7
Fransa	20,5	25,9	1,3
Türkiye	15,9	25,6	1,6
İtalya	15,7	20,4	1,3
İspanya	10	19,3	1,9
Portekiz	2,9	4,5	1,6
İsveç	2,8	4,8	1,7
Avusturya	2,6	4,2	1,6
Bulgaristan	2	2,4	1,2
Macaristan	2	4	2
Finlandiya	1,6	2,4	1,5
Danimarka	1,5	2,7	1,8
Norveç	1,5	2,7	1,8
İrlanda	1,1	2,4	2,1

Kaynak ve açıklama: EuroStat ve DİSK-AR. AB 2022, Türkiye 2024 verisidir. Toplam emekli sayısı yaşlılık, ölüm ve işgöremezlik aylıkları toplamıdır. Veriler yaklaşık olup çeşitli faktörlere bağlı olarak kimi değişiklikler gösterebilir.

SGK verilerine göre, 2025 yılında Türkiye’de yaşlılık aylığı alanların sayısı 12,2 milyon iken, dul ve yetimlerle birlikte pasif sigortalı sayısı 16,9 milyona ulaşmıştır. Verilere göre, 2023 yılında Almanya’da 23,7 milyon emekliye karşılık 40,4 milyon toplam çalışan söz konusudur. Yüzde 7 civarında kayıt dışı istihdam oranını düşüp düşmediğimize bağlı olarak Almanya’da aktif pasif dengesi yaklaşık 1,6-1,7 civarındadır. Fransa 20,5 milyon emekliyle ikinci sırada yer almaktadır.

Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere AB ülkelerinin birçoğunda aktif-pasif oranı 2’nin altındadır. Türkiye’de ise son zamanlarda, aktif-pasif oranı, bir miktar gerilese de 1990’lı yılların başından bu yana 2’nin altındadır. Yani

Türkiye’nin aktif-pasif oranı Avrupa ülkeleriyle ayrışma göstermemekte aksine paralellik taşımaktadır. Hatta iktidarın SGK’nın aktüeryal dengesini bozduğunu iddia ettiği EYT düzenlemesine rağmen Türkiye’deki aktif pasif oranı AB ülkeleri ortalamasının altına düşmemiştir. Türkiye’deki emekli sayısının yüksek olduğu, aktif pasif oranının düşük olduğu iddiası gerçek dışıdır. Türkiye’nin emekli sayısı istihdama oranla çok yüksek değildir.

AKP’nin Seçim Yatırımı Olarak EYT ve Gerçekler

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı Raci Kaya’nın bu torba yasa teklifinin TBMM Plan Bütçe Komisyonu’ndaki görüşmeleri sırasındaki konuşması da iktidarın meseleye bakış açısını göstermesi açısından çarpıcıdır. Kaya komisyondaki konuşmasında, “Türkiye olarak, bütün SGK olarak, toplam aldığım primlerin, bana ödenen primlerin ortalama süresi yirmi yıl, Avrupa’da, Almanya’da bu süre kırk beş yıl, ortalamada da kırk yıl. Bunu niye vurguluyorum? Eskiden ‘mezarda emeklilik’ deniyordu, 50-55 yaşta ölüyorduk, şu anda 78 ortalamaya gelmişiz, yani bütün veriler OECD verileridir. Yirmi yıl prim ödedikten sonra emeklilikte şu anda EYT’yle birlikte 48 yaşında emekli oldu insanlar. Yani burada vurgulamak istediğim şey, biz şu anda 50 yaş gibi bir ortalamada emekli ediyoruz. EYT’yle birlikte toplam 2023 yılından beri emekli sayımız 3 milyon arttı, yıllık 400 bin artacak, 1 milyon civarında artacakken, 2 milyon net oradan gelen bir emekli var” ifadeleri kullanmıştır.

Kaya’nın Türkiye’deki sosyal güvenlik sisteminde sorun olarak göstermeye çalıştığı noktalar, sistemdeki asıl sorunları görmezlikten gelmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira sistemdeki asıl sorunlar, konunun uzmanlarının da sıklıkla dile getirdiği üzere, düşük ücretlerin pirim gelirlerini düşürmesi, istihdam oranının düşüklüğü ve kayıt dışılıktır.

Son zamanlarda iktidar yetkilileri tarafında kendi dönemlerinde çıkarılan EYT’ye başka bir iktidar tarafından çıkarılmış gibi muhalefet etmekte, kamuoyunda farklı bir algıya sebep olunmaktadır. Bugün SGK başkanı tarafından eleştirilen EYT uygulaması, EYT’nin çıkarıldığı dönemin SGK başkanı tarafından eleştirilmemiş aksine EYT’nin SGK’nin mali sistemi üzerindeki etkilerinin sınırlı olacağını ifade etmiştir. O dönemki SGK başkanının yaptığı konuşmada, “Burada genç nüfuslu olmanın, bunun mali sistem üzerindeki, sosyal güvenlik sistemleri üzerindeki yükü üzerinde sürdürülebilir olması açısından önemli olumlu katkıları var. Bugün itibarıyla yüzde 96,2 oranında gelirlerin giderleri karşılama oranıyla karşı karşıya oluyoruz” ifadelerini kullanmıştır.

İfadelerden anlaşılacağı üzere dönemin bürokrasisi EYT uygulamasına karşı çıkmamış aksine gelirlerin giderleri karşılama oranını gösteren verilerle süreci desteklemiştir. Dolayısıyla Eylül 2025’te Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan’ın katıldığı bir programda dile getirdiği, “Çok şükür emeklilerin maaşını zor koşulda olsak da ödüyoruz” ifadeleri gerçeği yansıtmamaktadır. Bunu 2026 yılına ait merkezi yönetim bütçe verileri de doğrulamaktadır. Çünkü resmi bütçe belgelerine göre SGK gelirlerinin giderleri karşılama oranı 2025 yılı için yüzde 95,3 seviyesindedir.

Program Adı: SOSYAL GÜVENLİK
Alt Program Adı: SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE MALİ KATKI

Gereke ve Açıklamalar

Sosyal Güvenlik Kurumunun finansman açığı karşılanmaktadır.

Alt Programın Hedefi

Sosyal güvenlik kurumunun finansman açığı karşılanacak ve diğer kanuni yükümlülükler yerine getirilecektir.

Alt Program Performans Göstergeleri

Performans Göstergesi	Ölçü Birimi	2024 Gerçekleşme	2025 Planlanan	2025 YS Gerç. Tah.	2026 Hedef	2027 Hedef	2028 Hedef
1- Bayram ikramiyesi alan emekli sayısı	Sayı	15.456.355	16.200.000	15.909.844	16.330.000	16.760.000	17.210.000
2- Devlet katkısının sosyal güvenlik kurumu gelirlerine oranı	Oran	16	16,3	16,2	16,4	16,6	16,7
3- Sosyal güvenlik kurumu gelirlerinin giderlerini karşılama oranı	Oran	99,8	89,7	95,3	99,4	100,9	102,3

SGK başkanının bugün karşı çıktığı EYT düzenlemesi, kendinden önceki SGK başkanı ve dönemin iktidar üyeleri tarafından sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesini koruyan bir düzenleme olarak savunulmuştur. Kaldı ki, EYT'den yararlanan yurttaşlar iktidarın lütfuna mazhar olmuş, bu şekilde emeklilik hakkı kazanmış yurttaşlar değil zamanında prim ödemiş sigortalılardan oluşmaktadır. Hatta günümüzde EYT'lilerin önemli bir kısmı yaşam şartlarının zorluğundan dolayı emekli olup bir köşeye çekilmemiş aksine çalışma yaşamına devam etmek zorunda kalmışlardır. Yani sosyal güvenlik destek primi ödemeye devam etmektedirler.

Öte yandan EYT sorunu asla çözülmüş değildir. Milyonlarca emekçi seçimlerden önce çıkarılan EYT düzenlemesiyle hak kaybına uğramıştır. 8 Eylül 1999 tarihinden önce sosyal güvenlik sistemine giriş yapanlar EYT düzenlemesinden faydalanıp emekli olabilmişken, 9 Eylül 1999 tarihinden yani sadece 1 gün sonra sigorta girişi yapılan yurttaşlar kapsam dışı bırakılmıştır. İktidar EYT sorununu çözmemiş aksine yeni türden haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur. Yapılması gereken bir lütuf ya da seçim yatırımı olarak değil emekçilerin hakları gereği en azından kademeli emeklilik sistemi

getirilerek soruna çözüm üretilmesidir. DEM Parti olarak büyüyen EYT sorununda hakkaniyetin sağlanabilmesi için kademeli emeklilik sisteminin getirilmesi gerektiğini savunuyoruz.

Ancak ne yazık ki, iktidar sistemdeki yapısal sorunları gidermek yerine tali meselelere odaklanarak hedef saptırmakta, ortaya çıkan faturanın yükünü emekçi ve emeklilere kesmeye devam etmektedir. Emekliler söz konusu olduğunda kaynak yokluğundan dem vuran iktidar sıra sermaye gruplarına gelince kaynak sorunu yaşamamakta, sermayeyi ihya etmektedir.

AKP İktidarlari Emekliyi Perişan Etti

Emeklilik hem çalışmaya bağı bir hak hem de çalışma hakkının devamı niteliğinde bir evredir. Bu sebeple emeklilerin sorunları çalışma hayatı ve sorunlarının önemli bir parçasıdır. Sosyal güvenlik hakkının ayrılmaz bir parçası olan emeklilik hem Anayasa hem de uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu sebeple ömürlerinin en verimli zamanlarını çalışarak geçirmiş olan yurttaşlara emekliliklerini huzur ve refah içinde geçirmeleri sağlamak devletin en temel yükümlölükleri arasındadır.

Emekliler günümüzde Türkiye'nin en önemli toplumsal gruplarından birisini oluştururken, nüfus içindeki payları giderek artmaktadır. 2024 itibarıyla emekli ve hak sahipleri Türkiye nüfusunun yüzde 18,5'ini oluşturmaktadır. 15,9 milyon emekli ve hak sahibi kişı sayısıyl Türkiye, Avrupa ülkeleri içinde emekli ve hak sahibi sayısının en fazla olduğı üçüncü ülke konumundadır. Ne var ki, bu sayısal artışa rağmen emeklilerin bütçeden aldıkları pay yıllar geçtikçe azalmaktadır. Emeklilerin bütçeden aldıkları pay azalırken sosyal adaletsizlik artarak devam etmektedir.

Türk-İş'in Eylül 2025 verilerine göre, açlık sınırı 27 bin 970 liraya yoksulluk sınırı 91 bin 109 liraya çıkmıştır. Bu şartlar altında yaklaşık 4 milyon emekli 16 bin 881 TL maaşla yaşamaya çalışmaktadır. Milyonlarca emekli en temel ihtiyaçları karşılama sınırı olarak kabul edilen açlık sınırının bile çok altında, yüzde 65'i oranında maaş almaktadır.

SGK verilerine göre yaklaşık 17 milyon emeklinin olduğu Türkiye'de Disk-Ar tarafından açıklanan Emeklilerin Durumu Raporu'na göre 2025 yılının ilk yarısında ortalama emekli maaşları sadece 17 bin 252 liradır. 22 yıl önce asgari ücretin yüzde 36 üstünde olan ortalama emekli aylıkları 2025'te asgari ücretin yaklaşık yüzde 22 altına düşmüştür. 2001 yılında asgari ücretin 1,6 katı olan en düşük emekli maaşı, 24 yıl sonra net asgari ücretin yüzde 0,7 katına kadar düşmüştür.

Yine aynı rapora göre 2002'de ortalama emekli aylığının kişi başına GSYH'ye oranı yüzde 46,4 iken bu oran 2025'te yüzde 29'a gerilemiş, emekli aylığı ve hak sahiplerine yapılan ödemelerin GSYH'ye oranı AB-27 ülkelerinde ortalama yüzde 9,8 iken Türkiye'de bu oran sadece yüzde 3,7 olarak gerçekleşmiş, 2009-2024 arasında Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan bütçe transferlerinin bütçe ve GSYH'ye oranı ciddi biçimde düşmüş,

2025 yılının ilk yarısında ortalama emekli aylığı 17 bin 252 TL ortalama işçi emekli aylığı ise 17 bin 089 TL olmuştur. 2025 yılının ilk yarısında, günümüzde 16 bin 881 lira, en düşük emekli aylığı yalnızca 14 bin 469 lira olmuştur. Emekli aylıklarının sefalet düzeyine düşmesinin en temel sebebi ise AKP'nin sosyal güvenlik politikaları ve sermaye lehine sosyal güvenlik sistemine yaptığı değişiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de hem emekli olabilmek hem de insanca bir yaşam sürebilmek giderek zorlaşmaktadır. İktidarın sermaye yanlısı politikalarının sonucu olarak Türkiye'de emeklilik sistemi bir adaletsizlikler sistemi haline gelmiştir.

Türkiye’de emeklilerin sorunları günden güne derinleşirken, talepleri görmezden gelinmektedir.

Ekonomik sorunların her geçen gün derinleştiği, yoksulluğun, enflasyonun, gelir dağılımı adaletsizliğinin ve işsizliğin artarak devam ettiği Türkiye ekonomisinde emekliler başta olmak üzere emeğiyle geçinen yurttaşlar açlığa mahkûm edilmektedir. Sabit gelirliler başta olmak üzere alım gücünün her geçen gün düştüğü, zamların takip edilemediği, enflasyon baskısının artarak devam ettiği ve işsizliğin arttığı bir ortamda emekçi ve emeklilerin yaşamı daha da zorlaşmıştır. Oysa emekliler başta olmak üzere o ülkede yaşayan yurttaşların insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmeleri “sosyal devletin” asli sorumluluklarındandır.

Türkiye’de emekliler, 2000’li yılların başından bu yana düzenli bir şekilde hak kaybı yaşamaktadır. Bu mağduriyetlerinin en temel sebebi ise 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası adı altında çıkarılan kanundur. 2008 yılında yürürlüğe giren 5510 sayılı yasa ile emekliliğe erişim hakkı zorlaşmış, emeklilik yaşı yükseltilmiş, emekli aylığı elde etme koşulları değişmiş ve emekli aylıkları düşmeye başlamıştır. 5510 sayılı kanun ile emekli aylıklarının sistemli bir biçimde düşürülmesi süreci başlamıştır. Bu kanunun aylık bağlama oranı, güncelleme katsayısı, aylıkların alt sınırı ve aylıkların artırılmasına ilişkin hükümleri emekliler için ciddi mağduriyetler yaratmaktadır. Bu yasayla benimsenen sistem sonucunda emekli aylık bağlama oranları ve güncelleme katsayıları düşmüştür. Emekli aylıklarının hesaplanmasında milli gelirin payı iyice azalmış, aylıkların artırılmasında sadece resmi enflasyon dikkate alınmıştır.

Tüm bunların sonucunda ise aylıklarda ciddi bir gerileme yaşanmıştır. Yaşanan bu gerilemeler sonrasında ise aylıklara ilişkin tamamlama işlemi ve ikramiye gibi palyatif çözümler gündeme getirilmiş ancak bu çözümler de işe yaramamıştır. Bu düzenlemelerden dolayı emekli aylıkları iyice düşerken, emeklilerin yaşam koşulları daha da kötüleşmiştir. Bugün milyonlarca emekli

asgari ücretin oldukça altında bir gelir elde etmektedir. Emekliler, artan emekli yoksulluğu sebebiyle yeniden işgücü piyasasına girmek zorunda kalmaktadır.

Emekli yoksulluğu büyürken emeklilerin maaş artış taleplerine iktidar tarafından “kaynak yok” bahanesi sunulmaktadır. Özetle, yıllarca ülkenin büyümesi için emek veren emekliler büyüdüğü söylenen ülke ekonomisinden pay alamamaktadır. Tablo böyleyken iktidar uyguladığı yanlış/yanlış sosyal politikaların yükünü yine emekli ve emekçilere yıkmaya çalışmaktadır.

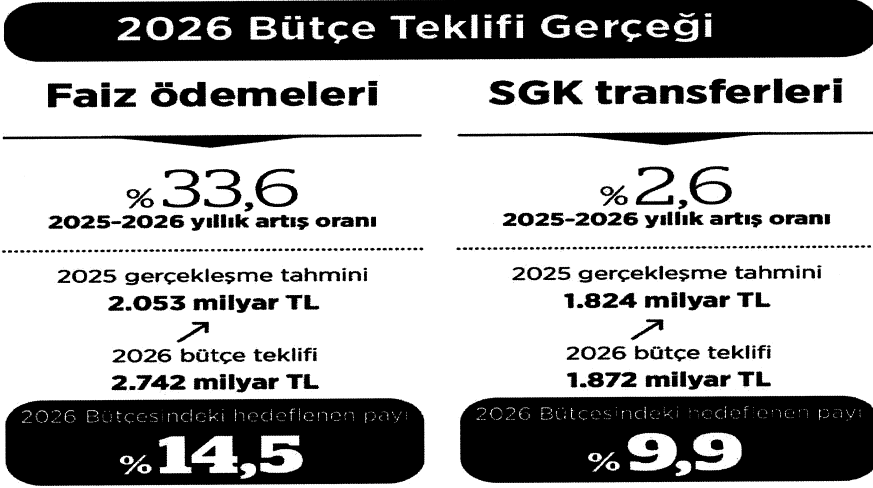
Emeklileri Görmezden Gelen İktidar 2026 Bütçesi’nden Yine Yandaşlara ve Faiz Lobisine Trilyonlar Aktarıyor

SGK’de yaşanan sorunların altında yatan bir diğer sebep ise SGK’ye yapılan bütçe transferlerinin yetersiz olmasıdır. SGK’ye yapılan bütçe transferleri emekli sayısı yıldan yıla artarken oransal olarak düşmeye devam etmektedir. Türkiye’de bütçeden sosyal güvenlik sistemi için ayrılan bu oran dünya ortalamasının yarısı düzeyindedir.

2026 yılı bütçe teklifinde faize 2 trilyon 742 milyar lira kaynak ayrılmıştır. Bu bir önceki yıl faiz için ayrılan 1 trilyon 950 milyar liranın yaklaşık yüzde 40,6’sına denk gelmektedir. Ancak bugün itibarıyla 2025 yılı gerçekleşme tahminin 1 trilyon 950 milyarla sınırlı kalmayacağı, gerçekleşmenin 2 trilyon 53 milyar TL olacağı öngörülmektedir.

Bu durumda 2026 yılında 2025’e göre faiz ödemeleri artışı geçen yıla nazaran yüzde 33,6 olarak gerçekleşecektir. Faizdeki artış yüzde 34’lerdeyken SGK transferlerinin artışı yalnızca yüzde 2,6’yla sınırlı kalmıştır. 2026 bütçe teklifinde SGK transferleri için 1 trilyon 872 milyar kaynak ayrılmıştır. Bunun önemli bir kısmı ise görevlendirme giderleri için ayrılmıştır. Önemli bir kısmı işverenlere teşvik ve ödeme gücü olmayanların Genel Sağlık Sigortası (GSS) primi olarak ödenecektir. Böylece 2025 yılı gerçekleşme tahmini 1 trilyon 824 milyar TL olan SGK transferlerindeki artış sadece yüzde 2,6’da kalacaktır. Öte

yandan 2026 bütçe teklifinde SGK transferlerinin bütçedeki payı yüzde 9,9’a düşürülmektedir. Günümüzde bu pay yüzde 13 civarındayken bu rakamlara yüzde 20’lerden gelmiştir. Son on yılın ortalaması yüzde 20’ler civarında olmuştur.

2026 Bütçesinden faiz lobisine 2,7 trilyon lira ayrılırken, faizin bütçedeki payı ise yüzde 14,5 olarak hedeflenmiştir. 16 milyon emekliye ise sadece 1,8 trilyon lira kaynak ayrılmıştır. Yine Kamu Özel İşbirliği projelerine 2025 yılı için 204,2 milyar lira, 2026 yılı için 238,4 milyar lira, 2027 yılı için ise 246,5 milyar lira ödenek ayrılmıştır.

Dolayısıyla Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin yapısal sorunlarını gidermek için primlerini ödeyip emeklilik hakkı kazananları vicdansızca suçlamak yerine yapılması gerekenler bellidir.

Birincisi, SGK’nin prim gelirlerini arttırmak için istihdamı arttırmaktır. Avrupa’da istihdam oranı yüzde 70 civarındayken, Türkiye’de istihdam oranı yüzde 50 civarındadır. İkincisi, yüksek kayıt dışı istihdamın önüne geçilmesidir. Kayıt dışı istihdam oranı yüksek oldukça prim kaçakları yüzünden SGK’nin geliri azalacaktır. Üçüncüsü, düşük ücretlerin insan onuruna yaraşır bir düzeye yükseltilmesidir. Düşük ücret düzeyi SGK gelirlerini de düşürmektedir. O sebeple

yapılması gereken ücretleri, istihdamı ve kamu desteğini artırmak, kayıt dışılığı düşürmektir. Sosyal güvenlik sisteminin gelişkin olduğu ülkelerde emeklilerin daha yüksek maaş almasının sebebi hem ücretlerin hem de kamu katkılarının yüksek olmasıdır. O sebeple asıl mesele kaynak yokluğu değil, tercihlerdir. Suçlu emekli olanlar değil, sosyal güvenlik sistemine emeklilik hakkını kötüleyen “emekli düşmanı” bir bakış açısıyla bakmaktır.

MADDE DEĞERLENDİRMELERİ

Madde 1: Emekliler, dul ve yetimler dışındaki tüm bireyler için kira gelirlerinde uygulanan gelir vergisi istisnası kaldırılmaktadır. Bu madde, tek bir konutu olup kiraya vererek geçimini sağlayan düşük ve orta gelirli yurttaşların vergi yükünü artıracaktır. Öte yandan getirilmek istenen bu düzenleme, ev sahiplerinin vergi yükünü kira bedeline yansıtmasıyla kirada yaşayan yurttaşların giderlerini artıracak dolaylı bir etki de yaratabilir. Düşük gelirli ev sahiplerinin kirayı elden alması durumundaysa kayıt dışılığa sebebiyet verebilir.

Yüksek gelirli, çok sayıda gayrimenkulü bulunan kişiler zaten şirketler veya fonlar üzerinden avantajlı şekilde vergilendirilmektedir. Tek evini kiraya veren yurttaşın istisnasını kaldırmak, sosyal adalet değil dar gelirliden ek kaynak yaratma politikasıdır.

İstisna yalnızca kaldırılmamalı, konut sahipliği sayısının yanı sıra gelir düzeyine göre kademelendirmeye gidilmelidir. Tek bir eve sahip olanlar ve yıllık kira geliri belirli bir tutarın altında olanlar için istisna sürmelidir.

Madde 2: Kira geliri beyanında, konut kredisi faizlerinin gider olarak indirilmesi uygulamasını sonlandıracak bu düzenleme, kredisini ödeyen küçük mülk sahipleri için ek bir vergi yükü anlamına gelmektedir. Zaten yüksek faizli borçla ev alan

yurttaş, ödediği faizi gider yazamayacağı için aynı gelir üzerinden bir kez daha vergi ödeyecektir.

Bu madde, tasarruf sahibini cezalandırır, dar gelirli konut sahiplerini dezavantajlı hale getirir. Varlıklının gayrimenkul yatırımlarını şirketler üzerinden gider gösterebildiği bir sistemde, bireysel konut sahiplerine bu hakkın tanınmaması çifte standarttır. Düzenlemenin 1 Ocak 2025'ten itibaren geriye dönük uygulanacak olması hukukun geriye yönelik işletilememesi temel ilkesine aykırıdır. Bu madde geri çekilmeli veya tek konut kredisi için gider indirimi hakkı korunmalıdır.

Madde 3: Geçici vergi dönemlerinin yeniden 4 döneme çıkarılması, şirketler ve serbest meslek erbabı için bürokratik yükün artmasına neden olacaktır. Muhasebe ve raporlama maliyetleri büyüyecek, özellikle küçük işletmeler açısından ciddi bir idari külfet yaratacaktır. Bu düzenleme, kamu gelirlerinin öne çekilmesi amacını taşımaktadır.

Madde 4: Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonlardaki bir yıllık elde tutma süresine bağlı tevkifat istisnasının bazı nitelikli yatırımcılar için kaldırılması öngörülmektedir. Böylelikle fon yatırımcılarının bir kısmı için vergi planlaması engellenmiş olacaktır. Ancak bu düzenleme, sermaye piyasalarında küçük yatırımcıya dokunmamaktadır. Esasen büyük fon yöneticilerine yöneliktir.

Bu değişiklik teknik olarak doğru bir adım olsa da kapsam son derece dar bırakılmıştır. Türkiye'de sermaye kazançları üzerindeki vergi yükü hâlâ çok düşüktür. Düzenlemede belirtilen özelliklere sahip olanlar dışında kalanlar (sürekli olarak portföyünün en az yüzde 51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan fonlardan, katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen, TEFAS'ta -Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu- işlem

görmeyen ve fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayanlar) istisnadan yararlanmaya devam edeceklerdir. Gerçek bir vergi adaleti için tüm fon kazançları artan oranlı biçimde vergilendirilmelidir.

Madde 5 ve 6: Büyükşehir statüsündeki illerde il özel idareleri yerine kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) adına kayıtlı taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden ve tapu harcından istisna tutulmasını düzenleyen bu maddeler YİKOB'lara mali ayrıcalık tanımaktadır.

YİKOB sistemi, yerel yönetimleri fiilen sınırlayan bir yapıdır. Vergi muafiyeti gibi mali ayrıcalıkların bu yapılara tanınması, seçilmiş yerel meclisler aleyhine, merkezileşmeyi kurumsallaştıran bir adımdır. Muafiyet, denetimsiz bir şekilde kamu araçlarının kullanım sayısını artırarak araçların kişisel kullanım riskini yükseltebilecektir.

Belediyeler ve il özel idareleri ile merkezi kurumlar arasında mali adalet sağlanmalı, yerel yönetimlerin özerkliği ve eşitliği anayasal güvenceye kavuşturulmalıdır. Demokratik bir mali sistem, halkın seçtiği yönetimleri değil, halkın denetleyemediği kurumları ödüllendirmemelidir.

Madde 7 ve 9: Gayrimenkul satışında gerçek satış bedelinin düşük beyan edilmesi halinde uygulanan vergi ziyai cezasının yüzde 25'ten yüzde 100'e çıkaran bu düzenlemenin konut alım-satım maliyetlerini artıracak ve dar gelirli vatandaşların konut edinme maliyetini yükselteceği ortadadır.

Bu düzenleme, adil olmayan bir cezalandırma mekanizması yaratır. Gerçek satış bedellerinin düşük beyan edilmesinin asıl nedeni, yüksek tapu harcı oranlarıdır. Gerçek emlak değerini kimin ve neye göre belirleyeceği konusundaki

muğlaklık, uygulamada sorunlara yol açacaktır. Çözüm cezayı artırmak değil, harç oranlarını düşürmek ve beyan sistemini sadeleştirmektir.

Madde 8: Madde ile sıfır ve ikinci el araç satışlarında noter harcının satış bedeli üzerinden alınması, asgari maktu harçtan az olmaması düzenlenmektedir. Bu düzenleme araç satış maliyetlerini yükseltecek, otomobil alım-satımında zaten artan vergi yükünü büyütecektir. Dolayısıyla bu düzenleme tüketiciye dolaylı vergi artışı anlamına gelir. Noter harcı oranı, özellikle ikinci el araçlar için kademeli hale getirilmelidir. Sabit oran yerine, düşük bedelli araçlar için alt sınır düşürülmelidir.

Madde 10: 492 sayılı Harçlar Kanunu’nda yapılan düzenlemeyle, mevcut durumda harca tabi olmayan birçok ruhsat ve yetki belgesinden yıllık harç alınması yoluna gidilmektedir.

Bu kapsamda:

- Ayakta teşhis ve tedavi yapılan yaklaşık 10.900 özel sağlık kuruluşundan yıllık 20 ila 50 bin Türk Lirası arası, yaklaşık 17.046 adet ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşuna ait belgelerden 20 ila 40 bin Türk Lirası arası, 9.344 adet veteriner hekim muayenehane ve poliklinikleri ile hayvan hastanelerine verilen ruhsatlardan 10 bin ila 40 bin Türk Lirası arası,

- 13.536 adet kuyum işletmesinden yıllık 30 bin Türk Lirası, 78.760 adet ikinci el motorlu kara taşıtı alım satımı yapan işletme ile 86.488 adet taşınmaz ticareti yapanların yetki belgelerinden yıllık 20 bin Türk Lirası yıllık harç alınması ve büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde bu harçların bir kat artırımı uygulanması amaçlanmaktadır.

Yine madde ile, 159 adet ticari havayolu ve genel havacılık işletme ruhsatlarından ve kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgelerinden yıllık

harç alınması sağlanmaktadır. Ayrıca, mevcut durumda sadece ruhsat alımında harca tabi hususi hastaneleri ve laboratuvarları açmak için düzenlenen ruhsatnameler ile turizm müessesesi işletme belgelerine ilişkin harcın yıllık hale getirilmesi öngörülmektedir.

Bu madde, çeşitli sektörlerde (veteriner hekimlik hizmetleri, hayvan hastaneleri, havacılık, turizm ve özel hastaneler/laboratuvarlar) faaliyet gösteren işletmelerin ruhsat, izin belgesi ve işletme ruhsatlarından yıllık harç alma yükümlülüğü getirilmesini düzenlemektedir. Yapılması öngörülen düzenleme ile yaklaşık 4,5 milyar Türk Lirası gelir etkisi sağlanacağı öngörülmektedir.

Bu düzenlemeyle özellikle veteriner hekim muayenehaneleri, poliklinikleri ve hayvan hastanelerinin teşhis/tedavi yetkisi belgeleri, faaliyet izinleri için yıllık harç tahsilatı zorunlu kılınacak; havacılık sektöründe ticari/genel havayolu işletme ruhsatları için benzer yükümlülük eklenecek; özel hastaneler, laboratuvarlar ve turizm tesislerinin ruhsat güncellemeleriyle bağlantılı harçlar, yıllık periyoda dönüştürülecektir.

Madde metninde bir araya getirilen iş kollarının veya faaliyet alanlarının hangi saikle ya da başka bir tabirle neye göre seçildiği hususu açıklanmaya muhtaçtır. Kuyumcuları bir yandan galericilerle öte yandan veteriner hekim muayenehaneleriyle ve genel havayolu işletmeleriyle aynı maddede bir araya getirebilen anlayışın, yasama tekniğini bütün kural ve kaideleri bir kenara koyarak salt torba yasa tekniğine indirgemiş olmasının bir başka izdüşümünü de bu maddede görmek mümkündür.

Madde ile getirilmek istenen düzenleme, hayvan sağlığı hizmetleri (ayakta teşhis, muayenehaneler, poliklinikler ve hastaneler), kuyumculuk ve ticari havayolu ile genel havacılık işletmelerinin ruhsatlandırma ve faaliyet belgelerini aynı çerçeveye sıkıştırarak büyük karmaşa yaratmıştır. Ancak asıl vahim nokta, küçük ölçekli işletmeleri harç yükümlülüğü altına sokarak ekonomik çöküşe sürüklenme potansiyelidir. Ekonomik belirsizliklerin hüküm sürdüğü bu dönemde,

sınırlı kaynaklarla ayakta kalmaya çalışan bu küçük işletmeler, ek mali yüklerle resmen cezalandırılmaktadır. Hayvan hastanelerinden kuyumculara, havayolu şirketlerinden laboratuvarlara uzanan bu geniş kapsam, sektörel ihtiyaçları değil, bürokratik bir dayatmayı yansıtmaktadır.

Teklifin bu maddesi ile kimi ruhsat ve belgelere yıllık harç miktarları düzenlenirken, aslında yapılmak istenen kelimenin tam anlamıyla, Türkiye’deki ekonomik krizin bedelinin bir kez daha yoksullukla sınavı bitmeyen emekçilere ve serbest meslek sahibi yurttaşlara çıkartılmasıdır.

Küçük ölçekli işletmelere uygulanan harçlar, enflasyonla çözüm ona mücadele edilen şu dönemde beklenenin aksine enflasyonist bir etki yaratarak doğrudan halka yansıyacak ve hayat pahalılığını artıracaktır. Bu işletmeler, maliyetlerini karşılamak için ürün ve hizmet fiyatlarını yükseltmek zorunda kalacak; veteriner hizmetleri, kuyumculuk ürünleri ve hatta dolaylı olarak ulaşım ücretleri gibi kalemler halkın cebini yakacaktır. Özellikle dar gelirli aileler, evcil hayvan bakımı veya temel ihtiyaçlar için daha fazla ödeme yapmak durumunda kalırken, genç girişimciler ve esnaf kepenk kapatmanın eşiğine gelecektir. Laboratuvarların işletimine dair belirsiz ifadeler ise denetimsizliği ve hukuki kaosu körükleyecektir. Bu madde, ne veterinerlik hizmetlerinin niteliğini koruyup yükseltecek ne havacılık güvenliğini sağlayacak ne de küçük işletmelere nefes aldırarak bir vizyon sunmaktadır. Aksine söz konusu sektörlerde yaşanacak geriye gidişin habercisi niteliğindedir.

İktidar sözcüleri bu düzenlemenin, beyan adaletini sağlama, kayıt dışı para akışının önlenmesi ve finansal şeffaflığın güçlendirilmesine hizmet edeceğini ifade etmektedir. Türkiye’de kayıt dışı ekonominin milli gelire oranı yüzde 30 seviyelerinde tahmin ediliyor. Bu oran, Avrupa Birliği ortalamasının neredeyse iki katı. Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede kalıcı başarı, sadece cezalandırma veya ek yüklerle değil, vergide adaleti sağlama ve çok kazananan çok, az kazananan az vergi alma ilkeleri doğrultusunda hareket edilerek düzenli gelir

takibi, dijital beyan sistemleri, e-fatura ve e-pos entegrasyonlarının güçlendirilmesiyle mümkün olabilir.

Sonuç olarak Bakanlık verilerine göre potansiyel etki alanı oldukça geniş bir düzenleme getirilmektedir. Toplamda yaklaşık 200 bin meslek mensubunun yeni uygulamadan doğrudan etkileneceği öngörülmektedir.

Bu düzenlemenin haksız rekabetin önüne geçilerek kayıt dışı çalışan işletmelerle mücadeleyi güçlendirmesi gibi olası bir faydası mümkündür. Ancak öte yandan bu düzenlemenin olası risklerinin ağırlığının daha büyük olacağı apaçık ortadadır. “Çifte vergilendirme” tartışmalarını doğurması muhtemel bu uygulama ile harçların sabit belirlenmesi küçük işletmeleri zorlayabileceği gibi, geliri düşük mükellefler sistem dışına itilecektir. Sonuç olarak vergi sisteminde köklü bir reform yapılmadan sadece belirli meslek gruplarına harç getirilmesi, kısa vadede gelir artışı sağlasa da uzun vadeli ekonomi ve adalet sorunlarını çözmeyecektir.

Madde 12: Bu madde, yükseköğretimde öğrenim ücretlerinin belirlenmesine ilişkin bir düzenleme getirmektedir. Maddede yapılan düzenleme ile, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nda yapılan değişiklikle vakıf yükseköğretim kurumlarında hazırlık sınıfı ve/veya birinci sınıf dışındaki öğrenim ücretlerinin Mütevelli Heyet yerine cari yıl haziran ayı yıllık ÜFE ve TÜFE artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu’nun belirleyeceği esaslara göre tespit edilmesi öngörülmektedir.

Halihazırda Türkiye’de kent ekonomilerinin sunduğu kârlılık koşullarına göre büyük kentlerden başlayarak orta ölçekli kentlere doğru yayılmaya devam eden 78 vakıf yükseköğretim kurumu (2025 YÖK verilerine göre 4 vakıf meslek yüksekokulu ve 74 vakıf üniversitesi bulunmaktadır) görünümünde işleyen özel üniversite faaliyet göstermekte ve bu kurumlarda 867.805 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu sayı ise toplam yükseköğretim öğrencilerinin yaklaşık yüzde

11,4'üne karşılık gelmektedir. Başka bir şekilde söylemek gerekirse yükseköğretime kayıtlı her 100 kişiden 11'i vakıf yükseköğretim kurumlarında kayıtlıdır.

Türkiye’de kitlesel yükseköğretim hizmetinin ana omurgasını hâlâ devlet üniversiteleri oluşturmaktadır, ancak vakıf yükseköğretim kurumları sistemde gittikçe daha büyük bir yer almaktadırlar. Ayrıca, devlet üniversiteleri bütün bölgelere dağılmışken, vakıf yükseköğretim kurumları sadece belli illerde faaliyet göstermektedir. Bu çerçevede İstanbul’da 47 yükseköğretim kurumu (43 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslek yüksekokulu) mevcuttur.

Düzenleme, ücretsiz olması gereken yükseköğretilimi enflasyona endeksleyerek öğrencilerin sırtına yeni bir mali yük bindirmektedir. Anayasa’nın 42. Maddesinde yer alan hiç kimsenin, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamayacağı hükmü tartışma götürmeyecek kadar açık ve kesindir. Ancak pratikte gördüğümüz şey çok daha farklıdır.

Ülkede yaşanan ekonomik kriz nedeniyle, mezunların iş bulamaması ve çeşitli gerekçelerle her yıl yüz binlerce öğrenci üniversitelerden kaydını sildirmektedir. YÖK tarafından geçtiğimiz ay yapılan açıklamaya göre 1 Ocak 2015’ten bu yana tam 1 milyon 400 bin 949 öğrenci yükseköğretim kurumlarından kaydını sildirdi. Yani her ay yaklaşık 11 bin öğrenci üniversitelerden kaydını sildirdi. Kaydını sildiren öğrenci sayısı ülkedeki 66 ilin nüfusundan daha fazladır.

Türkiye’de “özel üniversite” diye nitelendirilen kurumlar vakıf üniversiteleridir ve kamu tüzel kişiliğine sahiptir. Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği 4’üncü Maddesinde: “Vakıf Yükseköğretim Kurumu: Kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile Vakıflar tarafından kurulmuş bulunan üniversite ile yüksek teknoloji enstitüsü ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, meslek yüksekokulu konservatuarlar, araştırma uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji

enstitüsüne bağlı olmayan meslek yüksekokuludur.” şeklinde düzenlenmiş olup, vakıf yükseköğretim kurumunun kar amacı güdemeyeceği belirtilmektedir. Halihazırda 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 9 uyarınca vakıf üniversiteleri öğrenim ücretleri vakıf üniversitelerince belirlenmektedir. Bu durum fahiş zam oranlarını ortaya çıkarmakta ve öğrencileri zor duruma sokmaktadır. Ancak bu maddeyle getirilmek istenen düzenlemeyle de değişen bir şey olmayacaktır.

Türkiye’de vakıf üniversitelerinin ücretleri hız kesmeden yükselmeye devam etmektedir. 2025-2026 öğretim yılı için Türkiye’de en yüksek vakıf üniversite ücreti Sabancı Üniversitesi’nde 1 milyon 595 bin TL olarak belirlendi. Koç Üniversitesi 1 milyon 590 bin TL ile ikinci sırada yer alırken, Özyeğin Üniversitesi 1 milyon 385 bin TL, Bahçeşehir Üniversitesi 1 milyon 334 bin TL ve Kadir Has Üniversitesi 1 milyon 230 bin TL ile ilk beşi oluşturuyor. Listenin devamında İstanbul Bilgi Üniversitesi 1 milyon 190 bin TL, Yeditepe Üniversitesi 1 milyon 127 bin 500 TL, Başkent Üniversitesi 970 bin TL, Bilkent Üniversitesi 950 bin TL ve İstanbul Ticaret Üniversitesi 665 bin TL ile yer alıyor.

Birleşik Krallık’ta ise aynı bölümlerde yıllık eğitim ücretleri 10 bin 500 - 13 bin 700 pound arasında değişiyor. Güncel kurla hesaplandığında bu rakamlar 582 bin TL ile 760 bin TL aralığında kalıyor. Öte yandan fiyatları dünyanın en nitelikli eğitim veren üniversiteleri ile yarışan vakıf üniversitelerinin uluslararası indekslere göre yapılan sıralamada kendine yer bulmaması da oldukça manidardır. Bu çerçevede dünyanın en prestijli sıralaması olarak kabul edilen Çin Şangay Üniversitesi tarafından yapılan ARWU 2025 (Academic Ranking of World Universities) dünya üniversiteleri sıralamasında ilk 500 içinde Türkiye’den tek bir üniversite bile bulunmamaktadır.

Türkiye’de üniversite ve üniversite eğitime ilişkin politikaların geldiği noktada, eğitimin toplumsal hareketlilik, toplumsal adalet, barış ve eşitlik gibi temel özelliklerinin görmezden gelinmesi ve üniversitelerin giderek piyasanın

taleplerine uygun bireyler yetiştiren kurumlar haline dönüştürülmesi süreci hız kesmeden devam etmektedir.

23 yıllık AKP iktidarı ve bu iktidarın mütemmim cüzü olarak karşımıza çıkan YÖK kısı kacında özgür üniversite anlayışı, bir yandan eleştirel bilgi, hakikat ve akıl gibi temel kavramları değersizleştirmekte, bir yandan da üniversiter sistemi ulusal ve küresel piyasa aktörleriyle bütünleşmeye zorlayarak aşındırmaktadır.

Eğitim, Anayasa’ya göre temel bir haktır ve ücretsiz olmalıdır. Ücretlerin ÜFE artış ortalamasına bağlanması, bu hakkın yok sayılıp görmezden gelinmesi, gençleri ve ailelerini ekonomik çaresizliğe mahkûm etmektir. 2025 yılı itibarıyla Türkiye’de enflasyonun halkı ezdiği bir ortamda, bu düzenleme milyonlarca gencin yükseköğretimden kopmasına yol açacaktır.

Ayrıca YÖK’ün “esasları belirleme” yetkisi, keyfi ve kontrolsüz ücret artışlarına zemin hazırlamaktadır. Hükümetin ve YÖK’ün geçmişteki uygulamaları, bu yetkinin kötüye kullanılacağıının ispatı niteliğindedir.

Ücretsiz olması gereken eğitim, ÜFE’ye endekslenerek gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarını dışlamakta ve eğitimde eşitsizliği derinleştirmektedir. Devlet, sosyal devlet ilkesini terk ederek eğitimi metalaştırmakta ve piyasanın insafına bırakmaktadır.

Türkiye üniversitelerinin her geçen gün daha fazla olacak şekilde çoraklaşmaya devam etmesi kabul edilemez. Bu durumun önüne geçecek tedbirler alınmalı, politikalar ivedilikle hayata geçirilmelidir. Bu bağlamda üniversiteler demokratik, özerk ve çok kültürlü, toplum ve doğa yararına araştırma yapan kurumlar olarak yeniden inşa edilmelidir. Üniversiteler bölünmemeli, kent dışında çıkarılmamalı, sokak aralarında apartman dairelerinde gecekonduvary ‘üniversite’ açılışlarına son verilmelidir.

Eğitim, Anayasa gereği ücretsiz olmalıdır. ÜFE gibi ekonomik göstergeler değil, sosyal devlet ilkesi gereği isteyen her gencin yükseköğretime ücretsiz erişebilmesi esas olmalıdır. Herkes için ücretsiz ve nitelikli yükseköğretim garanti altına alınmalı, gelir temelli adil bir burs sistemi kurulmalıdır. 2026 bütçesine, ücretsiz yükseköğretimi finanse edecek kaynaklar ayrılmalıdır.

Madde 13: Madde ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nda yapılması öngörülen değişiklikle, noterler tarafından gerçekleştirilen tescil edilmiş araçların (ikinci el araçlar) satış ve devir işlemlerine ilişkin harç istisnası kaldırılmaktadır.

Düzenlemenin gerekçesinde, araç satışlarında gerçek bedel beyanlarının artırılması, devletin gelir kaybının önlenmesi ve araç devri işlemlerinde şeffaflığın sağlanması hedefleri vurgulanmaktadır. Bu düzenlemeyle noterlerde yapılan ikinci el araç satışlarında harç istisnası kaldırılarak bundan böyle her satışta satış bedeli üzerinden binde 2 oranında “nispi noter harcı” alınması öngörülmektedir.

“Nispi” ifadesi, harcın satış bedeli üzerinden belirli bir oranda hesaplanacağı anlamına gelmektedir. Ancak bu tutar 1000 TL’den az olamayacaktır. Başka bir ifadeyle satış bedeli ne olursa olsun, bir yurttaşın noter işleminde en az 1000 TL harç ödemesi gerekecektir.

2024 yılında 9,2 milyon ikinci el araç, 1,3 milyon sıfır araç satışı yapılmıştır. Bu satışlara göre, yapılan düzenlemeyle 2026 yılı için yaklaşık 13,1 milyar TL gelir hesaplanmaktadır.

Mevcut durumda yurttaşın alınan özel tüketim vergisi (ÖTV), katma değer vergisi (KDV), motorlu taşıtlar vergisi (MTV), yüksek akaryakıt fiyatları ve trafik cezalarının (Ekim 2025 tarihi itibarıyla tahakkuk eden trafik cezası miktarı 90,3 milyar lira ve bunun 50 milyar lirası tahsil edilmiş) yanına bu düzenlemeyle getirilen ilave binde 2 oranında harç ile yurttaşın sırtındaki yük giderek

ağırlaşmaya devam edecektir. Zaten daha önce ÖTV ve KDV’si ödenerek alınmış araçlara bu düzenlemeyle bir de harç uygulaması getirmek demek son tahlilde mükerrer vergilendirme demektir. Söz konusu durumun yurttaşlar aleyhine negatif yönde etkiler doğuracağı apaçık ortadadır.

Bu adım hem yurttaşların hem de otomotiv sektörünün mali yükünü artıracak yeni bir dönemin habercisi niteliğindedir. Bu durumun, özellikle düşük fiyatlı araç satışlarında maliyeti artıracığı, piyasa hareketliliğini kısa vadede yavaşlatabileceği ve kayıt dışı satışları teşvik edebileceği de değerlendirilmektedir.

Araç piyasasını olumsuz etkileyeceği tartışma götürmez bu düzenlemenin, araç satışlarını azaltması bu temelde de araç devirlerinin vekalet yoluyla veya kayıt dışı yöntemlerle gerçekleştirilmesi muhtemeldir. Kayıt dışı araç satışındaki muhtemel artışın bir sonucu olarak orta vadede yargı ihtilaflarını ve sigorta şirketlerinin rücu davalarını çoğaltması beklenebilir. Bununla beraber ikinci el araç piyasasının zaten durma noktasına geldiği günümüz koşullarında bilhassa düşük ve orta gelir grubuna mensup, ekonomik durumu iyi olmadığı için ikinci el araç ile yetinmek zorunda kalan yurttaşlar da artık araç almakta zorlanacaktır.

Madde 14: Maddede yapılan düzenleme ile, 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17. Maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde yer alan “belediyeler ve il özel idarelerinin” ibaresi, “belediyeler, il özel idareleri ve yurt içinde izleme ve koordinasyon başkanlıklarının” şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile yapılan değişiklikle Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları yani kısa adıyla YİKOB mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin KDV’den istisna tutulması amaçlanmaktadır.

2014 yılında 6360 sayılı Kanun’la büyükşehir statüsündeki illerde il özel idareleri kaldırılmış, bunların görevleri YİKOB’lara devredilmiştir. YİKOB’lar

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında 1 sayılı Kararname'nin 273'üncü Maddesi uyarınca kamu tüzel kişiliğine sahip, valiye bağlı, özel bütçeli idarelerdir. Fakat mali mevzuatta yapılan önceki düzenlemelerde YİKOB'ların isimleri açıkça geçmediğinden bu kurumların görüşülmekte olan kanun teklifinin 5'inci maddeyle motorlu taşıtlar vergisinden, 6'ncı maddeyle tapu harcından, 13'üncü maddeyle katma değer vergisinden istisna tutulması sağlanmaktadır.

6360 Sayılı kanun kapsamında kurulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı'nın görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik yine 2014 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Aradan geçen 11 yıldan sonra YİKOB'ların motorlu taşıtlar vergisinden, tapu harcından ve katma değer vergisinden istisna tutulmasına yönelik getirilen bu düzenleme için neden bu kadar süre beklendiğine iktidar tarafından açıklık getirilmelidir. Öte yandan 30 büyükşehirde valilikler bünyesinde faaliyet gösterdiği iddia edilen YİKOB'ların aradan geçen 11 yılda hangi faaliyetlerde bulundukları, nasıl çalıştıkları ve tabiri caizse hangi yaraya merhem oldukları da muammadır. Belediyelerin yapması gereken yatırımı yapmadığı yahut hizmeti yerine getirmedeği durumlar için teşekkül ettirilen YİKOB'ların şimdiye değin neleri gerçekleştirdiği, neyi başardığı sorularına da bütünlüklü yanıtlar verilmelidir.

Mevcut düzenleme, belediyeler ve il özel idareleri gibi geleneksel kamu birimlerinin yanında, oluşturulan koordinasyon birimlerine ayrıcalık tanırken, diğer kamu kurumlarını (örneğin, üniversiteler veya hastaneler) dışarıda bırakmaktadır. Anayasa'nın 10'uncu Maddesi gereğince kamu kurumları arasında da eşitlik ilkesinin göz önünde bulundurulması gerekirken, YİKOB'lara tanınan bu ayrıcalık kamu sektörü içinde adaletsiz bir vergi yükü dağılımına yol açacaktır.

Sonuç olarak bu düzenleme kamu hizmetlerini destekleme iddiasıyla hareket etse de denetim zorlukları ve eşitsizlikler nedeniyle sakıncalıdır. Muafiyetin ekonomik etkilerinin detaylı analiz edilmesi kaydıyla yeniden ele

alınması gerekmektedir. Ülkenin acele çözüm bekleyen, kronikleşmiş onlarca meselesi varken YİKOB'lara ayrıcalık tanıyarak vergi istisnası getirmeyi öncелеmek iktidarın halkın gerçek sorunlarına yaklaşımını göstermesi açısından oldukça manidardır.

Madde 15: Yapılan düzenleme ile, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'na “Geçici Madde 6” olarak bir ek madde eklenmiştir. Bu madde, 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali, 2027 UEFA Konferans Ligi Finali ve 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonlarına ilişkin düzenlemeler getirmektedir.

Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) tarafından Türkiye’de düzenlenecek bu müsabakalar (2026 Avrupa Ligi Finali, 2027 Konferans Ligi Finali ve 2032 Avrupa Futbol Şampiyonası) ile ilgili olarak, organizasyonda görevli tüzel kişilere ve bu organizasyonlara katılan takımlara, Türkiye’de bulunmayanlara (örneğin, yabancı federasyonlar veya kulüpler) yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan bu düzenlemeyle; işyeri, kanuni veya iş merkezi Türkiye’de bulunmayan kişi ve kurumlar, söz konusu karşılaşmalar dolayısıyla gerçekleştirecekleri mal teslimi ve hizmet ifalarında KDV ödemeyecek. Aynı şekilde bu kurumların yapacağı işler de KDV’den istisna sayılacak. Bu işlemler nedeniyle Türkiye’deki şirketlerin yüklendiği vergiler ise ya indirim yoluyla telafi edilecek ya da nakden veya mahsuben iade edilecek. Hazine ve Maliye Bakanlığı, istisna ve iade uygulamasına ilişkin tüm usul ve esasları belirleyecek yetkili olacak. Bu düzenlemeyle Türkiye, UEFA’ya ve turnuvada görev alacak yabancı tüzel kişilere “vergi yok” demiş olmaktadır.

Bu organizasyonlar için yabancı kafiilelere konaklama hizmetinden yayıncılık ve spor faaliyetlerine hizmet ve mal veren her türlü yerli şirket de KDV iadesi alabilecektir. Dev spor organizasyonlarında ülkede adeta tekelleşmiş birkaç şirket ile her türden hizmet sağlayıcı, vergi teşviki ile ihya edilecektir.

Hükümet, bu muafiyetle uluslararası spor organizasyonlarını bir prestij aracı olarak kullanmayı hedeflese de sağlanan KDV istisnası ve nakdi iadeler, Türkiye’nin sınırlı kamu kaynaklarını heba etmektedir. Bu düzenleme halkın vergileriyle elit bir azınlığın çıkarlarını finanse etmeye hizmet edecektir.

Türkiye’nin ekonomik koşulları düşünüldüğünde bu tür muafiyetlerin kamu bütçesi üzerindeki etkisi daha büyük olacaktır. Bu düzenleme ile uluslararası kurumların mali yükü tamamen kamuya yıkılmaktadır. Böylece Türkiye, hem organizasyonların tanıtım ve güvenlik maliyetini üstleniyor hem de vergi gelirinden vazgeçiyor.

Muafiyet kararı, aynı zamanda uluslararası organizasyon anlaşmalarının kamuya açıklanmaması sorununu da gündeme taşımaktadır. UEFA ile yapılan sözleşmelerin mali boyutu ve devletin hangi taahhütlerde bulunduğu kamuoyuna açık değildir. Türkiye, bu organizasyonu ülkeye çekmek uğruna kamu gelirlerinden bir kez daha sermaye lehine feragat etmiş olmaktadır.

“Organizasyon dolayısıyla yapılan işlemler” ifadesinin belirsizliği, muafiyetin suiistimaline zemin hazırlamaktadır. Hükümetin yandaş firmalara ihale aktarımı veya vergi iadesi yoluyla kaynak transferi yapma riski, şeffaflık eksikliğiyle birleştiğinde, bu düzenlemeyi bir rüşvet ve yolsuzluk aracı haline getireceği aşikardır. Hazine ve Maliye Bakanlığı’na tanınan geniş yetki, bu şüpheleri artırmaktadır.

Türkiye, eğitim, sağlık ve altyapı gibi temel alanlarda ciddi yatırımlara ihtiyaç duyarken, milyarlarca liralık vergi gelirinden vazgeçmek, hükümetin yanlış önceliklerinin olduğunu ortaya koymaktadır. 2032 Avrupa Şampiyonası gibi uzun vadeli bir organizasyon için bugünden kaynak ayrılması, ekonomik krizle mücadele eden vatandaşların sırtına ek bir yük bindirecektir.

Sonuç olarak bu düzenleme hükümetin popülist bir dış politika aracı olarak uluslararası spor etkinliklerini kullanma çabasını yansıtmaktadır. Halkın refahı

yerine küresel arenadaki imaj kaygısı ön plandayken, bu madde geri çekilmeli kaynaklar halkın temel ihtiyaçlarına yönlendirilmelidir.

Madde 16: Bu madde komisyon görüşmeleri sırasında ihdas edilen 4 maddeden biridir. Yapılan düzenleme ile 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu’na aşağıdaki geçici madde eklenmiştir:

“GEÇİCİ MADDE 4- 1/1/2026 tarihi itibarıyla damga süresi geçmiş su sayaçları için; 31/12/2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması veya geçerli muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi şartıyla 15 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre bu sayaçlara el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmez ve idari para cezası verilmez, verilmiş olanlar tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilatından vazgeçilir, varsa açılmış davalar hakkında mahkemece karar verilmesine yer olmadığına karar verilir, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş idari para cezaları iade edilmez.

Birinci fıkrada yer alan 31/12/2028 tarihini bir yıla kadar uzatmaya Bakanlık yetkilidir.”

Bu maddeyle yapılan düzenlemeye göre; 1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla damga süresi geçmiş su sayaçları için, 31 Aralık 2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması veya geçerli muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi şartıyla bu sayaçlara el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmeyecek ve idari para cezası verilmeyecek, verilmiş olanlar tebliğ edilmeyecek, tebliğ edilmiş olanların tahsilatından vazgeçilecek, varsa açılmış davalar hakkında mahkemece karar verilmesine yer olmadığına karar verilecek, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılacak ve vekalet ücretine hükmedilemeyecek. Söz konusu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş idari para cezaları iade edilmeyecek. 31 Aralık 2028 tarihini bir yıla kadar

uzatmaya Bakanlık yetkili olacak. Bu hüküm, 1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek.

3516 sayılı kanunun (5) nolu dipnotunda Anayasa Mahkemesi’nin şu kararına yer verilmektedir: “Anayasa Mahkemesinin 4/3/2021 tarihli ve E.:2019/47; K.:2021/16 sayılı kararı ile bu bendin birinci cümlesinde yer alan “...damga süresi geçmiş...” ibaresi iptal edilmiştir.”

Bu kararın yürürlük tarihi ise kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yani 8/3/2022 olarak gösterilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin vermiş olduğu karara göre, “su sayaçları” damgası koptuğu ya da bozulduğu için değiştirilmesi kanuni bir zorunluluktur ancak damga süresi geçtiği için değiştirilmesi zorunluluk değildir. Dolayısıyla da “su sayaçları” kullanıcı tarafından “damga süresi geçtiği için” değiştirilmediği takdirde idarenin herhangi bir cezai yaptırımını olamaz. “Damga süresi geçmiş” denilerek ceza kesilemez, kesilse de geçerliliği olamaz. Bu gerekçeyle 8/3/2022 tarihinden sonra verilen idari para cezalarının ve varsa açılmış davaların zaten hukuki bir geçerliliği yoktur. Bununla beraber daha önce tahsil edilmiş idari para cezalarının ise iade edilmesi gerekmektedir.

Madde 17: Yapılan düzenleme ile, 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu’na ek olarak (9) numaralı kroki ile birlikte bir ek madde eklenmiştir. Bu ek madde, “Ek Madde 7” olarak tanımlanmıştır ve içeriği şöyledir: “Karadeniz Serbest Bölgesi’nde (6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kapsamında) sınırları ve koordinatları ekteki (9) numaralı kroki ile belirtilen alanda, sınai, ticari ve hizmete yönelik faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilmesini düzenlemektedir.”

Bu düzenleme ile 3621 sayılı Kıyı Kanunu’na ek madde eklenerek sınırları ekli kroki ve listede yer alan ve Samsun/Tekkeköy’de bulunan Orta Karadeniz

Serbest Bölgesi alanıyla sınırlı olmak üzere 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilmesine imkân sağlanması öngörülmektedir.

3621 sayılı mevcut Kıyı Kanunu, kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında yalnızca tersane gibi faaliyet özellikleri gereği zorunlu olan yapı ve tesislerin inşasına izin veriyordu. Bu durum, 644 bin metrekarelik alana sahip Serbest Bölge’de yapılması planlanan sınai, ticari ve hizmet faaliyetlerine yönelik yapıların inşasını imkânsız hale getiriyordu. Yeni eklenen Ek 7. Madde sayesinde, Orta Karadeniz Serbest Bölgesi sınırları içerisinde kıyı kenar çizgisinin deniz tarafında da sınai, ticari ve hizmetle ilgili gerekli yapı ve tesislerin inşa edilebilmesine istisna getirilmiş oldu.

Her ne kadar serbest bölgelerin milli gelire ve ülke ekonomisine faydalar sağladığı, “yabancı yatırım çekilmesi”, istihdam yaratılması gibi alanlarda katkılar sağladığı ifade edilse de azımsanmayacak düzeyde dezavantajları da bünyesinde barındırmaktadır. Bu dezavantajlar, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve çevresel boyutları da kapsamaktadır. Örneğin, serbest bölgelerin yaratmış olduğu ekonomik bağımlılık, yerel işletmelerin sektördeki gücünü zayıflatmakta ve bu durum, uzun vadede ekonomik sürdürülebilirliği tehdit ederek yerel halkın yaşam standartlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Başka bir ifadeyle ekonomik bağımlılık, yerel işletmelerin büyüme potansiyelini kısıtlayarak, ekonomik çeşitliliği azaltmakta, bunun bir sonucu olarak da yerel halkın iş bulma şansı azalırken, ekonomik istikrar da tehlikeye girmektedir. Öte yandan serbest bölgelerde yaratılan istihdam, genellikle düşük ücretli ve güvencesiz işlerden oluşmaktadır. Bu durum, çalışanların yaşam standartlarını olumsuz etkilemekte, toplumsal dengenin bozulmasına neden olabilmektedir.

Serbest bölgelerdeki çalışma koşulları, genellikle standartların altında kalmaktadır. İşçi haklarının ihlali ve güvencesiz çalışma, işçilerin sosyal haklardan mahrum kalmasına neden olmakta, bireylerin geleceğe dair kaygılarını

artırmaktadır. Serbest bölgelerde, çalışanlar çoğu zaman asgari ücretle çalışmakta ve bu da onların sosyal yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Düşük ücretler, çalışanların yaşam kalitesini düşürmekte ve ekonomik eşitsizlikleri derinleştirmektedir.

Serbest bölgelerin çevresel etkileri ise göz ardı edilmemesi gereken konuların başında gelmektedir. Örneğin, sanayi faaliyetleri çevre kirliliğine neden olmakta, bu kirlilik, hava, su ve toprak kalitesini olumsuz etkileyerek hem insan sağlığını hem de doğal yaşamı tehdit edebilmektedir.

Bu düzenleme, ekonomik kalkınma ve uluslararası rekabet iddiasıyla sunulsa da politik, çevresel ve toplumsal boyutlarıyla ciddi sakıncalar barındırmaktadır. Hükümetin, Karadeniz Serbest Bölgesi'ni bir ekonomik cazibe merkezi haline getirme çabası, özünde yabancı sermayeyi ve büyük şirketleri avantajlı hale getirmekten başka bir anlam taşımamaktadır.

Serbest bölgelerin, yabancı sermayenin kontrolüne açık alanlar yarattığı ve ulusal ekonominin dışa bağımlılığını artırdığı gerçekliğinden hareketle bu düzenleme, Türkiye'nin ekonomik politikalarını uluslararası şirketlerin taleplerine tabi kıldığının ispatı niteliğindedir.

Karadeniz kıyı şeridinde yapılacak sınai ve ticari tesisler, ekosistemi geri dönüşümsüz şekilde tahrip edebilir. 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun temel amacı olan kıyıların kamu yararı için korunması ilkesi, bu düzenlemeyle hiçe sayılmaktadır. Deniz kirliliği, balıkçılık sektörünün çöküşü ve yerel turizmin zarar görmesi gibi sonuçlar, Karadeniz Bölgesi'nin sürdürülebilir kalkınmasını tehdit etmektedir. Bu, iktidarın kısa vadeli rant politikalarını uzun vadeli çevresel sorumlulukların önüne koyduğunun açık bir kanıtıdır.

Düzenleme, yalnızca Karadeniz Serbest Bölgesi'ni kapsarken, Türkiye'nin diğer kıyı şeritleri (Ege, Akdeniz) veya iç bölgelerindeki ekonomik zorluklar görmezden gelinmiştir. Bu, hükümetin kaynak dağılımında merkezîyetçi bir

yaklaşım sergilediğini ve doğu-batı, kuzey-güney arasındaki gelişmişlik farklarını derinleştirdiğini ortaya koymaktadır.

Süreç içerisinde Kıyı Kanunu ve Kıyı Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nde ön izinlerle beraber, ÇED raporu, fizibilite raporu, hidrografik ve oşinografik raporlarla bağlantılı olarak jeolojik ve jeoteknik raporların alınması boyutlarının dikkatle izlenmesi gerektiği konusu bir başka önemli konudur.

Madde 18: Bu maddeyle, 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu’na eklenen geçici madde kapsamında, imalat sanayi sektörlerinde “istihdamı koruma ve artırma” gerekçesiyle yürütülecek destek programları için İşsizlik Sigortası Fonu’nun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde 15’ine kadar olan kısmı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na aktarılmaktadır.

Bu düzenleme, işsizliğe karşı emekçiyi koruma amacıyla kurulan İşsizlik Sigortası Fonu’nun bir kez daha işveren teşviklerinin finansman kaynağına dönüştürülmesi anlamına gelmektedir. Fonun amacı işsiz kalanlara gelir desteği sağlamak iken, son yıllarda sistematik biçimde amacı dışında kullanılmaktadır.

Resmî veriler bu durumu açıkça ortaya koymaktadır: 2023 yılında fon giderleri içinde işçilere ödenen işsizlik ödeneğinin payı yalnızca yüzde 18,5 iken, işverenlere aktarılan kaynakların oranı yüzde 67’ye ulaşmıştır. 2017 yılından bu yana, işveren teşvikleri fonun ana kalemi haline gelmiş; işsiz kalan emekçilerin payı her geçen yıl azalmıştır. Temmuz 2025’te Cumhurbaşkanı kararıyla fon gelirlerinden “belirli harcamalar” için ayrılan payın yüzde 30’dan yüzde 50’ye çıkarılması, fonun asli amacını tamamen zayıflatmış, denetimsiz biçimde sermayeye kaynak aktarımının önünü açmıştır.

DİSK’in Ağustos 2025 verilerine göre, işsizlerin yüzde 83’ü işsizlik sigortasından yararlanamamaktadır. Her 100 işsizden yalnızca 17’si kendi primleriyle oluşturulan fondan destek alabilmektedir. Bu tablo, fonun işsizler için

değil, patronlar için çalıştığını göstermektedir. Hatırlanacağı üzere pandemi döneminde de benzer bir tablo yaşanmış, emekçiler gelirsiz, desteksiz bir biçimde evde kalırken, İşsizlik Sigortası Fonu’ndan patronlara “istihdamı koruma teşvikleri” adı altında kaynak aktarılmıştır. Şimdi aynı yaklaşım, “imalat sanayinde istihdamı artırma” bahanesiyle yeniden sürdürülmektedir.

Bu fonun kaynağı emekçilerin alın teridir. Ancak gelineen noktada işsiz kalan emekçiler dışında neredeyse herkes bu fondan yararlanmakta, işsizlerin hakkı patronlara dağıtılmaktadır. Bu yaklaşım hem fonun kuruluş amacına hem de “sosyal devlet” ilkesine aykırıdır.

İşsizliği azaltmanın yolu patronlara teşvik dağıtmak değil, güvenceli istihdamı, bölgesel kalkınmayı ve kamu yatırımlarını güçlendirmekten geçmektedir. İşsizlik Fonu kaynakları özel sektör çıkarlarına aktarılmamalı; işsizlerin yaşam güvencesi, aktif iş arama desteği ve sosyal koruma mekanizmaları için kullanılmalıdır. İşsizlerin hakkı patronlara aktarılamaz. İşsizlik Sigortası Fonu patronların değil işsizlerindir. Sosyal adaletin, dayanışmanın ve emeğin onurunun savunucusu olarak, fonun yeniden işsizlerin, yani hak sahiplerinin yararına düzenlenmesi gerektiğini bir kez daha vurguluyoruz.

Madde 19: Kanun teklifinin 16. Maddesi ile 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’nda yapılması planlanan düzenlemeyle, Bireysel Emeklilik Sistemi’nde yüzde 30 olan devlet katkısı oranının, Cumhurbaşkanı tarafından yüzde 50’ye kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkili olması öngörülmüştür. İddiaya göre maddeyle “bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sisteminde tasarrufların artırılması, sistemin etkinliğinin artarak hedeflenen fon büyüklüklerine ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi ve büyüyen fonların finansman ve yatırımlara dönüşmesinde dengeli büyüme

sağlanmasını teminen devlet katkısı oranının mali hedefler doğrultusunda belirlenmesine yönelik imkan oluşturulması” amaçlanmaktadır.

Bu düzenleme, ekonomik yönetimde merkeziyetçiliği artıran ve demokrasiyi zedeleyen bir adımdır. Cumhurbaşkanı’na bireysel emeklilik sistemindeki oranları dilediği gibi değiştirme ve sıfıra indirme yetkisi tanınması, yasama organının yetkilerini aşan bir yürütme egemenliği yaratmaktadır. Bu durum zaten tartışma konusu olan kuvvetler ayrılığı ilkesini daha da erozyona uğratacak pekiştirecektir.

Düzenleme ile, bireysel emeklilik sistemine katılan milyonlarca yurttaşın uzun vadeli tasarrufları, Cumhurbaşkanı’nın keyfi kararlarına bağlı ve de bağımlı hale gelecektir. Örneğin, ekonomik kriz bahanesiyle katkı payı oranlarının sıfıra indirilmesi, emeklilik fonlarının erimesine ve halkın geleceksiz bırakılmasına yol açacaktır.

Yetkinin şeffaf bir çerçeveye yerleştirilmemesi, büyük fon yönetim şirketlerine veya hükümete yakın sermaye gruplarına ayrıcalık tanınmasına yol açabilecektir. 2025’teki ekonomik zorluklarda, bu yetki yandaşlara kaynak aktarımı için bir araç haline gelebilecek, bu da toplumsal adaletsizliği derinleştirecektir.

Madde 20: Yapılan düzenleme ile, 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi Düzenlenmesi Hakkında Kanun’a “Geçici Madde 42- 5 inci Maddeye düzenlenen net borç kullanma tutarı 2025 yılı için, 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen net borç kullanma tutarına 595 milyar Türk Lirası ilave edilerek uygulanır” şeklinde bir geçici madde eklenmiştir.

4749 sayılı Kanunun 5’nci Maddesinin birinci fıkrasında “Mali yıl içinde 1 inci Maddede belirtilen ilkeler ve malî sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı

bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.” hükmü ile ikinci fıkrasında “Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.” hükmü yer almaktadır. Söz konusu hükme istinaden 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu’nda net borçlanma limiti yaklaşık 1 trilyon 935 milyar TL olarak belirlenmiştir.

Yapılmak istenen bu düzenlemeyle, Bakan ve Cumhurbaşkanı’na ilave 595 milyar Türk borçlanma yetkisi tanınmaktadır. Madde gerekçesinde ise, “2023 yılında ülkemizde yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar için net borç kullanım tutarının artırılması hedeflenmektedir” denilmektedir. İktidarın her sıkıştığında Maraş depremlerini bahane etmesi kabul edilemez. Deprem vergilerini depreme hazırlık ve depremin yaralarının sarılması için harcamayan iktidar şimdi de deprem bahanesiyle 2025 Bütçe Kanunu ile belirlenen net borç kullanım tutarını devasa bir meblağla artırmak istemektedir.

6 Şubat Depremleri bugüne kadar yaşanan büyük depremlere rağmen Türkiye ve iktidarın depreme hazır olmadığı gerçeğini çok acı biçimde ortaya çıkarmıştır. Depremın üzerinden 2,5 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen deprem bölgelerinde henüz çözülmemiş onlarca sorun vardır. Binlerce deprem mağduru hâlâ konteynerlerde yaşamaya ve kendilerine bir yılda teslim edileceği vaat edilen konutları beklemeye devam etmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan deprem felaketi sonrası 31 Mart 2023’te yaptığı açıklamada “319 bini bir yıl içinde olmak üzere toplam 650 bin konutun depremzede yurttaşlara teslim edileceğini” vaat etmişti. Ancak Çevre, Şehircilik

ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın resmi verileri iki yılda bu vaadin üçte birinden azının gerçekleştiğini göstermektedir.

Depremi ardından Mart 2023’te deprem harcamaları için Kurumlar Vergisi mükelleflerine yüzde 5 ek vergi getirilirken, kamuoyunda ‘Deprem Fonu’ olarak bilinen ‘Afet Yeniden İmar Fonu’ kuruldu. 2023 Temmuz’unda yine depreme harcanmak üzere ek Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) yanında çeşitli vergilerde artışa gidilerek bütçeye yaklaşık 100 milyar liralık ilave kaynak sağlandı. Bunun yanı sıra Dünya Bankası 6 Şubat depremlerinin ardından geçen yıl Türkiye’ye sağladığı 3 milyar dolar krediye ek olarak 2025’te 1 milyar dolar daha kredi vereceğini açıkladı.

2024’te bütçeye konulan yaklaşık 1 trilyonluk deprem ödeneğinin yanı sıra 2023 ve 2024’te ek ve mükerrer vergilerle deprem için toplanan paraların ve 2 buçuk yıldır deprem fonunda toplanan kaynakların akıbeti bilinmemektedir. Deprem Fonu denetim raporları açıklanmadığı gibi aylarca kullanılmayan bütçedeki deprem ödenekleri bir ayda kâğıt üzerinde harcanmış görünmektedir.

1999 Depremi sonrasında dönemin hükümeti tarafından “deprem vergisi” olarak bilinen özel iletişim vergisi (ÖİV) getirilmiş, AKP hükümetleri de bu vergi uygulamasını devam ettirmişti. 1999’dan bu yana 26 yıldaki ÖİV tahsilatı 2024 sonunda toplam 142 milyar 424 milyon TL’ye ulaşmıştır. 2025 bütçesindeki ÖİV hedefi olan 45 milyar 190 milyon TL bu rakama eklendiğinde güncel kurdan toplanan verginin karşılığı 44,5 milyar doları bulmaktadır. 26 yılda toplanan toplam 44,5 milyar dolarla deprem riski olan tüm bölgelerin altyapısı güçlendirilebilir, riskli konutların tümü yenilenebilir, ilave olarak 1 milyondan fazla depreme dayanıklı yeni konut, işyeri, okul, hastane vb. inşa edilebilirdi.

2025 yılı net borç kullanma tutarına 595 milyar Türk lirası ilave edilmesi, bu hükümetin ekonomik çöküşü gizleme ve halkı soyma politikalarının bir tezahürüdür. 595 milyar TL’lik ek borçlanma, zaten belini doğrultamayan milyonlarca yurttaşı yeni bir faiz bataklığına sürükleyecektir. 2025’te enflasyon

oranlarının rekor üstüne rekor kırdığı, Türk Lirası'nın eridiği bir ortamda, bu para halkın gerçek ihtiyaçlarını gidermek için değil, yandaşlara ve hükümetin ne idüğü belirsiz projelerine peşkeş çekilmek için toplanacaktır.

Bu düzenleme hükümetin ekonomik krizi çözmek yerine, otoriter bir yönetimle günü kurtarma çabasını yansıtmaktadır. Bakan ve Cumhurbaşkanı'na tanınan sınırsız borçlanma yetkisi, Meclis'i ve halkın idaresini temsil edenleri fiilen işlevsizleştirip, değersizleştirerek devre dışı bırakmıştır. 595 milyar TL'lik borç, kamu maliyesini zorlayacak ve gelecek nesillere ağır bir yük olarak miras bırakılacaktır.

Madde 21: Bu madde ile yapılan düzenlemeyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda yapılan değişiklikle, doğum hariç tüm borçlanma prim oranları yüzde 32'den yüzde 45'e çıkarılmaktadır. Ayrıca, Bağ-Kur sigortalılık süreleri durdurulanların ihya (canlandırma) prim oranı da yüzde 45 olarak belirlenmektedir. Böylelikle borçlanma tutarlarının artırılması ile sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemine katkı sağlanmasının amaçlandığı iddia edilmektedir.

Bu düzenlemeyle birlikte doğum borçlanması hariç diğer birçok borçlanma türü artık daha yüksek borçlanma bedeliyle ödenmek zorunda kalacaktır. Bu kapsama girecek süreler şöyle:

- Askerlik ve yedek subaylıkta geçen süreler,
- Sigortalı olmadan yapılan doktora veya tıpta uzmanlık süreleri,
- Avukatlık stajı,
- Grev ve lokavt dönemlerinde geçen süreler,
- Hekimlerin fahri asistanlık süreleri,

- Tutuklanıp veya gözaltına alındıktan sonra beraat edenlerin geçen süreleri,

- Seçim nedeniyle görevinden istifa edenlerin seçim tarihine kadar açıkta geçirdikleri süreler,

- Kısmi süreli çalışanların eksik günleri.

2025 yılı sonuna kadar geçerli olan günlük asgari borçlanma tutarı 277,39 TL iken, yeni oranla bu tutar 390,08 TL olacaktır. Yani yüzde 13'lük bir artış söz konusu olacaktır. Örneğin 540 gün askerlik borçlanması yapacak bir sigortalı, 2025 yılı için SGK'ya 149.790,60 TL yerine 210.643,32 TL ödeyecektir. Bu düzenlemeyle aradaki fark 60.852,72 TL yükselecektir.

Öte yandan yine bu madde ile yapılan düzenlemeyle, geçmişte terk koduyla durdurulan Bağ-Kur süreleri, yani ihya borçlanmaları, prime esas kazancın yüzde 34,75'i üzerinden hesaplanıyordu. Yeni düzenlemeyle bu oran yüzde 45'e çıkarılmaktadır.

2025 sonuna kadar günlük asgari ihya tutarı 301,23 TL iken, yeni oranla bu tutar 390,08 TL'ye yükselecektir. Bu da 2.000 gün borçlanma yapan bir Bağ-Kur'lunun ödemesini 602.460 TL'den 780.160 TL'ye çıkaracaktır. Aradaki fark 177.700 TL'dir.

Her ne kadar iktidar sözcülerince tüm bu düzenlemelerin sosyal güvenlik sisteminin finansal dengesini güçlendirme iddiasıyla yapıldığı ifade edilse de sürdürülebilirlik adı altında yapılan her düzenleme, maalesef emekçinin, esnafın, işverenin ve emeklinin sırtına yeni yükler bindiriyor. Bu teklif, sosyal güvenlik sistemini güçlendirmekten çok, ekonomik buhranın faturasını toplumun tüm kesimlerine pay ediyor. Anayasa'nın 73. Maddesi gereği, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin halkın ekonomik gücüne uygun şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmişken, yapılan bu düzenleme bu ilkeyi açıkça ihlal etmektedir.

Düzenlemenin temel gerekçesi olan sosyal güvenlik sisteminin finansman açığını kapatma amacı, şeffaf bir harcama planı olmadan doğrulanamamaktadır. 2025’te sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği ve niteliği üzerine yapılan araştırmalar sistemin yapısal sorunlarının prim artışlarıyla çözülemeyeceğini göstermektedir. Bu durum, toplanan ek primlerin rant odaklı projelere veya yandaş firmalara aktarılma ihtimalini gündeme getirmekte, kamu kaynaklarının etkin kullanımını riske etmektedir.

Madde 22: Bu maddeyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 52’nci, Ek 5’inci, Ek 6’ncı ve Ek 9’uncu maddelerinde yer alan prim oranları birer puan artırılmaktadır. Böylece isteğe bağlı sigortalılar, tarımda kısmi süreli çalışanlar, gündelik ev emekçileri ve benzeri güvencesiz işlerde çalışan yurttaşların malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası prim oranları yüzde 20’den 21’e; toplam prim oranları ise yüzde 32-34,5 bandından 33-35,5 bandına yükselmektedir.

Hükümet, bu düzenlemeyi “aktüeryal dengeyi koruma” ve “sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliğini sağlama” gerekçesiyle savunmaktadır. Oysa bu gerekçe, emekçilere yeni bir mali yük getirmeyi meşrulaştıran ideolojik bir kılıftan ibarettir. Sosyal güvenlik sisteminin dengesini bozanlar emekçiler değil, düşük ücret politikaları, yaygın kayıt dışı istihdam, taşeronlaşma, güvencesiz çalışma biçimleri ve devletin SGK’ye olan prim borçlarını düzenli ödememesi olmuştur. Bu yapısal sorunları çözmek yerine prim oranlarını artırmak, krizin faturasını yine emeğiyle geçinen milyonlara kesmek anlamına gelmektedir. Bu artıştan en fazla etkilenecek kesimler; ekonomik zorluklarla yaşamını sürdüren çiftçiler, küçük üreticiler, ev hizmetlerinde çalışan kadınlar, kısmi süreli işçiler ve küçük esnaftır. Karadeniz’de çay ve fındık üreticisi, Mardin’de buğday üreticisi, Urfa’da fıstık üreticisi artan maliyetler karşısında sabit fiyata ürün satmak zorundayken, bu artış onların sosyal güvenlik sisteminden tamamen kopmasına

yol açacaktır. Benzer biçimde, gündelik çalışan ev emekçileri, minibüs şoförleri, pazarcılar ve küçük esnaf için de 1 puanlık artış, sigorta kapsamı dışına itilmek demektir. Bugün sosyal güvenlik sisteminde kayıt dışılık oranı yüzde 30'lara yaklaşmışken, prim oranlarını yükseltmek bu oranı daha da artıracaktır. Dolayısıyla bu madde, sosyal güvenlik kapsamını genişletmek yerine kapsam daralmasına ve sistemden kopuşlara neden olabilecektir.

“Aktüeryal denge” adı altında savunulan bu tür düzenlemeler, sosyal güvenliği bir mali tabloya indirgemekte, toplumsal dayanışma ve sosyal adalet ilkesini zayıflatmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi bir şirketin bilançosu değil, bir toplum sözleşmesidir. İktidarın görevi, insan onuruna yakışır yaşamı güvence altına alma sorumluluğu üzerinden hareket etmektir. Bugün emekçiden 1 puan daha fazla prim alınırken, büyük sermayeye vergi afları, teşvikler ve istisnalar getirilmektedir. Bu madde “sermayeye kolaylık, emekçiye yük” anlayışının ürünüdür. Gerçek denge, “aktüeryal denge” değil, emek ile sermaye arasındaki uçurumun kapanmasıdır.

DEM Parti olarak sosyal güvenlik sisteminin maliyetinin yurttaşların değil, adaletsiz bütçe politikalarının sorumlusu olan merkezi yönetimin üstlenmesi gerektiğini savunuyoruz. Bu madde, sosyal güvenlik sistemini güçlendirmemekte; tam tersine emekçiye sistemin dışına itmekte, sosyal devleti zayıflatmaktadır. Bu nedenle emeğe yeni yükler getiren, kayıt dışılığı artıran ve sosyal adalet ilkesine aykırı olan bu maddeye karşı çıkıyoruz. DEM Parti olarak, emeğin, kadının, küçük üreticinin, gençlerin ve güvencesiz çalışanların yanında; iktidar ve sermaye düzeninin karşısında olduğumuzu bir kez daha vurguluyoruz. Gerçek sürdürülebilirlik, emekçinin sırtına yük bindirerek değil; adil gelir dağılımını, güvenceli istihdamı ve kamusal sorumluluğu güçlendirerek sağlanır.

Madde 23: Bu maddeyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 81. Maddesinde yapılan değişikliklerle, işçi ve işveren prim oranlarında artışa gidilmekte ve bazı teşvikler kaldırılmaktadır.

İktidar bu düzenlemeyi “aktüeryal dengeyi koruma” ve “kaynakların etkin kullanımı” söylemleriyle gerekçelendirmektedir. Oysa gerçekte yapılan, sosyal güvenlik sisteminin yükünü emekçilerin ve küçük işletmelerin sırtına yıkmak, sosyal devleti piyasa disiplinine tabi kılmaktır. Sosyal güvenlik sistemi bir maliyet kalemi değil, toplumun ortak dayanışma mekanizmasıdır. İktidarın görevi bu sistemi daraltmak değil, genişletmek olmalıdır. Ancak bu maddeyle getirilen düzenleme, sosyal devlet ilkesinin özüne aykırıdır. “Aktüeryal denge” adı altında yapılan bu değişiklikler, iktidarın uzun süredir sürdürdüğü neoliberal ekonomi politikalarının yeni bir halkasıdır.

Bu düzenlemeyle imalat dışı sektörlerdeki işverenlere sağlanan 4 puanlık Hazine prim teşviki 2 puana düşürülmektedir. Bu değişiklik, özellikle kadın emeğinin yoğun olduğu hizmet sektörünü doğrudan etkileyecektir. Kadınların düşük ücretli, güvencesiz işlerde yoğunlaştığı; doğum, bakım yükü ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle iş yaşamına sınırlı biçimde katılabildiği bir ülkede bu tür düzenlemeler, kadın istihdamını daha da azaltacaktır. Kadınların sosyal güvenlik sistemine erişimini zorlaştırmak, onların ekonomik bağımsızlığını ve toplumsal eşitliğini geriye götürecektir.

Öte yandan, genç girişimcilere yönelik prim desteğinin kaldırılması, gençlerin üretim süreçlerine katılımını engelleyecek ve genç işsizliğini artıracaktır. Her üç gençten birinin işsiz olduğu, umutlarını yurt dışında aradığı bir dönemde bu düzenleme, gençlerin geleceğini daha da belirsiz hale getirmektedir.

Bu madde, “mali disiplin” bahanesiyle emekçiden, kadından, gençten ve küçük üreticiden tasarruf etme anlayışının ürünüdür. Oysa kaynak yaratmanın yolu, sosyal güvenlik haklarını kısmak değil; savaş, güvenlik ve rant

bütçelerindeki israfa son vermek, büyük sermayeden alınmayan vergileri tahsil etmektir.

Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği, ancak adaletli bölüşüm, kayıt dışı istihdamla mücadele, prim affı yerine istihdam garantisi ve kamusal kaynakların emekçiden yana kullanımıyla mümkündür. Sosyal güvenlik bir hak, devletin lütfu değildir. Bu düzenleme, sosyal devleti zayıflatan, emeği değersizleştiren, kadınları ve gençleri güvencesizliğe iten bir tercihtir. Olması gereken emeğin, eşitliğin ve dayanışmanın esas olduğu bir sosyal güvenlik sisteminin inşa edilmesidir. Gerçek denge, “aktüeryal denge” değil; insan onuruna yakışır yaşamı güvence altına alan sosyal adalet düzenidir.

Madde 24: Bu maddeyle, 5510 sayılı Kanunun 82’nci Maddesinde yapılan değişiklik sonucu, prime esas kazanç üst sınırı asgari ücretin 7,5 katından 9 katına çıkarılmaktadır.

Teklif sahipleri bu düzenlemeyi, sosyal güvenlik sisteminin gelirlerini artırmaya ve yüksek gelirli kesimlerin daha fazla prim ödemesini sağlamaya yönelik teknik bir adım olarak gerekçelendirmektedir. Ancak bu değişiklik, sosyal güvenlik sisteminde uzun süredir var olan gelir adaletsizliğini gidermek yerine, derinleştirici bir etki yaratacaktır. Görünürde yüksek gelirli çalışanlardan daha fazla prim alınması öngörülse de bu artış yüksek nitelikli emek gücünün kayıt dışı yollarla istihdam edilmesi eğilimini güçlendirecektir. Bu durum, SGK’nın gelir dengesine kısa vadede sınırlı katkı sağlarken, uzun vadede kayıt dışılığın artmasına ve sistemin istikrarsızlaşmasına yol açabilir.

Öte yandan prime esas kazanç üst sınırı artırılırken, kıdem tazminatı tavanı ve emekli aylığı bağlama oranları aynı oranda yükseltilmemektedir. Yani emekçiden daha fazla prim alınmakta ancak buna karşılık tazminat, aylık ve emeklilik hakları aynı ölçüde güçlendirilmemektedir. Bu durum, sistemin emek lehine değil, maliyet hesabı odaklı bir anlayışla yönetildiğini göstermektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin amacı, yalnızca gelir artırmak değil adil bölüşümü, gelir güvencesini ve sosyal korumayı sağlamaktır. Bu düzenleme ise emeği korumak yerine, bütçe dengesini korumayı hedeflemektedir. Ücret artışlarının sürekli baskılandığı, asgari ücretin milyonların ortalama geliri haline geldiği bir ülkede, prim yükünü artırmak emekçilerin reel gelirini daraltmak anlamına gelmektedir. Ayrıca, üst sınır artışının istihdam üzerindeki etkileri göz ardı edilmektedir. Özellikle özel sektörde yüksek vasıflı emek istihdamı yapan işletmeler açısından bu artış, ücret baskısını artıracak ve işverenleri kayıt dışı veya esnek çalışma biçimlerine yönlendirecektir. Bu da sosyal güvenlik sisteminin tabanını genişletmek yerine, sigortalı istihdamı daraltan bir sonuç doğurabilir.

DEM Parti olarak, sosyal güvenliği yalnızca prim ödeyenlerin değil, toplumun tüm kesimlerinin ortak dayanışma mekanizması olarak görüyoruz. Sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği, yükün yalnızca çalışan kesimlere değil sermaye, rant ve yüksek kazanç gruplarına da adil biçimde paylaştırılmasıyla mümkündür. Bu madde, devlet için kısa vadede gelir artırıcı görünse de işveren ve çalışanlar açısından maliyet artırıcı, ücret daraltıcı ve kayıt dışılığı teşvik edici bir düzenlemedir. Sosyal güvenlik sistemini güçlendirme amacı taşısa da uygulamada emeğin payını küçültücü etkileri olabilecektir. DEM Parti olarak biz, sosyal güvenliği mali denge aracı değil eşit yurttaşlık hakkı, toplumsal dayanışma ve emeğin onuru temelinde bir hak olarak görüyoruz. Gerçek denge, prim yükünü artırmakta değil gelir adaletini sağlamakta ve sosyal güvenliği kamusal sorumluluk temelinde yeniden kurmakta yatmaktadır.

Madde 25: Bu maddeyle, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’na eklenen Ek Madde 24 kapsamında, Sosyal Güvenlik Kurumu’ndan gelir veya aylık alan yurttaşların, kendi sigortalılıkları veya hak sahibi oldukları kişilerin sigortalılığı nedeniyle oluşan genel sağlık sigortası prim borçları da dahil

olmak üzere, tüm prim borçlarının gelir ve aylıklarından yüzde 25 oranını geçmemek üzere kesilerek tahsil edilmesi öngörülmektedir.

Bu düzenleme, sosyal devlet anlayışıyla asla bağdaşmamaktadır. On yıllar boyunca emeğiyle üretim sürecinde yer almış, yaşlılığında, hastalığında ya da engelliliğinde asgari bir yaşam güvencesi bekleyen yurttaşlardan “borcun var” denilerek maaşının dörtte birinin kesilmesi, sosyal güvenlik sisteminin dayanışma temelli özüne açıkça aykırıdır. Bu madde, borçlu emekliyi değil, borç üreten sistemi korumaktadır.

Yıllarca düşük ücret politikaları, kayıt dışı istihdam, taşeronlaştırma ve güvencesiz çalışma biçimleriyle borç batağına sürüklenen emekçilerin maaşlarından kesinti yapmak adaletsizliğin faturasını yine emeğe kesmek anlamına gelmektedir. Bugün açlık sınırının yaklaşık 28 bin lira seviyesinde olduğu bir ülkede, 10-15 bin lira dul ya da emekli maaşı alan milyonlarca yurttaşın gelirinden yüzde 25 kesinti yapmak, insan onuruna ve sosyal adalete aykırıdır. İktidarın görevi yoksuldan almak değil, yoksulluğu ortadan kaldırmaktır. Ancak bu maddeyle iktidar, yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine, yönetilebilir kılmayı tercih etmektedir.

Sermayenin milyarlarca liralık vergi ve prim borçlarını “af”, “muafiyet” ya da “uzlaşma” adı altında silen iktidar, emekçilerin üç kuruşluk maaşına el uzatmaktadır. Bu, tesadüfi bir düzenleme değil sınıfsal bir tercihtir. Sermaye lehine yapılan her adımın faturası, yine halkın sırtına yüklenmektedir. Sosyal güvenlik hakkını koruması gereken iktidar, bu düzenlemeyle alacaklı bir tahsildar rolüne bürünmüştür. Oysa sosyal güvenlik bir lütuf değil, emeğin karşılığı ve temel bir yurttaşlık hakkıdır.

Kamu otoritesinin asli görevi, gelir dağılımındaki uçurumu kapatmak, emekçiyi borçlandırıran yapısal sorunları çözmek ve herkes için onurlu bir yaşamı güvence altına almaktır. Bu düzenleme ise, sosyal güvenliği bir borç tahsil mekanizmasına dönüştürerek emekçiyi açlıkla terbiye etmeye kalkışmaktadır. En

temel ihtiyaçlarını karşılamakta dahi zorlanan milyonlarca yurttaşın maaşından yapılan kesintiler, yoksulluğu değil, yoksunluğu kalıcılaştırmaktadır.

Sonuç olarak, Madde 25 ile getirilen düzenleme Anayasa’da yer alsa da sosyal devlet anlayışıyla asla bağdaşmayan, emeği değersizleştiren ve yoksulluğu kurumsallaştıran bir anlayışın ürünüdür. Sosyal güvenlik sistemi borç değil, dayanışma temelli bir hak ekseninde yeniden yapılandırılmalıdır. Sosyal güvenlik, devletin bte açığını kapatma aracı değil halkın yaşam güvencesidir. Bu maddeyle iktidarın yaptığı, sosyal adaleti sağlamak değil, adaletsizliği kalıcılaştırmaktır.

Madde 26: Bu maddeyle, 5510 Sayılı Kanun’un geçici 4’üncü Maddesine eklenen fıkra uyarınca 5434 Sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan borçlanma tutarları ile 926 Sayılı Kanun’un geçici 32’nci maddesi kapsamında Türk Silahlı Kuvvetleri’nde geçmiş kabul edilen süreler için kesenek, karşılık veya borçlanma oranı yüzde 45 olarak belirlenmektedir.

Bu düzenleme, 5510 Sayılı Kanun’un 41’inci Maddesinde yapılan değişiklikle paralel biçimde borçlanma oranlarını artırmakta, ancak bunu yaparken temel bir adaletsizliği derinleştirmektedir. Zorunlu askerlik uygulaması sürecinde gelirinden, işinden ve sosyal haklarından mahrum kalan yurttaşların bu süreyi emeklilik hesabına dahil etmek isterken “borçlanma” adı altında, artık yüzde 32 değil 45 oranında prim talep edilmesi doğru değildir. Zorunlu bir sürecin önce sigortalılıktan sayılmaması, sonra borçlandırılması ve oranının artırılması sosyal devletin değil mali tahakkümün göstergesidir. Bu düzenleme sosyal güvenlik sisteminin özünde bulunması gereken dayanışma ve eşitlik ilkelerinin yerine cezalandırıcı ve maliyet artırıcı bir yaklaşıma sahiptir. Üstelik bu düzenleme, “eşitlik” gerekçesiyle savunulsa da pratikte eşitliği değil, ekonomik gücü olanla olmayan arasındaki farkı büyütecek bir etki yaratabilecektir. Borçlanma oranının yüzde 45’e çıkarılması, zaten düşük gelirli ya da işsiz

bırakılmış yurttaşların bu haktan yararlanmasını fiilen imkansız hale getirecek emeklilik hakkına erişimde yeni bir sınıfsal bariyer oluşturacaktır.

Mevcut şartlarda zorunlu askerlik süresi hiçbir bedel alınmadan emeklilik hesabına dahil edilmeli, bu sürelerin sigortalılık açısından devletin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmelidir. Zorunlu bir süreci emekçinin üzerine mali yük olarak yıkmak, sosyal devlet ilkesinin açık ihlalidir. Bu düzenleme hem sosyal adalet hem de temel hak ve özgürlükler açısından kabul edilemez. Askerlik hizmeti de dahil olmak üzere tüm borçlanma uygulamaları insan onuruna, sosyal adalete ve eşit yurttaşlık ilkesine dayalı biçimde yeniden düzenlenmelidir.

Madde 27: Bu maddeyle, 5510 sayılı Kanunun geçici 108’inci Maddesinde yer alan “4 puan”lık Hazine katkısı “2 puan”a düşürülmektedir. Ancak imalat sektöründe faaliyet gösteren işverenler için bu oran 5 puan olarak uygulanmaya devam edecektir.

Bu düzenleme, sektörel eşitsizliği derinleştiren ve hizmet, perakende, turizm, inşaat, ulaştırma gibi milyonlarca emekçinin çalıştığı alanları cezalandıran bir anlayışın ürünüdür. Türkiye’de istihdamın yüzde 55’inden fazlası hizmet sektöründe bulunurken, bu kesimi teşvik dışına itmek ekonomik ve sosyal dengesizlikleri daha da büyütecektir.

İktidar, yıllardır sermaye yanlısı politikalarını “teşvik” adı altında sürdürmekte, ancak bu teşvikleri belirli sermaye çevreleriyle sınırlı tutmaktadır. Bugün yapılan da imalat dışı sektörlerde çalışan milyonlarca emekçinin sırtına yeni bir yük bindirmektir. Özellikle kadın emeğinin yoğun olduğu hizmet alanları, küçük işletmeler, taşeron işçiler ve bölgesel küçük esnaflar bu düzenlemeden doğrudan olumsuz etkilenecektir.

Bu düzenleme SGK’nin değil Hazine’nin yükünü hafifletme amacına yöneliktir. Ancak Hazine’nin yükü azaltılırken dolaylı olarak emekçinin yükü

artmaktadır. Prim indiriminin 4 puandan 2 puana düşürülmesi, ücret artışlarını baskılama ve işten çıkarmaları teşvik etme potansiyeli taşımaktadır.

İktidarın “istihdamı teşvik ediyoruz” söylemiyle uyguladığı politikalar ücretleri baskılayan adımlara dönüşmüştür. Asgari ücretin açlık sınırının altında kaldığı, ücretlilerin vergi yükünün her geçen gün ağırlaştığı, küçük işletmelerin ayakta kalmakta zorlandığı bir dönemde Hazine katkısının azaltılması işsizliği artırma, kayıt dışılığı büyütme ve ücretleri daha da daraltma sonucu doğurabilecektir. Dolayısıyla bu düzenleme sermayeyi kayıracak, emeği cezalandıracak ve bölgesel sektörel adaletsizlikleri derinleştirebilecektir. Kamu kaynakları bir kez daha geniş sermaye gruplarına ve belirli sektörlerle tahsis edilirken, hizmet ve emek yoğun alanlar dışlanmaktadır. Oysa sosyal devlet, tüm sektörlerdeki emek biçimlerini eşit biçimde korumakla yükümlüdür.

Yine bu düzenleme, ekonomik krizin faturasını emekçilere, küçük işletmelere, kadın ve genç istihdamına kesmektedir. Kamu otoritesinin görevi, sermayeyi değil emeği desteklemek olmalıdır. Hazine katkısını azaltmak yerine, adil bir prim sistemiyle işverenin yükünü değil, emeğin güvencesini artırmak gerekmektedir. İhtiyaç olan şey kamu kaynaklarının adil, sektörel ve bölgesel eşitliği gözetilen biçimde kullanılması ve emek odaklı, toplumsal refahı büyüten bir sosyal güvenlik politikasının hayata geçirilmesidir.

Madde 28: Bu maddeyle, 5510 Sayılı Kanun’a eklenen Geçici Madde 110 uyarınca, 2025 yılında götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi yapılmış kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının, yıl sonunda bu sözleşme kapsamında verdikleri hizmetlerin toplam tutarının sözleşmede belirlenen götürü bedel tutarından düşük olması durumunda, aradaki farkın terkin edilmesi ve bu tutarın Bakanlık bütçesinden karşılanması öngörülmektedir.

Getirilmek istenen düzenleme, üniversite hastanelerinin mali sürdürülebilirliğini sağlama amacıyla gerekçelendirilse de gerçekte kamusal

sağlık hizmetinin finansmanındaki yapısal krizi gizlemektedir. Üniversite hastaneleri, tıp eğitiminin, bilimsel araştırmanın ve kamusal sağlık hizmetinin temel direkleridir. Buna rağmen, iktidarın uzun süredir sürdürdüğü piyasa merkezli sağlık politikaları bu kurumları ağır bir borç sarmalına sürüklemiştir. Hastayı “müşteri”, hastaneyi “işletme” olarak gören anlayış, kamusal sağlık hizmetinin niteliğini zayıflatmış, üniversite hastanelerini mali olarak iflas noktasına getirmiştir.

Hangi üniversite hastanesinin sözleşme yükümlülüklerini yerine getirdiği, hangilerinin getirmediği kamuoyuna açık değildir. Bu durum hem şeffaflık ilkesini hem de kurumlar arası eşitliği zedelemektedir. Hizmet kapasitesi yüksek, nitelikli sağlık hizmeti üreten kurumlar ile yeterli performans sergilemeyenler aynı kefedeki değerlendirilmektedir.

Bu düzenleme, sağlık sistemindeki yapısal sorunları çözmek yerine, yalnızca bir yıl daha öteleme ve makyajlama işlevi görecektir. Üniversite hastanelerinin borçlarının her yıl “terkin” edilmesi ya da “mahsup” yöntemiyle kapatılması, kamu bütçesinde kalıcılık, öngörülebilirlik ve planlama imkanını ortadan kaldırmaktadır.

DEM Parti olarak üniversite hastanelerinin içinde bulunduğu mali krizin nedeninin bu kurumların yetersizliği değil, kamu finansmanının özel sektör lehine yeniden yapılandırılması olduğunu düşünüyoruz. Şehir hastanelerine verilen yüksek garanti ödemeleri, özel sağlık kuruluşlarına sağlanan vergi muafiyetleri ve kamu hastanelerine ayrılan düşük bütçeler, bu yapısal krizin temel nedenleridir. Bugün üniversite hastanelerine “ek ödenek” adı altında yapılan bu geçici destekler, gerçekte özel sektöre aktarılan kamu kaynaklarının yarattığı dengesizliğin bir sonucudur.

Sağlık hakkı, pazarlığa ya da bütçe kısıtına indirgenemeyecek temel bir kamusal haktır. Üniversite hastaneleri, ticari mantıkla değil kamu hizmeti anlayışıyla yönetilmelidir. Bu kurumların sürdürülebilirliği, her yıl yapılan geçici

terkinlerle değil, genel bütçe içindeki paylarının artırılması, döner sermaye sisteminin kaldırılması ve personel giderlerinin merkezi bütçeden karşılanmasıyla sağlanabilir.

Sonuç olarak bu madde, üniversite hastanelerine kısa süreli bir rahatlama sağlıyor gibi görünse de esasen sağlık sistemindeki çarpıklığı kalıcı hale getirmektedir. Kamusal sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, kaynakların eşit ve adil biçimde dağıtılması, üniversite hastanelerinin piyasa baskısından kurtarılması ve sağlık alanında kamusal sorumluluk ilkesinin yeniden tesis edilmesi gerekmektedir.

Üniversite hastaneleri piyasa aktörü değildir, kamusal sağlık ve bilim kurumları olmalıdır. Sağlık sistemi özel çıkarlar değil, toplumsal ihtiyaçlar ve eşit yurttaşlık ilkesi doğrultusunda yeniden yapılandırılmalıdır.

Madde 29: Bu maddeyle, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun Geçici 2’nci Maddesinde yer alan ve dernekler, vakıflar ile Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı bazı döner sermaye işletmelerine sağlanan vergi muafiyetinin süresi 2035 yılına kadar uzatılmaktadır.

İlk bakışta sivil toplum kuruluşlarını ve eğitim kurumlarını desteklemek gibi görünen bu düzenleme, gerçekte iktidara yakın dernek ve vakıflara tanınan ayrıcalıkların kalıcılaştırılması anlamına gelmektedir. Türkiye’de yıllardır vergi adaletsizliği derinleşirken, emekçilerden, esnaftan ve yoksullardan her kuruşun hesabı sorulmaktadır. Buna karşılık belli çevrelere sağlanan bu tür muafiyetlerin on yıl daha uzatılması toplumsal adaleti zedelemektedir.

Vergi istisnalarının amacı, kamu yararına çalışan, toplumsal fayda üreten yapıları desteklemek olmalıdır. Oysa bugün bu kapsamda kimlerin, hangi dernek ve vakıfların yer aldığına dair kamuya açık bir liste bulunmamaktadır. Kamu yararı gözetilip gözetilmediği ve bu kurumların gelirlerinin kimlere aktarıldığı

belirsizdir. Şeffaflık olmadan yapılan her vergi muafiyeti, siyasi ayrıcalığın aracına dönüşmektedir.

Bu düzenleme 2006’dan bu yana defalarca uzatılmış, böylece “geçici” bir madde kalıcı hale gelmiştir. İktidarın “vergi istisnalarını azaltacağız” söylemiyle taban tabana zıt biçimde, belli çevrelere vergi muafiyetini on yıl daha uzatması, kamu kaynaklarının kimler için korunduğunu açıkça göstermektedir.

Maddenin bir diğer boyutu, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı döner sermaye işletmeleridir. Özellikle Mesleki Eğitim Merkezleri (MESEM) kapsamında, öğrencilerin emeğiyle üretilen gelirlerin nerede ve nasıl kullanıldığı şeffaf biçimde açıklanmamaktadır. Yoksul ailelerin çocuklarının emeği, kamusal eğitimin geliştirilmesi için mi kullanılmaktadır, yoksa belirli kişi ve yapılar mı bundan faydalanmaktadır? Bu sorular hala cevapsızdır.

Vergi muafiyetleri meselesi bir bütün olarak baştan yeniden toplumun tamamı için eşitlik ve adalet temelinde düzenlenmelidir. Kamu kaynakları hesap verilebilir, şeffaf ve adil biçimde kullanılmalıdır. İktidara yakın dernek ve vakıflara sağlanan örtülü destekler son bulmalıdır. Emekçilerin, öğrencilerin ve yoksul halkın ürettiği değer yandaş sermaye çevrelerine aktarılmasına dur denilmelidir. Oysa yapılmak istenen bu düzenleme, adaletli bir vergi sistemine değil iktidarın kendisine yakın yapıları koruyan ayrıcalıklı bir düzene hizmet edecektir.

Madde 30: Bu maddeyle UEFA, organizasyon kapsamında Türkiye’de elde ettiği kazanç ve iratlar ile organizasyona katılan, işyeri veya merkezi Türkiye’de bulunmayan tüzel kişiler, gelir ve kurumlar vergisinden tamamen muaf tutulmaktadır.

Bu düzenleme, uluslararası sermayeye vergi ayrıcalığı sağlarken Türkiye’deki emekçilerin ve küçük işletmelerin ağır vergi yükü altında ezilmesi

gerçeğini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Kamu kaynakları spor bahanesiyle uluslararası sermayeye tahsis edilecektir. Dolayısıyla vergi adaletini bozucu, kamu gelirlerinde kayba yol açıcı bir düzenlemedir.

Uluslararası sermaye kuruluşlarına tanınan bu tür vergi muafiyetler, Türkiye’nin uzun süredir süregelen “vergi adaletsizliği” sorununa en belirgin örnek kabul edilebilir. Ülke ekonomisinin temel problemi, vergi yükünün büyük kısmının emekçiler ve küçük işletmeler üzerinde olması, buna karşın büyük sermaye gruplarına, finansal kuruluşlara ve uluslararası organizasyonlara geniş vergi ayrıcalıkları tanınmasıdır.

Ülke ekonomisi ciddi bir bütçe açığı ve yüksek borçlanma maliyetiyle karşı karşıyayken, birkaç günlük bir spor organizasyonu için milyarlarca liralık vergi kaybı yaratmak kamu yararına değildir. Halkın ödediği vergilerle finanse edilen kamu hizmetleri daralırken, UEFA gibi dev bir organizasyona tam vergi muafiyeti sağlamak, “sosyal devlet” ilkesiyle bağdaşmaz. Sporun ticarileştirilmesine değil, tabana yayılmasına, yerel kulüplerin ve genç sporcuların desteklenmesine öncelik verilmesi çok daha hayırlı, yararlı bir iş olacaktır.

Madde 31: Bu düzenleme, finansal sistemi yapısal olarak iyileştirmek yerine sürekli erteleme politikalarıyla günü kurtarmayı tercih eden bir ekonomi anlayışının ürünüdür. Çek düzeninin güvenilirliğini artırmak yerine, süre uzatımıyla, öteleme mantığıyla, çözüm üretilemez.

Madde 32: Vergi borçlarının ödenme sürelerinin uzatılması ile ilgili bir düzenlemedir. Yeniden yapılandırma, vergi affı, vergi borcu öteleme Türkiye’de özellikle AKP iktidarları döneminde ne yazık ki bir ekonomik kültür halini almıştır. Vergi adaletini yeniden tesis edecek, dolaylı vergileri azaltacak, servet

ve rant gelirlerini vergilendirecek bir vergi reformu zorunludur. Ülkenin acil ihtiyacı sürekli aflar değil, adil ve kalıcı bir vergi sisteminin inşa edilmesidir.

Madde 33, 34: Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Kanunu kapsamında değişiklik yapılarak kentsel dönüşümü hızlandırma amacı taşıdığı iddia edilmektedir.

Bu tür düzenlemeler, yerinden dönüşüm, hak sahipliği, kamusal şeffaflık ve ekolojik denge ilkeleriyle güvence altına alınmadıkça rant odaklı projelere zemin hazırlama riski taşımaktadır. Öte yandan kamu bankalarından borçlanma yetkisi verilmesi, kamu kaynaklarının merkezi idare eliyle büyük müteahhitlik gruplarına aktarılmasına neden olabilecektir.

Kentsel dönüşüm, yalnızca bir inşaat faaliyeti değildir. Toplumsal yaşam, barınma hakkı, ekoloji ve kamu ekonomisini ilgilendiren bir bütündür. Bu düzenlemeyle kamu bankalarından borçlanma yoluyla “kaynak yaratma” adı altında, zaten kırılgan durumda olan kamu maliyesine yeni yükler getirilmektedir.

Merkezi idareye verilen geniş borçlanma yetkisi, yerel halkın söz hakkı olmadan yapılan projeleri finanse edebilir. Bu durum, bir yandan merkeziyetçiliği pekiştirirken diğer yandan kamu kaynaklarının belirli müteahhit gruplarına aktarılma riskini doğurur. Yerel yönetimlerin karar süreçlerine dahil edilmediği, yurttaşın katılımının sağlanmadığı hiçbir dönüşüm kamu yararına değildir.

Madde 35: Genel aydınlatma giderleri için il özel idareleri payından ve belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılan kesintilerin artırılması düzenlenmektedir. Buna göre büyükşehir belediyelerinin sınırları içinde 2014 yılından bu yana yüzde 20 olarak uygulanan yüzde 10’luk kanuni oran yüzde 30, diğer belediyeler ve mücavir alanlarında 2014 yılından bu yana yüzde 10 olarak uygulanan yüzde 5’lik kanuni oran yüzde 15 ve bu sınırlar dışında ilgili il özel

idarelerinde 2014 yılından bu yana yüzde 20 olarak uygulanan yüzde 10'luk kanuni oran yüzde 30 olarak belirlenmektedir. Düzenlemeyle uygulamanın süresinin 31/12/2030 tarihine kadar uzatılması öngörülmektedir.

Buna göre genel aydınlatma kapsamında sokak lambaları gibi kamusal alanlardaki aydınlatma giderleri, 2030 yılı sonuna kadar Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesindeki mal ve hizmet alım giderleri kaleminden, ayrıca belediyeler ile il özel idarelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları paylardan karşılanmaya devam edecektir. Oysa Cumhurbaşkanı, mevcut yasal yetkisiyle bu süreyi beş yıl uzatabilme imkanına sahipken, yapılan düzenlemeyle hem belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları payları azaltacak biçimde oran artışına gidilmekte hem de sürenin beş yıl daha uzatılması kanunla doğrudan gerçekleştirilmektedir.

Maddeyle “genel aydınlatma toplam maliyetinin merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki paylaşımı daha dengeli hale getirilerek uygulamada otokontrolün sağlanmasına daha fazla katkı sunulması ve bu kapsamda genel aydınlatmanın kamuya olan toplam maliyetinin daha kontrol edilebilir düzeylerde dengelenmesi amaçlanmaktadır” dense de bu tür düzenlemeler Türkiye’de uzun süredir devam eden merkezîyetçi ekonomik yönetim anlayışının bir devamıdır. Belediyelerin gelirlerinin önemli bir kısmı zaten genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylara dayanmakta, bu payların miktarı ve dağıtımı Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle belirlenmektedir. Böyle bir sistem, yerel yönetimlerin halkın doğrudan ihtiyaçlarına yönelik planlama yapma kabiliyetini kısıtlamaktadır. Dolayısıyla bu düzenleme, kamu denetimini zayıflatarak enerji şirketlerinin kâr oranlarını büyütebilecek, halkın faturasını ağırlaştırabilecektir. Kaldı ki, halihazırda Türkiye’de enerji fiyatları, hane halkı gelirine oranla OECD ortalamasının çok üzerindedir.

Madde 38: Bu düzenleme, işletmelere destek sağlama yetkisini genişletmektedir. Ancak Türkiye’de bugüne kadar verilen teşviklerin önemli bir kısmı, zaten güçlü sermaye gruplarına yönelmiş, bölgesel eşitsizlikleri artırmıştır. Oysa kamusal destekler KOBİ’lere, kooperatiflere, kadın girişimcilere ve yerel üretim ağlarına sağlanmalıdır. Her yeni “teşvik düzenlemesi”, kağıt üzerinde kapsayıcı görünse de fiilen sermaye yoğun bölgelere akmakta, yerel üreticiler, kadın kooperatifleri, tarımsal birlikler ve genç girişimciler kaynaklara erişememektedir. Kalkınma politikaları, yalnızca ekonomik büyüme hedefiyle değil, toplumsal barış, adalet ve eşit yurttaşlık hedefleriyle birlikte yürütülmelidir. Ve temelde bölgesel eşitsizliklerin ortadan kaldırılması hedefi konmalı ve yerel dinamikler desteklenmelidir.

Madde 39: Yürürlük maddesidir.

Madde 40: Yürütme maddesidir.

Adalet Kaya
Diyarbakır

Hakkı Saruhan Oluç
Antalya

Kamuran Tanhan
Mardin

MUHALEFET ŞERHİ

2-3320 Esas numaralı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi esas komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu tali komisyonları Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm, Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ile Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu olmak üzere 17 Ekim 2025 Cuma günü Meclise sunulmuştur.

Teklif;

- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu
- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu
- 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu
- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu
- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu
- 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu
- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu
- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu
- 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun
- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanun
- 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu

- 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun
- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanun
- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanunu
- 4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
- 3/6/2011 tarihli ve 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılanması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname olmak üzere 19 farklı kanun ve 2 kanun hükmünde kararnamede düzenleme içermektedir.

Teklif, yürürlük ve yürütme maddeleri dâhil toplam 36 madde olarak Komisyon görüşmelerine sunulmuştur. Teklif üzerinde 4 yeni madde ihdası (Madde 11, Madde 16, Madde 18, Madde 38) ve 2 madde de değişiklik (Madde 31, Madde 35) yapılmıştır. Teklif yalnızca Plan ve Bütçe Komisyonu gündemine alınmış 22/10/2025 tarihinde ve 40 madde olarak kabul edilmiştir.

Teklifin Genelî Üzerine Görüş

Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek göreve başlayalı yaklaşık iki buçuk yıl olmuştur. Bu süre zarfında yürütölen ekonomi politikalarına baktığımızda kısmen haklı gerekçelere dayandığını ancak bazı yönleriyle yanlış uygulamalar içerdüğünü görüyoruz. Çünkü kendisi irrasyonel politikaların uygulandığı bir dönemin ardından göreve gelmiştir. Göreve geldiği günden bu yana faiz artırımını ve vergi artışı politikaları uygulanmaktadır.

Faiz artışı, içinde bulunduğumuz ekonomik koşullar itibarıyla bir gerekliliktir. Ancak vergi artışlarının kapsamı ve yük dağılımı açısından ciddi sorunlar bulunmaktadır. Alınan mali tedbirlerin yaklaşık yüzde 85'i geniş halk kitlelerine, özellikle düşük gelirli kesimlere yüklenmiş; yalnızca yüzde 15'lik kısmı kurumlara ve yüksek gelir gruplarına yöneltilmiştir. Dolayısıyla kamu maliyesine ilişkin tedbirlerde adalet gözetilmemektedir.

Bugün de benzer bir adaletsizliğin sürdüğünü görmekteyiz. Getirilen düzenlemelere genel olarak bakıldığında vergi yükünün yine ağırlıklı olarak daha yoksul kesimin üzerine bindirildiği anlaşılmaktadır. Halbuki vergi sisteminin temel ilkesi adalet olmalıdır. Özellikle vergi adaletsizliğinin bu kadar yüksek olduğu bir ülkede bu ilke daha da önem kazanmaktadır.

Faiz oranları artırılmış vergiler yükseltilmiş ancak kamu harcamalarında kayda değer bir kısıntı yapılmamıştır. Kamu harcamalarının azaltılmasından bahsedilmiştir ancak mal ve hizmet giderlerinde yani kamuya özgü israf niteliğindeki harcamalarda herhangi bir tasarruf görülmemektedir. Bütçe disiplini uzun süredir bozulmuş durumdadır. Özellikle önceki dönemde kamu açıkları hızla artmış bugün de faiz giderlerinin bütçe içindeki payı ciddi biçimde yükselmiştir.

Sayın Mehmet Şimşek'in uygulamaları arasında geçmişte kaldırılmış bazı vergi ve yükümlülüklerin yeniden gündeme getirildiğini de görüyoruz. Örneğin, 1990'lı yıllarda kaldırılan Asgari Kurumlar Vergisi yeniden getirilmektedir. Aynı şekilde 2002 yılında kaldırılan ikinci el araç satışlarına ilişkin vergi yeniden gündeme alınmıştır. Bu tür geriye dönüşler reform mantığıyla bağdaşmamaktadır. Asıl yapılması gereken faiz yükünü azaltacak yapısal adımlar atmak ve bütçeyi faiz ödemelerinden arındırmaktır. Bunun yerine yük yine vatandaşın sırtına vergi yoluyla yüklenmektedir ve bu sürdürülebilir değildir.

Faiz giderlerinin bütçe içindeki payı yalnızca bir yıl içerisinde 1,3 puan artmıştır. Bu son derece yüksek bir artıştır ve kamu maliyesindeki dengesizliğin açık göstergesidir.

Ekonomimizde kayıt dışılığın yüksek olduğu bir gerçektir ve elbette bu alanda mücadele edilmesi gerekir. Sayın Bakanın ve Gelir İdaresi Başkanlığının bu konuda bir iradesi olduğu görülmektedir. Ancak doğru adımların doğru zamanda atılması da önemlidir.

Ekonominin daraldığı, üretici ve esnafın ciddi zorluklar yaşadığı bir dönemde Organize Sanayi Bölgelerinin kapılarına maliye görevlilerinin yerleştirilmesi, lokantalardan küçük işletmelere kadar her alanda hasılat tespitine yönelik yoklamalar yapılması zamanlama açısından doğru değildir. Bu tür uygulamalar zaten sağlam olmayan piyasa güvenliğini zedelemekte ve ticaret erbabının itibarını olumsuz etkilemektedir.

Bu kapsamda gündeme gelen KURGAN sistemi de ciddi tartışmaları beraberinde getirmiştir. Kayıt dışılıkla mücadele amacı taşısa da uygulamada masumiyet karinesi zedelenmektedir. Sistem, yapay zekâ temelli bir algoritma üzerinden firmaları “riskli” olarak sınıflandırmakta; bu firmalarla ticaret yapan diğer işletmelere de uyarı mektupları

gönderilmektedir. Bu durum henüz ortada somut bir suç unsuru yokken firmaların itibarını zedelemekte hatta piyasadan silinmelerine yol açmaktadır.

Kayıt dışılıkla mücadele elbette gereklidir. Ancak bu mücadele hukuk ilkeleri çerçevesinde yürütülmelidir. İdarenin ispat yükümlülüğünü mükellefin üzerine yükleyen anlayış kabul edilebilir değildir.

Vergi sistemimizde genellikle kayıtlı mükelleflerin üzerine gidilmekte, kayıt dışı kalanlar ise çoğu zaman denetim dışında bırakılmaktadır. Kişilerin vergi sistemi içine girmesini sağlamak yerine mevcutta vergi kaydı olanların vergisinin artırılması doğru bir yaklaşım değildir. Örneğin emlakçılar ve galericilerden yıllık 20 bin lira tutarında yeni bir harç alınması öngörülmektedir. Oysa bu kişiler zaten kayıt altındadır ve gelir vergisi ödemektedir. Buna karşın ruhsatsız ve kayıt dışı biçimde faaliyet gösteren on binlerce kişi bulunmaktadır. Kayıtlıya ek yük getirilerek kayıtsızlarla mücadele edilmemesi kayıt dışılığı teşvik edecektir.

Benzer bir durum geçmişte döviz bürolarında da yaşanmıştır. Türkiye’de yaklaşık 1.000 kayıtlı döviz bürosuna karşılık, 5.000 civarında kayıtsız işletme bulunmaktadır. Buna rağmen kayıtlı işletmelerin yükü artırılmış kayıtsızlara ilişkin somut bir adım atılmamıştır. Bu anlayış adil ve etkin bir vergi yönetimiyle bağdaşmamaktadır.

Vergi toplumunda adalet duygusunu zedelemeyen bireylerin ödeme gücü dikkate alınarak alınması gereken bir yükümlülüktür. Ancak günümüzde vergi yükünün giderek ağırlaştığı ve vatandaşların bu durumu daha fazla hissettiği görülmektedir. Piyasadaki genel tablo da bu gerçeği açık biçimde ortaya koymaktadır.

OECD raporları açıkça göstermektedir ki Türkiye’de iş gücü üzerindeki vergi ve prim yükü oldukça yüksektir. Bu yükün azaltılması gerektiği defalarca dile getirilmiştir. Ayrıca evli ve çocuklu bireyler ile bekar çalışanlar arasındaki farkın gözetilmesi doğru olmalıdır. Ancak Türkiye’de asgari geçim indiriminin kaldırılmasıyla birlikte bu ayırım ortadan kalkmıştır bu da yanlış bir uygulamadır.

Yeni düzenleme ile işveren destek priminde 2 puanlık düşüş SGK işveren hissesinde ise 1 puanlık artış neticesinde işveren primlerinde 3 puanlık bir artış söz konusudur. Bu yük özellikle emek yoğun sektörlerde ciddi sorunlara yol açacaktır. Tekstil başta olmak üzere birçok imalatçı işletme kapanma noktasına gelmiştir. Gördüğümüz sanayiciler yıl sonuna kadar binlerce çalışanını işten çıkarmak zorunda kalacağını ifade etmektedir. Bu tür uygulamalar istihdamı daraltmakta ve işletmeleri küçülmeye hatta yurtdışına taşınmaya zorlamaktadır.

Yeni prim yüklerinin getireceği zarar, elde edilmesi beklenen gelirden daha yüksek olacaktır. Kamu gelirini artırmanın yolu özel sektörün üzerine yük bindirmek değil kamu harcamalarını kısmaktır. Devletin tasarruf yapmadan sürekli vergi artırması kabul edilebilir bir durum değildir.

Kamu harcamalarında herhangi bir kesinti yapılmadığı açıktır. Devletin her kademesinde gösteriş ve israf devam etmektedir. Üst düzey yöneticilerin çok sayıda araç ve uçakla seyahat ettiği, en alt kademedeki bürokratların dahi lüks tüketimden ödün vermediği görülmektedir.

Kamu maliyesinde disiplin sağlanmak isteniyorsa tasarruf en üst kademedan başlamalıdır. 2024 yılı bütçesinde mal ve hizmet giderleri öngörülen ödeneğin 70 milyar lira üzerine çıkmıştır. Bu yıl “tasarruf yılı” ilan edilmesine rağmen harcamalarda herhangi bir azalma görülmemektedir. Kamu harcamalarını kısmadan vergi artışıyla mali disiplin sağlanamayacaktır.

Ayrıca mali mevzuatta sık sık değişiklik yapılması öngörülebilirliği ortadan kaldırmaktadır. Örneğin 4’üncü dönem geçici vergi beyannameleri kaldırılmış, “iş yükü azaltılacak” denilmiştir. Ancak aradan iki yıl geçmeden bu uygulama yeniden getirilmektedir. Bu tür istikrarsızlıklar hem mükellefleri hem de meslek mensuplarını zor durumda bırakmaktadır.

Bireysel Emeklilik Sistemine yapılan devlet katkısının yüzde 30’a çıkarılması geçmişte “tasarrufları artırmak” amacıyla gerekçelendirilmişti. Ancak yapılan çalışmalar bu katkının tasarruf oranlarını anlamlı biçimde artırmadığını göstermektedir. Bu katkı çoğunlukla gelir düzeyi yüksek kesimlere yönelmektedir. Dolayısıyla devletin buraya bu kadar yüksek oranlı katkı vermesi doğru değildir. Bu desteğin azaltılmasını destekliyoruz ancak buna rağmen düzenleme ile devlet katkısının yüzde 50’ye kadar artırılabilmesine yönelik yetkinin korunması da doğru değildir. Bu yetki tek yönlü olmamalı, sadece azaltma yönünde kullanılabilir.

Kira gelirlerine ilişkin istisna tutarının kaldırılması ve konut kredisi faizlerinin kira gelirinden düşülmesine imkan tanınması yönündeki düzenlemeler de doğru değildir. Bu değişiklikler kiralari yukarı yönlü baskılayacaktır. Özellikle kira gelirin bağımlı orta sınıf vatandaşlar bu düzenlemeden olumsuz etkilenecektir. Bu nedenle kira istisnasının kaldırılması yerine daha dengeli bir model benimsenmelidir.

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının motorlu taşıtlar vergisi ve tapu harcı muafiyetine ilişkin üç ayrı maddeyle düzenlenmesi gereksizdir. Bunlar zaten kamu kurumlarıdır. Dolayısıyla devletten devlete yapılan işlemlerde ek düzenlemeler getirmeye gerek yoktur. Bu tür konular yerine ülkenin gerçek ekonomik sorunlarını çözecek düzenlemelere odaklanılmalıdır.

Sonuç olarak ekonomi politikalarının odağında adalet, öngörülebilirlik ve tasarruf olmalıdır. Vergi yükü daha düşük gelirli vatandaşlarımızın üzerine bindirilirken kamu harcamalarının artırılması, mali disiplinin sağlanmasına değil bozulmasına neden olmaktadır. Kayıt dışılıkla mücadele hukuk ilkeleriyle uyumlu biçimde yürütülmelidir. Kamu kaynaklarını verimli kullanan, adil ve istikrarlı bir mali yönetim anlayışına acilen ihtiyaç vardır.

Maddeler Üzerine Görüş

Madde 1

Kanun teklifinin 1 inci maddesi ile kira gelirlerine ilişkin mevcut gelir vergisi istisnasının kapsamını ciddi biçimde daraltmakta ve halihazırda tüm mükellefler için geçerli olan 47.000 TL’lik istisnadan yalnızca emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların yararlanmasını öngörmektedir. Bu düzenleme vergi yükünün adil dağılımını bozacak ve özellikle kira geliri geçim kaynağı olarak kullanan geniş bir orta ve dar gelir grubunu olumsuz etkileyecektir.

Vergi sisteminde temel alınması gereken adalet, eşitlik ve mali güce göre vergilendirme ilkeleri bu düzenlemeyle zedelenmektedir. İstisna kapsamının daraltılması mülk sahiplerinin ödeyeceği vergi miktarını artıracak ve bu artış kaçınılmaz biçimde kira bedellerine yansımaktır. Dolayısıyla teklifin hedeflediği gelir artışı kısa vadeli bir bütçe katkısı sağlasa da uzun vadede kira piyasasında fiyatların yükselmesine kiracıların barınma maliyetlerinin daha da artmasına ve konut piyasasındaki dengesizliklerin derinleşmesine yol açacaktır.

Ekonomik krizin derinleştiği, konut fiyatlarının hızla arttığı ve kiralık konut arzının daraldığı bir dönemde böylesi bir vergi politikası değişikliği hem sosyal adalet hem de mali sürdürülebilirlik açısından doğru bir yaklaşım değildir. Bu teklif gelir dağılımında adaleti sağlamak yerine tersine bir etki yaratmakta; kira gelirine sahip dar gelirli vatandaşlar ile çoklu mülk sahibi yüksek gelir gruplarını aynı düzlemde değerlendirerek eşitsizliği büyötmektedir.

Kira gelirinden elde ettiği sınırlı kazançla geçinmeye çalışan küçük mülk sahiplerinin büyük yatırımcılarla aynı vergisel yükümlölük altına sokulması hakkaniyet ilkesine açıkça

aykırıdır. Ayrıca bu uygulamanın kira artışlarını tetikleyerek dolaylı biçimde kiracıları da olumsuz etkileyeceği göz önüne alındığında teklif yalnızca bir vergi düzenlemesi değil toplumsal etkileri itibarıyla barınma krizini derinleştirecek bir politika tercihi niteliği taşımaktadır.

Bu nedenlerle söz konusu maddenin kanun teklifinden çıkarılması yönünde sunduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 2

Mevcut vergi mevzuatına göre konut kredisi kullanarak ev satın alan ve bu konutu kiraya veren mülk sahipleri elde ettikleri kira gelirinden kredi faizlerini gider olarak düşebilmektedir. Bu uygulama adil vergilendirme anlayışının önemli bir yansımasıdır. Zira konut ediniminde en büyük maliyet kalemi olan faiz giderlerinin vergi matrahına yansıtılabilmesi gerçek gelir üzerinden vergilendirmeyi sağlamaktadır.

Sunulan teklif ile bu uygulamaya son verilmekte ve kredi kullanılarak satın alınan konutların kiraya verilmesi halinde kredi faizlerinin gider olarak gösterilmesine son verilmektedir. Bu değişiklik özellikle yüksek faiz oranlarıyla konut kredisi kullanmış vatandaşların vergi yükünü önemli ölçüde artıracaktır. Krediyle edinilen bir taşınmazdan elde edilen kira geliri çoğu durumda maliyetleri karşılamaya dahi yetmemektedir. Bu nedenle faiz giderlerinin vergi hesabında dikkate alınmaması vatandaşların gerçekte elde etmedikleri bir gelir üzerinden vergi ödemesine yol açacaktır. Bu durum vergilendirmede hakkaniyet ve mali güç ilkelerini açıkça ihlal etmektedir.

Kredi faizlerinin gider olarak kabul edilmemesi kiraya verenlerin net maliyetlerini yükseltecek ve bu yük kaçınılmaz olarak kiralara yansıyacaktır. Türkiye’de konut fiyatlarının ve kiralara zaten yüksek seyrettiği, barınma krizinin derinleştiği bir dönemde bu düzenlemenin uygulanması kiracıların barınma maliyetlerini daha da artıracaktır. Dolayısıyla teklif, kısa vadede devletin vergi gelirini artırıyor gibi görünse de orta ve uzun vadede hem kira enflasyonunu hızlandıracak hem de konut piyasasındaki istikrarsızlığı büyütecektir.

Bu yönüyle teklif yalnızca mali değil aynı zamanda sosyal bir sorun yaratma potansiyeline sahiptir. Vergi düzenlemeleri toplumsal dengeleri gözetmek zorundadır. Ancak bu madde kredi kullanarak ev sahibi olmuş orta gelirli vatandaşları adeta cezalandırmakta, konut yatırımını caydırmakta ve dolaylı biçimde kiracı kesimi üzerinde ek bir baskı oluşturmaktadır.

Sonuç olarak düzenleme hem mülk sahiplerinin hem de kiracıların aleyhine işleyen bir zincirleme etki yaratacaktır.

Bu nedenlerle söz konusu maddenin kanun teklifinden çıkarılması yönünde sunduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 3

Teklifle; 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun mükerrer 120 nci maddesinde değişiklik yapılmak istenmektedir. Mevcut durumda gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabının cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için belirlenen dönem kazançları üzerinden geçici vergi ödemeleri gerekmektedir. Cari vergilendirme döneminin ilk dokuz ayı, üçer aylık dönemler itibarıyla geçici vergi dönemleri olarak belirlenmiştir. Söz konusu düzenlemeyle, geçici vergi mükellefiyeti bulunan mükelleflerin kazançlarının 3, 6, 9 ve 12 aylık dönemlerle tespit edilebilmesi, böylelikle dördüncü geçici vergi döneminin sisteme dahil edilerek bu dönem faaliyet sonuçlarını içeren geçici vergi beyannamesi alınması amaçlanmaktadır.

Düzenleme 14/10/2021 tarih ve 7338 sayılı kanunun 10 uncu maddesiyle 2022 yılı vergilendirme dönemine ilişkin verilecek beyannamelerden başlamak üzere 4'üncü beyan dönemi kaldırılmıştır. Meslek mensuplarının yoğun talebi ile kaldırılan bu dönem teklifle tekrar karşımıza gelmiştir. Düzenlemenin gerekçesinden iki yıl gibi kısa bir sürede tekrar yasalaştırılmaya çalışılmasının makul bir açıklamasının olmadığı ayrıca meslek mensuplarının iş yükünü artıracığı açıktır. Tarafımıza ulaştırılan etki analizinde 2026 yılı için yaklaşık 2 milyar TL damga vergisi etkisi olacağı belirtilmiştir. Görülmektedir ki düzenlemenin sadece bütçeye gelir etkisi üzerinde durulmuş diğer sosyolojik sonuçlar göz ardı edilmiştir. İki yıl gibi kısa bir sürede iki kez değişiklik yapılarak bir usulün değiştirilmesi vergi sisteminin karmaşıklığını artırmakta, vergide öngörülebilirlik, hukuki belirlilik ve hukuki öngörülebilirlik ilkeleri ile çelişmektedir.

Ayrıca düzenlemenin muhasebe maliyetini artıracığı da açıktır. Serbest meslek erbapları ve küçük işletmeler açısından önemli bir maliyet kalemi olacaktır. Bununla birlikte sürekli beyan zorunluluğu ve yoğun yükümlülükler bazı küçük işletmeleri kayıt dışı çalışmaya yönlendirebilecektir. Mükellefler için maliyet, bürokrasi ve nakit akışı açısından sorunlara yol açabilecektir.

Madde 5–6–14

Teklifte yer alan maddeler; 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 492 sayılı Harçlar Kanunu ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda yapılacak değişikliklerle Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının (YİKOB) istisna kapsamına alınmasını öngörmektedir. Mevcut sistemde belirli kamu idareleri adına kayıtlı taşıtlar MTV’den istisna edilmekte, tapu işlemlerinde bazı kamu tüzel kişileri lehine harç istisnaları uygulanmakta ve KDV Kanununun 17 nci maddesindeki “diğer istisnalar” listesi zaman içinde genişlemektedir. Teklif, ilgili ibarelerin YİKOB’ları da kapsayacak şekilde genişletilmesi yoluyla bu istisna alanını daha da büyötmektedir.

YİKOB’ların yerelde yatırım ve koordinasyonu sağlama amacı vergi istisnasının zorunlu bir gereği olarak ortaya konulmamıştır. Kamu kurumlarının vergi harcaması niteliğindeki istisnalarının bütçe hakkının şeffaf kullanımını zayıflattığı, istisna yoğunlaşmasına yol açtığı ve ölçölölük–gereklilik testlerinin somut verilerle desteklenmediğı açıktır. Etki analizinde gelir etkisinin ölçölemediğıne ilişkin tespit, yasama tekniğı açısından ayrıca önem arz eden bir eksiklik olarak kayda geçmiştir.

Tapu harçları yönünden işlem bazlı ve öngöröllebilir bir gelir unsurunun farklı kamu aktörleri lehine zincirleme biçimde genişleyen istisnalarla zedelenmesi, harç sisteminin bütönlüğünü zedelemektedir. Bu durum benzer nitelikte işlem yapan kamu dışı aktörler karşısında eşitliğı olumsuz etkileyebilecektir. Uygulamada bu tür genişlemelerin orta vadede uyşmazlık riskini ve idari yükü artırdığına ilişkin değerdendirmeler öne çıkmıştır.

KDV yönünden genellik ve yayılı taban ilkesi istisnaların artmasıyla zedelenmekte; indirim–iade mekanizması daha karmaşık hâle gelmektedir. Yeni istisna eklemelerinin vergi bilincini olumsuz etkilediğı ve istisna rejimini daha da karmaşıklaştırdığı ortadadır. Teklif gerekçelerinde ölçölölük, gereklilik ve mali sonuçlara ilişkin somut veri sunulmamıştır.

Sonuç olarak YİKOB’ların MTV, tapu harçları ve KDV bakımından istisna kapsamına alınmasına yönelik bu yaklaşım mali saydamlığı zedeleyen, vergi tabanını aşındıran ve vergi sisteminin sadelik, öngöröllebilirlik ile tarafsızlık ilkeleriyle uyumlu olmayan sonuçlar doğuracaktır. Uygulamada iade ve indirim süreçlerinde idari yük ile uyşmazlıkları artıracak; taşınmaz işlemlerinde kamu–özel ayrımını derinleştirerek ve kayıt dışılığı teşvik edecektir.

Madde 7–9

Teklif ile 492 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan vergi ziyai cezası oranının “%25”ten “bir kat”a yükseltilmesi ve (4) sayılı Tarifenin “I–Tapu işlemleri” bölümünün (20) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan ibarenin “emlak vergisi değerinden az olmamak üzere beyan edilen devir ve iktisap bedeli” şeklinde netleştirilmesi öngörülmektedir. Böylece tapu harcı matrahında emlak vergisi değeri alt sınırının vurgulanması ve gerçek bedelin beyan edilmemesi hâlinde uygulanacak cezanın ağırlaştırılması amaçlanmaktadır.

Gayrimenkul devir ve iktisaplarında beyan edilen bedellerin çoğu zaman emlak vergisi değerinden farklılaştığı ve gerçek satış bedellerinin daha yüksek olduğu bilinen bir olgudur. Sorunun temelinde yüksek tapu harcı oranı (%4), vergi bilincinin düşüklüğü ve emlak vergisi değerlerinin piyasa değerlerinden kopuk olması gibi yapısal nedenler bulunmaktadır. Salt ceza oranını artırmanın bu yapısal unsurlar değişmeden mükellef davranışını kalıcı biçimde düzeltmeyecek; cezacı yaklaşımın sonuç üretmek yerine ihtilaf ve kayıt dışılık teşvik edebilecektir.

Cezaların caydırıcı olabilmesi için adil, orantılı ve öngörülebilir olması gerekir. Gerçek bedelin eksik beyanı çoğu durumda doğrudan oransal yükseklığe sahip tapu harcı yükünden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle yalnızca ceza oranını “bir kat”a yükseltmek, suçun ağırlığıyla orantısız bir yaptırım doğurabilecek; idari uyumsuzlukları, tarhiyat ve dava yükünü artıracıdır. Etkin bir vergi politikasının cezayı büyütmekten ziyade doğru beyanı kolaylaştıran ve teşvik eden mekanizmalarla desteklenmesi gerektiği açıktır.

Madde 9 ile önerilen ibare değişikliği, harç matrahına ilişkin cümlelerin dilsel netliğini artırmakla birlikte, temel uyum sorununu tek başına gidermemektedir. Emlak vergisi değerinin alt sınır olarak korunması, değer tespitlerinin piyasa gerçekliğinden kopuk olduğu durumlarda beyan sapmasını azaltmamakta; aksine, yüksek harç yükü varlığını sürdürdükçe tarafların beyanı düşük tutma eğilimini güçlendirebilmektedir. Bu çerçevede, metin netleştirmesi uygulamada sınırlı fayda sağlayacak, ancak yapısal uyumsuzluklar giderilmedikçe beklenen gelir ve uyum artışı gerçekleşmeyecektir.

Sonuç itibarıyla Madde 7’de cezanın “bir kat”a çıkarılması ve Madde 9’daki ibare netleştirmesi mevcut yapısal sorunları çözmeden, cezacı ancak sonuç üretmeyen bir yaklaşıma işaret etmektedir. Düzenlemeler bu hâliyle beyan uyumunu artırmayacak; kayıt dışılığı teşvik

edecek, idari yük ve uyuşmazlıkları büyütecek ve vergi adaletini güçlendirmek yerine zayıflatıcı etkiler doğuracaktır.

Madde 8-13

Teklifle ikinci el taşıt alımlarında geçmişte uygulanmış olan ve piyasada yarattığı ciddi olumsuzluklar nedeniyle 2002 yılında kaldırılmış bir harç uygulaması yeniden yürürlüğe konulmak istenmektedir. Teklif satış bedeli üzerinden binde iki oranında harç alınmasını öngörmekte ve bunu kısa vadeli bütçe geliri elde etme amacıyla gerekçelendirmektedir. Ancak vergi sisteminin temel amacı sadece gelir artırmak değil aynı zamanda ekonomik dengeyi, adaleti ve piyasa işleyişini korumaktır. Bu düzenleme ise bu ilkelere açık biçimde aykırıdır.

Geçmişte bu tür bir harç uygulaması yürürlükteyken ikinci el araç piyasasında ciddi aksaklıklar yaşandığı bilinmektedir. Vatandaşlar ek maliyetten kaçınmak amacıyla satış işlemlerini fiilen gerçekleştirememiş; devirlerin önemli bir kısmı vekaletname yoluyla ya da kayıt dışı yöntemlerle yapılmıştır. Bu durum hem piyasa şeffaflığını bozmuş hem de devletin vergi kaybına yol açmıştır. Teklifin bu haliyle yasalaşması aynı sorunların tekrarına neden olacak ve ikinci el taşıt piyasasında güven unsurunu zayıflatacaktır.

Bu yeni harç uygulaması özellikle düşük ve orta gelir grubundaki vatandaşlar açısından ağır bir mali yük anlamına gelmektedir. Türkiye’de taşıt sahipliğinin büyük kısmı ikinci el piyasası üzerinden gerçekleşmektedir. Vatandaşın ulaşım ihtiyacını karşıladığı bu piyasanın üzerine ek bir mali külfet getirilmesi fiilen taşıt edinimini zorlaştıracaktır. Bu durum yalnızca bireysel bir sorun değil aynı zamanda ekonomik hareketliliği ve piyasa canlılığını olumsuz etkileyecek toplumsal bir sonuç doğuracaktır.

Dahası söz konusu taşıtlar sıfır olarak satılırken zaten Katma Değer Vergisi (KDV) ve Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ödenmiş durumdadır. Bu nedenle ikinci el satışta ek bir harç alınması aynı ekonomik değer üzerinden yeniden vergi alınması anlamına gelmektedir. Bu durum vergi sisteminin temel ilkelerinden biri olan “mükerrer vergilendirmeme” kuralına açıkça aykırıdır. Vergi adaletinin bozulması vatandaşın devlete duyduğu güveni zedeleyecek ve vergisini düzenli ödeyen kesimlerde memnuniyetsizlik yaratacaktır.

Uygulamanın ekonomik etkileri de göz ardı edilemez niteliktedir. Harç yükünden kaçınmak isteyen alıcı ve satıcılar vekaletname veya kayıt dışı satış yöntemlerine yönelmek zorunda kalacaklardır. Bu da hem piyasanın şeffaflığını hem de devletin vergi denetimini

zayıflatacaktır. Sonuç olarak teklif ekonomik açıdan fayda üretmeyen sosyal açıdan eşitsizlik yaratan ve kayıt dışı ekonomiyi güçlendiren bir düzenleme niteliği taşımaktadır.

Vergi politikalarının amacı kısa vadeli gelir artışı sağlamak değil sürdürülebilir bir mali düzen kurmak olmalıdır. Bu teklif ise ekonomik gerekçeden yoksun, sosyal etkileri gözötilmeden hazırlanmış bir mali yük düzenlemesidir. Adalet, eşitlik ve mali güç ilkeleriyle bağdaşmayan bu teklif hem vatandaşın cebine hem de piyasanın işleyişine zarar verecektir.

Bu nedenlerle söz konusu maddenin kanun teklifinden çıkarılması yönünde sunduğumuz önerge AK Parti ve MHP milletvekillerinin oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 10

Teklifte öngörölen düzenleme ile ikinci el araç ve emlak alım-satımı yapan işletmelere yıllık harç getirilmesi öngörülmektedir. Ancak bu düzenleme ekonomik gerekçelerden ziyade bütçeye kısa vadeli gelir sağlama amacı taşımaktadır. Dahası bu harçtan etkilenecek olan kesimin büyük bir bölümü yüksek kazanç elde eden büyük işletmeler değil küçük ölçekli esnaflar ve geçimini bu alandan sağlayan vatandaşlardır.

Söz konusu işletmelerin önemli bir kısmı emeklilik sonrası ikinci bir uğraş olarak bu işi yapan, devlete yük olmayan, sosyal yardımlara başvurmeyen, kendi emeğiyle geçinmeye çalışan insanlardan oluşmaktadır. Bu kişiler ekonomik zorluklar içerisinde dahi devletten destek istememekte, tam tersine kendi ayakları üzerinde durmaya gayret etmektedir. Böyle bir dönemde bu kesimlere yönelik yeni bir mali yük getirilmesi sosyal adalet ve vergi hakkaniyeti ilkeleriyle bağdaşmamaktadır.

Üstelik getirilen harç, 40 bin liraya kadar ulaşan tutarlarıyla küçük yerleşim yerlerindeki işletmeler için katlanılamaz bir maliyet oluşturacaktır. Bu işletmelerin önemli bir kısmı ayda bir ya da iki araç satışıyla sınırlı faaliyet göstermektedir. Bu ölçekte çalışan bir esnafın bu kadar yüksek bir yıllık harcı ödemesi ekonomik olarak mümkün değildir.

Düzenlemenin ayrıca hangi iş kollarının bu kapsama alınacağına ilişkin objektif bir kriter içermemesi de ciddi bir sorun teşkil etmektedir. “Yetki belgesi” gibi bir unsurun tek başına belirleyici olması uygulamada keyfiliğe yol açabilecek niteliktedir. Hangi meslek gruplarının bu harçtan muaf tutulacağına, hangilerinin kapsama alınacağına dair herhangi bir nesnel değerlendirme veya gerekçelendirme bulunmamaktadır.

Ekonominin bu denli kırılgan olduğu, vatandaşın alım gücünün her geçen gün düştüğü bir dönemde devletin kendi harcamalarını kısmak yerine küçük esnaf ve vatandaşın sırtına yeni

vergiler ve harçlar yüklemesi kabul edilemez. Kamu maliyesinin sürdürülebilirliği, toplumun en kırılgan kesimlerinin üzerinden değil etkin harcama disiplini ve adil vergi politikalarıyla sağlanmalıdır.

Bu nedenle söz konusu harç düzenlemesi hem ekonomik hem de sosyal açıdan yanlış bir uygulamadır. Küçük esnafı zor durumda bırakacak, piyasa faaliyetini daraltacak ve kayıt dışılığı teşvik edecektir.

Madde 17

Teklifte Orta Karadeniz Serbest Bölgesi'nin kurulmasına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Samsun'un gelişmesi, kalkınması ve bölgeye yatırım çekilmesi elbette son derece önemlidir ve bunu desteklemekteyiz. Ancak bu destek çevresel ve anayasal ilkelerin göz ardı edilmesi anlamına gelmemelidir.

Kıyılar, Anayasa'nın 43'üncü maddesi uyarınca devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan ve herkesin eşit biçimde yararlanma hakkına sahip olduğu alanlardır. Dolayısıyla kıyıların yapılaşmaya açılması yalnızca çevresel değil anayasal bir ihlale de yol açma potansiyeli taşımaktadır. Bu bakımdan kıyılarda yapılacak her türlü düzenleme ve yatırımda kamusal yarar, çevresel sürdürülebilirlik ve anayasal koruma ilkeleri öncelikli olmalıdır.

Sunulan teklifte, serbest bölgenin kıyı alanında planlandığı ancak liman yapısının bu düzenlemede yer almadığı görülmektedir. Oysa serbest bölgeler doğası gereği dış ticaretin kolaylaştırılması, ihracatın artırılması ve lojistik faaliyetlerin etkin biçimde yürütülmesi amacıyla kurulan alanlardır. Liman altyapısının bulunmaması serbest bölgenin amacına uygun faaliyet göstermesini engelleyecektir. Ayrıca kıyıda limansız bir serbest bölge oluşturulması ülkenin diğer kıyı bölgelerinde de benzer yapılaşmaların önünü açabilecek tehlikeli bir emsal niteliği taşımaktadır.

Bu düzenleme ilerleyen süreçte “Samsun’da kıyıda sanayi tesisi kuruldu” gerekçesiyle başka kıyı şehirlerinde de yapılaşmanın meşrulaştırılması riskini doğuracaktır. Bu nedenle teklifin “Orta Karadeniz Serbest Bölgesi” şeklindeki ifadesinin “Orta Karadeniz Serbest Bölgesi ve Limanı” biçiminde düzeltilmesi hem Anayasa’ya uygunluk hem de bölgesel kalkınma açısından daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Ayrıca Mert Irmağı vadisinde kurulması öngörülen bu serbest bölge ve limana yönelik demir yolu bağlantısının planlanması ve uygulanması gereklidir. Bu bağlantı taşımacılıkta etkinliği artıracak, bölgenin sanayi ve ticaret kapasitesine kalıcı katkı sağlayacaktır. Bununla

birlikte kara yolu erişimi açısından doğu çevre yolu ve bağlantı yollarının da proje kapsamında planlanması zorunludur. Bu altyapı unsurları tamamlanmadığı takdirde bölge trafiğinde ciddi sıkışıklıklar ve çevresel etkiler ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak Samsun’un kalkınmasına katkı sağlayacak her yatırım desteklenmelidir; ancak bu destek çevresel dengenin bozulmasına ve Anayasa’nın 43’üncü maddesinin ihlal edilmesine neden olmamalıdır. Limanla birlikte planlanacak bir serbest bölge hem hukuka uygun olacak hem de bölge ekonomisine gerçek anlamda katkı sağlayacaktır.

Madde 18

Madde kapsamında 2026 yılında imalat sektöründe istihdamı korumak için destek sağlanması amaçlanmıştır. Bu desteğin finansmanı için İşsizlik Sigortası Fonu’nun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde 15’inin kaynak olarak kullanılması planlanmıştır. Komisyonca yapılan açıklamaya göre tekstil, konfeksiyon, mobilya ve deri sektörlerinde istihdamın korunması amacıyla, korunan her bir personel için 2.500 TL tutarında destek sağlanması öngörülmektedir.

Söz konusu sektörlerin tamamında, özellikle de imalat sanayinde son dönemde ciddi istihdam kayıpları yaşanmaktadır. 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla, bir önceki yılın sonuna göre imalat sanayinde yaklaşık 217 bin kişilik istihdam azalışı meydana gelmiştir. Bu durum sektörel teşviklerin tek başına yeterli olmayacağını, makroekonomik dengelerin kalıcı biçimde iyileştirilmesinin zorunlu olduğunu göstermektedir.

Tekstil ve konfeksiyon sektörleri özelinde yaşanan sorunlar yeni değildir. Yaklaşık on beş yıldır bu sektörlerin Türkiye ekonomisindeki rolü tartışma konusudur. Geçmişte bazı dönemlerde “Türkiye’nin tekstil sektöründen çıkması gerekir” şeklindeki yanlış yaklaşımlar politika düzeyinde dile getirilmiş, ancak yerine alternatif bir üretim alanı konulmamıştır. Bu durum, sektörü zaman içinde zayıflatmış ve bugün yaşanan istihdam kayıplarına zemin hazırlamıştır.

Oysa tekstil ve konfeksiyon sektörleri, yüksek teknoloji içermese de ülke içinde önemli bir katma değer yaratan, ihracat kapasitesi yüksek ve bölgesel istihdama ciddi katkı sağlayan alanlardır. Dolayısıyla bu sektörlerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu destek özellikle kendi markasını oluşturabilmiş veya nitelikli üretim yapan işletmelerin ayakta kalması açısından önem taşımaktadır.

Bununla birlikte önerilen destek modelinin yöntemi tartışmalıdır. Örneğin ihracattan elde edilen dövizin Merkez Bankasına bozdurulmasında uygulanan yüzde 3 oranındaki döviz

dönüşüm desteğinin tekstil sektörü için yüzde 8'e çıkarılması yönünde bir düzenleme yapılması sektörden gelen geri bildirimlere göre daha etkili bir çözüm olacaktır. Döviz dönüşüm desteği gibi üretime ve ihracata doğrudan bağlı teşviklerin, kamu maliyesi açısından daha sürdürülebilir ve etkili bir alternatif oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

Destek kaynağı olarak İşsizlik Sigortası Fonu'nun kullanılması ise ayrıca sorgulanmalıdır. Fonun temel amacı işini kaybeden sigortalılara belirli şartlar dahilinde ödeme yapmaktır. İstihdamı koruma görevi doğrudan devletin mali politikalarıyla ilgilidir. Dolayısıyla fon kaynaklarının bu tür destekler için kullanılması fonun asli amacına aykırıdır.

Ayrıca bu fonda biriken paraya göz dikilerek bütçeden yapılacak harcamanın buradan yapılması düşüncesi de yanıltıcıdır. Bu kaynak uzun vadede işsizlik ödemeleri için gereklidir ve bütçe harcamalarının finansmanında kullanılması kamu maliyesi açısından doğru bir uygulama değildir. Komisyonunda ilgili bakan yardımcısı tarafından bu uygulamanın mevzuata uygun olduğu iddia edilmiştir. Eğer bu tür harcamaların fon kaynaklarından yapılması mevzuata uygun olsaydı yeni bir yasal düzenleme yapılmasına gerek kalmazdı. Bu nedenle yapılan açıklama gerçekçi değildir.

Sektörel desteklerin gerekli olduğu açıktır. Ancak hem yöntemin hem de finansman kaynağının rasyonel biçimde tartışılması gerekmektedir.

Ayrıca bu teklifte yer alan 23 ve 27nci maddeleriyle işveren destek priminde 2 puanlık düşüş SGK işveren hissesinde ise 1 puanlık artış neticesinde işveren primlerinde 3 puanlık bir artış söz konusudur. Yani aynı teklifin içinde hem bu sektörlerin yükü ağırlaştırılmakta hem de destek sağlanmaktadır. Bu durum iktidarın tutarsızlığını ve plansızlığını göstermektedir.

Madde 19

Teklifte yer alan Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun ek 1 inci maddesinde bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının oranı düzenlenmektedir. Değişiklik yapılmak istenilen ikinci cümlede Cumhurbaşkanının yetkisi yabancı para cinsinden yapılan katkı payı ödemeleri için bu oranı yüzde ona kadar indirme ile sınırlı iken teklifle yüzde ellisine kadar artırıp sıfıra indirme yetkisi tanınmaktadır. Ayrıca düzenleme kapsamına Türk parası cinsinden yapılacak devlet katkısının oranını belirleme yetkisi de alınmaktadır.

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu uyarınca yürürlüğe giren BES; tasarrufların toplanması, değerlendirilmesi ve kişiye toplu para ya da maaş ödenmesi esasına dayanır. Bu sistem Sosyal Güvenlik Kurumu'nda mevcut olan sağlık

hizmetleri veya diğer hizmetleri sunmamaktadır. BES, zorunlu sosyal güvenlik sisteminin alternatifi değil, tamamlayıcısıdır.

Düzenlemenin mevcut halinde Cumhurbaşkanına verilen yetki sadece yabancı para cinsi katkı payı ödemelerinde yer almakta iken teklifle yetki Türk parası cinsinden katkı payını içerecek şekilde genişletilmektedir. Burada yetkinin katkı payını artırıcı şekilde değil azaltıcı şekilde olması ödenek ihtiyacını azaltacaktır.

Sistemin sürekli devlet destekleri ile büyütülmeye çalışılması kanun uygulanmaya başlanmasından beri içinde bulunulan bir yanılgıdır. Bireysel Emeklilik Sisteminin ilk uygulanmaya başlanmasında devlet teşviki şeklinde değil vergi indirimi şeklinde bir cazibesi varken daha sonra bu yüzde 25, yüzde 30 oranında devlet katkısı şeklinde düzenlenmiştir ve nihayet bu oranın yüzde ellisi oranında artırılması şeklinde bir teklif komisyon gündemine sunulmuştur. Daha önce de dile getirdiğimiz üzere bu yüzde 30'luk oran ile yüzde 5'lik değişim bile bütçeye yük oluşturmuştur ve bir maliyete katlanılmıştır.

Tekraren ifade etmek gerekirse düzenlemede yer aldığı şekliyle bu oranın yüzde ellisine kadar artırılması devlet bütçesi üzerinde yük oluşturur. Bu fonlar aslında genel vergi gelirlerinden karşılanmaktadır. Yani tüm toplumun vergileri, sadece BES'e katılan belirli bir kesime aktarılmaktadır. Bütçenin üzerinde bu yolla olağanüstü bir yük oluşmaktadır. Teklifin etki analizinde halihazırda yaklaşık 10 milyon BES katılımcısı ve 7,5 milyon OKS kapsamında çalışanın bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca teklifle verilmesi öngörülen yetki sayesinde Cumhurbaşkanı Kararı ile katkı payı oranında yapılacak her yüzde birlik değişikliğin 2026 yılı için yaklaşık 4,5 milyar TL her yüzde onluk değişimin ise yaklaşık 45 milyar TL ödenek ihtiyacını azaltacağı/artıracağı tahmin edilmektedir. Bu açıklama yukarıda üzerinde durduğumuz endişelerimizi ve öngörümüzü doğrular niteliktedir.

BES, genel anlamda düşük gelirli bireyler için etkisizdir. Sisteme yüksek miktarda katkı yapabilen (orta-üst gelir grubundaki) bireyler daha çok devlet katkısı alır. Dolayısıyla sistem, gelir dağılımını düzeltmek yerine tersine etkiler, zengin daha fazla teşvikten yararlanır, dar gelirli ise sınırlı katkı yaptığı için neredeyse hiç fayda göremez. Dolayısıyla tasarruf üzerindeki etkisi sınırlı ancak kamu maliyeti çok yüksektir. Bu nedenle Cumhurbaşkanının sadece katkı payı oranını sıfıra kadar indirme yetkisi olması kısmen endişeleri giderecek düzenlemeden beklenen amaca hizmet etmiş olacaktır.

Madde 20

4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 5 inci maddenin ikinci fıkrasında “Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.” hükmü yer almaktadır.

2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda net borçlanma limiti yaklaşık 1 trilyon 935 milyar TL olarak belirlenmiştir. Ancak yukarıda belirtilen yetkiler kapsamında hem Bakan tarafından hem de Cumhurbaşkanı Kararı ile yapılan ayrı ayrı yüzde 5’lik artışlar sonucunda net borçlanma limiti 2 trilyon 129 milyar TL seviyesine yükselmiştir.

Teklifle kanuna eklenecek bir geçici madde ile 2025 yılı Bütçe Kanununda net borç kullanımı tutarının 2025 yılı için 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar Türk lirası ilave edilerek kullanılması önerilmektedir.

İki kez yüzde beşerlik yapılan artışlar sınırında kalınabilseydi bu düzenlemeye ihtiyaç duyulmayacaktı. Ancak güncel tahminlere göre 2025 yılı bütçe açığı 2 trilyon 208 milyar TL düzeyindedir. Bu durumda mevcut limitin üzerinde yaklaşık 80 milyar TL’lik ek bir borçlanma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen başlangıç limitine göre talep edilen borçlanma artışı 789 milyar TL’ye ulaşmıştır. Geline nokta iki kez yüzde 5 oranındaki artırma yetkisi kullanıldıktan sonra dahi 595 milyar TL tutarında ilave bir borçlanma talebi devam etmektedir.

Bu tablo öngörülen bütçe açığının çok üzerinde bir borçlanma yetkisine neden ihtiyaç duyulduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Orta Vadeli Program’da 2025 yılı bütçe açığı 511 milyar TL olarak hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşılsaydı borçlanma limitinin bu ölçüde yükseltilmesine gerek bulunmayacaktı.

Hazine’nin ihtiyaç duyduğundan daha fazla borçlanarak kasasında yüksek miktarda nakit bulundurmayı amaçladığı düşünülmektedir. Ancak borçlanma maliyetlerinin yüzde 40’ların üzerinde seyrettiği bir dönemde bu yaklaşımın ekonomik rasyoneli tartışmalıdır. Faizlerin artacağı öngörüsüyle şimdiden borçlanmak, “enflasyon ve faizlerin düşeceği” yönündeki ekonomik hedefle çalışmaktadır. Zira ihtiyaç fazlası borçlanma, kamuya ilave faiz yükü getirecek ve bu yük nihayetinde vatandaşlarımız tarafından karşılanacaktır.

Hazine, eğer para politikasına destek amacıyla piyasadan likidite çekmek istiyorsa bu işlev temelde Merkez Bankasının sorumluluk alanındadır. Bu nedenle para politikasına dolaylı katkı sağlama gerekçesiyle ihtiyaç fazlası borçlanmaya gidilmesi kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından uygun bir yaklaşım olarak değerlendirilemez.

Diğer bir olasılık ise Hazine'nin önümüzdeki dönemde borçlanma koşullarında bir risk öngörmesidir. Yani Hazine gelecekte daha yüksek faizlerle borçlanmak zorunda kalacağına dair bir risk öngörmüş ve bugünden daha fazla borçlanmayı tercih etmiş olabilir. Bu durumda da gerekçe açık ve net bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

Komisyonunda söz konusu açıkla ilgili başta yaşanan deprem olmak üzere idare tarafından bazı gerekçeler gösterilmiştir. Ancak söz konusu deprem 2023 yılında gerçekleşmiş ve belirtilen bu nedenler göz önüne alınarak bütçe oluşturulmuştur. Bu maddeye ihtiyaç duyulması iktidarın mali disiplinden uzak kaldığını göstermektedir.

Madde 23-27

Teklif maddesi ile uzun vadeli sigorta kolları prim oranlarında artış, malüllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işveren hissesinin 4 puanlık indiriminin 2 puana düşürülmesi ve 4/1-b genç girişimci teşvikinin kaldırılması hedeflenmektedir. Bu düzenleme işveren açısından olumsuz etkiler doğuracaktır. Şöyle ki özel sektör işverenlerinin çalıştırdıkları sigortalılardan dolayı ödeyecekleri primlerinden 5 puan indirim sağlanmışken 25/11/2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık, Aile, Çalışma Ve Sosyal İşler Komisyonuna havale edilen 2/2717 Esas Numaralı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'nin 12 nci maddesi ile bu indirim 4 puana düşürülmüştür. Aradan bir yıl geçmeden ise aynı madde üzerinde tekrar bir düzenleme yapılarak bu oran 2 puana düşürülmek istenmektedir.

81 inci maddenin indirimi düzenleyen kısmı özel sektör işverenlerine bir nevi ödül niteliğindedir. 2008 yılından itibaren özel sektör işverenlerinin belirli şartları taşıması halinde prim ödemelerinde devlet desteği sağlanmaktadır.

Teklif ile özel sektörde faaliyet gösteren işverenlerin belirli şartları yerine getirmeleri halinde uygulanacak 4 puanlık prim indirimi, 2 puan olarak uygulanmak istenmektedir.

İşveren hissesine ait primlerin Hazinece karşılanabilmesi için, işverenlerin çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak bu Kanun uyarınca aylık prim ve hizmet belgelerini yasal süresi içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumuna, muhtasar ve prim hizmet beyannamelerini ise Maliye Bakanlığına vermeleri, sigortalıların tamamına ait sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden tutarı ile

Hazinece karşılanmayan işveren hissesine ait tutarı yasal süresinde ödemeleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcu bulunmaması şarttır. Bununla birlikte yapılandırma imkanlarından faydalanan, ilgili kanunlara göre taksitlendiren işverenler bu süre zarfında da bu faydadan yararlanabilmektedir. Hal böyle olunca yükümlülüklerini yerine getiren işverenlerin daha fazla ödüllendirilmesi gerekirken tam tersi bir uygulama düzenlenmektedir.

Teşvik edici düzenlemelerle kayıt dışı istihdamın önlenmesi mümkünken, işveren yükünü artırmak doğru bir uygulama olmayacaktır. En azından mevcut uygulamanın devam edebilmesi için maddenin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

Teklifle değişiklik yapılmak istenilen, 2008 yılı Ekim ayı itibarı ile yürürlüğe giren 5510 sayılı kanunun 81/1-ı maddesi özellikle yüksek oranlı sigorta primleri nedeniyle artan işgücü maliyetleri, işverenleri kayıt dışı istihdama yönlendirdiği için alınmış kanuni bir tedbirdir. Dolayısı ile bugün bu uygulamadan 2 puan bile olsa vazgeçilmesi sayılan sakıncaları beraberinde getirecektir. Geçmişte Sosyal Güvenlik Kurumu Strateji Geliştirme Başkanlığı; Kayıt dışı istihdamla mücadele, kayıtlı istihdamın desteklenmesi, bilinçlendirme ve bilgilendirme faaliyetleri, istihdam üzerinde mali yüklerin azaltılması, uygulanan teşviklerin çeşitlendirilmesi gibi birçok çalışma yapmıştır. Bugün gündeme gelen kanun teklifinde başarılı olduğu gözlemlenen bunca akademik çalışmanın üzeri çizilmekte ve Hazinesinin işveren destek priminden 2 puan daha fazla tasarruf etmesi amaçlanmaktadır.

Bunun dışında teklifle yapılmak istenen uzun vadeli işkollarında işveren hissesinin %12 ye çıkarılması da aynı işveren için başkaca bir yük oluşturacaktır. Düzenleme tamamı ile işverenleri kayıt dışı istihdama yönlendireceğinden sağlıklı bir amaca hizmet etmeyecektir ve teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

Genç girişimciler için uygulanan, genç girişimci teşviki ise farklı meslek kollarında ilk bir yıl için ilaç mahiyetinde bir uygulamadır. Bu düzenlemenin de uygulamada devam etmesi birçok meslek grubu açısından olumlu etkiler doğurmaktadır. Ancak ne yazık ki teklifle bu desteğe de son verilmek istenmektedir. Genç girişimcilerin desteklenmesi gereken içinde bulunduğumuz ekonomik ve sosyolojik ortamda bu desteğe son verilmesi doğru değildir.

Madde 28

Teklifle 5510 sayılı kanuna Geçici Madde eklenerek götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi yapılmış kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının sözleşme kapsamında verdikleri tedavi hizmetlerine ilişkin toplam tahakkuk tutarının götürü bedel sözleşme tutarından düşük olması durumunda aradaki fark terkin edilecek, terkin edilen tutar Bakanlık bütçesine tahsis edilen ödenekten karşılanacaktır.

Götürü bedel üzerinden sözleşmeler imzalandığında üniversite sağlık hizmeti sunucularında hizmetin ifasında güçlükler yaşanabilmektedir. Götürü bedel sözleşme hükümleri gereğince 2025 yılı götürü bedel hizmet tutarından aşağı kalan tutar 2026 yılı alacaklarından mahsup edilmektedir. Bu durum ise 2026 yılında hizmette aksaklıklara sebebiyet verebilmektedir. Madde gerekçesinden anlaşıldığı üzere teklifle bu terkin edilen bedelin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bütçesine bu amaçla tahsis edilen ödenekten karşılanması amaçlanmaktadır.

Üniversite hastanelerimiz maalesef finansal açıdan ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunlar geçmişten gelmektedir.

Global bütçe uygulaması kapsamında üniversite hastanelerine her yıl belirli tahsisatlar yapılmaktadır. Ancak bu durum zamanla bir alışkanlık hâline gelmiş, her yıl benzer şekilde terkin işlemleri gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamaya ilişkin kalıcı bir çözüm geliştirilmesi gerekmektedir.

Öncelikle hangi üniversite hastanesinin kendisine tahsis edilen hizmet bütçesini tam olarak kullandığı, hangisinin kullanmadığı hususunun net biçimde ortaya konulması önem arz etmektedir. Aksi hâlde bazı hastaneler yükümlülüklerini yerine getirirken diğerleri hizmet sunmadan benzer oranlarda pay almaya devam etmektedir. Herkese eşit tutarda ödenek verilmemekle birlikte, kendi payına düşen tahsisatı hizmet üretmeden alan hastaneler açısından bu durum bir haksızlık oluşturmaktadır. Normal şartlarda hizmet karşılığı alınmayan bu tutarların sonraki yılın ödeneğinden düşülmesi gerekirken uygulamada terkin yoluna gidilmektedir.

Söz konusu maddeye prensipte karşı olmamakla birlikte, mevcut sistemin yapısal sorunları çözmek yerine yalnızca durumu idare etmektedir. Bu konuda kalıcı bir çözümün üretilmesi elzemdir. Bu çözümün özellikle Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ele alınması ve gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Ayrıca üniversite hastanelerinin devletle, yani genel bütçeyle olan mali ilişkileri de yeknesak değildir. Bazı üniversite hastanelerinde personel maaşları genel bütçeden karşılanırken, bazılarında döner sermaye kaynaklarından ödenmektedir. Bu durum personel alım rejimine bağlı olarak farklılık göstermekte ve kurumlar arasında adaletsizliğe yol açmaktadır. Bu nedenle tüm bu hususlar dikkate alınarak sistemin bütününe kapsayan, kalıcı ve adil bir çözüm geliştirilmelidir.

Eğer mevcut uygulama bu şekilde devam edecekse bu durumda global bütçe tahsisatlarının da yeniden değerlendirilmesi gerekir. Zira her yıl benzer sorunlarla karşılaşmak, tahsis edilen bütçenin gerçek ihtiyacın üzerinde belirlendiği izlenimini doğurmaktadır. Bu noktada kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından bütçelerin daha rasyonel biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte üniversite hastanelerinin mali sıkıntı içinde oldukları ve bu ödeneklere gerçekten ihtiyaç duydukları da bilinmektedir. Dolayısıyla hem hastanelerin sürdürülebilirliği hem de kamu kaynaklarının verimli kullanımı açısından bu konuya kalıcı bir çözüm getirilmesi zorunludur.

Madde 29

Teklifle; dernek, vakıf ve MEB'e bağlı uygulama birimlerinin vergi avantajının bir 10 yıl daha devam etmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu değişiklikle 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunun Geçici 2'nci maddesinde yer alan iktisadi işletme sayılmaya ilişkin erteleme hükümlerin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılması sağlanmaktadır. 5520 sayılı Kanunun Geçici 2'nci maddesinin yürürlüğe girmesi farklı gerekçelerle pek çok kez ertelenmiştir. Kanunlar uygulanmak için çıkarılmaktadır. İncelendiğinde hiçbir kalıcı maddenin uygulama süresinin burada geçici maddeyle öngörülen süreden daha uzun olmadığı da görülecektir. Bu yöntemin doğru bir yöntem olmadığını özellikle belirtmek gerekmektedir.

Uygulanma tarihlerinin ertelenmesinin rasyonel sebeplerle ortaya konulması gerekmektedir ancak gerekçe metninden ve etki analizinden teklifin hizmet ettiği nihai amaç anlaşılmamaktadır.

Dernek ve vakıfların ciddi gelirleri bulunmaktadır. Bu gelir belli bir eşiği geçtikten sonra bir ticari işletme sayılması gerekir ancak bu maddeyle ticari işletme sayılmasının önüne geçilmektedir. Ticari işletme sayılmanın da doğal sonucu olarak; dernek veya vakıf vergi verecek ve mükellef olacaktır.

Burada bir diğerk sorun bunların kamu yararına olan dernek ve vakıf olmak zorunluluğunun olup olmamasıdır. Ayrıca söz konusu gelirin miktarı da bir hayli önemlidir.

Kanun teklifinin pek çok maddesinde vergi yükünü artırıcı düzenlemeler bulunmaktayken ve istisnaların azaltılacağı yönünde çalışmalar olacağının altı çizilmekteyken madde metni bu doğrultuda değildir.

Teklifin 26'ncı maddesiyle dernek veya vakıflarca elde edilen Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5) numaralı bendi ve geçici 67'nci maddesi kapsamında kesinti suretiyle vergilendirilmiş kazanç ve iratlar ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim yapan mesleki ve teknik eğitim okullarındaki atölye ve uygulama birimleri ile anaokulu, kreş, çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin elde ettikleri gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağı düzenlenmek istenmektedir. Komisyon görüşmelerinde verdiğimiz önergemizle maddede yer alan a bendi kaldırılarak dernek veya vakıflarca elde edilen kazanç ve iratlar açısından 31/12/2025 tarihine kadar uygulama sağlanırken b bendi açısından anaokulu, kreş, çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmeleri gelirleri için bu süre 31/12/2035 tarihine kadar uzatılmak istenmiştir. Bu önergemiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Madde 32

İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP) kapsamında, İstanbul Valiliğine bağlı olarak faaliyet gösteren İstanbul Proje Koordinasyon Birimine yapılacak teslim ve hizmetlerin finansmanı yabancı devletler ile uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından karşılandığı sürece KDV muafiyeti uygulanmaktadır. Bu muafiyetin süresi 31 Aralık 2025'te sona ermektedir. Teklif bu sürenin 10 yıl daha uzatılarak 31 Aralık 2035'e kadar devam etmesini öngörmektedir.

İstanbul'un depreme hazırlık çalışmaları elbette önemlidir. Ancak İstanbul Valiliği bu proje kapsamında finansmanı yabancı kaynaklardan karşılanmayan bir hizmet aldığıında, bu durumda KDV uygulanmaktadır. Yani burada muafiyet yalnızca dış finansmanlı işlemler için geçerlidir. Bu istisnanın hangi gerekçeyle oluşturulduğu önünde komisyonda yeterli bir açıklama yapılamamıştır.

KDV sistemine bakıldığında indirimli oranlar ve istisnalar çoğaldıkça sistemin işleyişi bozulmaktadır. Örneğin bir firma bu proje kapsamında mal sattığında, işlem KDV'den muaf olduğu için vergi ödememekte ancak bu durum satıcı açısından KDV alacağı

doğurabilmektedir. Benzer şekilde indirimli KDV oranı uygulanan sektörlerde de sıkıntılar yaşanmaktadır. Örneğin lokantacılar “Malı yüzde 1 KDV ile alıyorum ama siz benden yüzde 10 vergi alıyorsunuz.” şeklinde bu sistemi kendisine ek bir vergi yükü gibi algılamaktadır. Piyasada fiyat KDV dahil konuşulduğu için, vergi işletmecinin kazancından çıkıyor gibi hissettirmektedir. Diğer tarafta ise bazı işletmeler girdilerini yüzde 20 KDV ile alıp satışlarını yüzde 1 KDV ile yaptıklarında devletten alacaklı hâle gelmekte ve bu alacaklarını zamanında tahsil edemedikleri için ciddi bir finansman yükü altında kalmaktadırlar.

Dolayısıyla sistem hem indirimli oranlardan hem de muafiyetlerden dolayı iki yönden sorunlar doğurmaktadır. KDV sisteminin verimli işlemesi için bu tür istisnaların mümkün olduğunca azaltılması gerekmektedir.

Söz konusu istisnanın projenin öneminden kaynaklandığı yönünde bir gerekçe beyan edilmemiştir. Finansmanın Dünya Bankasından veya başka bir yabancı kaynaktan gelmesi bu istisnaya anlam katmamaktadır. Bu durumun sırf geçmişte verilmiş bir hak olduğu için devam ettirilmesi doğru değildir. İstanbul’un depreme hazırlanması elbette önemli bir meseledir. Ancak bunun için gerekli ödenek planlanarak sistem bozulmadan yürütülmelidir.

KDV istisnası getirildiğinde yukarıda anlatıldığı gibi diğer tarafta da bu hizmeti sunan mükellefler etkilenmektedir. Bu nedenle sistemin bütünlüğünü korumak açısından bu tür istisnalar maliyenin temel ilkelerine aykırıdır. KDV sisteminin ruhuna uygun hareket edilmesi ve bu tür muafiyetlerin mümkün olduğunca azaltılması gerekmektedir.

Madde 34

Madde ile Kentsel Dönüşüm Başkanlığına sermayesinin yüzde 50’sinden fazlası kamuya ait bankalardan iç borçlanma yetkisi verilmesi öngörülmektedir. Ancak bu düzenleme mali disiplin ve bütçe birliği açısından ciddi sakıncalar doğurabilecek niteliktedir.

Kamu kurumlarının doğrudan borçlanma yetkisine sahip olması bütçe birliği ilkesini zedeleyecek bir uygulamadır. Türkiye’de geçmişte benzer yöntemler “hazineden kısa vadeli uygulanabilir avans” adı altında uygulanmış ancak bu uygulamalar zamanla kontrolsüz borçlanmalara yol açtığı için 1990’lı yıllarda yapılan mali reformlarla tamamen kaldırılmıştır. Şimdi aynı yaklaşımın farklı bir biçimde geri getirilmesi mali sistemin bütünlüğünü bozacaktır.

Madde metninde belirtilen yüzde 25’lik borçlanma limiti de teknik açıdan belirsizdir. “Anapara, faiz ve borçlanma nedeniyle oluşacak giderlerin toplamı muhasebe kayıtlarında

gösterilen taksitli toplam alacak miktarının yüzde 25’ini aşamaz” şeklindeki ifade mali mevzuata uygun ve net bir tanım içermemektedir.

Diğer yandan düzenlemenin etki analizinde “yıllık 24,6 milyar TL ilave gelir sağlanacağı” ifadesi yer almaktadır. Ancak bu iddianın hangi hesaplama dayandığı anlaşılamamıştır. Bu yaklaşım hatalı bir bakış açısı olmakla birlikte parlamentoya sunulan bir etki analizinde böylesine bir hatanın yapılması kamu kurumlarındaki ciddiyetsizliği göstermektedir. Kentsel Dönüşüm Başkanlığının borçlanarak elde edeceği kaynak, gelir değil finansmandır. Bu nedenle muhasebe sistemi açısından gelir kalemi olarak değerlendirilemez. Borç alınan tutarla yapılan harcamalar kamu harcaması olacaktır. Dolayısıyla bu düzenleme sonucunda “gelir” elde edilmesi mümkün değildir.

Eğer gerçekten bu alanda ek kaynağa ihtiyaç varsa bu ihtiyaç doğrudan bütçe ödeneği artırımı yoluyla karşılanmalıdır. Hükümet, Kentsel Dönüşüm Başkanlığına 111 milyar TL yerine daha fazla kaynak tahsis edebilir. Bu yöntem hem yasal hem de mali disiplin açısından daha doğru olacaktır.

Kentsel Dönüşüm Başkanlığının kamu bankalarından borçlanması da mantıksal bir çelişki yaratmaktadır. Zira bu bankalar zaten Hazine tarafından finanse edilmektedir. Dolayısıyla Hazine’nin finanse ettiği bankalardan aynı Hazineye bağlı bir kurumun tekrar borçlanması, kaynak dolaşımında gereksiz karmaşıklık ve muhasebe disiplinsizliği yaratacaktır. Bununla birlikte kamu bankalarından sağlanacak borçlanmanın Hazine borçlanmasına kıyasla daha avantajlı bir maliyetle gerçekleşmesi de mümkün değildir.

Teklifteki madde metninin ilk halinde bu yetkinin 31/12/2029 tarihine kadar kullanılması öngörülmüş ancak komisyondaki itirazlar sonrasında AK Partili milletvekillerinin bir önergesi ile bu süre 31/12/2027 olarak değiştirilmiştir. Ancak yapılan bu değişiklik yanlış düzeltilmemiştir. Düzenleme kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla düşünülmüş olsa bile geçmiş deneyimler göstermektedir ki bu tür uygulamalar zamanla kalıcı hale gelmekte ve kamu maliyesinde yeni “kara delikler” oluşturmaktadır. 2027 yılının sonuna kadar verilen bu yetkinin çeşitli bahanelerle yıllarca uzatılması riski ne yazık ki halen mevcuttur.

Kentsel dönüşüm faaliyetlerinin finansmanı elbette önemlidir. Ancak Kentsel Dönüşüm Başkanlığına kamu bankalarından borçlanma yetkisi verilmesi mali disiplin, bütçe birliği ve kamu kaynaklarının etkin kullanımı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Gereken finansman, doğrudan bütçe kaynaklarıyla sağlanmalı; kamu kurumlarının kendi başına borçlanma yetkisi

kullanmasının önüne geçilmelidir. Anlatılan nedenlerle Komisyon görüşmelerinde maddenin tekliften çıkarılmasına yönelik verdiğimiz önergemiz kabul edilmemiştir.

Madde 35

Türkiye genelinde cadde ve sokak aydınlatma giderleri, paylaşımlı bir maliyet modeli çerçevesinde karşılanmaktadır. Bu modelde faturaların büyük bölümü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (yani merkezi yönetim bütçesi) tarafından ödenmekte, daha küçük bir kısmı ise yerel yönetimlerin (belediyeler ve il özel idareleri) paylarından kesilerek karşılanmaktadır.

Yapılan düzenleme ile mevcut paylaşım modelinin süresi beş yıl uzatılmakta ve uygulamanın geçerlilik tarihi 31 Aralık 2030 olarak belirlenmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin katılım oranlarında da artışa gidilmiştir. Büyükşehir belediyeleri için oran %20’den %30’a; diğer belediyeler için oran %10’dan %15’e, belediye sınırları dışındaki alanlar için oran %20’den %30’a çıkarılmaktadır.

Bu değişiklikler özellikle yerel seçim sonuçlarının ardından yapılmış olması nedeniyle zamanlaması bakımından siyasi bir anlam taşımaktadır. Elbette alınan bir hizmetin bedelinin ödenmesi doğaldır. Ancak bugüne kadar bu alanda yapılmayan düzenlemelerin şimdi, üstelik artış yönünde yapılması dikkat çekicidir. Bununla birlikte bu düzenlemelerin vatandaş üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması gerekmektedir.

Ayrıca dağıtım şirketlerinin en fazla usulsüzlük yaptığı alanlardan biri de sokak aydınlatma giderleri olmuştur. Hazine Müsteşarlığı uzun süre bu ödemeleri durdurarak denetim yapmış ve ciddi usulsüzlükler tespit etmiştir. Çünkü bu alan kayıp-kaçak oranlarının ve diğer mali yüklerin kolaylıkla “sokak aydınlatma gideri” adı altında Hazine’ye yansıtılabildiği, hesap takibinin zor olduğu bir alan niteliğindedir. Komisyonunda bu konudaki eleştirimize bir cevap verilmemiştir. Bu sorunun devam ediyor olması sokak aydınlatma giderlerindeki çok daha zaruri bir konunun bırakılıp siyasi bir hamlenin önceleniyor olduğu anlamını taşımaktadır.

Son Söz;

Bu kanun teklifinde yer alan bazı düzenlemeler tarafımızca desteklenmiş olsa da teklifin geneline hâkim olan anlayış ve öncelikler nedeniyle bir bütün olarak teklife yönelik eleştirilerimiz bu muhalefet şerhinde mevcuttur. Komisyon sürecinde, toplumun gerçek ihtiyaçlarına yönelik olarak sunduğumuz yapıcı önerilerimiz iktidar partisi ve ortağı tarafından reddedilmiş; bunun yerine sınırlı ve geçici çözümler tercih edilmiştir.

Bu gerekçelerle; 2 / 3320 esas numaralı kanun teklifine řerh dūřıyor ve karřı oyumuzu kamuoyunun takdirine sunuyoruz.

Ayyüce Türkeş Taş
Adana

Erhan Usta
Samsun

MUHALEFET ŞERHİ

1. KANUNUN GENELİ ÜZERİNDE BİLGİLENDİRME VE DEĞERLENDİRME

Bu kanun teklifiyle, çeşitli mevzuatlarda yapılan düzenlemeler yoluyla aşağıdaki hedefler doğrultusunda değişiklikler öngörülmektedir:

- Vergi dışında kalan alanların kapsama alınması, bazı istisnaların kaldırılması, kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, vergi adaletinin güçlendirilmesi hedeflerine hizmet üzere vergi mevzuatı ile bazı kanunlarda düzenleme yapılmaktadır.
- Yurt dışındaki vatandaşlarımızın sosyal güvenliğe ilişkin iş ve işlemlerinin emek ve zaman kaybı yaşanmadan kolaylıkla sonuçlandırılması,
- İş gücü piyasasında etkinliğin artırılması,
- Açık işlerin şeffaf ve merkezi bir sistem üzerinden izlenebilmesi,
- İşgücü arz ve talebin daha sağlıklı analiz edilebilmesi,
- İşveren ile iş arayanların daha etkin şekilde eşleştirilmesinin sağlanması ve idarelerin kurumsal yapıları ile personelinin mali haklarının güçlendirilmesi,

Bu çerçevede;

Teklifle, portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerinden oluşan bazı serbest fon yatırımcıları tarafından bir yıldan fazla süreyle elde tutulan fon katılma paylarından elde edilen gelirlere ilişkin gelir vergisi istisnasının vergi planlama aracı olarak kullanılmasını

önleyecek ve vergi dışında kalan alanın kapsama alınmasına hizmet edecek şekilde düzenleme yapılmaktadır.

Diğer taraftan mesken kira gelirlerine ilişkin istisna kaldırılmakta, ancak kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların, Türkiye sınırları içinde bulunan meskenlerinden elde ettikleri kira gelirlerinde mevcut gelir vergisi istisnası korunmaktadır.

Ayrıca gayrimenkullerin devir ve iktisaplarında emlak vergisi değerinden az olmamak üzere mükelleflerce beyan edilen alım satım bedeli üzerinden tapu harcı hesaplanmakta, beyan edilen alım satım bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespiti halinde, aradaki farka ilişkin tapu harcı %25 nispetinde vergi ziyai cezasıyla alınmakta olup, yapılan düzenlemeyle kayıt dışılıkla mücadele kapsamında, gerçek alım satım bedelinin beyan edilmesini sağlamak amacıyla bu cezanın bir kat olarak uygulanması sağlanmaktadır.

Teklifte ruhsata ve işletme belgesine tabi bazı faaliyetlerin, benzer faaliyetlerde olduğu gibi faaliyet harcına tabi olması, diğer taraftan araçların ilk ve sonraki satışlarında belli bir harç alınması hususunda düzenlemeler yapılmaktadır.

Diğer taraftan büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi bazı vergilerden istisna edilmesine ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca Ülkemizde oynanacak olan 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası kapsamında Avrupa Futbol Federasyonları Birliği ve yurt dışından gelecek takımlara bu müsabakalara katılımları dolayısıyla katma değer vergisinden, gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulmalarına ilişkin geçici düzenleme yapılmaktadır. Söz konusu düzenlemeler, vergilemede adaletin ve öngörülebilirliğin sağlanmasına, vergi konusuna girmeyen alanların kapsama alınmasına ve kayıt dışılıkla mücadeleye katkı sağlayacaktır. Teklifte ayrıca; ✓ Kahramanmaraş depreminin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar ile 2025 yılı gelir yönlü bütçe gelişmeleri nedeniyle ortaya çıkan ilave finansman ihtiyacının karşılanması ve Hazine nakit rezervinin belirli bir seviyede tutulabilmesi amacıyla Bütçe Kanunu ile belirlenen net borç kullanım tutarının artırılmasına, Bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sisteminde tasarrufların artırılması, sistemin etkinliğinin artırılarak hedeflenen fon büyüklüklerine ulaşılması, kamu mali dengesinin gözetilmesi ve büyüyen fonların finansman ve

yatırımlara dönüşmesinde dengeli büyüme sağlanmasını teminen devlet katkısı oranının mali hedefler doğrultusunda belirlenmesine yönelik imkan oluşturulması amacıyla yetki hükümlerine, Genel aydınlatma kapsamında belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından yapılacak kesinti oranlarına, Çek Kanununda yapılan düzenlemelerle üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ibrazının geçersiz olduğuna ilişkin geçici madde düzenlemesinin süresinin uzatılmasına, ✓ Vakıf yükseköğretim kurumlarında öğrencilerden alınacak ücretlerin, cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenmesine, yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Teklifte ayrıca sosyal güvenlik sisteminin aktüeryal dengesine katkıda bulunmak üzere gelir etkisi de olan düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda; İşveren prim teşviğinin imalat hariç 4 puandan 2 puana indirilmesi, Prime esas kazanç tavanının asgari ücretin 7,5 katından 9 katına çıkarılması, Emeklilik prim oranının işveren hissesinin 1 puan artırılması, Gelir ve aylık bağlanmış olanlarda prim borçlarının gelir ve aylıklarından kesilmesinin sağlanması, Doğum hariç borçlanma prim oranının %32'den %45'e çıkarılması, BAĞKUR primlerinin ödenmemesi nedeniyle durdurulan sigortalılık sürelerinin ihya prim oranının %45 olarak belirlenmesi, Genç girişimcilere bir yıl süreyle sağlanan prim desteğinin sonlandırılması, Kamu üniversitesi hastaneleri ile imzalanan götürü bedel sözleşmeleri kapsamında ödenen ancak sözleşme tutarından aşağıda kalan tahakkuk tutarlarının terkin edilmesi yönünde düzenlemeler yapılmaktadır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan "Vergi Kanunları ile Bazı Kanunlarda ve 631 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi", ilk bakışta bütçe disipliniyi sağlamayı, kayıt dışılıkla mücadele etmeyi ve vergi adaletini güçlendirmeyi hedefleyen bir dizi teknik düzenleme paketi olarak görülebilir. Ancak teklifin genel gerekçesinde kullanılan meşrulaştırıcı dilin ve maddelerin teknik detaylarının ardına bakıldığında, karşımıza çıkan manzara çok daha derin ve endişe verici bir siyasi-ekonomik projenin ana hatlarını çizmektedir.

Bu teklif, münferit mali ayarlamalardan ibaret olmayıp, Anayasa'nın 2'nci maddesinde tanımlanan "sosyal devlet" ilkesini temelden sarsan, yükü sistematik olarak emeğin, emekliliğin ve dar gelirli kesimlerin omuzlarına yıkan, buna karşılık belirli sermaye gruplarına ve uluslararası organizasyonlara cömert imtiyazlar tanıyan tutarlı bir kapitalist saldırının yasal metne dökülmüş halidir.

"Sürdürülebilirlik", "mali disiplin" ve "aktüeryal denge" gibi teknokratik ve nötr görünümlü kavramlar ardına gizlenen bu düzenlemeler, aslında toplumun en kırılgan kesimlerini hedef alan, sosyal koruma kalkanlarını zayıflatan ve kamusal dayanışma ruhunu aşındıran bir servet transferi mekanizması işlevi görmektedir. Teklif, bir yandan hizmet borçlanması maliyetlerini fahiş oranlarda artırarak emeklilik hakkına erişimi zorlaştırırken, diğer yandan emeklinin anayasal güvence altındaki maaşına devlet eliyle haciz getirilmesinin önünü açmaktadır. İstihdam üzerindeki prim yüklerini artırarak ve teşvikleri budayarak kayıtlı ekonomiyi cezalandırırken, uluslararası bir spor devine tam vergi muafiyeti tanımakta bir beis görmemektedir. Bu çelişkiler, teklifin temel karakterini ortaya koymaktadır: Bütçe açıklarını kapatma bahanesiyle, sosyal hakları birer maliyet unsuru olarak gören, kamusal sorumlulukları ise seçici bir biçimde dağıtan bir anlayışın tezahürüdür.

İlgili kanun teklifinde;

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu | **4 madde**

197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu | **1 madde**

492 Sayılı Harçlar Kanunu | **5 madde**

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanun | **1 madde**

2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu | **1 madde**

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu | **2 madde**

3621 Sayılı Kıyı Kanun | **1 madde**

4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu | **1 madde**

4749 Sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi Kanunu | **1 madde**

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun | **8 madde**

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu | **2 madde**

5941 Sayılı Çek Kanun | **1 madde**

6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun | **1 madde**

6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun | **2 madde**

6446 Sayılı Elektrik Piyasası Kanun | **1 madde**

7179 Askeralma Kanunu | **1 madde**

1319 Emlak Vergisi Kanunu | **1 madde**

3516 Ölçüler ve Ayar Kanunu | **1 madde**

4447 İşsizlik Sigortası Kanunu | **1 madde**

635 Sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma,Geliştirme,Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşıllanması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde**

631 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname | **1 madde**

Olmak üzere toplamda 19 farklı kanun ve 2 Kanun Hükmünde kararnamede düzenleme yapılmaktadır. Ayrıca kanun teklifi, yürürlük ve yürütme maddeleri dahil olmak üzere toplamda 40 maddeden oluşmaktadır.

2. MADDELER HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

MADDE 1-2

Maddeyle, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 21.maddesinde değişikliğe gidilmektedir. Söz konusu madde ile “Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın (2025 yılı için **47.000 TL**)’sinin istisna olduğu belirtilmektedir. Fakat yapılacak olan bu değişiklik ile sadece emekli, dul ve yetim aylığı alanların sahibi oldukları binalardan elde edilen kira gelirlerin söz konusu 47.000 TL’lik istisnadan yararlanabileceği belirtilmektedir.

Madde bu yönü ile vatandaşlarımızın elde edeceği kira gelirleri sonucu beyanlarından indirme imkânı tanıyan istisna tutarını ortadan kaldırmaya yöneliktir. Halbuki mevcut kanunda zaten “Bir mükellefin birden fazla konuttan kira geliri elde etmesi halinde istisna, kira gelirleri toplamına bir defa uygulanacaktır.” diyerek elde edilecek konut kira gelirlerinde birden fazla konut kira geliri

elden eden vatandaşların daha az vergi vermesinin önüne geçilmiştir. Şimdi ise istisna haddi tamamen ortadan kaldırılarak vergi gelirleri arttırılmak istenmektedir.

Bir diğer değişecek olan madde ise 2.madde de geçen *“Kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri ile konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren beş yıl süre ile iktisap bedelinin % 5’i”* ibaresinde yer alan ve konutlar içinde geçerli olan borçlanma ve kredi faizlerinin indirme imkanı tanıyan maddenin konutlar için artık geçerli olmayacağı hükmüdür.

Vatandaşlarımızın birçoğu konut alırken banka kredisine başvurmaktadır. Bankaların son dönemde uyguladıkları yüksek faiz oranları onları ağır bir faiz yükü ile karşı karşıya bırakmaktadır. Gelir vergisi Kanunu 74.maddesinin birinci bendinin dört numaralı bendi sayesinde mükellefler konut alımınındı çektikleri kredilerde ödeyecekleri faizleri Mart ayında verecekleri Gayrimenkul Sermaye İradı beyannamesi ile belirli bir tutarını indirme imkanına sahipken, bu kanun teklifi ile tamamen ellerinden alınmak istenmiştir. Söz konusu değişikliğin gerekçesi ise *“Kişiler, tasarrufları veya diğer mal varlıklarıyla gayrimenkul satın alabildikleri gibi kredi çekmek suretiyle de gayrimenkul satın alabilmektedirler. Kredi kullanarak satın aldıkları gayrimenkulleri kiraya verenler, bu krediler için ödedikleri faizleri kira gelirlerini beyan ederken gider olarak indirme imkanına sahip oldukları için, kiraya verilen gayrimenkulü kredili veya kredisiz alan kişiler arasında vergi yükü açısından farklılık ortaya çıkmaktadır”* denilerek kredi çekmenin bir zorunluluk değil istek olduğu anlayışı ortaya konmaktadır. Oysaki, kredi çekmek vatandaşlarımızın istemediği bir durumdur. Elinde yeterli bir şekilde sermayesi olan mükellefler zaten bankalara başvurmamakta ve bu kadar ağır bir faiz yükünün altına da girmemiş olacaktır. Bu düzenleme yapılırken, kredi çeken ve çekmeyen vatandaşlarımız arasındaki farkın ödedikleri faizler olduğu da unutulmuş aradaki farkın sadece isteklerine bağlı olduğu vurgulanmıştır. Yapılacak bu düzenleme vergilemede adalet ilkesine de aykırıdır. Bir taraftan konutlarını almak için faiz ödeyenler ve ödemeyenler durumu ihmal edilmiş, mükelleflerin kira geliri elde edecekleri için ödeyecekleri vergiler bir kat daha ağırlaştırılmıştır.

Vergi Kanunlarında vatandaşlara yönelik her avantajın ortadan kaldırılmak istendiği bir anlayış bu kanuni düzenleme ile adeta kanıtlanmış durumdadır. Kayıt dışı ekonomi ile mücadele kapsamında Mükelleflerin “vergiye gönüllü uyum projesi” altında elde ettiği gelirleri beyan yolu ile vermeye çağıran ve bunun için yoğun bir maddi külfet altına giren Gelir İdaresi Başkanlığı yapılan bu tarz

düzenlemeler ile kendi yaptığı projeleri sekteye uğratmaktadır. Oysaki, bu tarz düzenlemeler vergi gelirlerini arttırmayacak bilakis mükelleflerin vergi ödememek ve beyan vermemek için başka yollara sapmasına neden olacaktır. Özellikle doğrudan vergi gelirlerini artırmanın yolu mükelleflerin haklarını korumak ve onların bilinçlenmesini sağlamaktır. Yapılması istenen bu düzenlemeler ile mükellefler vergi gelirlerini beyan ederken vergiyi kaçırmaya yönelik adımlar atabilir ve bunun sonucunda ise vergi gelirlerimiz artmak yerine azalarak Hazine zarara uğratılabilir.

Bir diğer husus ise, yapılacak olan bu düzenlemelerin piyasada ki karşılığıdır. Bu düzenlemeler muhakkak ki ev sahipleri ile kiracıları kaşı karşıya getirecektir. Ülkemizde TÜİK’in Eylül ayında açıkladığı kira enflasyonu yaklaşık %69 oranındadır. Ev sahiplerinin artan vergi yükü karşısında bu maliyetleri kiracılarından çıkaracağı bunun da zaten oldukça yüksek seyreden kira enflasyonunu arttıracığı ihtimali gözden kaçırılmıştır. Bunun sonucu olarak da enflasyonla mücadeleimiz tehlikeye atılmış olacağı gibi, hükûmetin ileriki yıllar için belirlediği enflasyon rakamlarında uzaklaşacağı ihtimalleri kaçınılmaz olacaktır. En azından bir ya da iki evi olup da kiraya veren ev sahiplerine bu istisnanın devam etmesi daha doğru bir uygulama olacaktır.

MADDE 3

Maddeyle, Gelir Vergisi Kanunun mükerrer 120 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilk dokuz ayı için belirlenen” ibaresi madde metninden çıkarılmak istenmektedir.

Söz konusu maddeye baktığımız zaman “Ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabı cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere, bu Kanunun ticari veya mesleki kazancın tespitine ilişkin hükümleri uyarınca ilgili hesap döneminin ilk dokuz ayı için belirlenen üçer aylık dönem kazançları üzerinden %15 oranında geçici vergi öderler. Söz konusu düzenleme ile ilk üç ay için mayıs ayında, sonraki üç ay için ağustos ayında ve son üç ay için ekim ayında geçici vergi ödenmektedir. Son 4. Dönem ise mükellefler zaten ertesi yıl Mart ayında verecekleri Gelir Vergisi Beyannamesinde ilgili 4.dönem kazançları ile yıllık elde ettikleri kazançları beyan eder ve öderler.

Söz konusu düzenleme ile 4.dönem geçici vergi uygulaması getirilmiş ve mükellefler artık yılın son üç ayında elde edecekleri gelirleri beyan edip, geçici vergi ödeyeceklerdir. Düzenleme devletin vergi tahsilatını arttırmak, elde edilecek vergi gelirlerinin enflasyon karşısında kaybını önleme için getirilmiştir.

Yapılan düzenlemeler genelde tek taraflı olarak yani sadece vergi gelirlerini arttırmaya yönelmiş oysaki, vatandaşların üzerindeki ağır vergi yükü ihmal edilmiştir.

Söz konusu düzenleme, vatandaşların yüklerini ağırlaştıracak, bürokratik işlemleri arttıracak, ayrıca SMMM ve YMM ücretleri altında vatandaşları ezdirecektir. Zaten, 4.dönem dönem karının içinde yer aldığı yıl sonu beyannamesinin verilmesi aynı verginin tekrardan beyan edilmesi gibi mükerrer uygulamalara yol açacaktır.

Bu kapsamda, 4.dönem geçici vergi uygulaması, elde edilecek vergi gelirlerinin enflasyon karşısında kaybını önleyecek ama öte yandan vatandaşlara yönelik bir yük getirerek aynı işlemler için tekrardan bir uğraş içinde olmalarını gerektirecektir.

MADDE 4

193 sayılı Kanunun geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında, sürekli olarak portföyünün en az %51'i Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma paylarının elden çıkarılmasında bankalar ve aracı kurumlarca tevkifat uygulanmamakta ve bu katılma paylarından elde edilen gelirler için gerçek kişilerce yıllık gelir vergisi beyannamesi de verilmemektedir.

Uygulamada, portföylerinin en az %51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşan bazı serbest fonların yatırımcılarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan fon katılma paylarından elde edilen gelirlere ilişkin gelir vergisi tevkifat istisnası yoluyla temettü gelirleri yönünden vergi planlaması yapabildikleri görülmektedir.

Dolayısıyla bu istisnanın, BİST'te işlem gören hisse senetlerini portföyünde bulunduran fonlara yatırımı teşvik etme amacının dışına çıkarak bir vergi planlama aracına dönüşmüş olduğu görüldüğünden, fon izahnamesine göre portföyünde sürekli olarak en az %51 oranında BİST'te işlem gören hisse senedi olan bazı fon yatırımcılarına münhasır olmak üzere söz konusu istisna kapsamının daraltılması ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Söz konusu düzenleme ile portföylerinin en az %51'i BİST'te işlem gören hisse senetlerinden oluşan bazı serbest fonlarına getirilen stopaj uygulaması ile borsada bir takım manipülasyonların önüne geçilebilecek öte yandan ise oluşacak vergi maliyeti yüzünden bu fonlara yatırımların azalması ihtimali doğacaktır.

MADDE 5-6

Maddeyle, “18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “il özel idareleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları,” ibaresi eklenmiştir.

Söz konusu düzenleme ile büyükşehir olan illerde il özel idareleri yerine kurulan yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi adlarına kayıt ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna tutulması sağlanmaktadır.

Mevcut yasa ile büyükşehir belediyesi olan yerlerde il özel idarelerinin yerine geçen yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, adlarına kayıt ve tescilli taşıtların motorlu taşıtlar vergisinden istisna olması sağlanmaktadır.

Ayrıca 6.madde ile de yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının, il özel idarelerinde olduğu gibi taşınmaz edinimlerinde ve satışlarında tapu harçlarından istisna tutulması sağlanmaktadır.

Söz konusu değişiklikler hem araçlarda motorlu taşıtlar vergisi ile taşınmazlarda ki harç yükümlülüğünü ortadan kaldırmakta ve idarelere vergi muafiyeti düzenlemesi getirerek vergi tahsilatını azaltmaktadır.

Bu yasa teklifi ile idarelere vergi muafiyeti ve istisna kapsamı genişletilmekte, vatandaşların sahip olduğu vergi muafiyet kapsamı daraltılarak vergi tahsilatının arttırılması planlanmaktadır.

MADDE 7-8-9-10

Mevcut düzenlemenin, 7,8,9 ve 10.maddeleri ise Harçlar Kanunu kapsamındadır. Söz konusu düzenlemeler ile vergi tahsilatı arttırılmak amacı ile yeni birtakım harçlar düzenlenmiştir.

Söz konusu teklifin 7.maddesi ile “*Tapuda yapılan işlemden sonra, emlak vergisi değerinden daha düşük bir bedel üzerinden harç ödendiğinin veya beyan edilen devir ve iktisap bedelinin gerçek durumu yansıtmadığının tespit edilmesi halinde, aradaki farka isabet eden harç ikmalen veya re’sen tarh edilir. Bu suretle tarh edilecek tapu ve kadastro harcı için, 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan vergi ziyai cezası % 25 nispetinde uygulanır.*” İbaresinde geçen %25 oranı, bir kat olarak değiştirilerek eksik beyan edilen tapu harçlarında uygulanacak vergi ziyai cezasının bir kat oranın da uygulanması öngörülmüştür.

Söz konusu uygulama ile tapu harçlarının mükellef tarafından doğru bir şekilde beyan edilmesi sağlanmak istenmiş ama öte yandan, mükellefin ödedikleri ağır vergi yükleri ihmal edilmiştir. Söz konusu cezai işlemin arttırılması yerinde bir düzenlemedir. Öte yandan, beyan edilen taşınmazın gerçek değeri üzerinden hesaplanan ‘%2’lik vergi oranının alıcı ve satıcı adına ayrı ayrı hesaplanması, uygulamada birçok soruna yol açmakta bunun sonucu olarak da verginin eksik alınmasından dolayı cezai işlemler ortaya çıkmaktadır. Oysaki, vatandaşlarımız üzerinden alınan ağır vergi yükü bir nebze de olsa hafifletilerek bu tür uygulamalara son verilebilir. Bu bağlamda cezai işlem den önce vatandaşlarımızın üzerinde her geçen yıl artan vergi oranlarının düşürülmesi vergi tahsilatının artmasına katkıda bulunacak aynı zamanda daha bilinçli mükelleflerin oluşmasına katkı sunacaktır.

Kanun teklifinin 8 ve 9. Maddelerini incelediğimiz zaman yeni harçların getirildiği aynı zamanda artması gereken vergi oranlarının azalması ile karşı karşıyayız. Söz konusu tarifelerde *“2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında araçların ilk tescil işlemleri ile tescil edilmiş araçların satış ve devirlerinde, 1.000 TL’den az olmamak üzere satış ve devir bedeli üzerinden”* binde 2 oranında harç alınacağı belirtilerek yeni bir uygulama getirilmek istenmiştir. Araçların maliyeti üzerinden hesaplanan ÖTV ve KDV gibi vergilerin yanı sıra araç alımında harç uygulaması getirilerek araç maliyetlerinin daha da artmasının yolu açılmak istenmiştir. Diğer ülkelere kıyasla ülkemizde araçların fiyatı oldukça yüksek olup bunun başlıca nedeni uygulanan vergilerdir. Araçların ilk iktisabı ile 2.el araç alımına getirilmek istenen bu uygulama araç fiyatlarını artırarak, enflasyona sebep olacağı gibi, vatandaşların araç alımında daha fazla borçlanmasına yol açabilecektir.

Öte yandan, 10.madde ile bazı faaliyet alanlarına yeni harç uygulamaları getirilerek vergi gelirleri arttırılmak istenmiştir. Bunlar, kuyumculuk ticareti ile iştigal edenlere 30.000 TL, ikinci el motorlu kara taşıtı ticareti yapanlar 20.000 TL ve taşınmaz ticareti ile iştigal edenlere 20.000 TL yıllık harç uygulaması getirilmiştir. Vergi gelirlerinin arttırılması amacı ile yapılan bu düzenleme yerinde bir düzenlemedir. Zira, yıllık ciroları yüksek olan meslek gruplarından alınacak vergi ve harçların orantılı olarak da yüksek olması gerekir.

Ülkemizde vergi gelirleri ağustos ayında önemli bir artış göstererek 1 trilyon 150 milyar dolaylarına yükselmiştir. Vatandaşlarımızın üzerindeki ağır vergi yükü devam etmektedir. Söz konusu bazı düzenlemeler vergi gelirlerinin adaletli bir şekilde arttırırken bazıları ise vergi de

adalet ilkesi ile çelişmektedir. Bu kapsamda, harçlar da yapılan bazı düzenlemelerin tekrardan gözden geçirilmesi gerekmektedir.

MADDE 11

1319 sayılı emlak vergisi kanunun geçici 23.maddesinin yürürlükten kaldırıldığı yönünde bir düzenleme yapılmıştır.

Geçici 23.madde ile, 2017,2018,2019,2020 ve 2021 yıllarındaki arsa ve arazi metrekare birim değeri tespitinde önceki yılın metrekare birim değerinin yüzde elli fazlasının dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Komisyonunda yapılan düzenleme ile emlak vergisi kanunun geçici 23.maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Kanun teklifi genel kurula ulaştığı zaman bu madde özelinde bir revizyona gidilebilir, kanun metnindeki yıllar veya %50 oran üzerinden bir güncelleme yapılabilir.

MADDE 12

Kanunda öngörülen değişiklik, vakıf üniversitelerine yapılan doğrudan bir müdahale niteliği taşımaktadır. Zira vakıf üniversitelerinde ücret belirleme, personel istihdamı ve benzeri idari kararlar mütevelli heyetin yetki alanına girmektedir. Yükseköğretim Kurulunun bu alanlara müdahalesi, yükseköğretim sisteminde merkezileşmenin giderek sıkılaştığına işaret etmektedir.

Bununla birlikte, burada göz ardı edilmemesi gereken kritik unsur, yanlış ekonomi politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkan yüksek enflasyonun piyasa tarafından manipüle ediliyor olmasıdır. Bu manipülasyonun bir uzantısı da vakıf üniversiteleridir. Kar amacı gütmemesi gereken bu kurumlar, gerçekte YÜFE ve TÜFE gibi endeksleri esas almadan fiyatlandırma yapmakta; 2022–2026 eğitim-öğretim yıllarında yaşanan artışlar bunun somut bir örneğini oluşturmaktadır. Üniversitelerin ilgili endeksleri referans aldığı yönündeki iddialar ise, TÜİK başta olmak üzere resmi verilerin güvenilirliğine dair kuşku artırmakta ve istatistiksel manipülasyon ihtimalini güçlendirmektedir.

Kanuna eklenmek istenen madde ile vakıf üniversitelerinin gerçekleştirdiği öngörülemez ücret artışlarının önüne geçilmesi ve bu artışların yasal olarak bağlayıcı hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak bu düzenlemenin istenmeyen yan etkileri de olabilir. Zira ücret politikalarında belirleyici konumda bulunan mütevelli heyet, gelecekte işe alım ve işten çıkarma

süreçlerinde de mali gerekçeleri öne sürerek vakıf üniversitelerinde güvencesiz bir çalışma ortamının oluşmasına zemin hazırlayabilir

MADDE 13

Söz konusu madde ile 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 20.maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin altıncı paragrafında yer alan “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemleri her türlü harçtan, bu işlemlere ibaresi “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemlerine” şeklinde değiştirilerek, noterler tarafından gerçekleştirilen tescil edilmiş araçların (ikinci el araçların) satış ve devir işlemlerine ilişkin harç istisnası kaldırılmaktadır.

Bu kapsamda, 8.madde ile belirtilen “araçların ilk tescil işlemleri ile tescil edilmiş araçların satış ve devirlerinde, 1.000 TL’den az olmamak üzere satış ve devir bedeli üzerinden” binde 2 oranında alınacak harç tutarının kanuni dayanağı bu madde ile düzenlenmektedir.

Söz konusu ikinci el araç satımına uygulanacak harç tutarının araç piyasasını olumsuz etkileyerek araç fiyatların yükselteceği aşikardır. 2.el araç satımına uygulanacak bu yeni uygulamanın araçlar üzerindeki vergi yükünü daha da arttıracak,

MADDE 14-15-30

14.madde ile getirilen düzenlemeye baktığımız zaman, Katma Değer Vergisi Kanunun “Diğer İstisnalar” başlıklı 17.maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde yer alan “belediyeler, il özel idareleri ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının” şeklinde değiştirilerek büyükşehirlerde il özel idaresi yerine geçen yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının mülkiyetindeki taşınmazların satışı suretiyle gerçekleşen devir ve teslimlerin KDV’den istisna tutulması amaçlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemenin 5 ve 6.maddesinde olduğu gibi yatırım ve izleme koordinasyon başkanlıklarına bir takım muafiyet ve istisnalar getirilmiştir. Bu madde ile söz konusu başkanlıkların mülkiyetinde bulunan taşınmaz satışlarının KDV’den istisna olacağı belirtilmiştir. Bu düzenleme ile vergi gelirlerimiz azalacak öte yandan, vatandaşlarımız daha fazla bir vergi yükü ile karşı karşıya kalacaktır. Söz konusu idarelere tanınan vergi muafiyet ve istisnaların kapsamı daraltılmalıdır.

15.madde ile *"GEÇİCİ MADDE 46- 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin*

olmak üzere Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişilerden iş yeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlara, bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapılacak mal teslimleri ve hizmet ifaları ile bunların bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapacakları mal teslimleri ve hizmet ifaları katma değer vergisinden müstesnadır.” denilerek KDV Kanunu ile çelişecek ifadeler getirilmektedir.

KDV kanunun “verginin konusunu teşkil eden işlemler” başlıklı 1.maddesinin birinci fıkrasında Türkiye’de yapılan bazı hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu, “bu faaliyetlerin kanunların veya resmî makamların gösterdiği gerek üzerine yapılması, bunları yapanların hukuki statü ve kişilikleri, Türk tabiiyetinde bulunup bulunmamaları, ikametgah veya işyerlerinin yahut kanunî merkez veya iş merkezlerinin Türkiye’de olup olmaması işlemlerin mahiyetini değiştirmez ve vergilendirmeye mani teşkil etmediği” belirtilmiştir. Bu kapsamda söz konusu kanun maddesi ile KDV kanunun temel vergileme prensibine aykırı olduğu açıkça görülmektedir. Katılımcı takımlar ile organizasyonda görevli olanlara yapılacak mal teslimleri ve hizmet ifalarının Türkiye’de yapılması sebebi ile bunlara yapılacak mal teslimleri ile hizmet ifalarının KDV’ye tabi tutulması gerekmektedir. Bu yasa ile vatandaşlarımızın vergisel hakları ellerinden alınırken, yabancı şirketlere vergi muafiyeti getirilerek vergi gelirlerimiz azaltılmaktadır.

Aynı şekilde 30.madde de “*“GEÇİCİ MADDE 18- (1) 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakalarının Türkiye’de oynanması ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasının Türkiye’de düzenlenmesine ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiler gelir ve kurumlar vergisinden muafıdır. Bu muafiyet, tevkif yoluyla alınan vergileri de kapsar. Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) Türkiye Ofisinin bu müsabakalar ve Şampiyona kapsamında elde ettiği gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.”* Denilerek UEFA Katılımcıların ve organizasyonda görevli tüzel kişilerin elde edeceği kazançlarının gelir ve kurumlar vergisinden muaf olduğu belirtilmektedir. Madde 14 ile KDV istisnasının sağlanmış, ayrıca gelir ve kurumlar vergisinden istisna tutulması ile de elde edilecek vergi gelirlerimizin önüne geçilmiştir.

Söz konusu geçici maddeler kanun teklifinde geçen “**vergi dışında kalan alanların genişletilmesi**” ilkesine aykırı olarak düzenlenmiştir. Vatandaşlarımıza tanınan vergisel avantajlar ortadan kaldırılmakta öte yandan, yabancı firmalara vergisel avantajlar sağlanmaktadır. Bu tarz geçici maddeler ile oluşacak olan vergi açıklarının vatandaşlarımızın üzerinde kalacağı açıktır. Bu neden ile söz konusu elde edilecek gelirlerin vergi kapsamına alınarak ülkemizdeki vergi gelirleri artırılmalı, vatandaşlarımızın üzerindeki vergi yükü hafiflemelidir.

MADDE 16-

11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 4- 1/1/2026 tarihi itibarıyla damga süresi geçmiş su sayaçları için; 31/12/2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması veya geçerli muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi şartıyla 15 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre bu sayaçlara el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmez ve idari para cezası verilmez, verilmiş olanlar tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilatından vazgeçilir, varsa açılmış davalar hakkında mahkemece karar verilmesine yer olmadığına karar verilir, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş idari para cezaları iade edilmez.

Söz konusu madde ile damga süresi geçmiş su sayaçlarının 31/12/2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması suretiyle sayaçlara el konulmaması ve idari para cezası kesilmeyeceği yönünde garanti verilmektedir.

MADDE 17

Teklifin 17. maddesiyle 3621 sayılı Kıyı Kanunu’na eklenen Ek Madde 7, ekli kroki ve listede sınırları belirlenen Samsun Tekkeköy mevkiindeki alanın “Orta Karadeniz Serbest Bölgesi” olarak belirlenmesini ve bu bölgede 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kapsamında sınai, ticari ve hizmete ilişkin yapı ve tesislerin inşa edilebilmesini öngörmektedir. Gerekçede, serbest bölgelerin ihracata dayalı üretimi teşvik ettiği, yabancı yatırım ve istihdam yarattığı vurgulanarak, bu düzenlemenin ülke ekonomisine katkı sağlayacağı belirtilmektedir.

Ancak bu hüküm, kıyıların devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu ve kamu yararına kullanılması gerektiği yönündeki Anayasa'nın 43. maddesi ile Kıyı Kanunu'nun temel ilkeleri açısından değerlendirilmesi gereken bir niteliğe haizdir.

Serbest bölge kurulmasına ilişkin düzenlemelerin Kıyı Kanunu yerine 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu kapsamında, çevresel etki değerlendirmesi ve planlama ilkeleri gözetilerek yapılması, Kıyı alanlarında yalnızca kamu hizmetine yönelik zorunlu yapı ve tesislere izin verilmesi, özel ekonomik faaliyetlerin kıyı dışı uygun alanlarda Anayasa'nın 43. maddesi ile çevre hukukunun korunma ilkeleriyle uyumlu olacak şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Koruma yasalarına özel amaçlı istisna maddeleri eklemek, norm sistematliğini bozar.

MADDE 18

İşçinin Sigortasının Sermayeye Devri: İşsizlik Sigortası Fonu'nun Talanı (Revize Madde 18)

Kanun teklifinin revize edilen 18'nci maddesi, 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu'na eklenen geçici bir madde ile İşsizlik Sigortası Fonu'nun (İSF) kaynaklarının, amacının tamamen dışında, imalat sanayiindeki işletmelere "destek" adı altında aktarılmasının önünü açmaktadır. Bu düzenleme, teknik bir kaynak transferi gibi görünse de özünde milyonlarca işçinin ve emekçinin en zor günleri için biriktirdiği, kamuoyunda "işsizlik aylığı" olarak bilinen bir güvence fonunun, siyasi bir tercihle sermayeye peşkeş çekilmesidir. Düzenleme tamamen sosyal devlet ilkesine ve Fon'un varlık nedenine yönelik açık bir ihanettir.

İşsizlik Sigortası Fonu, adından da anlaşılacağı üzere, işini kaybetmiş emekçilere geçici bir gelir güvencesi sağlamak amacıyla kurulmuş, işçilerin, işverenlerin ve devletin katkılarıyla oluşturulmuş bir emanet sandığıdır. Bu Fon'un kaynakları, işsiz kalan bir aşçının, bir tekstil işçisinin, bir madencinin evine ekmek götürebilmesi için kutsal bir amaca tahsis edilmiştir. Ancak bu madde zaten hali hazırda Fon'un esas amacı dışındaki aktarımlarına bir yenisini daha ekleyerek, Fon'u hükümetin sanayi politikalarını finanse etmek için kullanabileceği bir bütçe dışı kaynağa, bir tür "örtülü ödeneğe" dönüştürmektedir. Maalesef fon giderek işsiz kalan insanımızın güvencesi olmaktan çıkarak daha da sermaye grubuna destek fonuna dönüşmektedir.

Bu düzenlemenin altında yatan neden-sonuç ilişkisi, bütçe disiplindeki başarısızlığın ve mali illüzyon yaratma çabasının itirafıdır:

Bütçe Dışı Finansman Yaratma: Hükümet, imalat sanayiine destek sağlamak istiyorsa, bunun meşru ve şeffaf yolu, kaynağını genel bütçeden ayırmak ve bu harcamayı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimine sunmaktır. Ancak bütçe kaynakları kısıtlı olduğunda veya yeni vergilerle siyasi maliyet üstlenilmek istenmediğinde, gözler kolayca İşsizlik Sigortası Fonu'nun birikmiş milyarlarca lirasına çevrilmektedir. Bu madde, bütçe disiplininin kaçınmanın ve harcamaları parlamenter denetimden uzaklaştırmanın bir aracıdır.

İşçinin Fonuyla Patronu Kurtarma: "İstihdamı koruma ve artırma" gerekçesi, bu servet transferini meşrulaştırmak için kullanılan bir kılıftır. Bu düzenleme, işçinin işsiz kaldığında doğrudan kendisine ait olan bir kaynaktan alıp, belirsiz bir "istihdam koruma" vaadi karşılığında patrona vermektedir. Bu, riskin toplumsallaştırılması (işçinin fonu kullanılıyor), kazancın ise özelleştirilmesidir (desteklenen şirket kâr edecek). Yarın bir ekonomik kriz patlak verdiğinde ve milyonlarca işçi işsiz kaldığında, kaynakları sanayiye aktarılmış olan bu Fon, asli görevini yerine getirebilecek midir? Bu sorunun cevabı belirsizdir ve bu belirsizliğin faturasını yine işçiler ödeyecektir.

Keyfiyet ve Siyasi Patronaj Riski: Destek programlarının uygulama esaslarının, ilgili bakanlıklar ve KOSGEB tarafından "müştereken belirlenecek" olması ve Cumhurbaşkanı'na ödenek ekleme yetkisi verilmesi, sürecin şeffaflıktan ve objektif kriterlerden ne kadar uzak olacağının bir göstergesidir. Hangi işletmelerin, hangi kriterlere göre bu destekten yararlanacağı belirsizdir. Bu durum, kaynakların liyakate veya ekonomik rasyonaliteye göre değil, siyasi yakınlığa göre dağıtılacağı bir patronaj sistemi yaratma riskini taşımaktadır.

Geniş kapsamlı etki açısından bu madde, İşsizlik Sigortası Fonu'nun varlık nedenini dinamitlemekte ve gelecekteki olası krizlere karşı en önemli sosyal güvenlik tamponlarından birini zayıflatmaktadır. Bu, sadece bir yasa maddesi değişikliği değil, aynı zamanda devletin sosyal koruma rolünden sıyrılıp, emekçinin birikimlerini sermayenin hizmetine sunan bir anlayışın tezahürüdür. Bu düzenleme, Fon'un amacına uygun kullanılmasını savunan tüm sosyal tarafların ve anayasal sosyal devlet ilkesine inanan herkesin kararlılıkla karşı çıkması gereken, son derece tehlikeli bir adımdır.

MADDE 19

Bireysel Emekliliğin Temeline Konulan Dinamit: Güvenceden Belirsizliğe

Teklifin 19'ncı maddesi, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nda yer alan devlet katkısı oranını düzenleyen hükmü değiştirmektedir. Mevcut sabit oran yerine, Cumhurbaşkanına "bu oranı yüzde ellisine kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye" yetkisi verilmektedir. Madde gerekçesi bu adımı, "tasarrufların artırılması", "kamu mali dengesinin gözetilmesi" ve "dengeli büyüme sağlanması" gibi olumlu hedeflerle meşrulaştırmaktadır. Ancak bu teknik ve masum görünen yetki devri, aslında Bireysel Emeklilik Sistemi'nin (BES) temelini oluşturan en önemli güvenceyi, yani devlet katkısının öngörülebilirliğini ve güvenilirliğini ortadan kaldıran son derece tehlikeli bir adımdır.

Bu düzenlemenin altında yatan gizli neden-sonuç ilişkisi, devletin vatandaşa verdiği bir taahhütten tek taraflı olarak ve keyfi bir biçimde cayabilmesinin yasal zeminini hazırlamaktır. BES, vatandaşların uzun vadeli tasarruf yapmalarını teşvik etmek amacıyla kurulmuş bir sistemdir ve bu sistemin en cazip, en temel unsuru devletin sağladığı katkı payıdır. Milyonlarca insan, bu güvenceye dayanarak gelirlerinin bir kısmını on yıllarca kilitlenecek bir sisteme aktarmaktadır. Teklif edilen madde, bu hak temelli güvenceyi, bütçe disiplini ve "mali hedefler" gerekçe gösterilerek her an geri alınabilecek konjonktürel bir lütfâ dönüştürmektedir.

Yapılan düzenleme ile oluşturulan politikanın işleyiş mekanizması, sistemin ruhuna aykırıdır ve yıkıcı etkilere sahiptir. Bir tasarruf sahibinin 10, 20 veya 30 yıl sonraki emekliliğini planlarken dayandığı en temel varsayım, devlet katkısının devam edeceğidir. Bu katkının oranının "sıfıra kadar" indirilebilme ihtimali, sistemin öngörülebilirliğini tamamen yok eder. Bu belirsizlik, uzun vadeli tasarruf eğilimini teşvik etmek yerine baltalar. Madde gerekçesinin "tasarrufların artırılması" iddiasının tam aksine, bu düzenleme tasarrufları cezalandırma riski taşır. Vatandaş, "kamu mali dengesi" bozulduğunda ilk feda edilecek kalemin kendi birikimlerine yapılan devlet katkısı olacağını bilerek neden bu sisteme güvensin ve parasını yatırsın? Bu durum, sistemden toplu çıkışları tetikleyebilir ve fon büyüklüklerinin hedeflenenin aksine erimesine yol açacaktır. Bu düzenleme hükümete bütçe sıkıştığında kolayca kesinti yapabileceği yeni bir "mali ayar vanası" sunmaktadır. Ancak bu vana, milyonlarca insanın geleceğe yönelik birikim umutlarına bağlıdır. Kısa vadeli bütçe açıklarını yönetmek adına, ülkenin en önemli uzun vadeli tasarruf mekanizmalarından birinin feda edilmesi, sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmaz.

Geniş kapsamlı etki açısından bu madde, hukuki güvenlik ilkesini de zedelemektedir. Vatandaşların mevcut yasalara güvenerek girdikleri uzun vadeli bir mali ilişkinin kurallarının, yürütmenin tek taraflı bir kararıyla bu denli köklü bir şekilde değiştirilebilmesi, devlet ile vatandaş arasındaki güven ilişkisini temelden sarsar. Bu düzenleme, BES'in temeline yerleştirilmiş bir dinamitten farksızdır ve sistemin sürdürülebilirliğini, gerekçede iddia edilen aksine, güçlendirmek yerine ciddi bir tehdit altına sokmaktadır.

MADDE 20

Söz konusu madde de “Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar Türk lirası ilave edilerek uygulanması” yönünde düzenleme yapılmaktadır.

4749 sayılı Kanunun 5 inci maddenin birinci fıkrasında “Malî yıl içinde 1 inci Maddede belirtilen ilkeler ve malî sürdürülebilirlik de dikkate alınarak yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.” hükmü ile ikinci fıkrasında “Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.” hükmü yer almaktadır.

Zaten, söz konusu maddede Bakan ve Cumhurbaşkanı'na iki defa %5 olmak üzere toplamda %10 borçlanma limitini arttırma hakkı tanınmaktadır. Bir de bu yasa teklifi ile getirilmek istenen tutar keyfidir.

Her ne kadar etki analizinde borç kullanım tutarının nedenin “2023 yılında ülkemizde yaşanan deprem afetinin ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması amacıyla yapılan harcamalar nedeniyle ortaya çıkan ilave finansman ihtiyacının karşılanması” diye belirtilmiş ise de verilecek borç kullanım tutarının şeffaflık içerisinde nelere harcanacağını da gösterilmesi gerekirdi. Bu sebeple söz konusu madde şeffaflıktan uzak bir maddedir.

MADDE 21,22,23,24,26,27

Kanun teklifinin bu bölümü, sosyal güvenlik sisteminin temel parametrelerini, gerekçelerde sunulan "aktüeryal dengeyi koruma" söyleminin aksine, doğrudan doğruya vatandaş ve küçük-orta ölçekli işveren aleyhine değiştiren bir dizi düzenlemeyi içermektedir. Bu maddeler bir bütün olarak

incelendiğinde, sosyal güvenlik sisteminin bir "hak" temelli güvence mekanizması olmaktan çıkılarak, maliyeti sürekli artan ve erişimi zorlaştırılan bir "yükümlülükler" bütününe dönüştürülmek istendiği açıkça görülmektedir. "Sürdürülebilirlik" retoriği, aslında yükün sermayeden ve servetten alınıp, ücretli çalışanların, emeklilik bekleyenlerin ve istihdam yaratan işletmelerin üzerine kaydırılmasını perdeleyen işlevsel bir araç olarak kullanılmaktadır. Aşağıdaki tablo, teklifin sosyal güvenlik alanında getirdiği yeni yükümlülüklerin kümülatif etkisini net bir şekilde özetlemektedir.

Tablo 1: Sosyal Güvenlik Sistemine Getirilen Yeni Yükümlülüklerin Özeti

Parametre	Mevcut Durum	Teklif Edilen Durum
Hizmet Borçlanma Prim Oranı (Doğum Hariç)	%32	%45
Malullük, Yaşlılık, Ölüm Sigortası Prim Oranı (İşveren Payı)	%11	%12
İşveren Prim Teşviki (İmalat Dışı)	4 Puan	2 Puan
Genç Girişimci Prim Desteği	1 Yıl Süreyle Hazine Desteği	Kaldırıldı
Prime Esas Kazanç (PEK) Tavanı	Asgari Ücret x 7,5	Asgari Ücret x 9

Bu tablo, teklifin sosyal güvenlik sistemine yönelik müdahalesinin ne denli kapsamlı ve maliyet artırıcı olduğunu gözler önüne sermektedir. Her bir değişiklik, tek başına önemli bir yük artışı anlamına gelirken, bir araya geldiklerinde emek ve istihdam üzerinde caydırıcı bir etki yaratma potansiyeli taşımaktadır.

Emekliliğe Yeni Barikat: Hizmet Borçlanması Primlerindeki Fahiş Artış (Madde 21 ve 25)

Teklifin 21 ve 25'inci maddeleri, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili diğer kanunlarda yer alan askerlik, avukatlık stajı, yedek aylıksız izin gibi hizmet

borçlanmalarını düzenleyen prim oranlarını temelden değiştirmektedir. Mevcut durumda prime esas kazancın %32'si olarak hesaplanan borçlanma oranı, teklifle birlikte %45 gibi fahiş bir seviyeye çıkarılmaktadır. Madde gerekçelerinde bu artış, "sürdürülebilir sosyal güvenlik sistemine katkı sağlanması," "ödeme alışkanlıklarının bozulmasının önlenmesi" ve "primini zamanında ödeyen sigortalıların dezavantajlı duruma düşmemesi" gibi teknik ve ahlaki argümanlarla savunulmaktadır. Ancak bu teknokratik dil, düzenlemenin yıkıcı sosyal maliyetini ve emeklilik hakkına erişimin önüne koyduğu devasa mali bariyeri gizlemektedir.

Bu düzenleme, en başta çalışma hayatında çeşitli nedenlerle kesintiler yaşayan, prim gün sayılarını tamamlamakta zorlanan milyonlarca insanı doğrudan hedef almaktadır. Özellikle zorunlu askerlik hizmetini yerine getiren gençler, mevsimlik tarım işçileri veya proje bazlı çalışan güvencesiz kesimler için borçlanma, emeklilik hakkına ulaşabilmek için hayati bir araçtır. Prim oranındaki %40'ı aşan bu artış, bu kesimler için emekliliği neredeyse imkânsız hale getiren cezalandırıcı bir adımdır. Bir hak olan emekliliğe erişim, bu madde ile parası olanın satın alabildiği bir imtiyaza dönüştürülmektedir.

Bu düzenlemenin altında yatan asıl neden-sonuç ilişkisi, yasa metninde açıkça ifade edilenden çok daha derindir. Bu artış, basit bir maliyet artışından öte, yasal bir değişiklik olmaksızın **fili bir emeklilik yaşı artışı** politikasıdır. Şöyle ki prim gün eksiği olan ve yasal emeklilik yaşına gelmiş bir vatandaş, borçlanma maliyetindeki bu devasa artış nedeniyle on binlerce, hatta yüz binlerce liralık ek yükü karşılayamayacaktır. Düşük ve orta gelirli vatandaşların bu denli büyük meblağları karşılayacak birikimlerinin olmadığı bir ekonomik gerçekliktir. Dolayısıyla, borçlanma seçeneği kâğıt üzerinde varlığını sürdürse de pratikte uygulanamaz hale gelecek ve vatandaşlar, eksik prim günlerini tamamlamak için yasal yaşları dolmasına rağmen yıllarca daha çalışmak zorunda kalacaklardır. Bu, emeklilik yaşını yasal düzenlemeyle yükseltmenin getireceği siyasi maliyetten kaçınarak, ekonomik zorlama yoluyla aynı sonucu elde etme stratejisidir.

Dahası, bu adım Anayasa'nın 60'ıncı maddesinde güvence altına alınan "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir" ilkesini temelden zedelemektedir. Sosyal güvenlik hakkı, devletin vatandaşlarına sağlamakla yükümlü olduğu temel bir güvencedir. Bu hakkın kullanımını, karşılanması güç mali şartlara bağlamak, hakkın özünü ortadan kaldırmaktır. Devlet, bu düzenlemeyle sosyal koruma görevinden çekilmekte ve vatandaşını piyasanın acımasız koşullarına terk etmektedir. Aşağıdaki tablo, bu fahiş artışın vatandaşın cebine nasıl yansıtacağını somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 2: Hizmet Borçlanması Maliyetlerindeki Artışın Karşılaştırmalı Analizi (Madde 21)

Borçlanma Süresi	Mevcut Maliyet (Asgari Kazanç x %32)	Yeni Maliyet (Asgari Kazanç x %45)	Artış Tutarı
1 Yıl (360 gün)	99.860 TL	140.429 TL	40.569 TL

Ekonomi Üzerindeki Çifte Yük: Emekçiyi ve İşvereni Sıkıştırmak (Madde 21, 22 ve 27)

Teklifin 21, 22 ve 27'inci maddeleri, sosyal güvenlik primleri ve istihdam teşvikleri alanında bir dizi maliyet artırıcı düzenlemeyi hayata geçirmektedir. Bu maddelerle; malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları prim oranında işveren hissesi 1 puan artırılmakta, imalat dışı sektörlerde faaliyet gösteren işverenlere sağlanan 4 puanlık prim indirimi 2 puana düşürülmekte ve genç girişimcilerin bir yıl süreyle prim tutarlarının Hazine tarafından karşılanmasına ilişkin teşvik uygulaması tamamen kaldırılmaktadır. Teklifin etki analizinde, bu adımların bütçeye yıllık yaklaşık 220 milyar TL'lik devasa bir kaynak sağlayacağı öngörülmektedir. Bu rakam, düzenlemelerin kısa vadeli fiskal hedefler açısından ne kadar merkezi bir rol oynadığını göstermektedir.

Ancak bu maliyet-fayda analizi, madalyonun sadece bir yüzünü yansıtmaktadır. Gerekçede, genç girişimci desteğinin "olumlu etkisi tespit edilemediğinden" kaldırıldığı iddia edilse de bu düzenlemelerin kümülatif etkisi, kayıtlı istihdamın maliyetini doğrudan ve ciddi bir şekilde artırmaktır. Bu durumun özellikle emek yoğun çalışan ve kâr marjları düşük olan KOBİ'ler, hizmet sektörü, turizm ve perakende gibi alanlarda yaratacağı olumsuz ekonomik sonuçlar bütünüyle göz ardı edilmektedir.

Bu noktada teklifin altında yatan gizli ve tehlikeli neden-sonuç ilişkisi devreye girmektedir. İstihdam maliyetlerindeki bu ani ve keskin artış, yüksek enflasyon, finansmana erişim zorlukları ve talep daralması gibi sorunlarla boğuşan işletmeleri, maliyetlerini düşürmenin en kestirme ve en yaygın yoluna, yani **kayıt dışı istihdama** itecektir. Hükümet, bir yandan prim tahsilat oranlarını artırarak bütçe gelirlerini yükseltmeye çalışırken, diğer yandan prim tahsilatının yapıldığı kayıtlı istihdam tabanını kendi eliyle daraltma riskiyle karşı karşıyadır. Bu, kısa vadeli bir bütçe hedefi uğruna, Türkiye ekonomisinin en kronik yapısal sorunlarından biri olan kayıt dışılığı daha da derinleştiren, kendi kendisiyle çelişen ve nihayetinde kendini baltalayan bir politikadır.

Bu politikanın işleyiş mekanizması oldukça basittir:

- İşverenlerin yasal istihdam maliyetleri, prim artışı ve teşvik kesintileriyle bir gecede yükseltilmektedir.
- Ekonomik durgunluk ve yüksek maliyet ortamında, işletmeler hayatta kalmak için bu yeni yükü bir şekilde telafi etmek zorundadır.
- Maliyetleri düşürmenin en hızlı yolu, işçiyi sigortasız çalıştırmak, ücretini elden ödemek veya SGK'ya daha düşük bir ücretten bildirmektir.
- Sonuç olarak, kayıt dışı istihdam oranları artacak, SGK'nın beklediği prim geliri artışı hiçbir zaman tam olarak realize olmayacak ve en önemlisi, milyonlarca çalışan emeklilik, sağlık, işsizlik sigortası gibi en temel sosyal güvence haklarından mahrum kalacaktır.

Geniş kapsamlı etki açısından bakıldığında, bu politika Türkiye ekonomisinin rekabet gücünü de zayıflatma potansiyeli taşımaktadır. Uluslararası raporlarda sıklıkla vurgulandığı üzere, istihdam üzerindeki vergi ve prim yüklerinin yüksekliği, yatırım ortamını olumsuz etkileyen ve yabancı sermayeyi caydıran en önemli faktörlerden biridir. Mevcut durumda dahi yüksek olan bu yükü daha da artırmak, ekonomik toparlanma ve sürdürülebilir büyüme hedeflerini doğrudan baltalamak anlamına gelmektedir. Bu maddeler, bütçeye kısa vadede kaynak yaratma arayışının, ülkenin uzun vadeli ekonomik sağlığının nasıl feda edilebildiğinin somut bir örneğidir.

Yüksek Gelirliye Kalkan: Prim Tavanı Artışının Sınıfsal Analizi (Madde 24)

Teklifin 24'üncü maddesi, 5510 sayılı Kanunun 82. maddesinde değişikliğe giderek, prime esas kazanç (PEK) üst sınırını, mevcut asgari ücretin 7,5 katı seviyesinden 9 katına çıkarmaktadır. Madde gerekçesi, bu değişikliğin "sigortalılar yönünden emekli aylıklarının ve diğer sosyal güvenlik haklarının iyileştirilmesine" ve "Kurumun aktüeryal dengesinin korunmasına" hizmet edeceğini iddia etmektedir. Bu gerekçe ilk bakışta makul ve sosyal faydaya yönelik bir adım gibi görünse de Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan geçmiş bir rapor (*T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Çalışma Raporları, Prime Esas Kazanç Üst Sınırı Değişiminin Kamu Maliyesi Üzerindeki Etkileri, Şubat 2015*), bu tezin tam tersini kanıtlamakta ve düzenlemenin asıl amacının ne olduğunu gözler önüne sermektedir.

Söz konusu rapor, PEK tavanı artışının kamu maliyesi üzerindeki etkilerini hem kısa hem de uzun vadede analiz etmektedir. Raporun bulguları nettir:

- **Kısa Vadede:** PEK tavanının artırılması, daha yüksek kazançlar üzerinden prim tahsil edileceği için SGK'nın prim gelirlerini artırmaktadır. Ancak, çalışan tarafından ödenen SGK primleri gelir vergisi matrahından düşüldüğü için, artan prim ödemesi doğrudan vergi matrahını azaltmakta ve sonuç olarak devletin **gelir vergisi hasılatında bir düşüşe** neden olmaktadır.
- **Uzun Vadede:** Daha yüksek PEK üzerinden prim ödeyen sigortalılara, gelecekte daha yüksek emekli aylıkları bağlanacaktır. Bu durum, uzun vadede SGK'nın **emeklilik aylığı giderlerini ve dolayısıyla yükümlülüklerini artıracaktır.**

Hazine ve Maliye Bakanlığının kendisinin hazırladığı bu resmi analiz ışığında, Madde 21'in gerekçesinde sunulan "aktüeryal dengeyi koruma" iddiası tamamen çökmektedir. Bir düzenleme, nasıl olur da hem bugünün vergi gelirini azaltıp hem de geleceğin gider yükümlülüğünü artırarak aktüeryal dengeyi iyileştirebilir? Bu açık çelişki, düzenlemenin gizli neden-sonuç ilişkisini ortaya çıkarmaktadır: Bu bir sosyal güvenlik reformu değil, toplumun en üst gelir diliminde yer alan yüksek maaşlı profesyoneller, yöneticiler ve uzmanlar için tasarlanmış bir **vergi optimizasyon aracıdır.**

Düzenlemenin hayata geçirilerek PEK tavanı asgari ücretin 7,5 katından 9 katına yükseltilmesi ile mevcut tavanın üzerinde (örneğin asgari ücretin 8 katı) maaş alan bir çalışan, artık daha yüksek bir tutar üzerinden SGK primi ödemeye başlayacak ve çalışanın ödediği bu ek prim tutarı, gelir vergisi matrahından indirilecektir. Sonuç olarak, bu yüksek gelirli çalışan, devlete daha az gelir vergisi ödeyecek ve Devletin bugünkü vergi geliri azalacaktır. Emekli olduğunda ise bu çalışan, yüksekten ödediği primler sayesinde daha yüksek bir emekli aylığı alacak ve gelecekte SGK'nın giderlerini artıracaktır.

Bu zincir, düzenlemenin gerçekte kimin lehine, kimin aleyhine çalıştığını net bir şekilde göstermektedir. Devlet, bugünün kesin ve tahsil edilebilir vergi gelirinden, en zengin kesim lehine feragat etmekte; karşılığında ise geleceğin belirsiz ve daha yüksek bir emeklilik yükümlülüğünü üstlenmektedir. Bu, "aktüeryal dengeyi" iyileştirmek bir yana, tam tersine zaman içinde daha da kötüleştirecek bir adımdır.

Bu madde, torba yasanın sınıfsal karakterini en çıplak haliyle sergileyen düzenlemedir. Anayasa'nın 73'üncü maddesinde yer alan "Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır" ilkesini açıkça ihlal etmektedir. Toplumun genelinden kemer

sıkması istenirken, emekçilerin prim yükü artırılırken ve emeklilerin maaşına göz dikilirken, en üst gelir dilimindeki küçük bir azınlığa vergi avantajı sağlanmaktadır. Bu avantajın maliyeti ise, azalan vergi gelirleri ve artan gelecek borç yükü yoluyla, dolaylı olarak tüm topluma, yani vergi yükünün büyük kısmını omuzlayan milyonlarca dar ve orta gelirli vatandaşa yüklenmektedir. Bu aslında adalet değil, adaletsizliğin yasalaştırılmasıdır.

MADDE 25

Emekli Yoksulluğu ve Devlet Eliyle Haciz

Kanun teklifinin sosyal vicdanı en derinden yaralayan ve sosyal devlet ilkesine en açık meydan okumayı içeren düzenlemesi, şüphesiz 25'inci maddedir. Bu madde, mevcut sosyo-ekonomik koşullardan bağımsız düşünülemez. Her yıl ABD merkezli danışmanlık şirketi Mercer ve finans eğitimi alanında çalışan CFA Institute tarafından ortaklaşa hazırlanan Küresel Emeklilik Endeksi Raporu, ülkedeki milyonlarca emeklinin içinde bulunduğu vahim tabloyu çarpıcı verilerle ortaya koymaktadır. En son 2025 yılı için hazırlanan rapora göre her bir ülke için 50'den fazla göstergenin incelendiği endekste ilk dört sırayı Hollanda, İzlanda ve Danimarka alırken Türkiye sondan dördüncü olmuştur. TÜİK verileri de bu tabloyu doğrular niteliktedir; 2021'de %11,4 olan 65 yaş üstü nüfusun yoksulluk oranı, 2023'te neredeyse ikiye katlanarak %21,7'ye fırlamıştır. Bu veriler, Türkiye'de emekli yoksulluğunun konjonktürel bir sorun değil, giderek derinleşen ve yapısal hale gelen bir insani kriz olduğunu göstermektedir.

İşte bu karanlık tablo içerisinde, teklifin 25'inci maddesi 5510 sayılı Kanuna "EK MADDE 24"ü ekleyerek, Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK), geçmişten prim borcu bulunan emeklilerin ve hak sahiplerinin aylıklarından %25 oranını geçmemek üzere doğrudan kesinti yapma yetkisi vermektedir. Bu düzenleme, basit bir "alacak tahsili" işlemi gibi sunulsa da, aslında hukukun temel bir ilkesini ve anayasal bir güvenceyi dinamitlemektedir. 5510 sayılı Kanun'un 93'üncü maddesi, SGK alacakları ve nafaka borçları dışında emekli aylıklarının haczedilemeyeceğini açıkça hükme bağlamıştır. Bu "haczedilmezlik" ilkesi, Yargıtay'ın istikrar kazanmış içtihatlarıyla defalarca teyit edilmiş, emeklinin asgari yaşam standardını ve insan onurunu koruyan temel bir sosyal kalkan olarak kabul edilmiştir. Teklif edilen madde ile gelir veya aylık bağlanmış ancak aynı zamanda genel sağlık sigortası prim borcu dahil prim ve prime ilişkin borcu olan kişilerin bu borçları haciz takip işlemi başlatılmaksızın yahut kişilerin muvafakati alınmaksızın gelir ve aylıklarından kesilmesiyle bu kalkanı bizzat kanun koyucunun eliyle delmektedir.

Bu düzenlemenin altında yatan gizli neden-sonuç ilişkisi, onun en acımasız yönünü ortaya koymaktadır. Bu madde, en çok geçmişte güvencesiz koşullarda çalışmış, primlerini düzenli ödeme imkânı bulamamış, bugün ise en düşük aylıklara mahkûm edilmiş en kırılgan kesimi, özellikle de eski BAĞ-KUR sigortalılarını hedef almaktadır. Açlık sınırının dahi altında bir aylıkla hayata tutunmaya çalışan bir emekli için, maaşından habersiz bir şekilde yapılacak %25'lik bir kesinti, basit bir gelir azalması değildir. Bu aslında o ayki kira, faturalar, gıda veya hayati ilaç masrafları arasında bir tercih yapmaya zorlanmak demektir. Devlet, Anayasa'nın kendisine yüklediği sosyal koruma sağlama ve insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi temin etme görevini bir kenara bırakarak, en muhtaç vatandaşını, alacaklısı olduğu bir borçlu statüsüne indirgemektedir.

Yıllardır uygulanan yanlış ekonomik politikalar ve yetersiz maaş artışları, milyonlarca emekliyi yoksulluk sınırının altına itmiştir. Geçmişte prim borcu birikmiş olanlar, genellikle en güvencesiz ve en düşük gelirli kesimlerdir. Devlet, bu en yoksul ve en savunmasız emeklilerin, hayatta kalmaları için tek dayanakları olan yetersiz aylıklarına haber vermeden el koyma yetkisini yasalaştırmaktadır. Nihayetinde, yapılan düzenleme emekli yoksulluğunun devlet eliyle daha da derinleştirilmesi ve kurumsallaştırılmasıdır. Bu sürecin neticesi de sosyal güvenlik sisteminin varlık amacının tam tersine çevrilmesidir.

Geniş kapsamlı etki açısından bakıldığında bu madde, devlet ile vatandaş arasındaki sosyal sözleşmenin ruhuna yönelik en ağır saldırılardan biridir. Sosyal Güvenlik Kurumu, vatandaşın hastalıkta, yaşlılıkta ve muhtaçlıkta sığındığı bir güvence kapısı olmaktan çıkarılıp, onu takip eden, maaşına el koyan bir icra dairesine dönüştürülmektedir. Bu dönüşüm hukuki bir düzenlemenin çok ötesinde, sosyal devlet anlayışının tasfiyesine yönelik sembolik ve son derece tehlikeli bir adımdır. Emeklinin onurunu ve asgarî yaşam hakkını hiçe sayan bu düzenleme, Anayasa'nın lafzına ve ruhuna açıkça aykırıdır. Bu kapsamda değil emeklinin, dul ve yetim aylığı alanların maaşından doğrudan kesinti yapmak, SGK borcu için haciz yapılabilmesine ilişkin düzenleme bile kaldırılmalıdır.

MADDE 28

Üniversite Hastaneleri Borç Sarmalı: Çözüm Değil, Pansuman

Teklifin 25'inci maddesi, 5510 sayılı Kanuna eklenen geçici bir madde ile 2025 yılında "götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi" yapmış kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının, bu

sözleşme kapsamında verdikleri hizmetlere ilişkin toplam tahakkuk tutarının sözleşme tutarından düşük kalması durumunda aradaki farkın terkin edilmesini, yani borcun silinmesini öngörmektedir. Madde gerekçesi, bu adımı "kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının finansal sürdürülebilirliğinin desteklenmesi" olarak açıklamaktadır.

Ancak bu "borç affı", yıllardır kangren haline gelmiş yapısal bir soruna yönelik geçici ve semptomatik bir müdahaleden başka bir anlam taşımamaktadır. Üniversite hastanelerinin devasa borç sarmalının temelinde yatan asıl neden, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) ile belirlediği hizmet bedellerinin, maliyetleri karşılamaktan fersah fersah uzak olmasıdır. Özellikle üçüncü basamak sağlık hizmeti sunan, aynı zamanda tıp eğitimi ve bilimsel araştırma gibi ek maliyetleri de üstlenen üniversite hastaneleri için SUT fiyatları sürdürülebilir değildir. SGK'nın bu yapısal sorunu çözmek yerine dayattığı "götürü bedel" uygulaması ise, hastaneleri verdikleri hizmetin karşılığını alamama ve sürekli zarar etme riskiyle karşı karşıya bırakarak sorunu daha da ağırlaştırmaktadır.

Bu bağlamda, 25'nci madde ile getirilen borç silme işlemi, aslında bir sistem iflasının ve yanlış politikalarda ısrarın üstü örtük bir itirafıdır. Hükümet, kamu sağlığının finansman modelini, özellikle de SUT fiyatlandırma politikasını kökten değiştirmek yerine, birikmiş borçları her yıl silerek günü kurtarmayı tercih etmektedir. Bu yaklaşımın altında yatan neden-sonuç ilişkisi, bir kısır döngü yaratmaktadır. Maliyetin altındaki SUT fiyatları ve "götürü bedel" dayatması nedeniyle üniversite hastaneleri verdikleri her sağlık hizmetinde zarar etmektedir. Zarar büyüdükçe borç stoku artmakta, hastaneler tıbbi malzeme ve ilaç alamaz hale gelmekte, sağlık hizmetlerinde ciddi aksamalar yaşanmaktadır. Sistem tıkanma noktasına geldiğinde, hükümet yapısal bir reform yapmak yerine, bir yıllık borcu silen geçici bir madde ile müdahale etmektedir. Ancak altta yatan temel nedenler (yetersiz finansman modeli) değişmediği için, borç sarmalı bir sonraki yıl yeniden ve daha da şiddetli bir şekilde başlayacaktır. Sonuç olarak, kamu sağlığının finansmanındaki yapısal çürüme devam etmekte, sorunlar kalıcı olarak çözülmek yerine sürekli olarak ötelenmekte ve bu süreçte hem kamu kaynakları israf edilmekte hem de vatandaşın nitelikli sağlık hizmetine erişimi tehlikeye atılmaktadır.

Bu teklif ile yapılacak düzenleme kamu kaynaklarının verimsiz ve plansız kullanımının tipik bir örneğidir. Yapısal sorunları çözmek yerine semptomları tedavi etmeye yönelik bu palyatif

yaklaşım, uzun vadede Türkiye'nin en önemli kurumları olan üniversite hastanelerinin ve dolayısıyla kamu sağlığı sisteminin çöküşünü hızlandırma riski taşımaktadır.

MADDE 29

13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 2 inci maddesi kapsamında,

- Dernek ve vakıfların elde ettikleri kesinti suretiyle vergilendirilmiş kira gelirleri ile menkul kıymet ve faiz gelirleri,

- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin gelirleri,

nedeniyle 31/12/2025 tarihine kadar iktisadi işletme oluşmayacağı ve kurumlar vergisinden muaf olacakları hüküm altına alınmaktadır.

Dernek veya vakıflar ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin söz konusu gelirleri nedeniyle iktisadi işletme oluşmuş sayılmayacağına ilişkin düzenlemenin uygulama süresinin 31/12/2035 tarihine kadar uzatılması sağlanmaktadır.

Söz konusu düzenlemenin gelir azaltıcı etkisi bulunmasına rağmen, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullardaki atölye ve uygulama birimleri ile çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağlı döner sermaye işletmelerinin gelirleri nedeni ile iktisadi işletme oluşmayacağı ve dolayısıyla kurumlar vergisine tabi olmayacağı yerinde bir uygulamadır. Çünkü, bu tür birimlerin devlet teşviki almaları, gerekli ehemmiyetin gösterilmesi açısından önemlidir. Esasen bu düzenleme geçici olarak yapılmak yerine kalıcı bir madde düzenlemesi yapılması daha yerine olacaktır.

MADDE 31

5941 sayılı Çek Kanunu'nun geçici 3'üncü maddesinde yer alan "31/12/2025" ibaresinin "31/12/2028" olarak değiştirilmesiyle, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çeklerin geçersiz sayılmasına ilişkin uygulamanın süresi üç yıl daha uzatılmaktadır.

Geçici nitelikte öngörülen bu uygulamanın uzatılması, çekin vadeli kullanımı ile hukuki yapısı arasındaki çelişkiyi derinleştirmekte, hukuk güvenliği ve öngörülebilirlik ilkelerini zayıflatmaktadır.

MADDE 32

Yasa koyucu, geçici istisnaları on yıl uzatarak *kalıcı ayrı rejimler* yaratmaktadır. Sürekli uzatmalar, hukuki belirliliği zedeler. Süre uzatımı, önceki dönemlerde aynı haktan yararlanamayanlara **eşitsizlik** doğurabilir.

MADDE 33

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun ek 4'üncü maddesinde yapılan değişiklikte, Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı'nın kapatılma tarihi 31/12/2025'ten 31/12/2027'ye ertelenmektedir. Böylece, afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi kapsamında kullanılan özel hesabın, iki yıl daha yürürlükte kalması öngörülmektedir.

Bu durum, TBMM'nin bütçe hakkını dolaylı biçimde zayıflatmakta, kaynak tahsisi süreçlerini yürütmenin takdirine bırakmaktadır. Üstelik bu hesap, afet ve acil durum harcamaları gerekçesiyle geniş bir harcama alanına sahip olduğundan, kamu harcamalarında önceliklendirme ve hesap verebilirlik mekanizmalarını zayıflatmaktadır.

MADDE 34

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanuna eklenen geçici maddeyle, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'na 31/12/2029 tarihine kadar kamu bankalarından iç borçlanma yapma yetkisi verilmektedir. Borçlanma tutarı, Başkanlığın muhasebe kayıtlarında yer alan taksitli toplam alacak miktarının yüzde yirmi beşini aşamayacak, borçlanmadan elde edilen tutarlar, öncelikle anapara, faiz ve borçlanma giderlerinin ödenmesinde kullanılacaktır.

Afet riski altındaki alanlarda dönüşüm çalışmalarının hızlandırılması ve finansman dengesinin sağlanması amacı anlaşılır olmakla birlikte, düzenleme kamu mali yönetimi ilkeleri bakımından sakıncalar taşımaktadır. Kamu tüzel kişiliğine sahip bir başkanlığa doğrudan borçlanma yetkisi verilmesi, bütçe birliği, saydamlık ve TBMM'nin bütçe hakkı ilkeleriyle çelişmektedir. Kamu borçlanması, Anayasa'nın 87. ve 161. maddeleri uyarınca kanunla yetkilendirilen ve Hazine

kontrolünde yürütülmesi gereken bir işlemdir. Bu yetkinin idari bir kuruma devri, mali egemenlik alanının yürütme içindeki alt birimlere dağıtılması anlamına gelir.

Ayrıca, borçlanmanın kamu bankaları üzerinden yapılacak olması, Hazine garantisi olmasa bile fiilen kamu yükümlülüğü doğurma riski taşımaktadır. Başkanlık düzeyinde oluşturulacak borç stoku, ilerleyen yıllarda merkezi yönetim borcuna dönüşebilecek nitelikte olup, mali disiplin ve kamu borç yönetimi açısından öngörülebilirliği zayıflatacaktır.

Kentsel dönüşüm politikaları, uzun vadeli kamu yatırımı niteliğinde olduğundan, finansmanı da tek hazine sistemi ve bütçe içi mekanizmalar çerçevesinde planlanmalıdır. İdari bir birime borçlanma yetkisi verilmesi yerine, dönüşüm projelerinin finansmanı merkezi bütçede açık biçimde öngörülmesi, TBMM denetimi ve kamu mali şeffaflığı korunmalıdır.

MADDE 35

6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu’nun geçici 6’ncı maddesinde yapılan değişiklikle, genel aydınlatma giderlerinin finansmanına ilişkin uygulama süresi 31/12/2025’ten 31/12/2030’a uzatılmakta; belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri paylarından yapılacak kesinti oranları ise büyükşehir belediyeleri için yüzde 10’dan yüzde 30’a, diğer belediyeler için yüzde 5’ten yüzde 15’e, il özel idareleri için ise yüzde 10’dan yüzde 30’a çıkarılmaktadır.

Anayasa’nın 127’nci maddesi uyarınca, yerel yönetimlerin görevleriyle orantılı mali kaynaklara sahip olmaları gerekirken, bu düzenleme yük paylaşımını yukarıdan aşağıya doğru dengesiz biçimde genişletmektedir. Bu durum, sosyal devlet ilkesiyle birlikte, mali adalet ve yerinden yönetim ilkeleri bakımından da tartışmalıdır.

MADDE 36

Askerlik borçlanmasına esas oran, 5510 sayılı Kanun’daki genel borçlanma oranına paralel biçimde %32’den %45’e çıkarılmıştır. Böylece askerlik hizmetinde geçen süreleri borçlanarak sigortalılık süresine dahil etmek isteyen yükümlüler açısından borçlanma maliyeti artmaktadır.

Sosyal güvenlik sisteminde aktüeryal dengeyi koruma gerekçesiyle yapılan bu artış, fiilen prim ödeme gücü sınırlı olan yurttaşlar üzerinde ek bir mali yük oluşturmakta, askerlik hizmeti sırasında gelir elde etmemiş bireylerin emeklilik hakkına erişimini zorlaştırmaktadır.

MADDE 37

Birçok yerel yönetim mensubu özellikle belediye başkanları veya meclis üyeleri hem asli görevinden hem de mahalli idare birlikleri, encümen, komisyon veya şirket yönetimlerinden huzur hakkı alabilmektedir.

Bu, **mevzuat boşluğundan** kaynaklanan bir fiilî durumken seçilmiş kişilere birden fazla yerel görev nedeniyle birden fazla ödeme yapılamaz; yalnızca bir görevden huzur hakkı alınabilir.

Mahalli idareler bünyesindeki organlarda ve bu organlara bağlı olarak yürütülen komisyonlarda kanun gereği yürütülmesi zorunlu olan hizmetler bakımından 631 sayılı KHK'nın 12. maddesi kapsamından muaf olunması amaçlanmaktadır. Ayrıca; bu kişilere şirketlerde görev almaları durumunda ödenek ve huzur haklarından yalnızca bir tanesinin ödenmesi amaçlanmaktadır.

MADDE 38

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının görev ve yetkilerinin belirtildiği ek 1.maddenin birinci fıkrasına (ğ) bendi eklenmiş olup, ilgili bent ile işletmelere destek vermek ve bu desteklere ilişkin usul ve esasları belirlemek için düzenleme yapılmıştır.

Sadullah Kısacık
Adana

AKSARAY MİLLETVEKİLİ HÜSEYİN ALTINSOY VE SAKARYA MİLLETVEKİLİ
ERTUĞRUL KOCACIK İLE 52 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**VERGİ KANUNLARI İLE BAZI KANUNLARDA VE 631 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE
KARARNAMEDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Binaların” ibaresi “Kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların Türkiye sınırları içerisinde sahibi oldukları binaların” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 193 sayılı Kanunun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yer alan “Kiraya verilen mal ve haklar” ibaresi “Konutlar hariç olmak üzere kiraya verilen mal ve haklar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 193 sayılı Kanunun mükerrer 120 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ilk dokuz ayı için belirlenen” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 4- 193 sayılı Kanunun geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafı ile (8) ve (17) numaralı fıkralarında yer alan “katılma belgelerinin” ibareleri “katılma paylarının” şeklinde, (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafında yer alan “İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında” ibareleri “Borsa İstanbul’da” şeklinde değiştirilmiş ve aynı paragrafta yer alan mevcut “sürekli olarak portföyünün en az %51’i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının” ibaresinden sonra gelmek üzere aşağıdaki parantez içi hüküm eklenmiştir.

“(Katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen, Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu’nda işlem görmeyen ve fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayan yatırım fonları hariç)”

MADDE 5- 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “il özel idareleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 6- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine “il özel idareleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 7- 492 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “% 25 nispetinde” ibaresi “bir kat” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 492 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı tarifenin “I-Değer veya ağırlık üzerinden alınan nispi harçlar:” başlıklı bölümünün mülga (5) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“5. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında araçların ilk tescil işlemleri ile tescil edilmiş araçların satış ve devirlerinde, 1.000 TL’den az olmamak üzere satış ve devir bedeli üzerinden

(Binde 2)”

MADDE 9- 492 sayılı Kanuna bağlı (4) sayılı tarifenin “I-Tapu işlemleri:” başlıklı bölümünün (20) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan “beyan edilen devir ve iktisap bedelinden az olmamak üzere emlak vergisi değeri” ibaresi “emlak vergisi değerinden az olmamak üzere beyan edilen devir ve iktisap bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10- 492 sayılı Kanuna bağlı (8) sayılı tarifenin;

a) “V- Satış ruhsatnameleri:” başlıklı bölümünün;

1) Mülga (1) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

**VERGİ KANUNLARI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE
DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Binaların” ibaresi “Kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumlarından emekli, maluliyet, dul ve yetim aylığı alanların Türkiye sınırları içerisinde sahibi oldukları binaların” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 193 sayılı Kanunun 74 üncü maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde yer alan “Kıraya verilen mal ve haklar” ibaresi “Konutlar hariç olmak üzere kiraya verilen mal ve haklar” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 193 sayılı Kanunun mükerrer 120 nci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “ilk dokuz ayı için belirlenen” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 4- 193 sayılı Kanunun geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafı ile (8) ve (17) numaralı fıkralarında yer alan “katılma belgelerinin” ibareleri “katılma paylarının” şeklinde, (1) numaralı fıkrasının altıncı paragrafında yer alan “İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında” ibareleri “Borsa İstanbul’da” şeklinde değiştirilmiş ve aynı paragrafta yer alan mevcut “sürekli olarak portföyünün en az %51’i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören senetlerinden oluşan yatırım fonlarının” ibaresinden sonra gelmek üzere aşağıdaki parantez içi hüküm eklenmiştir.

“(Katılma payları sadece nitelikli yatırımcılara satılabilen, Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu’nda işlem görmeyen ve fon portföyüne alınacak varlık ve işlemlere ilişkin herhangi bir oransal sınırlamaya tabi olmayan yatırım fonları hariç)”

MADDE 5- 18/2/1963 tarihli ve 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine “il özel idareleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 6- 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine “il özel idareleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 7- 492 sayılı Kanunun 63 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “% 25 nispetinde” ibaresi “bir kat” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 492 sayılı Kanuna bağlı (2) sayılı Tarifenin “I-Değer veya ağırlık üzerinden alınan nispi harçlar:” başlıklı bölümünün mülga (5) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“5. 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu kapsamında araçların ilk tescil işlemleri ile tescil edilmiş araçların satış ve devirlerinde, 1.000 TL’den az olmamak üzere satış ve devir bedeli üzerinden

(Binde 2)”

MADDE 9- 492 sayılı Kanuna bağlı (4) sayılı Tarifenin “I-Tapu işlemleri:” başlıklı bölümünün (20) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan “beyan edilen devir ve iktisap bedelinden az olmamak üzere emlak vergisi değeri” ibaresi “emlak vergisi değerinden az olmamak üzere beyan edilen devir ve iktisap bedeli” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10- 492 sayılı Kanuna bağlı (8) sayılı Tarifenin;

a) “V- Satış ruhsatnameleri:” başlıklı bölümünün;

1) Mülga (1) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

“1. Ticaret yetki belgeleri

- a) Kuyum ticareti ile iştiğal edilebilmesi için şubeler dahil kuyum işletmeleri adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 30.000 TL
- b) İkinci el motorlu kara taşıtı ticaretiyle iştiğal edilebilmesi için şubeler dahil işletme adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL
- c) Taşınmaz ticaretiyle iştiğal edilebilmesi için şubeler dahil işletme ve sözleşmeli işletmeler adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

b) “VI- Meslek erbabına verilecek tezkere, vesika ve ruhsatnamelerden alınacak harçlar:” başlıklı bölümünün;

1) (9) ve (10) numaralı fıkralarının başlığının sonuna “(Her yıl için)” parantez içi hükmü eklenmiş, (10) numaralı fıkroda yer alan “ve gıda” ibaresi çıkarılmış, aynı fıkroda yer alan “verilecek ruhsatnameler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile özel gıda kontrol laboratuvarlarına verilen kuruluş izin belgeleri” ibaresi eklenmiştir.

2) Mülga (12) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“12. Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Muayenehane uygunluk belgesi 20.000 TL
- b) Özel poliklinik ruhsatnamesi 30.000 TL
- c) Özel tıp merkezi ruhsatnamesi 50.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

3) Mülga (17) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“17. Ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Ağız ve diş sağlığı muayenehanelerinden 20.000 TL
- b) Ağız ve diş sağlığı polikliniklerinden 30.000 TL
- c) Ağız ve diş sağlığı merkezlerinden 40.000 TL
- ç) Ağız ve diş sağlığı hastanelerinden 40.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

4) (19) numaralı fıkrasının (f), (g), (h), (i), (j) bentlerinin sonuna “(Her yıl için)” parantez içi hükmü eklenmiştir.

5) Sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“21. Hayvanların muayene edildiği, hastalıklarının teşhis ve tedavilerinin yapıldığı muayenehane ve poliklinikler ile hastanelere verilen ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Veteriner hekim muayenehane ruhsatı 10.000 TL
- b) Veteriner hekim poliklinik ruhsatı 20.000 TL
- c) Hayvan hastanesi ruhsatı 40.000 TL”

c) “XI-Finansal faaliyet harçları” başlıklı bölümünün mülga (2) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“1. Ticaret yetki belgeleri:

- a) Kuyum ticareti ile iştigal edilebilmesi için şubeler dahil kuyum işletmeleri adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 30.000 TL
- b) İkinci el motorlu kara taşıtı ticaretiyle iştigal edilebilmesi için şubeler dahil işletme adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL
- c) Taşınmaz ticaretiyle iştigal edilebilmesi için şubeler dahil işletme ve sözleşmeli işletmeler adına düzenlenen yetki belgelerinden (Her yıl için) 20.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

b) “VI- Meslek erbabına verilecek tezkere, vesika ve ruhsatnamelerden alınacak harçlar:” başlıklı bölümünün;

1) (9) ve (10) numaralı fıkralarının başlığının sonuna “(Her yıl için)” parantez içi hükmü eklenmiş, (10) numaralı fıkra yer alan “ve gıda” ibaresi çıkarılmış, aynı fıkra “verilecek ruhsatnameler” ibaresinden sonra gelmek üzere “ile özel gıda kontrol laboratuvarlarına verilen kuruluş izin belgeleri” ibaresi eklenmiştir.

2) Mülga (12) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“12. Ayakta teşhis ve tedavi yapılan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Muayenehane uygunluk belgesi 20.000 TL
- b) Özel poliklinik ruhsatnamesi 30.000 TL
- c) Özel tıp merkezi ruhsatnamesi 50.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

3) Mülga (17) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

“17. Ağız ve diş sağlığı hizmeti sunulan özel sağlık kuruluşlarına ait ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Ağız ve diş sağlığı muayenehanelerinden 20.000 TL
- b) Ağız ve diş sağlığı polikliniklerinden 30.000 TL
- c) Ağız ve diş sağlığı merkezlerinden 40.000 TL
- ç) Ağız ve diş sağlığı hastanelerinden 40.000 TL

Bu harçlar, büyükşehir belediyesi olan illerde, bir önceki takvim yılının son günü itibarıyla Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanmış son verilere göre nüfusu 30.000’i geçmeyen ilçeler hariç olmak üzere, bir kat artırımlı uygulanır.”

4) (19) numaralı fıkrasının (f), (g), (h), (i), (j) bentlerinin sonuna “(Her yıl için)” parantez içi hükmü eklenmiştir.

5) Sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“21. Hayvanların muayene edildiği, hastalıklarının teşhis ve tedavilerinin yapıldığı muayenehane ve poliklinikler ile hastanelere verilen ruhsatnameler (Her yıl için):

- a) Veteriner hekim muayenehane ruhsatı 10.000 TL
- b) Veteriner hekim poliklinik ruhsatı 20.000 TL
- c) Hayvan hastanesi ruhsatı 40.000 TL”

c) “XI-Finansal faaliyet harçları” başlıklı bölümünün mülga (2) numaralı fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

“2. Kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgeleri

a) Kıymetli maden rafinerileri kuruluş izin belgeleri	7.500.000 TL
b) Kıymetli maden rafinerileri faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	7.500.000 TL
c) Kıymetli madenler aracı kurumları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	5.000.000 TL
ç) Kıymetli madenler aracı kuruluşları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	5.000.000 TL”
c) Sonuna aşağıdaki bölüm eklenmiştir.	

“**XVI- Havayolu ve genel havacılık işletme ruhsat harçları (Her yıl için):**

1) Ticari hava taşıma işletmeleri ruhsatları	
a) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	2.000.000 TL
b) Sadece tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	1.500.000 TL
c) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle sadece yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	1.000.000 TL
ç) Hava taksi işletmesi ruhsat harcı	500.000 TL
2) Genel havacılık işletme ruhsatı	100.000 TL”

MADDE 11- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak hazırlık sınıfına ve/veya birinci sınıfa yerleştirme yılı dışındaki öğrenim ücretleri, cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenir.”

MADDE 12- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin altıncı paragrafında yer alan “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemleri her türlü harçtan, bu işlemlere” ibaresi “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde yer alan “belediyeler ve il özel idarelerinin” ibaresi “belediyeler, il özel idareleri ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 3065 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 46- 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin olmak üzere Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişilerden iş yeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlara, bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapılacak mal teslimleri ve hizmet ifaları ile bunların bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapacakları mal teslimleri ve hizmet ifaları katma değer vergisinden müstesnadır.

Bu maddede düzenlenen istisnalar dolayısıyla yüklenilen vergiler, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan vergilerden indirilir. İndirim yoluyla telafi edilemeyen vergiler ise 32 nci madde hükümleri uyarınca istisna kapsamında işlem yapan mükellefin talebi üzerine nakden veya mahsuben iade edilir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı istisna ve iadenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“2. Kıymetli madenler kuruluş ve faaliyet izin belgeleri:

a) Kıymetli maden rafinerileri kuruluş izin belgeleri	7.500.000 TL
b) Kıymetli maden rafinerileri faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	7.500.000 TL
c) Kıymetli madenler aracı kurumları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	5.000.000 TL
ç) Kıymetli madenler aracı kuruluşları faaliyet izin belgeleri (Her yıl için)	5.000.000 TL”
ç) Sonuna aşağıdaki bölüm eklenmiştir.	

“XVI- Havayolu ve genel havacılık işletme ruhsat harçları (Her yıl için):

1. Ticari hava taşıma işletmeleri ruhsatları:

a) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	2.000.000 TL
b) Sadece tarifesiz seferlerle yolcu ve yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	1.500.000 TL
c) Tarifeli ve tarifesiz seferlerle sadece yük taşımacılığı yapacak havayolu işletmelerine verilen ruhsatlar	1.000.000 TL
ç) Hava taksi işletmesi ruhsat harcı	500.000 TL
2. Genel havacılık işletme ruhsatı	100.000 TL”

MADDE 11- 29/7/1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun geçici 23 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 12- 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Ancak hazırlık sınıfına ve/veya birinci sınıfa yerleştirme yılı dışındaki öğrenim ücretleri, cari yıl haziran ayı yıllık üretici fiyat endeksi artışı ile cari yıl haziran ayı yıllık tüketici fiyat endeksi artışı ortalaması da dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulunun tespit edeceği esaslara göre belirlenir.”

MADDE 13- 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin altıncı paragrafında yer alan “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemleri her türlü harçtan, bu işlemlere” ibaresi “Bu bentte düzenlenen satış ve devir işlemlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 14- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının (p) bendinde yer alan “belediyeler ve il özel idarelerinin” ibaresi “belediyeler, il özel idareleri ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 15- 3065 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 46- 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakaları ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonası organizasyonuna ilişkin olmak üzere Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli kişilerden iş yeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayanlara, bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapılacak mal teslimleri ve hizmet ifaları ile bunların bu müsabakalar ve organizasyon dolayısıyla yapacakları mal teslimleri ve hizmet ifaları katma değer vergisinden müstesnadır.

Bu maddede düzenlenen istisnalar dolayısıyla yüklenen vergiler, vergiye tabi işlemler üzerinden hesaplanan vergilerden indirilir. İndirim yoluyla telafi edilemeyen vergiler ise 32 nci madde hükümleri uyarınca istisna kapsamında işlem yapan mükellefin talebi üzerine nakden veya mahsuben iade edilir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı istisna ve iadenin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.”

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 15- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununa aşağıdaki ek madde ve ekli (9) numaralı kroki ile liste eklenmiştir.

“EK MADDE 7- Ekli (9) numaralı kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen Orta Karadeniz Serbest Bölgesi alanında, 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilir.”

MADDE 16- 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Cumhurbaşkanı, bu oranı yüzde ellisine kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.”

MADDE 17- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 42- 5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2025 yılı için, 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar Türk lirası ilave edilerek uygulanır.”

MADDE 18- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun;

a) 41 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “% 32’si” ibaresi “(a) bendinde bulunanlar için % 32’si diğerleri için % 45’i”, “%20” ibaresi “% 39”,

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 16- 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 4- 1/1/2026 tarihi itibarıyla damga süresi geçmiş su sayaçları için; 31/12/2028 tarihine kadar muayenesinin yaptırılması veya geçerli muayenesi olan bir sayaçla değiştirilmesi şartıyla 15 inci maddenin birinci fıkrasının (c) bendine göre bu sayaçlara el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmez ve idari para cezası verilmez, verilmiş olanlar tebliğ edilmez, tebliğ edilmiş olanların tahsilatından vazgeçilir, varsa açılmış davalar hakkında mahkemece karar verilmesine yer olmadığına karar verilir, yargılama ve takip giderleri taraflar üzerinde bırakılır ve vekâlet ücretine hükmedilmez. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tahsil edilmiş idari para cezaları iade edilmez.

Birinci fıkrada yer alan 31/12/2028 tarihini bir yıla kadar uzatmaya Bakanlık yetkilidir.”

MADDE 17- 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanununa aşağıdaki ek madde ve ekli (9) numaralı kroki ile liste eklenmiştir.

“EK MADDE 7- Ekli (9) numaralı kroki ile listede sınır ve koordinatları gösterilen Orta Karadeniz Serbest Bölgesi alanında, 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu uyarınca sınai, ticari ve hizmetle ilgili faaliyetlerin yürütülebilmesi amacıyla yapı ve tesisler inşa edilebilir.”

MADDE 18- 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 35- İmalat sanayi sektörlerinde istihdamı koruma ve artırma amacıyla bu sektörlerde faaliyet yürüten işletmelere yönelik, 1/1/2026 ile 31/12/2026 tarihleri arasında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı tarafından 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında çalışan sigortalılar için uygulanacak destek programlarında ihtiyaç duyulacak kaynak, İşsizlik Sigortası Fonunun 2025 yılı prim gelirlerinin yüzde onbeşini aşmamak kaydıyla, Fon tarafından Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı merkez muhasebe birimi hesabına yatırılır ve genel bütçenin (B) işaretili cetveline gelir kaydedilir. Kaydedilen bu tutarlar karşılığı, ilgili idare bütçelerine gerektiğinde hazine yardımıyla ilişkilendirmek suretiyle ödenek eklemeye Cumhurbaşkanı yetkilidir. Bu madde kapsamında Fon kaynakları kullanılarak uygulanan destek programının uygulama esasları, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ile Bakanlık tarafından müştereken belirlenir.”

MADDE 19- 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Cumhurbaşkanı, bu oranı yüzde ellisine kadar artırmaya, sıfıra kadar indirmeye yetkilidir.”

MADDE 20- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 42- 5 inci maddede düzenlenen net borç kullanımı tutarı 2025 yılı için, 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere, Bakan ve Cumhurbaşkanı tarafından artırılan net borç kullanım tutarına 595 milyar Türk lirası ilave edilerek uygulanır.”

MADDE 21- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun;

a) 41 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%32’si” ibaresi “(a) bendinde bulunanlar için % 32’si diğerleri için %45’i”, “%20” ibaresi “%39”,

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

b) 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kazancı” ibaresi “kazancının %45’i”,

c) Geçici 31 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “esaslarına göre” ibaresi “esaslarına göre % 45 oranı üzerinden”,

d) Geçici 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%32’si” ibaresi “%45’i” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “kesenek ve karşılık oranları” ibaresi “kesenek ve karşılık oranları %45 olarak”,

e) Geçici 43 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “borçlanacakları süreye ilişkin olarak” ibaresi “borçlanacakları süreye ilişkin olarak %45 oranında”,

f) Geçici 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “emekli keseneğine esas aylık tutarları” ibaresi “emekli keseneğine esas aylık tutarlarının %45’i”,

g) Geçici 84 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “kazanç tutarı üzerinden” ibaresi “kazanç tutarının %45’i üzerinden”,

şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 19- 5510 sayılı Kanunun;

a) 52 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%32’sidir” ibaresi “%33’üdür”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

b) Ek 5 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “%34,5’i” ibaresi “%35,5’i”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

c) Ek 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “%32,5’i” ibaresi “%33,5’i”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

d) Ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “%32,5” ibaresi “%33,5”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 20- 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan “%20’sidir.” ibaresi “%21’idir.”, ikinci cümlesinde yer alan “%11’i” ibaresi “%12’si”, (b) bendinde yer alan “%20” ibareleri “%21” şeklinde, (ı) bendinin birinci cümlesinde yer alan “dört” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş ve (k) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 21- 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “7,5” ibaresi “9” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 22- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 24 - Kurumdan gelir veya aylık alanların, kendi sigortalılığı ve/veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle oluşan genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin borçları, %25 oranını geçmemek üzere gelir veya aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilir.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar, Kurum tarafından düzenlenir.”

MADDE 23- 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“15 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hariç 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan borçlanma tutarları ile 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun geçici 32 nci maddesi kapsamında Türk Silahlı Kuvvetlerinde geçmiş kabul edilen sürelerle ait emekli keseneği ve kurum karşılık tutarlarının hesaplanmasında kesenek ve karşılık veya borçlanma oranı %45 olarak uygulanır.”

MADDE 24- 5510 sayılı Kanunun geçici 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “dört” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

b) 46 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kazancı” ibaresi “kazancının %45’i”,

c) Geçici 31 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “esaslarına göre” ibaresi “esaslarına göre % 45 oranı üzerinden”,

ç) Geçici 36 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%32’si” ibaresi “%45’i” şeklinde, ikinci fıkrasında yer alan “kesenek ve karşılık oranları” ibaresi “kesenek ve karşılık oranları %45 olarak”,

d) Geçici 43 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “borçlanacakları süreye ilişkin olarak” ibaresi “borçlanacakları süreye ilişkin olarak %45 oranında”,

e) Geçici 44 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “emekli keseneğine esas aylık tutarları” ibaresi “emekli keseneğine esas aylık tutarlarının %45’i”,

f) Geçici 84 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “kazanç tutarı üzerinden” ibaresi “kazanç tutarının %45’i üzerinden”,

şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 22- 5510 sayılı Kanunun;

a) 52 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “%32’sidir” ibaresi “%33’üdür”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

b) Ek 5 inci maddesinin altıncı fıkrasında yer alan “%34,5’i” ibaresi “%35,5’i”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

c) Ek 6 ncı maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan “%32,5’i” ibaresi “%33,5’i”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

ç) Ek 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “%32,5” ibaresi “%33,5”, “%20’si” ibaresi “%21’i”,

şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 23- 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin birinci cümlesinde yer alan “%20’sidir.” ibaresi “%21’idir.”, ikinci cümlesinde yer alan “%11’i” ibaresi “%12’si”, (b) bendinde yer alan “%20” ibareleri “%21” şeklinde, (ı) bendinin birinci cümlesinde yer alan “dört” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiş ve (k) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 24- 5510 sayılı Kanunun 82 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “7,5” ibaresi “9” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 25- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 24- Kurumdan gelir veya aylık alanların, kendi sigortalılığı ve/veya hak sahibi olduğu kişinin sigortalılığı nedeniyle oluşan genel sağlık sigortası primi dahil prim ve prime ilişkin borçları, %25 oranını geçmemek üzere gelir veya aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edilir.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından düzenlenir.”

MADDE 26- 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“15 inci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hariç 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan borçlanma tutarları ile 926 sayılı Kanunun geçici 32 ncı maddesi kapsamında Türk Silahlı Kuvvetlerinde geçmiş kabul edilen sürelerle ait emekli keseneği ve kurum karşılık tutarlarının hesaplanmasında kesenek ve karşılık veya borçlanma oranı %45 olarak uygulanır.”

MADDE 27- 5510 sayılı Kanunun geçici 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “dört” ibaresi “iki” şeklinde değiştirilmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 25- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 110- 2025 yılında götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi yapılmış kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının Kuruma 31/12/2025 tarihine kadar bu sözleşme kapsamında verdikleri tedavi hizmetlerine ilişkin toplam tahakkuk tutarının götürü bedel sözleşme tutarından düşük olması durumunda, aradaki fark terkin edilir. Terkin edilen tutar, Bakanlık bütçesine bu amaçla tahsis edilecek ödenekten karşılanır.

Bu maddeye ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Kurumca belirlenir.”

MADDE 26- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2035” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 27- 5520 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 18- (1) 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakalarının Türkiye’de oynanması ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasının Türkiye’de düzenlenmesine ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiler gelir ve kurumlar vergisinden muaftır. Bu muafiyet, tevkif yoluyla alınan vergileri de kapsar. Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) Türkiye Ofisinin bu müsabakalar ve Şampiyona kapsamında elde ettiği gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.”

MADDE 28- 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanununun geçici 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2028” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 29- 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2035” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “31/12/2025” ibareleri “31/12/2027” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 31- 6306 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 5- (1) Başkanlık, 31/12/2029 tarihine kadar bu Kanun kapsamındaki uygulamalarda kullanılmak üzere kaynak temin etmek maksadı ile taksitli toplam alacak miktarı esas alınarak sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilir. Anapara, faiz ve borçlanma nedeniyle oluşacak giderlerin toplamı, muhasebe kayıtlarında gösterilen taksitli toplam alacak miktarının yüzde yirmi beşini aşamaz. Bu kapsamda yapılacak borçlanma miktarı ve ödeme yapısı, bu alacakların vade yapısına uyumlu olarak belirlenir. Bu kapsamda söz konusu alacaklardan tahsil edilen tutarlar, öncelikle borçlanma sebebiyle ortaya çıkan anapara, faiz ve diğer borçlanma giderleri için kullanılır.”

MADDE 32- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2030” şeklinde, fıkranın üçüncü cümlesinde yer alan “yüzde onu” ibaresi “yüzde otuzu” şeklinde ve “yüzde beşi” ibaresi “yüzde onbeşi” şeklinde ve dördüncü cümlesinde yer alan “yüzde onu” ibaresi “yüzde otuzu” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanununun 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “%32’si” ibaresi “%45’i” şeklinde değiştirilmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 28- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 110- 2025 yılında götürü bedel üzerinden hizmet alım sözleşmesi yapılmış kamu üniversite sağlık hizmeti sunucularının Kuruma 31/12/2025 tarihine kadar bu sözleşme kapsamında verdikleri tedavi hizmetlerine ilişkin toplam tahakkuk tutarının götürü bedel sözleşme tutarından düşük olması durumunda, aradaki fark terkin edilir. Terkin edilen tutar, Bakanlık bütçesine bu amaçla tahsis edilecek ödenekten karşılanır.

Bu maddeye ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak Kurumca belirlenir.”

MADDE 29- 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2035” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 30- 5520 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 18- (1) 2026 UEFA Avrupa Ligi Finali ve 2027 UEFA Konferans Ligi Finali müsabakalarının Türkiye’de oynanması ile 2032 UEFA Avrupa Futbol Şampiyonasının Türkiye’de düzenlenmesine ilişkin olarak Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratları dolayısıyla Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) ile işyeri, kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan katılımcı takımlar ve organizasyonda görevli tüzel kişiler gelir ve kurumlar vergisinden muafıdır. Bu muafiyet, tevkif yoluyla alınan vergileri de kapsar. UEFA Türkiye Ofisinin bu müsabakalar ve Şampiyona kapsamında elde ettiği gelirler dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.”

MADDE 31- 14/12/2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanununun geçici 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2028” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 32- 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun geçici 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2035” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yer alan “31/12/2025” ibareleri “31/12/2027” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34- 6306 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 5- (1) Başkanlık, 31/12/2027 tarihine kadar bu Kanun kapsamındaki uygulamalarda kullanılmak üzere kaynak temin etmek maksadı ile taksitli toplam alacak miktarı esas alınarak sermayesinin yarısından fazlası doğrudan veya dolaylı olarak kamuya ait olan bankalardan iç borçlanma yapabilir. Anapara, faiz ve borçlanma nedeniyle oluşacak giderlerin toplamı, muhasebe kayıtlarında gösterilen taksitli toplam alacak miktarının yüzde yirmi beşini aşamaz. Bu kapsamda yapılacak borçlanma miktarı ve ödeme yapısı, bu alacakların vade yapısına uyumlu olarak belirlenir. Bu kapsamda söz konusu alacaklardan tahsil edilen tutarlar, öncelikle borçlanma sebebiyle ortaya çıkan anapara, faiz ve diğer borçlanma giderleri için kullanılır.”

MADDE 35- 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun geçici 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “31/12/2025” ibaresi “31/12/2030” şeklinde, üçüncü cümlesinde yer alan “yüzde onu” ibaresi “yüzde otuzu” şeklinde ve “yüzde beşi” ibaresi “yüzde onbeşi” şeklinde ve dördüncü cümlesinde yer alan “yüzde onu” ibaresi “yüzde otuzu” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 36- 25/6/2019 tarihli ve 7179 sayılı Askeralma Kanununun 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “%32’si” ibaresi “%45’i” şeklinde değiştirilmiştir.

(Aksaray Milletvekili Hüseyin Altınsoy ve Sakarya Milletvekili
Ertuğrul Kocacık ile 52 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 34- 4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“İlgili kanunları uyarınca seçimle göreve gelmiş bulunan; belediye başkanı ve vekili, belediye meclisi ve il genel meclisi başkanı, başkan vekili ve üyeleri, belediye encümeni ve il encümeni başkanı, başkan vekili ve üyelerinin 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kapsamında il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, belediye ve mahalli idare birliği bünyesinde yürüttükleri görevler nedeniyle aldıkları ödenekler ve huzur hakları birinci cümle kapsamı dışındadır. Ancak ikinci cümlede yer alan görevler için ödenek ve/veya huzur hakkı ödenenlerden birinci cümle kapsamında görevi bulunanlara, ikinci cümlede yer alan görevlerden yalnızca biri için ödenek ve/veya huzur hakkı ödenir.”

MADDE 35- Bu Kanunun;

- a) 1 inci, 10 uncu, 18 inci, 21 inci, 22 nci, 23 üncü, 32 nci ve 33 üncü maddeleri 1/1/2026 tarihinde,
- b) 2 nci ve 3 üncü maddeleri 2025 yılı gelir ve kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde,
- c) 8 inci, 12 nci ve 13 üncü maddeleri yayımını izleyen ayın başında,
- ç) 19 uncu, 20 nci ve 24 üncü maddeleri 2026 yılı Ocak ayı başında,
- d) 34 üncü maddesi 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
- e) Diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 36- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 37- 4/7/2001 tarihli ve 631 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 12 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümleler eklenmiştir.

“İlgili kanunları uyarınca seçimle göreve gelmiş bulunan; belediye başkanı ve vekili, belediye meclisi ve il genel meclisi başkanı, başkan vekili ve üyeleri, belediye encümeni ve il encümeni başkanı, başkan vekili ve üyelerinin 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu, 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 26/5/2005 tarihli ve 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ve 22/2/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kapsamında il özel idaresi, büyükşehir belediyesi, belediye ve mahalli idare birliği bünyesinde yürüttükleri görevler nedeniyle aldıkları ödenekler ve huzur hakları birinci cümle kapsamı dışındadır. Ancak ikinci cümlede yer alan görevler için ödenek ve/veya huzur hakkı ödenenlerden birinci cümle kapsamında görevi bulunanlara, ikinci cümlede yer alan görevlerden yalnızca biri için ödenek ve/veya huzur hakkı ödenir.”

MADDE 38- 3/6/2011 tarihli ve 635 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Araştırma, Geliştirme, Yenilikçilik ve Girişimcilik Faaliyetlerinin Karşılansması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

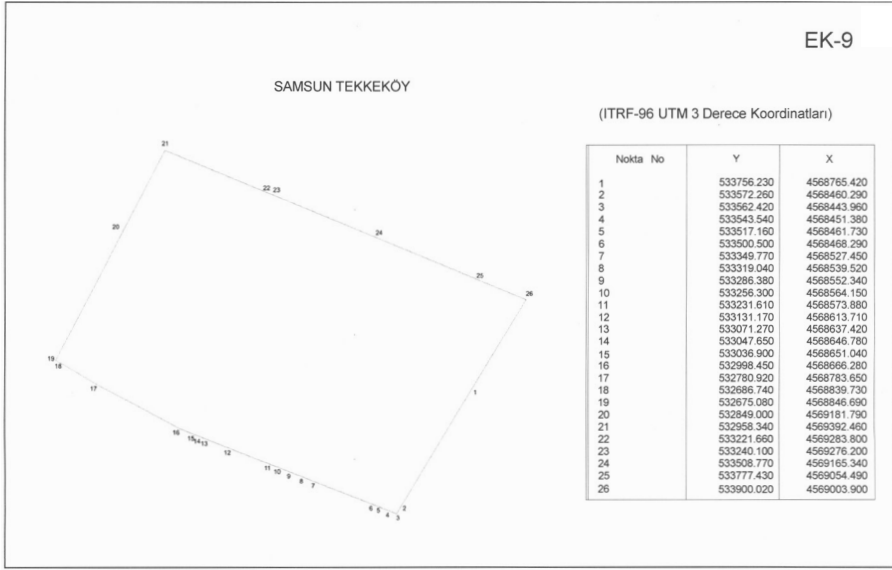
“ğ) İşletmelere; kapasite geliştirme, ölçek ekonomisi oluşturma, verimlilik artırma, istihdamı koruma, piyasa koşullarındaki değişimlere karşı dayanıklılık kazandırma, rekabet gücünü koruma ve işletme sürdürülebilirliğini sağlama amaçlarıyla destek vermek ve bu desteklere ilişkin usul ve esasları belirlemek.”

MADDE 39- Bu Kanunun;

- a) 1 inci, 8 inci, 10 uncu, 13 üncü, 16 ncı, 21 inci, 24 üncü, 25 inci, 26 ncı, 35 inci ve 36 ncı maddeleri 1/1/2026 tarihinde,
 - b) 2 nci ve 3 üncü maddeleri 2025 yılı gelir ve kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde,
 - c) 14 üncü maddesi yayımını izleyen ayın başında,
 - ç) 22 nci, 23 üncü ve 27 nci maddeleri 2026 yılı Ocak ayı başında,
 - d) 37 nci maddesi 1/1/2025 tarihinden geçerli olmak üzere yayımı tarihinde,
 - e) Diğer maddeleri yayımı tarihinde,
- yürürlüğe girer.

MADDE 40- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

TEKLİF METNİNE EKLİ KROKİ VE LİSTE

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METNE EKLİ
KROKİ VE LİSTE

